
ΤΟ ΜΟΙΡΑΙΟΝ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

ΥΠΟ

ΔΙΚ ΔΟΝΟΒΑΝ

(Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ περιοδικοῦ «Ο ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ»)

Ἐκ ληφθεῖσων πληροφοριῶν ἐπιγράφεται σειρά δεκατεσσάρων ἱστοριῶν ἰχνηλατῶν καὶ Ἄργων τῆς ἀστυνομίας, συντόμως καὶ ἐπικαίρως ἐκτιθεμένων ἄνευ περιττῶν λεπτομερειῶν καὶ μακρολογίας. Ἐγκλημά τι διεπράχθη ἢ ὑποτίθεται ὅτι διεπράχθη, καὶ κατὰ πρῶτον δὲν ὑπάρχει σχεδὸν ἀκτὶς φωτὸς ὅπως διαλευκάνῃ τὸ σκότος ἐν ᾧ περιβάλλεται ἡ πρᾶξις. Βαθμηδὸν μικρὸν τι συμβεβηκὸς παρέχει κλεῖδα εἰς τὸν πεπειραμένον ἀστυνομικὸν ὑπάλληλον, καὶ ἐν γεγονὸς ἀποκαλύπτει ἄλλο, ἐωσότου ὁ ἔνοχος ἀνακαλύπτεται καὶ ἰχνηλατεῖται εἰς τὴν κρύπτην του. Αἱ διηγήσεις ἐκτίθενται ὡς ἐὰν ὁ συγγραφεὺς ἦτο ἀληθὴς ἀνιχνευτὴς καὶ ὑπνρέτει ἐπισήμως ὡς τοιοῦτος, οὕτως ὥστε τὰ ἱστορούμενα, ἐκτὸς ἂν ἀποδειχθῇ τὸ ἐναντίον, δυνατόν νὰ συνέβησαν ἀληθῶς. Ἄλλ' ὑποθέτομεν, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὅτι τὰ φερόμενα ὀνόματα δὲν εἶνε τὰ ὀνόματα πραγματικῶν προσώπων. Ἐὰν τὰ συμβεβηκότα εἶνε πραγματικά, ἢ ἀλήθεια ἐπαυξάνει τὴν ἀξίαν των· καὶ ἂν εἶνε πλαστὰ, ὁ συγγραφεὺς εἶνε ἄξιος ἐπαίνου διὰ τὴν ἐπίνοιαν. Τίποτε εἰς τὰ διηγήματά του δὲν φαίνεται ἀπίθανον ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν, πλὴν

ΤΟΜΟΣ Β'.— ΙΟΥΝΙΟΣ 1893.

μικρῶν καὶ ἀναξίων λόγου ἀνακριβειῶν. Τινὲς τῶν παρατηρήσεών του ἐλέγχουσι μεγίστην γνῶσιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ ἐμποιοῦσι τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶνε ἀνιχνευτὴς οὐ μόνον τοῦ ἐγκλήματος ἀλλὰ μεγάλων ἠθικῶν ἀληθειῶν. Ἐπὶ παραδείγματι, εἰς τὸ διήγημα τὸ ἐπιγραφόμενον « Ἡ ἐκδίκησις τοῦ γέρο-Τζίμμη », ὁ ἔνοχος εἶνε υἱὸς ἀξίων καὶ σεβασμίων γονέων. Ἡ κληρονομικότης ἄρα ἀποτυγχάνει νὰ ἐξηγήσῃ τὴν περίπτωσιν, καὶ ὁ κ. Δόνοθαν δίδει τὴν μόνην δυνατὴν ἐξήγησιν, τούτεστιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶχε γεννηθῆ κακός. Τὸ παράδειγμα τοῦτο εἶνε καὶ ἄλλως περιεργον, διότι ὁ ληστής ἐκλεπτεν οὐχὶ δι' ἄλλον σκοπὸν εἰμὴ ὅπως τέρπηται θεώμενος τὴν λείαν του, τούτεστιν ἦτο φιλάργυρος φύσει. Ἀπειράριθμα παραδείγματα ἐν τῇ ἐγκληματικῇ καὶ τῇ καθ' ὅλου βιογραφίᾳ ἀποδεικνύουσιν ὅτι οἱ ἄνθρωποι δεικνύουσιν ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας ἐπικρατοῦσάν τινα κλίσιν πρὸς τινα διεύθυνσιν, καὶ ὅτι, ὅσον καὶ ἂν κολάζωνται καὶ περιστέλλωνται ἐπὶ τινα χρόνον, ἐπιστρέφουσιν εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ἀκολουθοῦσι διὰ βίου. Μάταιον νὰ ζητῆ τις ἄλλην ἐξήγησιν παρὰ τὴν μοῖραν ἢ τὸ πεπρωμένον· διότι τὸ ἄθρησκον, τὰ περιβάλλοντα, ἢ κληρονομικότης, κτλ. ἀποτυγχάνουσι ν' ἀπαντήσωσιν εἰς τὸ ἐρώτημα. Τὰ μέγιστα ἐγκλήματα διεπράχθησαν ἐν ὀνόματι καὶ πρὸς χάριν τῆς θρησκείας, κακῶς νοουμένης· πάμπολλοι ἐγκληματῖαι ἔσχον τὰ εὐνοϊκώτατα περιβάλλοντα· καὶ ἡ κληρονομικότης δυνατὸν νὰ ἐξηγῆ μόνον τὰς περιπτώσεις ἐκείνων οἵτινες ἔσχον ἐγκληματίας προγόνους.

Πόσον μάταιον εἶνε τὸ νὰ ὑποθέτῃ τις ὅτι ἡ ἀγωγή εἶνε ἡ αἴτιον ἢ θεραπεία! Οἱ παλαιοὶ λήσταρχοι ἦσαν ἄνθρωποι τοῦ κόσμου· οἱ βραχμᾶνες εἰς τὰς Ἰνδίας ὑποθάλλουσι καὶ ὑποστηρίζουσι τὸ ἐγκλημα. Αἱ ἐπαγγελματικαὶ τάξεις, εὐγενεῖς, αὐτοκράτορες, βασιλεῖς καὶ πάπαι, μέχρις ἐκείνων οἵτινες κλέπτουσι ἐξ ἐνδείας, ὅλοι κατέχουσι σηκοὺς καὶ ὑπόβαθρα ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἐγκλήματος. Ἐξ ἰσοῦ μάταιον εἶνε ὅ,τι κηρύττεται ἀπὸ τῆς δικαστικῆς καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἑδρας, ὅτι ἡ μέθη εἶνε ὁ κύριος παράγων τοῦ ἐγκλήματος. Πᾶς τις γνωρίζει τακτικούς μεθύσους οἵτινες εἶνε κατὰ τὰ ἄλλα ἄμεμπτοι. Θὰ ἦτο πολὺ ἐγγύτερον τῆς ἀληθείας τὸ νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ ἀληθὴς ἐγκληματίας ποτὲ δὲν πίνει, διότι τὸ ποτὸν θὰ τὸν ἐπρόδιδε, καὶ ὅπως ἐξασκήσῃ τὸ ἐπάγγελμά του πρέπει νὰ εἶνε μᾶλλον νηφάλιος.

Ἡ μέθη ἐν τούτοις παρέχει εὐκολίας πρὸς κακουργίαν, διότι εἶνε εὐκόλον νὰ ληστεύσῃ τις οἰνόφυλα· καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰς βαναύσους

ἐπιθέσεις ἐναντίον τῆς συζύγου, ἢ μέθη φέρει μόνον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τὴν κτηνωδίαν ἣτις ὑπῆρχεν ἤδη εἰς τὸ βάθος. Ἡ μέθη καθιστᾷ τὸν ἄνδρα ἀνυπόμονον πρὸς τὰς μεψιμοιρίας καὶ ἐπιπλήξεις τῆς γυναικὸς, καὶ μάλιστα ἂν τὸ ποτὸν ἦτο νοθευμένον· διότι τίποτε γνήσιον δὲν πωλεῖται, ὡς φαίνεται, εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἡ μέθη ἐπιφέρει ἀνεκλάλητον συμφορὰν καὶ ἀθλιότητα, ἀλλ' ἔχει τὸν ἀσθενέστατον δεσμόν πρὸς τὸ ἐγκλημα. Ἀκούων τίς τινὰς ἐκτραγωδοῦντας τὰ πράγματα, θὰ ὑπέθετεν ὅτι ἀρκεῖ νὰ κλείσωμεν τὰ καπηλεῖα, καὶ πᾶν ἐγκλημα θὰ παύσῃ. Ὀλίγη σκέψις θὰ δείξῃ ὅτι τὸ μέτρον θὰ ἔφερον εἰς λαθροποσίαν, εἰς κρυπτὰ πνευματοποιεῖα καὶ δεινὰ πολὺ χειρότερα ἢ ὑπὸ τὸ ἐνεστὼς αὐστηρῶς ἐπιτηρούμενον σύστημα. Ὅπως ἀναιρέσῃ τις ἄρδην τὴν περὶ τοῦ ποτοῦ ταύτην πρόληψιν, ἀρκεῖ νὰ προσθέσῃ ὅτι ἡ Ἰνδία εἶνε ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον ἔμπλεως ἐγκλημάτων, καὶ ὅτι οἱ Ἰνδοὶ εἶνε οὐ μόνον ἐγκρατεῖς καὶ φυτοφάγοι, ἀλλὰ καὶ εὐλαβεῖς πρὸς τὰ εἶδωλα. Ἡ πρόληψις δὲν περιορίζεται μόνον εἰς ἓν μέρος. Ἐγνωρίσαμεν ποτε ἄνθρωπον ὅστις ἐξαπατηθεὶς καὶ χάσας δισχιλίας λίρας ὑπὸ τινος ὑδροπότου, δὲν ἔπαυσε διὰ βίου νὰ κηρύττῃ ὅλους τοὺς ὑδροπότας ἀγενεῖς καὶ μοχθηροὺς. Ἡ γυμνὴ ἀλήθεια εἶνε ὅτι οὔτε ἡ οἰνοποσία οὔτε ἡ ἐγκράτεια ἔχουσι μεγίστην σχέσιν πρὸς τὴν κακουργίαν. Ἡ ἀρχὴ ὅτι ὁ ποιητὴς γεννάται ἐπιδέχεται ἀπεριόριστον ἐπέκτασιν, καὶ πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸν μουσικόν, τὸν ζωγράφον, τὸν κηπουρὸν, τὸν κακοποιὸν, τὸν ἰχνηλάτην καὶ εἰς πλείστους ἄλλους.

Ἐτερον ψεῦδος, τὸ ὅποιον πρέπει ν' ἀναιρεθῇ, εἶνε ὅτι τὸ ἐγκλημα εὐρίσκεται εἰς ἐλάττωσιν. Λέγουσιν τινες ὅτι αἱ εἴρηται κενοῦνται ταχέως, καὶ ἀναφέρουσι τοῦτο ὡς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ των. Ὁ δικαστικὸς κόσμος ἐν τούτοις εἶνε διηρημένος τὰς γνώμας περὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτου. Δυνατὸν ν' ἀληθεύῃ ὅτι τὸ ἐγκλημα ἀναλαμβάνει τὰς λεπτοτέρας μορφὰς τῆς καταχρήσεως ἐμπιστοσύνης, τοῦ σφετερισμοῦ καὶ τῆς σκευωρίας, καὶ ὅτι ὀλιγώτερα ἐγκλήματα ἀνακαλύπτονται, διότι ἡ ἀνακάλυψις ἀπέβη δυσκολωτέρα. Τὸ ἐγκλημα, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα πράγματα, μεταλαμβάνει τὸν τόνον τῆς ἐποχῆς, καὶ καθίσταται ἐπιστημονικώτερον. Νομίζομεν ὅτι τὰ κοινὰ ἐγκλήματα, καθὼς αὐτὴ ἡ μέθη, ἦτις τῶρα ὑπολογίζεται ἐν ἐκπτώσει, εὐρίσκονται εἰς ἐλάττωσιν. Τοῦτο ἀπλῶς σημαίνει ὅτι τὸ ἐγκλημα μεταβάλλει διεύθυνσιν. Ἐν Γαλλίᾳ βεβαίως, ἡκούσθη ἐσχάτως μεγάλη κατακραυγὴ κατὰ τῶν ναρκωτικῶν. Δυνάμεθα διὰ τοῦτο νὰ ὑποπτεύσωμεν ὅτι παραπλήσια ἀποτε-

λέσματα ἐν Ἀγγλίᾳ ἔπονται ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ ποτοῦ, καίτοι ἡ ἀλήθεια δὲν ἀνεκαλύφθη ἀκόμη ἐδῶ. Ὅλοι αἱ στατιστικαὶ δεικνύουσι σταθερὰν ἀναλογίαν τόσα τοῖς ἑκατόν, καὶ εἰς τοιαῦτα πράγματα ὡς ἡ παράδοσις εἰς τὸ ταχυδρομεῖον ἐπιστολῶν χωρὶς διεύθυνσιν, τὸ ὁποῖον ἐκ πρώτης ὄψεως θὰ ἐφαίνετο τυχαῖον. Δυνάμεθα ἄρα ὀρθῶς νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὰ ἐγκλήματα ἀκολουθοῦσι τὸν αὐτὸν νόμον· καὶ πρέπει ν' ἀπέχωμεν ὑπερβολικῆς αἰσιοδοξίας, φοβούμενοι τὸν κίνδυνον.

Ἐτερος γενικὸς νόμος εἶνε ὅτι ὁ χρηστὸς ἀνὴρ τείνει νὰ γείνη κρείττων καὶ ὁ κακὸς τείνει ν' ἀποβῆ χειρῶν· ἢ, μὲ ἄλλας λέξεις, ὅτι ὁ χρηστὸς καὶ ὁ κακὸς ὁμοῦ, ὑπ' ἀοράτων δυνάμεων ἐλαυνόμενοι, ἀκολουθοῦσι τὸν νόμον τῆς φύσεώς των. Ἐὰν ἀληθεύη τοῦτο, ἡ ποιὴν δὲν εἶνε θεραπεία, καὶ τὰ ἐπανορθωτικὰ εἶνε μόνον ὄνειρον φιλάνθρωπιστοῦ. Ἐνυπάρχει ψευδῆς ὑπόθεσις καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ τοῦ νόμου κατὰ τῶν διὰ πρώτην φοράν ἐγκληματούντων. Ὅταν ἀνθρωπὸς τις δικάζεται δυνάμει τοῦ νόμου τούτου, εἶνε ἀπλῆ ὑπόθεσις ὅτι εἶνε τὸ πρῶτον ἀδίκημά του. Τὸ πιθανὸν εἶνε ὅτι ἔτυχε συγγνώμης 50 ἢ 100 ποσῶν· καὶ κατεδιώχθη τέλος μόνον διότι ἀπεδείχθη ἀδιόρθωτος. Ὁφείλομεν ν' ἀνατρέξωμεν πέραν τοῦ κατηγορητηρίου, καὶ νὰ ἐξετάσωμεν τὴν παρελθούσαν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ἀνακαλύψωμεν ὅλην τὴν ἀλήθειαν, ἣτις δὲν δύναται, διὰ μόνων τῶν κανονικῶν ἀποδείξεων, νὰ φανερωθῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου. Σκληρὸν φαίνεται εἰς τὸ κοινόν, ὅταν ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου ἀποπέμπονται τῆς ὑπηρεσίας ὑπὸ τῶν στρατοδικεῖων διότι ἄπαξ μόνον ἐφωράθησαν μεθύοντες. Οἱ ἐν τοῖς παρασκηνοῖς κάλλιστα γνωρίζουσιν ὅτι οἱ δυστυχεῖς οὗτοι ἐπανειλημμένως ἐπεπλήχθησαν καὶ ἠπειλήθησαν καὶ ἐσκεπάσθησαν ὑπὸ τῶν συναδέλφων των ἀξιωματικῶν, ἐωσότου πᾶσα ὑπομονὴ ἐξητλήθη τέλος, καὶ ἡ περαιτέρω συγκάλυψις κατέστη ἀδύνατος.

Δὲν εἴμεθα μακρὰν τῆς ἀληθείας ὅταν παραδεχθῶμεν τὸ ρητὸν τοῦ Ἰουβενάλιου, ὅτι κανεὶς δὲν δύναται εἰς μίαν στιγμὴν νὰ καταστῇ ἐντελῶς διεστραμμένος τὴν φύσιν. Ἐντεῦθεν, ὅταν ἀναγγέλλεται ὅτι ἐπιφανὴς ἀνὴρ ἐφωράθη κλέπτων εἰς τὸ χαρτοπαίγιον, ἢ ὅτι μεγάλη κυρία ὑπέπεσεν εἰς κλοπὴν, τὸ κοινὸν ἀνοίγει μεγάλους τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ τοιοῦτον παράδοξον συμβεβηκός· ἀλλ' οἱ φίλοι καὶ γνώριμοι ἐκπλήττονται μόνον ὅτι ὁ ἕξοχος ἀνὴρ ἢ ἡ μεγάλη κυρία ἐλάνθανον

ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον. Τὸ ἐγκλημα εἶνε φύσει μοιραῖον· ἀνακαλύπτεται καθ' ὃν χρόνον ἀκριβῶς ὑποπτεύηται, ἀλλὰ τὸ σκάνδαλον δὲν καθίσταται διὰ μιᾶς κοινόν. Ἡ κοινωνία περιέχει ἰχνευτὰς ὡς καὶ ἐγκληματίας, καὶ οἱ πρῶτοι ἢ σιωπῶσιν ἢ ὁμιλοῦσι ταπεινῇ τῇ φωνῇ. Ἡ ἀλήθεια ἐν τούτοις γνωρίζεται καλῶς πολὺ πρὶν ἀποβῆ δημόσιον κτῆμα. Οἱ ἐγκληματῆται ποτὲ δὲν μανθάνουσι πότε νὰ παύσωσι, καὶ ἐπὶ τέλους ἡ ἀτιμωρησία καθιστᾷ αὐτοὺς ἀφρόντιδας. Ὁ Ἀγγλος συγγραφεὺς, ἐξ οὗ μεταφράζομεν τὰς βραχείας ταύτας παρατηρήσεις, διηγείται ὅτι, δικαστῆς διατελῶν, ἐδίκασέ ποτε συμμορίαν ὑποδικῶν οἵτινες διέπραξαν τρεῖς λωποδυσίας ἐν μιᾷ νυκτί. Ἐὰν ἔπαυον μετὰ τὰς δύο πρώτας, θὰ ἠδύναντο, τόσον πλοῦσι ἢ το ἢ λεία, νὰ ζήσωσιν ἐν ἀνάσει ἐπὶ ἐν ἔτος· ἀλλ' ἔσπευσαν νὰ διαπράξωσι καὶ τρίτην, καὶ τότε ἡ ἀστυνομία τοὺς συνέλαβε. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἐξηγεῖ τὸ πρᾶδοξον ρητὸν τοῦ Ἡσιόδου, ὅτι οἱ ἄφρονες δὲν εἰζεύρουσι πόσον τὸ ἥμισυ εἶνε καλλίτερον τοῦ ὄλου. Ὁ Ἡσιόδος ἠδύνατο νὰ ἐκφρασθῇ ἠπιώτερον, διότι ἡ ἀλήθεια τούτου δὲν εἶνε τόσον καταφανὴς ἐκ πρώτης ὄψεως· καὶ ὁ μαθηματικὸς δὲν θὰ τὸ παρεδέχετο καὶ ὅταν ἤθελεν ἐξηγηθῆ. Μάλιστα θὰ τὸ διεφιλόνικει καὶ θὰ ἔλεγεν ὅτι εἶνε ἀδύνατον. Ἐὰν οἱ ποιηταὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἴδωσιν ἀπώτερον τῶν μαθηματικῶν, εἰς τί θὰ ἐχρησίμευον οἱ ποιηταὶ; Πλουσιοπάτη λεία εἰς πολλὰς χώρας τῆς Εὐρώπης προέρχεται πάντοτε ἐκ μιᾶς μόνης ἐπιχειρήσεως, ὡς π. χ. ἐκ τῆς λησιεύσεως ἀδαμαντοπωλείου ἢ σιδηροδρομικῆς ἀμάξης μεταφερούσης χρήματα τοῦ ταμείου. Περίεργον ὅτι ἡ ἐπιτυχία οὐδέποτε εἶνε ἐπωφελὴς διὰ τοὺς ληστὰς. Οὗτοι ποτὲ δὲν τοποθετοῦσι τὰ κλεμμένα, καὶ ζῶσιν ἡσύχως ἐκ τοῦ κεφαλαίου. Τὸ πεπρωμένον τοὺς καταδιώκει μέχρι τέλους· καὶ εἶνε περίεργον νὰ θεωρήσῃ τις τὰς τετριμμένας πράξεις ἢ τὰς ἀπροσεξίας δι' ὧν προδίδονται. Ὀλίγα παραδείγματα μνημονεύει ὁ κ. Δόνοβαν. Σκληρὸς φόνος θὰ ἰθεωρεῖτο ὡς αὐτοκτονία ἂν δὲν εἶχε παρατηρηθῆ ὅτι τὸ πτώμα μετεκινήθη τριάκοντα βήματα ἀπὸ τῆς θέσεως ἐφ' ἧς ἔπεσεν ἐκ τοῦ παραθύρου. Ἡ καταβύθις πλοίου καὶ ὁ ἐκ προμελέτης φόνος ὄλων τῶν τοῦ πληρώματος, ὅσοι δὲν συμμετεῖχον τοῦ μυστικοῦ, ποτὲ δὲν θ' ἀνεκαλύπτετο ἂν δὲν ἀπεβιβάζοντο κιβώτια καὶ ἀποσκευαὶ ὑπόπτου προελεύσεως εἰς τὴν ξηράν. Δυνατὸν αἱ τοιαῦται διηγήσεις νὰ εἶνε πλασταί. Ἐνισχύονται ὁμως ἀρκούντως ἀπὸ σύγχρονα συχνὰ συμβεβηκότα. Ἄξιον συγκνώμης εἶν' ἐκεῖνοι οἵτινες, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰ γεγονότα μιᾶς

περιπτώσεως μόνον, αποδίδουσιν εἰς τὴν τύχην τὰς μικρὰς συμπτώσεις δι' ὧν παραδίδονται μεγάλοι ἐγκληματῖαι εἰς τὴν δικαιοσύνην. Ἀφοῦ ὅμως αἱ συμπτώσεις αὗται συμβαίνουσι διαρκῶς, πῶς εἶνε δυνατόν ν' ἀποφύγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ἦσαν γραπταὶ καὶ ἀποφασισμέναι ἀνέκαθεν· ὅτι εἶνε μέρος τοῦ καθολικοῦ σχεδίου· ὅτι εἶνε σχεδιασμέναι ὅπως οἱ χρηστοὶ μὴ ἀποθαρρύνωνται καὶ τὸ ἀγαθὸν κατισχύσῃ τοῦ κακοῦ ;

ΑΙ ΙΣΠΑΝΙΔΕΣ

Ἐν πρώτοις πολλαὶ ποικιλίαι ἐν τῷ τύπῳ τῆς ἰσπανίδος γυναικός. Ἀπὸ τῶν βαρυσώμων Γαλλικιανῶν μέχρι τῶν Καταλανίδων τῶν ἐχουσῶν ὀμαλώτατον τὸ ὑποκάτω τῆς ὀσφύος μέρος, μέχρι τῶν Ἀνδαλουσίων μὲ τὰ ἀλησμόνητα ὄμματα, — ἅτινα, πάντοτε μαρμαίρουσιν ἐν τῷ σκιάρωτι τῆς ἀναμνήσεως, — ἐκάστη ἐπαρχία εἶνε ἔκφρασις γεωγραφικῆ ἐντελῶς διακεκριμένη ἀπὸ τῶν μετ' αὐτῆς συνορευουσῶν διὰ διαφορῶν ὑλικῶν τε καὶ ἠθικῶν. Βεβαίως «ἡ Μασέγγα» — ἡ αὐτόχθων τῆς Μάγχης — ὑψηλὴ ἄνευ χάριτος, ἄσχημος, ἰσχνή, ἠλιοκαῆς, καὶ ἐνωρίς χάνουσα τὰς τρίχας τῆς κόμης τῆς, ἐπιβαρυνομένη διὰ τῶν ἐπιμοχθοτέρων ἐργασιῶν τοῦ ὄχλου, κατ' οὐδὲν ὁμοιάζει πρὸς τὰς κατοίκους τῆς Σβίλλης, πρὸς ἐκείνας, αἵτινες εἶνε τὰ σάρκινα ἄνθη τῶν παραδείσων τοῦ Γουαδαλιβίρου.

Οὐχ ἥττον παρὰ τὰς σωματικὰς διαφορὰς, παρὰ τὰς διαφορὰς τῆς περιβολῆς, τῆς γλώσσης, χαρακτῆρ σαφέστατα διακεκριμένος διακρίνει τὴν κάτοικον τῆς Ἰβηρικῆς χερσονήσου. Πλειότερον οἰασθήποτε ἐτέρας εὐρωπαϊκῆς χώρας, ἡ Ἰσπανία ἔχει τύπον γυναικός ἴδιον ἢ ἐμφανῆ, πρὸς οὐδένα ἕτερον ὁμοιάζοντα.

* *

Εἰ κ ὶ ν. — Ἀνάστημα μέτριον, ἐπίδερμις λευκὴ ἢ κεχρυσωμένη, κόμη μέλαινα, ὀφθαλμοὶ ἐπίσης (αἱ ξανθοὶ μετὰ κυανῶν ὀφθαλμῶν,

καθαροῦ οὐσιγοθθικοῦ τύπου, εἶνε σπάνια, ἀλλὰ ἐξαίσιαι ἐν Σεβίλλῃ καὶ ἐν Τολέδῳ), στήθος πλούσιον, τὸ ὑποκάτω τῆς ὀσφύος μέρος προέχον μετὰ σείσεως τῶν λαγόνων, ἥτις, *tra los montes*, — πέραν τῶν Πυρηναίων, — ὀρίζεται ἐν τῇ ἀπαλότῃ καὶ τῇ ἠδυπαθείᾳ αὐτῆς, *el meneo*: ἡ κνήμη στρογγύλη ἄνω, ἡ γαστροκνημία μᾶλλον λεπτή. Οἱ τελειότεροι τύποι ἀπαντῶσιν ἐν Βαλεντία, ὅπου αἱ γυναῖκες εἶνε ὅ,τι λεπτότερον δύναται τις νὰ φαντασθῇ: εἰς Γάδειρα: εἰς Σεβίλλην ἰδίως, τὸν τόπον τῶν θριάμβων αὐτῶν: εἰς Μαλάγαν, εἶτα εἰς *Pueblos* τινὰ τῆς ἀρχαίας Καστιλλίας καὶ τῆς Ἀραγωνίας. Λεπτομέρεια ἥτις δέον ἰδιαίτερος νὰ σημειωθῇ εἶνε τὸ κάλλος τοῦ ποδὸς τῶν δεσποινῶν τῆς Βαλεντίας, αἵτινες ἔχουσι τὴν κομψοτέραν ὑπόδεσιν πασῶν τῶν Ἰσπανίδων, ὄντως κομψοτάτην. Καὶ ἀπορεῖ τις πῶς γυναῖκες βαδίζουσαι μὲ σανδάλια λεπτά ὡς δέρμα χειροκτίου ἐπὶ τοῦ αἰχμηροῦ φρικώδους λιθοστρώτου ἰσπανικῶν τινῶν ὁδῶν δύναται νὰ ἔχῃσι τὸν πόδα οὕτω μικροφυᾶ καὶ ἐπικαυπῇ. Εἶνε ἄθος πεντάφυλλον.

**

Δὲν ὑπάρχει τύπος ἰδιαίτερος ἐν Μαδρίτῃ, πόλει ὑπαλλήλων. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἀνανεοῦται συνεχῶς ὥστε δὲν εἶνε δυνατόν ν' ἀποσταχθῇ προϊόν οἶον ἡ Παρισινή. Ὁ ἐπιδεικτικὸς, ὁ χλιδῶν, ὁ εὐφυῆς «κόσμος» τῆς Μαδρίτης ἀποτελεῖται ἐκ κατοίκων τῆς Ἀνδαλουσίας. Δὲν ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ «ἀνοικταὶ» αἰθουσαι: ἐν δὲ ταῖς αἰθούσαις τῆς Μαδρίτης οἱ πάντες εἶνε ψυχροὶ καὶ μεμετρημένοι. Ἡ ἀριστοκρατία δὲν παραμένει ποσῶς ἐν τῇ μελαγχολικῇ ταύτῃ πρωτευούσῃ, τῇ ἐχούσῃ τὸ κλίμα δυσκραεῶς, τῇ ἐκτισμένην εἰς τὸ κέντρον ἐρήμου πετρώδους. Οἱ Παρίσιοι γοητεύουσι τὴν μεγάλην Ἰσπανίδα δέσποιναν, ἧς ὅλη ἡ φιλοδοξία εἶνε νὰ γίνῃ Παρισινή: κατορθοῖ τοῦτο ἐνίοτε, κατ' ἐπίφασιν, καὶ φέρει μετὰ περισσῆς χάριτος *las modas* τῶν Παρισίων. Ἀλλὰ δὲν εἶνε κακὸν παράδειγμα παρεχόμενον ὑπὸ τῶν ἀνωτέρων τάξεων, ἡ ἐπιβλαβὴς αὐτῇ τάσις πρὸς παραδοχὴν τῶν παρισινῶν συρμῶν; Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἡ γραφικότης ἐκλείπει πανταχοῦ, *tra los montes*. Ἴδου ὅτι βαθμηδὸν ἐκλείπει ὁ τριχάπτινος τῆς κεφαλῆς πέπλος.

**

Ἄλλοτε ἡ ἀμάθεια ἦτο κανὼν γενικός. Ἀπὸ τινῶν ἐτῶν ἐν τούτοις παρέχεται συνήθως ἀρκούντως μεγάλη ἐκπαίδευσις εἰς τὰς νεάνιδας τῆς

ἀριστοκρατίας. Σπουδάζουσιν αὐταὶ ἄνευ κλίσεως καὶ λησμονοῦσι ταχέως. Ἡ ἰσπανὶς ἐπιστήμων εἶνε μῦθος. Ἐν τῇ ἀστυκῇ τάξει καὶ τῷ λαῷ, ἡ ἐκπαίδευσις τῆς Ἰσπανίδος εἶνε μηδὲν ἢ σχεδὸν μηδέν. Ἡ μεγάλη δέσποινα, λίαν σπάταλος, οὐδεμίαν δαπάνην ὑπολογίζει, θέλει ἀντὶ πάσης θυσίας νὰ ἐπιδεικνύεται ἐν πολυτελείᾳ. Ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ γένους καὶ τοῦ ὀνόματος, ἐξικνουμένη μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῶν ὀρίων, διερμηνεύεται διὰ τῶν ἐκφράσεων: *Sangre azul* αἷμα κυανοῦν: *hijos de algo*, υἱὸς κάποιου (*hidalgo*).

Αἱ γυναῖκες τοῦ λαοῦ εἶνε κακαὶ οἰκοκυραὶ. Ἐννοεῖται τοῦτο. Ὁ ὑλικὸς βίος περιορίζεται πολλάκις εἰς τ' ἀπολύτως ἀναγκαῖα, εἰς μαγειρικὴν τὴν τυχοῦσαν, εἰς κλῖνας στοιχειωδεδεστάτας. Τρέφονται αὐταὶ ἐξ ὠμῶν οὐσιῶν, ἐκ πορτοκαλίων, σαλατῶν, ἐξ ἰχθύων ἐψημμένων πρὸ ἡμερῶν, ἐξ ἀγκυραρῶν ἀλατισμένων, ἐκ σαλτσισότων μετὰ πεπερέως. Καὶ πᾶσαι, δέσποιναί τε τῆς ἀριστοκρατίας καὶ γυναῖκες τοῦ ὄχλου, καὶ ἀσταὶ ἀγαπῶσιν ἐμμανῶς τὰς «*funciones religiosas*», τὰς ἱερουργίας, τὰς *corridas*, τὰς ταυρομαχίας, τὰ κοσμήματα, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀνδρείαν. Τὸ ζήτημα τοῦ χρήματος εἶνε δευτερεύον. Ἡ Ἰσπανὶς εὐρίσκει εὐκόλως φυσικώτατον νὰ τρέφῃ ἐκείνον ὃν ἀγαπᾷ. Ἄς σημειώσωμεν ἐν παρόδῳ ὅτι ἡ τοσοῦτον ὑμνηθεῖσα θεοσέβεια τῶν ἰσπανίδων ὑπάρχει μόνον κατ' ἐπίφασιν. Ἡ ἐκκλησία, αἱ λιτανεῖαι, ἀναπληροῦσι δι' αὐτὴν τὸ θέατρον καὶ τὰς ἐν ταῖς αἰθούσαις διασκεδάσεις. Αἱ ἐρωτικαὶ συνεντεύξεις ὀρίζονται ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. Ἡ ψυχὴ οὐδόλως ἐνέχεται εἰς τὴν ὅλως ἐπιδεικτικὴν θεοσέβειαν τῆς Ἰσπανίδος.

**

Ὁ Ἔρωσ.— Γυνὴ τοῦ λαοῦ ἢ τῆς μικρᾶς ἀστικῆς τάξεως, ἢ γυνὴ τοῦ κόσμου, παρ' ἧς ὁ παρισινὸς βίος δὲν μετέβαλε τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρα, ἡ Ἰσπανὶς εἶνε ἐρωτόληπτος. Ἐρᾶται ὀρμητικώτατα καὶ παραδίδεται ἄνευ ὑπολογισμῶν. Ὁμοιάζει κατὰ τοῦτο ὡς καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα πρὸς τὴν ἄραβα γυναῖκα: ἔχει τὴν αὐτὴν τελείαν τοῦ ἑαυτοῦ της παραχώρησιν, τὴν αὐτὴν παθητικὴν ὑπακοὴν πρὸς τὸν αὐθέντην αὐτῆς καὶ κύριον.

Ἐν Ἰσπανίᾳ ἔγραψε, τῷ 1789, ὁ κ. δὲ Βουργουὰν βλέπει τις «ἔρωτας θνήσκοντας ἐκ γήρατος». Ἡ Ἰσπανὶς ὅπως δῆποτε θεωρεῖ ὡς ἰδίας τὰς ἔριδας, καὶ τὰ φρονήματα ἐκείνου τὸν ὅποιον ἀγαπᾷ, ἐγκα-

ταλείπουσα τὰ πάντα ὅπως τὸν ἀκολουθήσῃ καὶ ὅπως συμμερισθῇ τοὺς κινδύνους τοῦ.

Οὕτω ἐν τῷ θεάτρῳ ἡ Ντόνα Σόλ. Οὕτω—ἐν τῇ Ἱστορίᾳ—Ἰωάννα ἡ Παράφρων δὲν ἠθέλησε νὰ καταλίπῃ τὸν νεκρὸν τῆς σύζυγον, καὶ περιήγαγεν αὐτὸν, ἐπὶ δέκα ἔτη, ἐντὸς ὀχλήματος τὸ ὁποῖον σώζεται ἔτι εἰς τὰ βασιλικά ἀμαξοστάσια τῆς Μαδρίτης, μὲ μίαν θέσιν διὰ τὸ φέρετρον καὶ μίαν δι' αὐτήν. Οὕτω ἡ Ντόνα Μαρία Πατσέκο, σύζυγος τοῦ Ἰωάννου δὲ Παδίλλα, ἀρχηγοῦ τῶν *Comuneros*, ἀφωσιώθη εἰς τὸ ἄτομον καὶ εἰς τὰς ιδέας τοῦ συζύγου τῆς, καὶ μετὰ τὸν ἀποκεφαλισμόν τοῦ Ἰωάννου, ἀντέστη κατὰ τοῦ Καρόλου Πέμπτου ἐντὸς τῆς πόλεως τοῦ Τολέδου, ἧς ἰκέτευσε, διαρκούσης ἐπιβλητικωτάτης τινὸς λιτανείας, τοὺς ἀγίους νὰ ἐπιτρέψωσιν ἵνα ἀφαιρεθῶσιν ἀπ' αὐτῶν οἱ ἀδάμαντες καὶ τὰ βαρύτιμα ὑφάσματα ὅπως καλύψωσι τὰς δαπάνας τῆς ἀνταρσίας.

Ἡ περίφημος ρῆσις ὁ Ἰσπανὸς εἶνε Γάσκων, ἀλλὰ Γάσκων τραγικός, ἀληθεύει ἰδίως περὶ τῆς γυναικὸς, ἀ ν ω τ έ ρ α ς τ ο ὦ ἀ ν δ ρ ὸ ς ὑπὸ ὄλας τὰς ἐπόψεις, ὡς πρὸς τὸ κάλλος (ὁ Ἰσπανὸς μεγιστὰν εἶνε πολὺ ἄσχημος—συνέπεια γάμων συγγενικῶν), ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὴν αὐταπάρνησιν.

Εἷς ἔτι ἔπαινος πανταχοῦ ὅπου ὀμιλεῖται ἡ ἀληθὴς καστελλανικὴ διάλεκτος, ἡ γυνὴ συνονοῖ μετὰ τῆς ὀρθοεπειίας καὶ τῆς ἀβροεπειίας αἰτινες εἰσὶ κοιναὶ εἰς ἀμφοτέρω τὰ φύλα τὴν χάριν τῶν ὑποκοριστικῶν. Δὲν λέγει: *un baso*, ἐν ποτήριον, ἀλλὰ *basito*, ποτηράκι· ἡ *Mathilda* Ματθίλδη γίνεταί *Tilda*, ἡ καὶ *Mathildita* ὅπερ ἡδύτατον. Προσθέσατε εἰς τὴν γοητεῖαν ταύτην τῶν ὑποκοριστικῶν τὸν χαριέστατον ἀνδαλούσιον ζηταισμόν (*zézaïement*).

* *
*

Ὅταν ὀμιλῇ τις περὶ τῆς Ἰσπανίδος, ὀμιλεῖ περὶ τῆς Ἀθιγγανίδος. Ὅχι!

Ἡ Κάρμεν τοῦ Μεριμέ εἶνε ὁ ἀληθέστατος καὶ λίαν διαδεδομένος κλασικὸς τύπος. Ὁ χορὸς, ὁ ἔρωσ, ἡ πόσις καθαροῦ ὕδατος, ἰδοὺ ἡ Ἰσπανίς, ἀλλὰ ἰδίως ἡ «*gitana*» ἡ ἀθιγγανίς. Ἀποστρέφεται πᾶν τὸ ξένον.

Ἐὰν ἡ κατάκτησις μιᾶς ἀθιγγανίδος εἶνε σχεδὸν τι χιμαιρικόν, ἡ κατάκτησις μιᾶς Ἰσπανίδος εἶνε σχεδὸν ἐπίσης κολακευτικὸς θρίαμβος.

Ὅπως ἐπιτευχθῇ ὁ ἔρωσ τῆς, δὲν ἀπαιτεῖται οὔτε ἡ αἰσθηματικότης ἧτις ἀρέσκει εἰς τὴν Γερμανίδα, οὔτε ἡ ἐκκεντρικότης ἧτις δυνατὸν νὰ παραγάγῃ ἐντύπωσιν ἐπὶ τῆς Ἀγγλίδος, οὔτε τὸ πνεῦμα ὅπερ καταθέλγει τὴν ματαιοφροσύνην τῆς Γαλλίδος, οὔτε ἡ διανοητικὴ παράκρουσις ἧτις δυνατὸν νὰ ἐξεγείρῃ τὴν περιέργειαν τῆς Ρωσίδος. Δὲν θὰ τὴν ἀποκτήσετε οὔτε διὰ τοῦ χρόνου, οὔτε διὰ τοῦ χρήματος, οὔτε διὰ τεχνασμάτων. Ὁ ἔρωσ τῆς εἶνε πολὺ ἥττον περίπλοκος, πολὺ μᾶλλον ἀπλοῦς πάντων τούτων, καὶ πολὺ ἰσχυρότερος. Ἀρκεῖ τις νὰ ἦ ἀπλῶς ὁ ἄρρην μετὰ πάντων ὅσα ὁ τίτλος οὗτος συνεπάγεται καὶ ἀπαιτεῖ.

Εἶνε τὸ ἀληθὲς κριτήριον. Εἶνε αὐτόβουλος, ἰδιότροπος, φιλύποπος εἰς ἄκρον. Τὸ σῶμα τῆς φαίνεται ἐκπυρωθὲν ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῶν «στέρρας» καὶ ἡ καρδία τῆς εἶνε ἔμπλεως ὑπερηφανείας. «Ὡ ναί, ἰδίως ὑπερηφανείας. Ἡ Ἰσπανίς εἶνε ζυμωμένη μὲ τὴν ὑπερηφάνειαν, προβάλλει αὐτὴν ἠλεκτρικῶς διὰ τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἀποστάζει αὐτὴν δι' ὄλων τῶν πόρων. Ἡ Ἰταλίς δυνατὸν νὰ εἶνε ἐπίσης φλογερά ἀλλ' ἥττον ὑπερήφανος—τοῦλάχιστον γενικῶς.

Εἶδον τὴν ἀστραπὴν ταύτην τῆς ἀγανακτήσεως κατὰ τοῦ ξένου εἰς τὰς χωρικὰς τῆς Γκιπσιόκας καὶ τῆς Βισκαίας, τῆς φιλοβασιλικῆς ταύτης καὶ θεοσεβοῦς Ἀρμορικῆς τῆς Ἰβηρίας. Τὴν εἶδον διολισθαίνουσαν διὰ τῶν βλεφαρίδων τῆς πλουσίας Γαδειρίτιδος, ἐκλελυμένης κατὰ τὰς θειρινὰς ἐσπέρας ὑπὸ τὰ μεθυστικὰ ἄλση τῆς Σικλάνας. Ἐκλάμπει αὐτὴ ἐν τοῖς ὄμμασι τῶν ἀναιδημόνων σιγαροεργατῶν τῶν ἐργοστασίων τῆς Σεβίλλης, καὶ εἶδον αὐτὴν προσέτι ὑπὸ τὰ ἡμίλειστα βλέφαρα τῶν ἐν τοῖς ναοῖς θρήσκων γυναικῶν, τῶν κρυπτομένων ὑπὸ τοὺς μέλανας αὐτῶν τριχαπτίνους πέπλους εἰς τὰς σκιεράς γωνίας τῶν καθεδρικῶν ναῶν, ὅπου τὸ ζοφῶδες πῦρ τῶν ὀμμάτων ὑπέβοσκεν ὡς ἀνθρακία ἀείποτε ἀδηράγος, ἀείποτε ἄσβεστος. Καὶ ἕνεκα τῆς ὑπερηφανείας ταύτης ἧτις καθιστᾷ τὰς Ἰσπανίδας τοσοῦτον αὐθαδῶς ὠραίας, ἧτις ἀναγινώσκειται δι' εὐγενῶν χαρακτήρων ἐπὶ τοῦ συνεσπασμένου αὐτῶν μετώπου κατὰ τὰς νύκτας τῶν καταιγίδων τῆς καρδίας—ὡς εἰς τῶν ὑπερμεγέθων ἐκείνων θυρεῶν τῶν προσηλωμένων ἐπὶ τῶν ὑπερηφάνων τειχῶν τῶν ἀρχαίων νεκρῶν πόλεων τῆς πατρίδος αὐτῶν,—ὑπάρχει διὰ τὸν θηρευτὴν σπανίων ἐντυπώσεων ἰδιαιτέρα ὄλωσ καὶ θριαμβευτικωτάτη ἀπόλαυσις νὰ κάμπτη σῶμα οὐ ὁ αὐχὴν οὐδέποτε κύπτει.

ΡΩΣΣΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΣ

ΥΠΟ

ΜΑΡΙΑΣ ΚΡΥΖΙΝΣΚΑ

Ὁ βασιλόπαις, ὁ νεαρός βασιλόπαις, ὠραῖος ὅσον βασιλεὺς ἐτρώθη καιρίως.

Ἐνῶ ἐθήρευεν εἰς τὰ βάθη τῶν δασῶν — ὦ! ὁ ἀφηρημένος θηρευτῆς, ἀφηρημένος ἐκ τῆς ἐμμόνου καὶ μόνης ἐν τῷ νῶ αὐτοῦ περιπολίας τῶν χρυσῶν πλοκάμων, τῶν βαρέων χρυσῶν πλοκάμων τῆς νεαρᾶς συζύγου του — προσεβλήθη ὑπὸ ἀγρίου κάπρου, ὅστις ἔτρωσεν αὐτὸν διὰ τῶν ὀξέων αὐτοῦ ὀδόντων.

* *

Καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἤδη ὠχρὸς ὅσον δέσμη ἰάσμων, κατακείμενος ἐπὶ τῆς αἰμοφύρτου μετάξης τῆς κλίνης.

Τῆς εὐφροσύνου κλίνης ἐν ἣ πρό τινων ἐβδομάδων ἐδέχθη τὴν παρθένον νύμφην, τὴν χρυσοπλόκαμον σύζυγόν του.

Περὶ τὴν κλίνην τρεῖς αἱ κλαίουσαι ὄρθιαι· ἡ μήτηρ, ἡ ἀδελφὴ καὶ ἡ σύζυγος.

* *

« Ἄς τρέξωμεν, εἶπεν ἡ μήτηρ, ἄς τρέξωμεν ταχέως πρὸς τὸν μάγον, ὅστις ζῆ ἄγριος εἰς τὰ βάθη τῶν δασῶν,

» Αὐτὸς μόνος θὰ δυνηθῆ νὰ συνθέσῃ βάλσαμον, αὐτὸς μόνος θὰ δυνηθῆ νὰ θεραπεύσῃ τὸν ὠραῖόν μου βασιλόπαιδα, ὠραῖον ὅσον βασιλεὺς.»

* *

Ὅταν ἀφίχθησαν εἰς τὸ βάθος τοῦ δάσους, ὁ μάγος οὕτως ἐλάλησεν αὐταῖς :

— Δύναμαι νὰ θεραπεύσω τὸν νεαρόν βασιλόπαιδα, δύναμαι νὰ δώσω ὑμῖν βάλσαμον σωτήριον, ἀλλ' ὡς ἀντίτιμον τοῦ ἀπαραιμίλλου τούτου βαλσάμου, δεόν νὰ μοὶ δώσητε· σὺ, ἡ μήτηρ, ὅλον τὸν σὸν δεξιὸν βραχίονα· σὺ, ἡ ἀδελφὴ, τὴν λευκὴν χεῖρα μετὰ τοῦ δακτυλίου, ὃν φέρεις, καὶ σὺ, ἡ σύζυγος, τὸν βαρὺν χρυσοῦν πλόκαμόν σου.

* *

Ἡ μήτηρ εἶπε:—Τοῦτο μόνον; Καὶ ἔδωκε τὸν δεξιὸν τῆς βραχίονα.

Ἡ ἀδελφὴ εἶπε:—Λαβὲ τὴν λευκὴν χεῖρά μου μετὰ τοῦ δακτυλίου ὃν φέρω.

Ἄλλ' ἡ σύζυγος ἐστέναξε.—Φεῦ! θὰ χάσω τὸν χρυσοῦν μου πλόκαμον;

ὦ! ὄχι! Δὲν ἠμπορῶ νὰ δώσω τὸν χρυσοῦν μου πλόκαμον!

Καὶ ὁ μάγος ἐκράτησε τὸ βάλσαμον αὐτοῦ.

Καὶ ὁ βασιλόπαις ἀπέθανεν.

* *

Καὶ εἶνε ἐκεῖ τρεῖς αἱ κλαίουσαι περὶ τὸ θανόν σῶμα.

Ἡ μήτηρ κλαίει, ὑποστηρίζουσα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀγαπημένου τῆς βασιλόπαιδος, ὅστις κατάκειται ὡς πεπτωκὸς κορμὸς ἐλάτης.

Ἡ ἀδελφὴ κλαίει παρὰ τοὺς πόδας τοῦ βασιλόπαιδος, ὠραίου ὅσον βασιλεὺς.

Καὶ ἡ σύζυγος κλαίει ἐγγὺς τῆς καρδίας.

Ἐγγὺς τῆς νεκρᾶς καρδίας ἥτις ἐπάλλετο ἐκ τοσοῦτον τακεροῦ ἔρωτος διὰ τοὺς χρυσοὺς τῆς πλοκάμους.

* *

Καὶ ἐκεῖ ὅπου ἔκλαιεν ἡ μήτηρ — ἐγένετο ὠραῖος ποταμὸς οὗ τ' ἀθάνατα νάματα ρέουσιν ἔτι καὶ νῦν.

Ὅπου ἔκλαιεν ἡ ἀδελφὴ ἐγένετο πηγὴ κρυστάλλινος.

Ἄλλ' ὅπου ἔκλαιεν ἡ σύζυγος — ἐγένετο ἰσχνὸν ὕδατος νῆμα, ὅπερ ἐξήρανε ὁ πρῶτος ἥλιος.

ΜΥΣΤΙΚΟΣ ΒΟΥΔΔΙΣΜΟΣ

ΥΠΟ

ΜΑΞ ΜΥΛΛΕΡ

(Ἐκ τῆς «ΙΘ' ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ»)

Παρίσταται ἐνίοτε ὡς τὸ ἄκρον ἄωτον τῆς τόλμης ὅτι ὅσοι τῶν λογίων δὲν εὐτύχησαν, ὡς ἐγὼ, νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰς Ἰνδίας, λαμβάνουσι τὸ θάρρος νὰ ἐκφράζωσιν ἀμφιβολίας περὶ δηλώσεων γενομένων ὑπὸ ἀνδρῶν διατριψάντων ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἐν τῇ χώρᾳ ἐκεῖνῃ. Τὸ ἐπιχειρήμα τοῦτο ὑπῆρξε πάντοτε προσφιλὲς εἰς τινὰς. Ἐὰν οἱ μελετῶντες τὴν Σανσκριτικὴν διαφωνῶσι πρὸς συγγραφεῖς διατρίψαντας ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἐν Ἰνδίᾳ, λέγουσιν αὐτοῖς ὅτι δὲν ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ ὀμιλῶσιν ὅτι ὑπάρχουσι χειρόγραφα ἐν Ἰνδίᾳ τὰ ὅποια οὐδεὶς ποτε εἶδε, καὶ ὅτι ὑπάρχουσιν ἰθαγενεῖς λόγιοι κατέχοντες μυστήρια, περὶ ὧν οὐδ' ἔννοιαν ἔχομεν ἡμεῖς, ταλαίπωροι καθηγηταί. Ὄταν τοὺς ζητῇ τις νὰ δείξωσι τὰ χειρόγραφα ταῦτα ἢ νὰ μὲν εἰσαγάγῃ πρὸς τοὺς πολυμαθεῖς Μαχάτμας (καθὼς ἡ Ἰνδία δὲν εἶνε σήμερον τόσοσιν δυσπρόσιτος ὅσων ἦτο εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Μάρκου Πόλου), τότε σιωπῶσι καὶ ἀπρακτοῦσι. Τὸ δὲ περιεργότερον εἶνε ὅτι οἱ ἀληθεῖς Σανσκριταὶ σοφοί, ὅσοι κατηνάλωσαν τὸν βίον των ἐν Ἰνδίᾳ καὶ γινώσκουσι καλῶς τὴν Σανσκριτικὴν καὶ τὴν Παλικὴν, τίποτε δὲν γνωρίζουσι περὶ τοιούτων χειρογράφων, τίποτε περὶ τοιούτων μυστῶν. Ταῦτα δὲν εἶνε γνωστὰ εἰμὴ εἰς ἀνθρώπους ἀγνοοῦντας τὴν Σανσκριτικὴν καὶ τὴν Παλικὴν. Οὗτος φαί-

νεται ὁ πρῶτος ὅρος ὅπως μνηθῇ τις τὰ ἱερὰ τῶν Ἰνδῶν. Τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον μυστικὸν περὶ τῆς Σανσκριτικῆς φιλολογίας, καὶ ἡμεῖς ἐν Ἀγγλίᾳ γνωρίζομεν περὶ αὐτῆς ὅσα καὶ οἱ ἐγχώριοι σοφοί.

Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, οἱ θησαυροὶ τῶν σανσκριτικῶν χειρογράφων ὅσοι ὑπῆρχον ἀκόμη ἐν Ἰνδίᾳ, περιεσυλήθησαν τόσοσιν, ὥστε ἀνωφελὲς κατέστη νὰ ἐπικαλῆται τις ἀπόκρυφα χειρόγραφα, ὑποτιθέμενα ὅτι περικλείουσι τὰ ἀρχαῖα μυστήρια τῆς θρησκείας τῶν Ἰνδιῶν. Ἐὰν νέον τι χειρόγραφον ἀνακαλυφθῇ, χαρὰ γίνεται μετὰ τῶν ὅλων τῶν ἀληθῶν σανσκριτιστῶν ἐν Ἰνδίᾳ καὶ ἐν Εὐρώπῃ. Ἀλλ' ἡ ἰδέα ὅτι ὑπάρχουσι κρυπτὰ καὶ ἱερὰ χειρόγραφα, ἢ ὅτι ὑπῆρξέ ποτε μυστήριον τι περὶ τῆς θρησκείας τῶν Βραχμάνων, ἀπερρίφθη ἐν τῷ μετὰ τὸ ἐξ ὀλοκλήρου. Ὅ,τι ὑπῆρχε μυστικὸν θρησκευτικὸν δόγμα ἐν Ἰνδίᾳ συνίστατο ἀπλῶς ἐκ διδαγμάτων, πρὸς ἀποδοχὴν τῶν ὁποίων ἀπρητεῖτό τις προτέρα ἀγωγή. Πᾶν μέλος τῶν τριῶν ἀνωτέρων τάξεων εἶχεν ἐλευθερίαν πρόσδοτον εἰς τὰς Βέδας, καὶ ἂν εἰς τὴν τετάρτην τάξιν δὲν ἐπετρέπετο νὰ μάθῃ ἐκ στήθους τὴν Βέδαν, τοῦτο προῆλθεν ἐκ κοινωνικῆς μᾶλλον ἢ θρησκευτικῆς προλήψεως. Καὶ πάλιν ἀληθεύει ὅτι τὰ δόγματα τῆς Βεδάντας ἢ τῶν Οὐπανισχάδει ἐκαλοῦντο ἐνίοτε Ραχαούνα, ἢτοι ἀπόκρυφα· ἀλλὰ καὶ τοῦτο οὐδὲν ἄλλο ἐσήμαινεν εἰμὴ ὅτι οἱ διδάσκαλοι δὲν ἔπρεπε νὰ διδάσκωσι τὰ μέρη ἐκεῖνα τῆς Βέδας ἐκτὸς εἰς τοὺς ἐν ἡλικίᾳ καὶ παρσκευασμένους διὰ τὰς ἀνωτέρας ταύτας μελέτας. Ὄταν ἀκούωμεν τὸν Ἀριστοτέλη καλούμενον τὰ Ἐλάσσονα Μυστήρια καὶ τὸν Πλάτωνα τὰ Μειζονα Μυστήρια, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι τὰ συγγράμματά των ἐτηροῦντο ἀπόκρυφα. Ἐσήμαινε μόνον ὅτι οἱ σπουδασταὶ ὀφείλουσι πρῶτον νὰ μάθωσιν ἀρκετὰ Ἑλληνικὰ καὶ καταστῶσιν ἱκανοὶ πρὸς τὰς ἀνωτέρας ταύτας σπουδὰς, ἀπαράλλακτα ὅπως οἱ φοιτηταὶ ἐν Ὄξωνίᾳ προχωροῦσι βῆμα πρὸς βῆμα ἀπὸ τῶν μικροτέρων εἰς τὰ μεγαλῆτερα μυστήρια, τοὔτέστιν ἀπὸ τῶν μικρῶν εἰς τὰ μέσα καὶ ἀπὸ τῶν μέσων εἰς τὰ μεγάλα. Τὰ μεγάλα δυνατὸν νὰ εἶνε μεγάλα μυστήρια δι' ἕνα ἀρχάριον, ἀλλ' οὐδεὶς ἀποκλείεται τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν, ἀρκεῖ μόνον νὰ αἰσθάνεται κλίσιν ὅπως μνηθῇ.

Ἀλλ' ἐὰν δὲν ὑπῆρχε τίποτε μυστηριῶδες περὶ τὸν Βραχμανισμόν, νομίζεται ἐνίοτε ὅτι δυνατὸν νὰ ὑπῆρχον μυστήριά τινα κρυπτόμενα ἐν τῷ Βουδδισμῷ. Συστηματικὴ τοῦ Βουδδισμοῦ μελέτη ἦλθε βραδύτερον ἐν Εὐρώπῃ ἢ ἡ συστηματικὴ μελέτη τοῦ Βραμισμού, καὶ ἡ πληθὺς τῶν ἐγκατεσπαρμένων ἐν βιβλίοις ἀτελῶν γνώσεων περὶ τοῦ Βουδδι-

σμοῦ, πρὶν ἢ γνῶσις τῆς Παλικῆς καὶ τῆς Σανσκριτικῆς καταστήσει ἱκανοὺς τοὺς λογίους ν' ἀναγινώσκωσι τὰ ἱερά κείμενα τῶν Βουδδιστῶν πρὸς ἰδίαν των πληροφορίαν, εἶνε μόνον τρομακτική. Ὁ Βουδδισμὸς ἐκηρύχθη ὅτι εἶνε ἡ ἀρχέγονος θρησκεία τῆς ἀνθρωπότητος, ἀρχαιοτέρα τοῦ Βραμισμού, ἀρχαιοτέρα καὶ τῶν θρησκευμάτων τῶν Τευτονικῶν φυλῶν· διότι τίς ἠδύνατο ν' ἀμφιβάλλῃ ὅτι ὁ Βούδδας ἦτο τὸ αὐτὸ ὄνομα μὲ τὸ τοῦ Βόδαν, τοῦ τευτονικοῦ θεοῦ, τοῦ ἀντιστοιχοῦντος κατὰ τινὰς εἰς τὸν Ἑρμῆν; Αὐτὸς ὁ Χριστιανισμὸς παρίστατο ὡς ἀπλῆ λογοκλοπία, αἱ παραδόσεις καὶ τὰ δόγματά του ὑπετίθετο ὅτι ἦσαν δάνεια ἐκ τοῦ Βουδδισμού, καὶ μᾶς ἔλεγον ὅτι τὸ καλλίτερον τὸ ὁποῖον εἶχομεν νὰ πράξωμεν διὰ νὰ εἴμεθα καλοὶ Χριστιανοὶ ἦτο νὰ γείνωμεν Βουδδισταί. Ὑπάρχει σήμερον νέα περιουσιολογία ἀνθρώπων οἵτινες καλοῦσιν ἑαυτοὺς Χριστιανοὺς Βουδδιστάς, καὶ λέγεται ὅτι εἶνε πολυάριθμοι ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Ἡ «Ἐφημερίς τῶν Συζητήσεων» τῆς 10 Μαΐου 1890 λέγει ὅτι ὑπάρχουσι 30 χιλ. Χριστιανοβουδδισταί εἰς Παρισίους. Ἐν Ἰνδίᾳ, καὶ μάλιστα ἐν Κεϋλάνῃ, ὁ ἀριθμὸς των ὑποτίθεται πολὺ μεγαλειότερος.

Ταῦτα εἶνε σπουδαῖα ὑποκείμενα καὶ δὲν δύναται τις νὰ τὰ μεταχειρίζηται ὡς κοινὰ λογοπαίγνια ἢ ὡς παρακρούσεις. Συμφωρότατον εἶνε ἐν τούτοις νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἔχονται ὑποστάσεως τινος ὄλαι αἱ παρακρούσεις αὗται, καὶ ὅτι ὑπάρχει μέθοδός τις ἐν τῇ φρενοβλαβείᾳ ταύτῃ. Ὑπάρχει, φέρ' εἰπεῖν, παράδοσις περὶ Κατακλυσμοῦ ἐν τῇ Βέδᾳ, ὡς ἐν τῇ Π. Δ. ὑπάρχει ἐν τῇ Βέδᾳ ἡ διήγησις περὶ πατρὸς προθύμου, κατὰ προσταγὴν τοῦ θεοῦ Βαρούνα, νὰ θυσιάσῃ τὸν υἱὸν του. Οὔτε δύναται τις ν' ἀρνηθῇ ὅτι ὑπάρχει μεγάλη ὁμοιότης μεταξὺ ἠθικῶν τινῶν διδαγμάτων καὶ τινῶν παραδόσεων τοῦ Βουδδισμού καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐπὶ τούτῳ πρέπει νὰ χαίρωμεν ὀλοψύχως, ἀλλ' οὐδεμία ὑπάρχει ἀνάγκη νὰ παραδεχθῶμεν δάνειον ἢ κλοπὴν ἐκ τοῦ ἐνὸς μέρους ἢ ἐκ τοῦ ἄλλου. Συγκριτικὴ μελέτη τῶν θρησκειῶν τῆς ἀρχαιότητος ἠῦρνε τόσον τὸν ὀρίζοντά μας, καὶ ἀπέδειξε τόσον ἐντελῶς τὴν παγκοσμιότητα ποσοῦ τινος θρησκευτικῆς ἀληθείας, ὥστε ἐὰν εὐρίσκομεν τὰς Δέκα Ἐντολάς ἐν τοῖς βιβλίοις τῶν Βουδδιστῶν, οὐδέποτε θὰ ὑπεθέτομεν κλοπὴν ἢ σφετερισμὸν, ἀλλ' ἀπλῶς κοινήν κληρονομίαν. Εὐρίσκομεν πράγματι τὴν Δασασίλα, τὰς Δέκα Ἐντολάς ἐν τῷ Βουδδισμῷ, ἀλλ' οὐδαμῶς εἶνε αἱ Δέκα Ἐντολαὶ τοῦ Μωϋσέως. Διαφέρει ὅταν ἔλθωμεν εἰς τὰς παραδόσεις καὶ τὰ πράγματα. Ὅταν

συγκρίνων μεταξὺ τοῦ βίου τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ βίου τοῦ Βούδδα, αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν ὑπόχρεον νὰ ὁμολογήσω ὅτι τοιαῦται ὁμοιότητες ὑπάρχουσι καὶ ὅτι, καίτοι πολλαὶ αὐτῶν δύνανται ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ κοινὸν τῶν παραγῶγων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μένουσιν ὀλίγα αἰτινες εἶνε ἐκπληκτικαί, καὶ αἵτινες εἶνε ἀκόμη αἰνίγμα.

Ἐνεκα τῶν συμπτώσεων τούτων, ἀναμφιβόλως, πρόσωπόν τι λίαν ἀξιοσημείωτον, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα κατέστη ἐσχάτως γνωστότατον καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἠσθάνθη μεγίστην ἔλξιν σύρουσαν αὐτὸ πρὸς τὴν μελέτην τοῦ Βουδδισμού. Ἐννοῶ τὴν μακαρίτην κυρίαν Βλαβάτσκη, τὴν ἰδρύτριαν τοῦ ἐσωτέρου ἢ μυστικοῦ Βουδδισμού. Δὲν τὴν συνήνησά ποτε, καίτοι συχνὰ ὑπεσχέθη, ἢ μᾶλλον ἠπειλήσεν, ὅτι θὰ μὲ συνήνητα πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐν Ὁξφόρδῃ. Ἦλθεν εἰς τὴν Ὁξφόρδην καὶ ἐκήρυξεν ἐπὶ ἕξ ὥρας, ὡς ἔμαθον, ἐνώπιον ἱκανοῦ ἀριθμοῦ νέων, ἀλλὰ δὲν μ' ἐπληροφόρησε περὶ τῆς παρουσίας της. Κατ' ἀρχὰς μ' ἐχαρὰκτῆρίζεν ὡς Μαχάτμαν, ἀλλ' ὅταν δὲν ἔδωκα αὐτῇ ἀπάντησιν, κατέστην, ὡς ὅλοι οἱ μελετηταί τῆς Σανσκριτικῆς, ἀνθρωπος ὄλως ἀνάξιος πίστεως. Παρηκολούθησα τὸ στάδιόν της ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς της ἐν Ἀμερικῇ μέχρι τοῦ θανάτου της ἐν Λονδίῳ πέρυσιν. Ἰδρυσεν τὴν «Θεοσοφικὴν Ἐταιρίαν» της ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ τῷ 1875. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐταιρίας ταύτης ἦτο ἄρα νὰ πειραματισθῇ πρακτικῶς ἐπὶ τῶν ἀποκρύφων δυνάμεων τῆς φύσεως, καὶ νὰ συλλέξῃ καὶ δασπεύρῃ μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν πληροφορίας περὶ τῶν θρησκευτικῶν φιλοσοφημάτων τῆς Ἀνατολῆς; Τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ εἶπῃ τις ἐναντίον τοιοῦτων ἀντικειμένων, ἐὰν μόνον ἐλαμβάνοντο ἐντίμως, καὶ μετὰ τῆς συνήθους σχολικῆς προπαρασκευῆς. Βραδύτερον ὁμως προσετέθησαν νέα ἀντικείμενα, οἷον τὸ νὰ διαδώσῃ μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν ἐσκοτισμένων ἐθνικῶν ἀποδείξεις περὶ τῶν πρακτικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἱκανὰς ἐπὶ τέλους νὰ διαλευκάνωσι, κατ' αὐτὴν, ἀμφοτέρας τὰς ὕψεις τοῦ δόγματος ἐνώπιον τῶν κοινωνικῶν πλησίον τῶν ὁποῖων εὐρίσκονται ἱεραπόστολοι. Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον ἡ ἐταιρία ἐπεχείρησε νὰ συνάψῃ σχέσεις πρὸς σωματεῖα καὶ ἄτομα ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν, πρὸς ἃ παρέσχεν οἰονεὶ αὐθεντικὰς ἐκθέσεις περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐγκλημάτων καὶ παρεκτροπῶν, τῶν σχισμάτων, αἰρέσεων, ἐρίδων καὶ στρεψοδικιῶν, τῶν δογματικῶν διαφορῶν καὶ τῶν βιβλικῶν ἐπικρίσεων καὶ ἀναθεωρήσεων, ὧν βρῖθει διηνεκῶς ὁ τύπος τῆς Χριστιανικῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. Δύνασθε εὐκόλως νὰ φαντασθῆτε

ποιον θὰ ἦτο τοκατόρθωμα τοιαύτης ἐταιρίας, καὶ πόσης δημοτικότητος θὰ ἤξιοῦτο ἡ Μέλαινα Βίβλος τῆς ἐν Ἰνδία καὶ ἀλλαχοῦ. Ἐν τοσοῦτῳ, εἶμαι πρόθυμος ν' ἀπονεύω εἰς τὴν κυρίαν Βλαβάτσκη τὸν πρέποντα ἔπαινον ἐπὶ ἀγαθῇ προαιρέσει, τοῦλάχιστον ἐν ἀρχῇ τοῦ σταδίου τῆς. Καθὼς πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, αὕτη ἀνεζήτη, πιστεύω, θρησκείαν ἦν νὰ δύναται εὐσυνειδήτως ν' ἀσπασθῇ. Ἦτο εὐφυής, ἑξάλλος καὶ εὐερέθιστος κόρη, καὶ πᾶς ὅστις ἐπιθυμῆ νὰ σχηματίσῃ φιλόφρονον γνώμην περὶ τῶν μεταγενεστέρων ὑστερικῶν συγγραμμάτων τῆς καὶ τῶν πράξεών τῆς, ὀφείλει ν' ἀναγνώσῃ τὰς βιογραφικὰς σημειώσεις, τὰς δημοσιευθείσας τελευταίον ὑπὸ τῆς ἰδίας ἀδελφῆς τῆς ἐν τῇ «Νέξ· Ἐπιθεωρήσει». Πταίουσιν οἱ θρησκευτικοὶ παιδαγωγοὶ τῶν νέων καὶ νεανίδων, οἵτινες ἀπαιτοῦσιν ἀπλῶς παρ' αὐτῶν πίστιν εἰς τινὰ γεγονότα καὶ δόγματα, χωρὶς νὰ ἐξηγῶσι ποτε τί σημαίνει πίστις, ἂν τόσοι καὶ τόσοι, ὅταν ἀρχίσωσι νὰ σκέπτονται περὶ τῶν διαφορῶν εἰδῶν τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, ἀνακαλύπτουσιν ὅτι οὐδαμῶς ἔχουσι θρησκείαν.

Ἡ θρησκεία, διὰ νὰ εἶνε πραγματικὴ θρησκεία, γνησία θρησκεία τοῦ ἀνθρώπου, πρέπει νὰ ἐπιζητηθῇ, ν' ἀνακαλυφθῇ, πρέπει νὰ κατακτηθῇ. Ἐάν εἶνε ἀπλῆ κληρονομία ἢ τετριμμένη προκατάληψις, συχνὰ συμβαίνει ἀργότερα νὰ ἐκπίπτῃ, καὶ ἀνάγκη ἢ νὰ τὴν ἀνακτήσῃ τις ἢ νὰ τὴν ἀντικαταστήσῃ δι' ἄλλης.

Ἡ κυρία Βλαβάτσκη ἦτο ἐξ ἐκείνων οἵτινες χρειάζονται πλέον τι ἢ ἀπλῆν ἐκ παραδόσεως καὶ τυπικὴν θρησκείαν, καὶ ἀφοῦ περιέβλεψεν ἐν κύκλῳ, ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἠδύνατο νὰ εὕρῃ ὅ,τι ἐχρειάζετο ἐν Ἰνδία. Εἶμεθα πρόθυμοι ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὴν κυρίαν Βλαβάτσκη πᾶσαν τιμὴν ἐπὶ βαθεῖ θρησκευτικῷ αἰσθήματι, πρὸ πάντων δὲ ἐπὶ τῇ αὐτῇ σφοδρᾷ δίψῃ τῆς πνευματικῆς μετὰ τοῦ θεοῦ ἐνώσεως, ἣτις ἐνέπνευσε τοσοῦτους ἐκ τῶν θεοσεβεστέρων φιλοσόφων παρὰ χριστιανοῖς, ὡς καὶ πρὸ ἔθνικαίς. Ἀλλαχοῦ που ἡ δίψα αὕτη δὲν εὕρε πληρεστέραν ἔκφρασιν ἢ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις τῆς Ἰνδίας, καὶ μάλιστα τοῖς ἐκ τῆς τάξεως τῶν Βεδάντα. Ὡς ὁ Σοπεγγάουερ, ἡ γυνὴ αὕτη φαίνεται ὅτι ἀνεκάλυψε διὰ τῆς σκοτεινῆς ὁμίχλης τῶν ἀτελῶν μεταφράσεων τινὰς τῶν λαμπρῶν ἀκτίων τῆς ἀληθείας, αἵτινες ἀναθρώσκουσιν ἐκ τῶν Οὐπανισχάδς καὶ τῆς ἀρχαίας Βεδαντικῆς φιλοσοφίας τῶν Ἰνδῶν.

Ἀπῆλθε λοιπὸν μετὰ τινῶν φίλων εἰς τὰς Ἰνδίας, ἀλλὰ δυστυχῶς χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὴν γλῶσσαν, καὶ μὲ ὀλίγην γνώσιν περὶ τοῦ τί

ὄφειλε νὰ περιμένῃ ὅπως εὕρῃ ἐκεῖ, ὅπου ἄμα φθάσασα ἐδέησε νὰ ζητήσῃ ἐγχωρίους διδασκάλους ὅπως μνηθῇ τὰ μυστήρια τῆς ἱερέας ἐπιστήμης τῆς χώρας. Ὅτι τοιαύτη ἐπιστήμη καὶ τοιαῦτα μυστήρια ὑπῆρχον οὐδέποτε ἀμφέβαλλε· καὶ ἐνόμισεν ὅτι εὕρε τέλος τὸ ποθούμενον εἰς τὸν Δαγιάναντα Σαρασβατί, τὸν θεμελιωτὴν τῆς Ἄρυα Σαμαί. Οὗτος ἦτο ἀνὴρ μὲ ἀξιοσημείωτον καὶ ἰσχυρὸν πνεῦμα, ἀλλὰ δὲν ἐνόει τὴν ἀγγλικὴν· οὔτε ἐνόει ἡ κυρία Βλαβάτσκη ἢ τὴν νεωτέραν ἢ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν τοῦ τόπου. Οὐχ ἤττον ἀνεφύη μεταξὺ τῶν δύο ἀμοιβαίως ἀλλ' ἄφωνος θαυμασμός, καὶ ἰκανὸς ἀριθμὸς θαυμαστῶν ταχέως συνηθροίσθη περὶ τὸ ἀξιοπεριεργον ἐκεῖνο ζεῦγος. Ἐν τοσοῦτῳ ὁ ἄφωνος οὗτος θαυμασμός δὲν διήρκεσεν ἐπὶ μακρὸν, καὶ ὅταν οἱ δύο ἤρχισαν νὰ ἐννοῶσιν ἀλλήλους καλλίτερον, τάχιστα ἀνεκάλυψαν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ συμπράξωσιν. Ὑποπετεύω ὅτι δὲν δύναται πλέον νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι ὁ Δαγιάναντα Σαρασβατί ἦτο τόσο ἐλλιπὴς λόγῳ ἠθικῆς εὐθύτητος ὅσον καὶ ἡ Ἀμερικανὶς μαθήτριά του. Ἐντεῦθεν ἀμφοτέροι ἀπεγοητεύθησαν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ τότε ἡ κυρία Βλαβάτσκη ἀπεφάσισε νὰ ἰδρῶσῃ ἰδίαν θρησκευτικὴν αἵρεσιν, ἣτοι νὰ εὕρῃ νέαν θρησκείαν, βασιζομένην πρωτίτως ἐπὶ τῶν ἀρχαίων ἰνδικῶν θρησκευμάτων.

Δυστυχῶς, εἶχε καρφωθῆ εἰς τὸν ἐγκέφαλόν τῆς ὅτι ἦτο ἀπαραίτητον διὰ πάντα ἰδρυτὴν θρησκείας νὰ τελῇ θαύματα, καὶ ἐνταῦθα δὲν δύναται τις πλέον ν' ἀρνηθῇ ὅτι συχνὰ κατέφυγεν εἰς τὰ ἀναιδέστερα τεχνάσματα καὶ ἀγυρτεύματα ὅπως προσελκύσῃ ὄπαδους ἐν Ἰνδία. Εἰς τοῦτο δὲ ἐπέτυχε πλείοτερον ἢ ὅσον ἠδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ἡ ἰδία. Οἱ ἰθαγενεῖς ἐκολακεύθησαν ἀκούοντες ὅτι ἦσαν οἱ θεματοφύλακες ἀρχαίας σοφίας, ἀσυγκρίτως πολυτιμοτέρας παντὸς πορίσματος τῆς εὐρωπαϊκῆς φιλοσοφίας ἢ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ ἰθαγενεῖς δὲν κολακεύονται πάντοτε κατὰ τὸν τρόπον ἐκεῖνον, καὶ φυσικὰ κατέπιον τὸ φιλοφρόνημα. Ἄλλοι τινὲς κατεπλάγησαν ὑπὸ τῆς πεποιθήσεως μεθ' ἧς ἡ νέα αὕτη προφήτις ὠμίλει περὶ τῆς συνδιαλέξεώς τῆς μετ' ἀοράτων πνευμάτων, περὶ ἐπιστολῶν ἱπταμένων ἀπὸ Θιβέτ εἰς Βομβάην, περὶ φωνῶν καὶ θορύβων προερχομένων ἀπὸ πνεύματα διὰ μυστηριώδους θαλάμου. Θὰ ἐρωτήσετε πῶς ἀνεπτυγμένοι ἄνθρωποι ἠδύνατο ν' ἀπατηθῶσι διὰ τοιαύτης χυδαίας ἀγυρτείας· ἀλλὰ παρὰ τισὶν ἀνθρώποις ἡ δύναμις τοῦ πιστεύειν φαίνεται συναυξάνουσα μὲ τὴν ἀτοπίαν τῶν πιστευομένων. Ὅταν ἐξέφρασα τὴν λύπην μου πρὸς ἓνα τῶν ἄγαν θαυμαστῶν τῆς ὅτι ἡ κυρία Βλαβάτσκη ἐζητελίσθη διὰ τοιούτων χυδαίων ἐπιδείξεων, ἔλα-

βον τὴν ἀλλοκότως εἰλικρινῆ καὶ εὐπαρησίαστον ἀπάντησιν ὅτι οὐδεμία θρησκεία δύναται νὰ στηριχθῆ ἄνευ θαυμάτων, καὶ ὅτι πᾶσα θρησκεία, διὰ νὰ φυτρώσῃ, πρέπει νὰ λιπαίνεται. Ταῦτα μοὶ εἶπεν αὐτολεξεὶ ἄνθρωπος ὅστις ἐγνώρισε τὴν κυρίαν Βλαβάτσκη καλλίτερον παντός ἄλλου· καὶ μετὰ τοῦτο, ἀνωφελὲς ἦτο δι' ἡμᾶς νὰ συζητῶμεν ἐπὶ πλέον τὸ ὑποκείμενον.

Ἄλλ' ὡς προεῖπον, εἶμαι πρόθυμος νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἡ κυρία Βλαβάτσκη ὠρμήθη ἐκ καλῶν προθέσεων, ὅτι ἔβλεπε, καὶ βλέπουσα ἐθαμβοῦτο, ἀναλαμπὴν ἀληθείας εἰς τὰ ποικίλα θρησκευόμενα τοῦ κόσμου, ὅτι ἐπίστευεν εἰς τὸ δυνατόν μυστικῆς ἐνώσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι διακαῶς ἐπόθει ν' ἀνακαλύψῃ εἰς μέγα πλήθος βιβλίων ἴχνη τῆς θεοσοφικῆς ἐκείνης ἐπιπνοίας ἣτις συνδέει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μετὰ τοῦ θείου. Ἄτυχῶς ἐστερεῖτο ἐργαλείων ὅπως σκάψῃ πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν θησαυρῶν τούτων ἐν τῇ ἀρχαίᾳ φιλολογίᾳ τοῦ κόσμου, καὶ τὰ σφάλματά της εἰς τὴν παράθεσιν μαρτυριῶν ἐκ τῶν σανσκριτικῶν, τῶν ἑλληνικῶν καὶ λατινικῶν κειμένων θὰ ἦσαν ἀστεῖα, ἐὰν δὲν ἐπροκάλουν μᾶλλον τὴν ἡμετέραν συμπάθειαν πρὸς γυναῖκα ἣτις ἐπίστευσεν ὅτι ἠδύνατο νὰ πετάξῃ, καίτοι δὲν εἶχεν οὔτε τοῦ Ἰκάρου τὰς πτέρυγας.

Τὸ βιβλίον της, τὸ ἐπιγραφόμενον ἢ «Ἴσις ἀποκαλυπτομένη» εἰς δύο τόμους ἐκ σελίδων ὑπὲρ τὰς ἑξακοσίας, βρῖθον σημειώσεων καὶ παραπομπῶν εἰς διαφόρους μαρτυρίας, σοφῶν τε καὶ ἀφρόνων, δεικνύει μεγίστην ὑπερβολὴν ἀγχαρείας καὶ ἐπιμόχθου ματαιότητος. Ἡ παράθεσις τῶν σφαλμάτων της θὰ ἦτο ἀτελεύτητος ὄρμαθός. Ποίας ποιότητος εἶνε ταῦτα δύναται νὰ κρίνῃ τις ἐξ ἑνός καὶ μόνου παραδείγματος. Ὁμιλοῦσα περὶ τοῦ ὄφως γράφει: «Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὁ ὄφης εἶνε ὁ ἀγαθοδαίμων· ἐν δὲ τῇ ἐναντίᾳ περιπτώσει εἶνε ὁ κακὸς ὁ δαίμων (sic)». Πιστεύω, ὅταν ἔδειξα τὸ λάθος τοῦτο εἰς ὑπόδεστέρου βαθμοῦ φίλον μου ἐν Ὁξφόρδῃ, τὸν ἔσωσα τοῦ νὰ καταταχθῆ μετὰ τῶν μυστικῶν Βουδδιστῶν. Πάλιν, ὀμιλοῦσα ὡς ἂν ἐγνώριζεν ὀλόκληρον τὴν Βεδικὴν φιλολογίαν, λέγει: «Βεβαίως, οὐδαμοῦ τῆς Βέδας δύναται νὰ εὑρεθῆ ἡ βαναυσότης καὶ ἡ ἀκοσμία τῆς φράσεως, ἢ ἀνακαλύπτουσιν οἱ ἑβραῖοι ἐν τῇ Μωσαϊκῇ Βίβλῳ».

Εἶνε πολὺ δύσκολον, ὅταν ἀναστρέφῃται τις πρὸς ἀρχαίας φυλάς ἀνθρώπων, οἵτινες βαδίζουσι σχεδὸν ὀλόγυμνοι, ν' ἀποφανθῆ τί εἶνε κόσμιον καὶ τί δὲν εἶνε. Ἄλλ' ὀμιλῶν, ὅχι ὅλως ἄνευ μεμβράνης, δύ-

ναμαὶ νὰ εἶπω ὅτι ἡ Βέδα περιέχει χωρία τινὰ, τὰ ὅποια ἀδύνατον νὰ μεταφρασθῶσιν εἰς εὐρωπαϊκὴν γλῶσσαν.

Τί δὲ νὰ εἶπῃ τις περὶ τοῦ ἐπιχειρήματος ὅτι αἱ Βέδαι πρέπει νὰ συνετέθησαν πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, διότι ὁ κατακλυσμός δὲν μνημονεύεται ἐν αὐταῖς; Πρῶτον, ὁ κατακλυσμός μνημονεύεται ἐν τῇ Βράχμανῃ ἢ Ἰαγούρ-Βέδῃ, καὶ ἡ κυρία Βλαβάτσκη τὸ γνωρίζει· καὶ δεῦτερον, ὀφείλομεν πράγματι νὰ ὑποθέτωμεν ὅτι πᾶν βιβλίον, τὸ ὅποιον δὲν μνημονεύει τὸν κατακλυσμόν, ἐγγράφη πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ; Ὅποιαν τεραστίαν βιβλιοθήκην προκατακλυσματικῆς φιλολογίας θὰ εἶχομεν! Ὁ κ. Ζακολλιῶ, ὡς συνήθως, ὑπερακοντίζει τὴν κυρίαν Βλαβάτσκη, γράφων:

«Αἱ Βέδαι καὶ αἱ Μανού, τὰ μνημεῖα ταῦτα τῆς ἀρχαίας ἀσιατικῆς διανοίας, ὑπῆρχον ἐν χρόνῳ πολὺ προγενεστέρῳ τῆς κατακλυσματικῆς περιόδου· τοῦτο εἶνε ἀναμφίλεκτον γεγονός ἐχόν ὄλην τὴν ἀξίαν ἱστορικῆς ἀληθείας, διότι ἐκτὸς τῆς παραδόσεως ἣτις δεικνύει αὐτὸν τὸν Βισνοῦ σώζοντα τὰς Βέδας ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ (παραδόσεως ἣτις, μεθ' ὄλην τὴν μυθικὴν μορφήν της, πρέπει βεβαίως νὰ στηρίζηται ἐπὶ πραγματικῷ γεγονότι), παρατηρήθη ὅτι οὐδέτερον τῶν ἱερῶν τούτων βιβλίων μνημονεύει τὸν κατακλυσμόν, ἐνῶ αἱ Πουράνας καὶ ἡ Μαχαβαράτα περιγράφουσι τοῦτον μὲ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας, ὅπερ εἶνε ἀπόδειξις τῆς προτεραιότητος τῶν πρώτων. Αἱ Βέδαι βεβαίως ποτὲ δὲν θὰ παρέλειπον νὰ περιέχωσιν ὕμνους τινὰς περὶ τῆς τρομερωτάτης συμφορᾶς ἣτις, ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας φυσικὰς ἐκδηλώσεις, πρέπει νὰ ἐπληξῆ τὴν φαντασίαν τῶν αὐτοπτῶν.»

Τοιοῦτοι ὕμνοι ἠδύνατο μόνον νὰ γραφῶσιν ὑπὸ τοῦ Νῶε ἢ τοῦ Μανού, καὶ δὲν ἔχομεν δυστυχῶς ποιητικὰ λείψανα οὐδετέρου τῶν ποιητῶν τούτων, οὐδ' ἐν τῇ Βέδῃ. Δὲν θὰ παραθέσω περισσότερα οὐδὲ χρειάζονται πλείονα τεκμήρια ὅπως δείξωσιν ὅτι ἡ κυρία Βλαβάτσκη καὶ οἱ ἄλλοι ὀπαδοὶ της ἦσαν ἀπλῶς ἄνευ πλίνθων καὶ ἀμμοκονίας ὅταν ἀπεπειράθησαν νὰ κτίσωσι τὸ ὑψηλὸν οἰκοδόμημα τὸ ὅποιον συνέλαβον ἐν νῶ. Ἀποδίδω πλήρη ἔπαινον εἰς τὰς ἀγαθὰς προθέσεις της, τοῦλάχιστον ἐν ἀρχῇ. Προθύμως ἀναγνωρίζω τὴν ἀκάματον φιλοπονίαν της. Ἦρξις τὴν ζωὴν ὡς ἐνθουσιώδης κόρη· ἀλλ' οἱ ἐνθουσιασταί, ὡς λέγει ὁ Γκαίτε, ἀφοῦ γνωρίσωσι τὸν κόσμον, καὶ ἀφοῦ ἀπατηθῶσιν ὑπὸ τοῦ κόσμου, ρέπουσι νὰ καταστῶσιν ἀπατεῶνες οἱ ἴδιοι.

Ἡ πληθὺς ὁμως τῶν ὀπαδῶν της κατέστη τόσον μεγάλη ἐν Ἰνδίᾳ,

καὶ ἰδίως ἐν Κεϋλάνῃ, ὥστε τὸ ἀρξάμενον δι' αὐτῆς κίνημα δὲν δύναται πλέον νὰ παραγνωρισθῇ. Ὑπάρχουσι μυστικοὶ Βουδδισταὶ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Γαλλίᾳ· ἀλλ' ἀμφιβάλλω ἂν εἰς τὰς χώρας ταύτας δύναται νὰ βλάψῃ πολὺ. Διὰ τοὺς ὁπαδούς της ἡ κυρία Βλαβάτσκη εἶνέ τι ὡς θεόπνευστος προφητις. Εἰς ἐμὲ φαίνεται ὅτι ἤρ-
 χισε τὸ βιωτικὸν στάδιον ὡς ἐνθουσιάστρια, καίτοι οὐχὶ ἄνευ πρωΐμου γνώσεως τῶν σκοτεινοτέρων ὄψεων τοῦ βίου, οὐδ' ἄνευ γυναικείας φιλο-
 δοξίας ὅπως ἀποκτήσῃ φήμην. Μετὰ τινα χρόνον ὅμως ἔπαυσε νὰ εἶνε εἰλικρινὴς πρὸς ἑαυτὴν τε καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ καίτοι τὸ ἔργον της ἔλαβε κακὴν διεύθυνσιν, δὲν θέλω ν' ἀρνηθῶ ὅτι τῆδε κάκεισε μετέ-
 λαβε λάμψεώς τινος τῶν θαυμασιῶν ἐκείνων φιλοσοφικῶν μυσήσεων, αἰ-
 τινες εἶνε ἀποθησαυρισμένοι εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Ἀνατολῆς. Ἀτυ-
 χῶς ἔπεσεν εὐάλωτος λεία προσώπων τινῶν τὰ ὁποῖα ἐσυμβουλευθῆ, οἰαδῆποτε καὶ ἂν ἦσαν, εἴτε Μαχάτμας ἐκ τοῦ Θιβέτ, εἴτε Πανδιτα-
 μάνυας ἐν Καλκούττα, Βομβάῃ ἢ Μαδράς. Ἀπογοητευθεῖσα ἀπὸ τὸν Δαγιάναντα Σαρασβατὶ καὶ τὰς παραλόγους διὰ τὴν Βεδαν ἐρμηνείας του, ἐστράφη πρὸς τὸν Βουδδισμόν, καίτοι πάλιν ἄνευ ιδέας πῶς καὶ ποῦ νὰ μελετήσῃ τὴν θρησκείαν ταύτην. Οὐδεὶς δύναται νὰ μελετήσῃ τὸν Βουδδισμόν, ἐὰν δὲν μάθῃ σκνσκριτικὰ καὶ παλικὰ, ὥστε νὰ εἶνε ἱκανὸς ν' ἀναγινώσκῃ τὰ κανονικὰ βιβλία, καὶ τούλάχιστον νὰ προφέρῃ ὀρθῶς τὰ ὀνόματα. Ἡ κυρία Βλαβάτσκη δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ πράξῃ, καίτοι εἶχεν ἀρκετὴν ἐπιδεξιότητα, ἐὰν ἤθελεν, ὅπως μάθῃ σκνσκριτικὰ ἢ παλικὰ. Ἀλλὰ καὶ οἱ πληροφορήσαντες αὐτὴν πρέπει νὰ ἦσαν ὅλως ἄδαεῖς τῶν γλωσσῶν τούτων, ἢ θὰ κατεχράσθησαν ἐπαισχύντως τὴν εὐπιστίαν της. Εἴτε ὑπόπτεισε τοῦτο ἢ ἰδία εἴτε ὄχι, βεβαίως ἔδειξε μεγάλην ἐπιτηδειότητα ὅπως προασπίσῃ ἑαυτὴν καὶ τὴν περὶ Ἐσωτέρου Βουδδισμοῦ περιγραφὴν της κατὰ παντὸς δυνατοῦ ἐλέγχου καὶ ἀντιρ-
 ρήσεως. Ὁ Βουδδισμὸς της, ἐκήρυξε, δὲν ἦτο ὁ Βουδδισμὸς τὸν ὁποῖον οἱ κοινοὶ λόγοι σπουδάζουσιν εἰς τὰ κανονικὰ βιβλία· ὁ ἰδικὸς της ἦτο Ἐσωτερικὸς Βουδδισμὸς. «Οἱ μελετηταί, λέγει, δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζω-
 σιν ὅτι θὰ εὕρωσιν ἐν τῷ νεκρῷ γράμματι τῶν ἱερῶν βιβλίων τῶν Βουδδιστῶν τὴν ἀληθῆ λύσιν τῶν μεταφυσικῶν λεπτοτήτων τοῦ Βουδ-
 δισμοῦ. Οὗτος ἐξαντλεῖ τὴν δύναμιν τῆς σκέψεως διὰ τῆς ἀμέτρου δα-
 ψιλείας τῶν ἐπ' ἄπειρον τεμνομένων συλλογισμῶν του· καὶ ὁ σπουδαστὴς οὐδέποτε εἶνε ἀπώτερον τῆς ἀληθείας ἢ ὅταν πιστεύῃ ὅτι εὕρισκεται ἐγγύτατα τῆς ἀνακαλύψεώς της». Μᾶς λέγει ἐπίσης ὅτι ὑπῆρχε προΐ-

στορικὸς Βουδδισμὸς, ὅστις ἐτράπη βραδύτερον εἰς Βραχμανισμόν, καὶ αὕτη ἦτο ἡ θρησκεία ἡ διδαχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν πρώτων ἀποστόλων. Ἀφοῦ μαθάνομεν ὅτι ὑπῆρχε Βουδδισμὸς ἀρχαιό-
 τερος τῶν Βεδῶν — καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μὲ τὸ αὐτὸ δικαίωμα ὅτι ὑπῆρχε Χριστιανισμὸς ἀρχαιότερος τοῦ Μωϋσέως — ἀκούομεν κατό-
 πιν περὶ προ-Βεδικοῦ Βραχμανισμοῦ, καὶ ὅπως καταστῆσῃ πᾶσαν ἀν-
 τιλογίαν ἀδύνατον, ἡ κυρία Βλαβάτσκη μᾶς λέγει ὅτι «ὅταν κάμνη χρῆσιν τοῦ ὄρου Β ο υ δ δ ι σ μ ο ς, δὲν ἐννοεῖ νὰ συνεκφράσῃ διὰ τούτου ἢ τὸν ἐξωτερικὸν Βουδδισμόν τὸν ἰδρυθέντα ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Γαου-
 τάμα Βουδδα, οὔτε τὴν νεωτέραν βουδδιστικὴν θρησκείαν, ἀλλὰ τὴν μυστικὴν φιλοσοφίαν τοῦ Σακναμυνῆ, ἣτις κατ' οὐσίαν ταυτίζεται μὲ τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν τῶν σοφῶν τοῦ ἁγιαστηρίου, τὸν προ-Βεδικὸν Βραχμανισμόν.» Ὁ Γαουτάμας, μᾶς βεβαίως, εἶχε μίαν διδασκαλίαν διὰ τοὺς ἐκλεκτούς του καὶ ἄλλην διὰ τὰ πλήθη. Εἶτα προσθέτει ἀπο-
 λογητικῶς, «ἐὰν ὁ τε Βουδδας καὶ ὁ Χριστὸς, συνειδότες τὸν μέγαν κίνδυνον τοῦ νὰ παράσχωσιν εἰς τὸν ἄξιστον ὄχλον τὴν δίκοπον μάχαι-
 ραν τῆς γνώσεως, ἣτις δίδει δύναμιν, ἀφῆκαν τὴν ἐνδοτέραν γωνίαν τοῦ ἁγιαστηρίου εἰς βαθυτάτην σκιάν, τίς γνωρίζων τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν δύναται νὰ τοὺς μεμψῆθῇ διὰ τοῦτο;» Ἀλλὰ τότε διατὶ αὐτῆ, ἀφοῦ ὡς φαίνεται τόσον καλῶς γνωρίζει τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τολμᾷ νὰ διαδώσῃ τὰ κινδυνώδη ταῦτα μυστικὰ δόγματα; Καίτοι, ὀφείλω νὰ εἴπω, ὅτι διαδίδει εἶνε ὅλως ἀνίκανον νὰ βλάψῃ.

Μὲ τοιαύτας προφυλάξεις, ὁ Ἐσωτερικὸς Βουδδισμὸς τῆς κυρίας Βλα-
 βάτσκη ἦτο ἀσφαλὴς ἀπὸ πάσης στρεψοδικίας καὶ ἐπικρίσεως. Ὅπως οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐξελέγξῃ τὰς διηγήσεις τοῦ Κτησίου περὶ τινος φυλῆς ἀνθρώπων οἵτινες μετεχειρίζοντο τὰ ὄρα των ὡς σινδόνας διὰ νὰ κοι-
 μῶνται, οὕτως οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐξελέγξῃ τὰς πληροφορίας τῶν ἐκ Θιβέτης Μαχάτμας περὶ Βουδδισμοῦ διὰ τὴν κυρίαν Βλαβάτσκη διὰ νὰ ὀνειρευθῆται. Δὲν λέγω ὅτι δὲν ὑπάρχουσι Μαχάτμας ἐν Ἰνδίᾳ ἢ ἐν Θιβέτῃ. Λέγω ἀπλῶς ὅτι ἡ νεωτέρα Ἰνδία εἶνε ὁ χερίστος τόπος διὰ νὰ σπουδάσῃ τις τὸν Βουδδισμόν. Ἡ Ἰνδία εἶνε ἀναμφιβόλως ὁ τόπος τῆς γεννήσεως τοῦ Βουδδα καὶ τοῦ Βουδδισμοῦ. Ἀλλ' ὁ Βουδδισμὸς, ὡς δημῶδες θρησκεία, ἐξέλιπε διὰ τὴν Ἰνδίαν, οὕτως ὥστε ἡ θρησκευ-
 τικὴ ἀπογραφὴ τῆς χώρας σχεδὸν δὲν μνημονεῖ Βουδδιστὰς, πλὴν ἐν Κεϋλάνῃ καὶ εἰς τινα μέρη γειτονεύοντα πρὸς τὸ Θιβέτ καὶ τὴν Βιρ-
 μανίαν. Ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ εὐρεθῶσι διδάσκαλοι τοῦ Βουδδισμοῦ

ἐν Βομβάῃ ἢ ἐν Καλκούττα, φανταστικά τινα ὄντα ἐδέησε νὰ πλασθῶσιν ὑπὸ τῆς κυρίας Βλαβάτσκη καὶ νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἀσφαλῶς εἰς τὸ Θιβέτ, ὡς τὴν μᾶλλον δυσπρόσιτον χώραν τοῦ κόσμου. Αἱ δημιουργικαὶ δυνάμεις τῆς κυρίας Βλαβάτσκη ἦσαν πολὺ μεγάλαι, εἴτε ἐπεθύμει νὰ συντύχη μὲ τοὺς Μαχάτμας, εἴτε μὲ ἀστερώδη σώματα καὶ παντοῖα πνεύματα. Ἴδου κατάλογος τῶν πνευμάτων διὰ τὴν πραγματικὴν ὑπαρξίν τῶν ὁποίων ἐγγυᾶται: «Περίγειοι, διαβολίσκοι, δζίνια, σιλβανοί, σάτυροι, φαῦνοι, ἔλβαι, νάνοι, ἐγκυκλοί, νόρνοι, νίσσαι, κόβαλδοι, ἀμαυροί, ἀύχενίσκοι, στρόμμαρλοι, οὐνδίναι, νεζίαι, σαλαμάνδραι, γοβλίνοι, νηρηίδες, μορμόνες, βρυωνίαι, ἀγαθοί, ἀγαθογεῖτονες, ἀγριογύναια, εἰρηναῖοι, λευκογύναια καὶ πολλοὶ ἄλλοι.» Πρέπει τότε νὰ πεισθῶμεν, ἐρωτᾷ, ὅτι ὅλοι ὅσοι εἶδον τὰ πλάσματα ταῦτα εἶχον πάθει παρακρούσεις καὶ φρεναπάτας; Δύσκολον ν' ἀπαντήσῃ τις εἰς τοιοῦτον ἐρώτημα χωρὶς νὰ φανῇ τραχύς. Βεβαίως θὰ εἶπω ὅτι εἶχον πάθει φρεναπάτην, καὶ ὅτι ἕκαμον χρῆσιν λέξεων τῶν ὁποίων δὲν ἐγνώριζον οὔτε τὴν ἔννοιαν οὔτε, ὅπερ κρεῖττον, τὴν ἐτυμολογίαν. Ἐνόσφ ἡ κυρία Βλαβάτσκη ἐτοποθεῖ τοὺς Μαχάτμας ἐκεῖθεν τῶν Ἰμαλαίων ἐκεῖνη καὶ οἱ μάρτυρές της ἅμα ἦσαν ἀσφαλεῖς ἀπὸ παντός ἐξεταστοῦ ἢ κατ' ἀντιπαράστασιν ἐρωτῶντος δικαστοῦ. Εἶδα ἐν τοσούτῳ εἰς τὰς ἐφημερίδας οὐ πρὸ πολλοῦ ὅτι καὶ οἱ πιστεύσαντες τὸ πρῶτον εἰς τὴν κυρίαν Βλαβάτσκη ἀρχίζουσι νὰ εἶνε δύσπιστοι ὡς πρὸς τοὺς πέραν τῶν Ἰμαλαίων τούτους Μαχάτμας. Ἐν τῇ ἐνιαυσίῳ συνελεύσει τῶν Θεοσοφιστῶν, τῇ συνελθούσῃ ἐν Σικάγῳ τῷ 1892, κυρία τις ἠρώτησε διατὶ εἰς τοὺς ἀμνήτους ἔλεγον πάντοτε ὅτι οἱ σοφοὶ τῶν Μαχάτμα εὐρίσκοντο πέραν τῶν Ἰμαλαίων ὁρέων. Ὁ κ. Ζουδζ, νῦν ἀρχηγὸς τῶν Θεοσοφιστῶν, ἀπήντησεν ὅτι ἤθελον νὰ ζῶσιν ἀποκεκλεισμένοι τοῦ κόσμου. «Ἐὰν ὑπῆρχον κάπου εἰς τὰς Ἠνωμ. Πολιτείας, εἶπε, δὲν θὰ τοὺς ἄφηνον ποτὲ εἰς ἡσυχίαν οἱ ρεπόρτερ». Τοῦτο δὲν ἐπεδέχετο ἀπάντησιν, καὶ ἐν Ἀμερικῇ μάλιστα.

Ἡμεῖς, οἱ δὴθεν σοφοὶ τῆς Δύσεως, λέγει ὅτι μεταβαίνομεν πρὸς τοὺς Βραχμᾶνας καὶ Λαμαϊστάς τῆς Ἀπωτάτης Ἀνατολῆς, καὶ τοὺς παρακαλοῦμεν εὐσεβάστως νὰ μεταδώσωσι πρὸς ἡμᾶς τὸ ἀλφάβητον τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ δὲν μᾶς δίδει διευθύνσεις, οὔτε συστατικὰ γράμματα πρὸς τοὺς ἐν Θιβέτ φίλους της, καίτοι ἀλλαχοῦ μᾶς λέγει:

«Τινὲς τῶν περιηγητῶν συνήντησαν τοὺς μύστας τούτους παρὰ τὰς

» ὄχθας τοῦ ἱεροῦ Γάγγου, ἢ τοὺς εἶδον νὰ διέρχωνται ὡς σκιαὶ εἰς τὰ
» σιωπηλὰ ἐρείπια τῶν Θηβῶν καὶ εἰς τοὺς μυστηριώδεις ἐρημικοὺς θα-
» λάμους τῆς Λουξώρης. Εἰς τὰ τείχη, ἐπὶ τῶν κυανῶν καὶ ἐπιγρύσων
» θόλων τῶν ὁποίων τὰ μαγικὰ σημεῖα ἐφελκύουσι τὴν προσοχὴν, ἀλλ'
» εἰς τὴν μυστικὴν ἔννοιαν τῶν ὁποίων οὐδέποτε εἰσδύουσι οἱ ὀκνηροὶ ὄνει-
» ροπόλοι, ἐνεφανίσθησαν, ἀλλὰ σπανίως ἀνεγνωρίσθησαν. Ἱστορικὰ
» ἀπομνημονεύματα ἀνέφεραν τὴν παρουσίαν των εἰς τὰς λαμπρῶς φω-
» ταγωγημένας αἰθούσας τῆς εὐρωπαϊκῆς ἀριστοκρατίας. Τοὺς συνήν-
» τησαν προσέτι εἰς τὰς γυμνάς καὶ ἀγόνους πεδιάδας τῆς Μεγάλης
» Σαχάρας καὶ εἰς τὰ ὑπόγεια τῆς Ἐλεφάντης. Δυνατὸν νὰ εὐρίσκων-
» ται παντοῦ, ἀλλὰ γνωρίζονται μόνον εἰς ἐκείνους οἵτινες ἀφιέρωσαν
» τὴν ζωὴν των εἰς ἀφιλοκερδῆ μελέτην, καὶ δὲν εἶνε πιθανὸν νὰ ὑπο-
» τροπιάσωσι.»

Βλέπομεν ὅτι ἡ κυρία Βλαβάτσκη θὰ ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ τι ἐὰν ἤρκειτο ν' ἀκολουθήσῃ τὰ βήματα τοῦ Ράιδερ Χάγγαρδ, τοῦ Σίννετ ἢ τοῦ Κρῶφορδ'· ἀλλ' ἡ φιλοδοξία της ἦτο νὰ ἰδρῦσῃ θρησκείαν ὅχι ν' ἀποκτήσῃ χρήματα γράφουσα νέαν Χαλιμάν.

Ἄλλ' ὅταν ἔλθωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ τί ἄρα ἐδίδαξαν αὐτῇ οἱ θεματοφύλακες οὗτοι τῆς ἀρχετύπου σοφίας, οἱ Μαχάτμας τοῦ Θιβέτ καὶ τοῦ ἱεροῦ Γάγγου, εὐρίσκομεν οὐχὶ μυστήρια, οὐδὲν τὸ πολὺ νέον, οὐδὲν τὸ πολὺ παλαιόν, ἀλλὰ μίγμα ἀπλῶς ἐγνωσμένων, καίτοι ἐν γένει παρανοουμένων, βραχμανικῶν καὶ βουδδιστικῶν δογμάτων. Δὲν ὑπάρχει τίποτε τοῦ ὁποίου τὰ ἔχνη νὰ μὴ δύνανται νὰ εὐρεθῶσιν εἰς τὰς γενικῶς προσιτὰς βραχμανικὰς ἢ βουδδιστικὰς πηγὰς, μόνον ὅλα θολοῦνται καὶ συγγέονται. Ἐὰν μὲ ἠρώτων, τί εἶνε πράγματι ὁ ἐσώτερος Βουδδισμὸς τῆς κυρίας Βλαβάτσκη, θὰ ἔλεγον ὅτι εἶνε Βουδδισμὸς παρανοημένος, στρεβλωμένος, γελοιοποιημένος. Δὲν ὑπάρχει τίποτε ἐν αὐτῷ ἐπέκεινα τῶν ἤδη γνωστῶν, πρωτίστως ἐξ ἀπρηχαιωμένων ἤδη βιβλίων. Οἱ κοινότεροι ὄροι ἀνορθογραφοῦνται καὶ παρερμηνεύονται. Μαχάτμα, παραδείγματος χάριν, εἶνε γνωστὸν σανσκριτικὸν ὄνομα ἀποδιδόμενον εἰς ἄνδρας ἀποχωρήσαντας τοῦ κόσμου, οἵτινες διὰ μακρὰς ἀσκητικῆς πολιτείας ὑπεδούλωσαν τὰ πάθη τῆς σαρκὸς καὶ ἀπέκτησαν φήμην ἀγιότητος καὶ γνώσεως· ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι εἶνε ἱκανοὶ νὰ ἐπιτελέσωσι παράδοξα κατορθώματα καὶ νὰ ὑποστῶσι τὰς τρομερωτέρας βασάνους εἶνε ἀληθέστατον. Τινὲς τούτων, καίτοι οὐχὶ πολλοὶ, διακρίνονται ἐπίσης καὶ ὡς λόγιοι· οὕτως ὥστε τὸ Μαχάτμα (κατὰ λέξιν μεγὰ λῶ-

ψυχος) κατέστη επίτιμος τίτλος. "Ετυχον ἐγὼ αὐτὸς τῆς τιμῆς νὰ προσφωνηθῶ τῷ ὀνόματι τούτῳ ἐν πολλαῖς ἐπιστολαῖς σανσκριτιστὶ γραμμéναις καὶ πεμφθείσαις μοι (οὐχὶ ἐναερίως ὁμως, ἀλλὰ διὰ τῆς συνήθους ταχυδρομικῆς ὁδοῦ) ἀπὸ Βεναρῆς εἰς Ὁξφόρδην. "Ὅτι τινὲς τῶν οὕτω κλυομένων Μαχάτμας εἶνε ἀπατεῶνες, εἶνε γνωστότατον εἰς ὄλους τοὺς ζήσαντας ἐν Ἰνδία. Τεῖνω ἄρα νὰ πιστεύσω ὅτι ἡ κυρία Βλαβάτσκη καὶ οἱ φίλοι τῆς ἐφενакίσθησαν ἀπὸ ἀνθρώπους ἀξιούοντας ὅτι εἶνε Μαχάτμαι, καίτοι οὐδέποτε ἐξηγήθη εἰς ποῖαν γλώσσαν ἠδυνήθησαν ν' ἀνακοινώσωσι τὸν μυστικὸν Βουδδισμόν των εἰς τὴν Εὐρωπαϊάν μαθήτηράν των. Ἡ κυρία Βλαβάτσκη αὐτὴ ἦτο, καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα, ἀνίκανος ν' ἀναμετρήσῃ τὰς γνώσεις των ἢ νὰ ἐξελέγξῃ τὴν εἰλικρινείαν των, καὶ φυσικὸν ἦτο νὰ συμμερισθῇ τὴν τύχην τοῦ Κτησίου, τοῦ Οὐίλφορντ καὶ τοῦ Ζακολλιῶ.

"Ὅτι ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι ἐν Ἰνδία γνωρίζοντες ὀλίγα σανσκριτικά, ὡς καὶ ὀλίγα ἀγγλικά, οἵτινες ἀπαντῶσι γες εἰς ὅ,τι τοὺς ἐρωτῆ ἡ τις, τὸ γνωρίζω ἐκ θλιβερᾶς πείρας· καὶ θὰ ἦτο ἄδικον νὰ εἶπῃ τις ὅτι τοιαῦτα ἀνδράρια ὑπάρχουσιν ἐν Ἰνδία μόνον. Ἐάν τις ἐπιθυμῇ νὰ φενакίσθῃ, ὑπάρχουσι πάντοτε οἱ πρόθυμοι νὰ τὸν φενакίσωσιν. Αὕτη εἶνε, φρονῶ, ἡ φιλανθρωποτέρα ἐρμηνεία ἢν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐκτάκτου τούτου κινήματος τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Μυστικὸς Βουδδισμὸς, τὸ ὁποῖον πρὸς τοῖς ἄλλοις, λόγῳ τῶν ὑπαρχουσῶν ὁμοιοτήτων μεταξύ Βουδδισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ, ἀξιῶ ἐνιαχοῦ καὶ τὸ ὄνομα «Χριστιανικὸς Βουδδισμὸς». Περὶ τοῦ αὐτοκαλουμένου τούτου Χριστιανικοῦ Βουδδισμοῦ καὶ περὶ τῶν ἀληθῶν ὁμοιοτήτων μεταξύ Βουδδισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ, δυνατὸν νὰ εἶπω τινὰ ἄλλοτε. Πρὸς τὸ παρὸν ἐπιθυμῶ μόνον νὰ εἶπω ὅτι, ἐὰν ὑπάρχη θρησκεία ἐντελῶς ἐλευθερά μυστικῶν δογμάτων, αὕτη εἶνε ὁ Βουδδισμὸς. Οὐδέποτε ὑπῆρξε μυστηριώδης τι ἐν τῷ Βουδδισμῷ. Καθ' ὅλου φαίνεται ὅτι τὸ μυστήριον εἶνε πολὺ πλέον νεωτέρας ἢ ἀρχαίας ἐφευρέσεως. Δὲν ὑπάρχουσιν ἀληθῆ μυστήρια οὐδ' ἐν τῷ Βραμισμόῳ, διότι δυσκόλως δυνάμεθα νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς δόγματα τὰ ὁποῖα δὲν ἀνεκοινοῦντο εἰς τὸν καθένα, ἀλλὰ μόνον εἰς πρόσωπα διεληθόντα διὰ προπαρασκευαστικῆς πειθαρχίας. "Ὅλος ὁ βίος τοῦ Βραμᾶνος ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἰνδία ἦτο ὑπὸ ἐλεγχον. Διηρεῖτο εἰς τέσσαρα στάδια· τὴν σχολήν, τὸν οἶκον, τὸ δάσος καὶ τὴν ἐρημίαν. Μέχρι ἡλικίας εἰκοσιεπτὰ ἐτῶν, νέος τις ὑπετίθετο ὅτι ἦτο σπουδαστὴς ἐν τῷ οἴκῳ Γουρού τινος.

Μετὰ τοῦτο ὄφειλε νὰ νυμφευθῇ καὶ νὰ ἰδρύσῃ οἰκίαν, καὶ νὰ ἐκτελῇ ὅλας τὰς θρησκευτικὰς πράξεις τὰς διαγραφόμενας ὑπὸ τῶν Βέδας· τότε, ἀφοῦ ἔβλεπε τέκνα τέκνων, ἀπητείτο ν' ἀποσυρθῇ ἀπὸ τῆς οἰκίας του, καὶ νὰ ζήσῃ, μόνος ἢ μετὰ τῆς συμβίας του, εἰς τὸ δάσος, ἀπολυόμενος τῶν κοινωνικῶν καὶ θρησκευτικῶν χρεῶν, καὶ ἔχων ἄδειαν ν' ἀπολαύσῃ τῆς μεγίστης ἐλευθερίας τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν. Ἀληθεύει ὁμως ὅτι τὰ Ἀρανούκας, τὰ βιβλία τῶν Δασῶν καὶ τὰ Οὐπανισχάδς, ἐν οἷς περιέχονται αἱ φιλοσοφικαὶ αὗται θεωρίαι, ἐκαλοῦντο ἐνίοτε Ῥαχαιοῦα, τουτέστι μυστικά. Δὲν ἦσαν προωρισμένα ν' ἀνακοινῶνται εἰς τοὺς νέους οὔτε εἰς τὸν ἕγγαμον οἰκογενειάρχην, φυσικώτατα, διότι ἐδίδασκον ὅτι οἱ θεοί, εἰς οὓς ἐπίστευον οἱ νέοι καὶ οἱ ἕγγαμοι οἰκογενειάρχαι δὲν ἦσαν ὅλως θεοί, ἀλλ' ἀπλῶς διάφορα ὀνόματα τοῦ πέραν τῆς φύσεως ἀγνώστου, καὶ ὅτι περὶ τοῦ Μεγάλου Πνεύματος ἢ Βράμα τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ λεγθῇ εἰμὴ σ' ἄτ, ὅτι ἦν κ' ἰτ, ὅτι ἐνόει καὶ ἐσκέπτετο· καὶ ἄνανδα, ὅτι ἦτο μάκαρ· ἐντεῦθεν συχνὰ ἐκαλεῖτο Σακκιδάνανδα. Αἱ θυσίαι καὶ πᾶσα ἐξωτερικὴ λατρεία, ἣτις παρίστατο πρότερον ὡς ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, παρίστατο νῦν οὐ μόνον ὡς ἀνωφελὴς ἀλλ' ὡς βλαβερά, ἐὰν ἐτελεῖτο μετ' ἰδιοτελοῦς σκοποῦ δι' ἀμοιβᾶς ἐν ἄλλῳ κόσμῳ. Ἐνῶ τὸ ὅλον τῆς Βέδας παρίστατο πρῶτον ὡς ὑπεράνθρωπον, θεόπνευστον καὶ ἀλάθηστον μέρος ταύτης, ἡ Καρμακάνδα, τὸ πρακτικὸν μέρος, τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν ὕμνων καὶ τῶν Βράχμανας, τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, ἐτίθετο νῦν κατὰ μέρος, καὶ ἔμενε μόνον ἡ Γνανακάνδα, τὸ φιλοσοφικὸν μέρος, τουτέστι τὸ πραγματευόμενον περὶ τοῦ Βράχμα καὶ τῆς σχέσεώς του πρὸς τὴν ἀτομικὴν ψυχὴν. Τοῦτο μόνον, καὶ ἰδίως τὰ Οὐπανισχάδς, ἐξηκολούθουν νὰ θεωρῶνται ὡς πράγματα ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν. Διότι ἡ σωτηρία ἦτο διὰ τῆς γνώσεως μόνον, ἢ, ὡς θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς, διὰ πίστεως καὶ ὄχι δι' ἔργων.

Ὁ ὑπέρτατος σκοπὸς τῆς θεωρητικῆς ταύτης ζωῆς ἐν τῷ δάσει ἦτο ἡ εὔρεσις τῆς ψυχῆς τινός, ἡ σωτηρία τῆς ψυχῆς τινος ζῶντος, ἡ ἀνακάλυψις τοῦ Ἄτμαν, τοῦ ἕαυτοῦ καὶ ὄχι τοῦ ἀπλοῦ ἐγώ. Τοῦτο δὲν ἦτο εὐκόλον πρᾶγμα. Καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἠρνήθησαν τινες τὴν ὑπαρξίν τῆς ψυχῆς. Οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι ψυχὴ καὶ σῶμα ἦσαν τὸ αὐτό· οἱ δὲ ὅτι ψυχὴ ἦτο ἡ πνοή· ἄλλοι ὅτι ἦτο τὸ ἐγώ ἢ τὸ πνεῦμα μὲ ὅλας τὰς πείρας του, μὲ τὰς ἀντιλήψεις καὶ τὰς διανοήσεις του καὶ ὅλα τὰ ἄλλα· οἱ ἐρημῆται εἰς τὸ δάσος, ἀφοῦ ὑπέ-

ταξαν όλα τὰ πάθη τοῦ σώματος καὶ ἀπέλυσαν ἑαυτοὺς ἀπὸ πάντων τῶν δεσμῶν του, εἶχον τώρα νὰ μάθωσιν ὅτι ἡ ψυχὴ ἦτο τι τὸ ὁποῖον φύσει δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ὄρατὸν ἢ ἀκουστὸν ἢ ἀντιληπτὸν, ὡς ὁ ἀντικειμενικὸς κόσμος, ὅστις ἦτο ὄρατός καὶ φθαρτός· διότι, ἐὰν ἦτο ἀντιληπτὸν, θὰ καθίστατο διὰ μιᾶς ἀντικειμενικόν, κἄτι τι ἐντελῶς διαφοροῦν τοῦ ὑποκειμένου ὅπερ ἀντιλαμβάνεται. Δὲν θὰ ἦτο πλέον ψυχὴ. Τὸ ἄορατον καὶ ἀδιανόητον κἄτι τὸ ὁποῖον ἐκκλείτο πρῶην ἡ ψυχὴ, ἐκαλείτο νῦν «αὐτός», Ἄτιαν. Τίποτε δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποδοθῆ εἰς τοῦτο εἰμὴ ὅτι ἦτο, ὅτι ἐνόει καὶ ἐσκέπτετο, ὅτι ὀφείλει νὰ εἶνε μακάριον. Ὅταν ἀπαξ ἀνεκάλυψαν ὅτι ὁ Ἄτιαν, αὐτὸ τὸ ἐν ἡμῖν ὄν, συμμετεῖχε τῶν μόνων δυνάτων ἰδιοτήτων του μετὰ τοῦ Βράχμα, τοῦ ἀοράτου ὄντος ἐπέκεινα τῆς φύσεως καὶ ἐπέκεινα τῶν οὕτως καλουμένων θεῶν τῆς φύσεως, τὸ ἐπόμενον βῆμα ἦτο εὐκολον ὅπως οὖν, ἡ ἀνακάλυψις δηλαδὴ τῆς ἀρχικῆς ταυτότητος τοῦ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ Βράχμα, ἡ ἀίδιος ἔνωσις τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Θεοῦ, ἡ ὑποστατικὴ ταυτότης τῆς ἀνθρωπίνης καὶ τῆς θείας φύσεως. Τὸ νὰ ἐπανορθώσωσι τὴν ταυτότητα ταύτην ἀπελαύνοντες τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας ὑφ' οὗ συνεκαλύφθη, τὸ νὰ γείνωμεν, ὡς θὰ ἐλέγομεν ἡμεῖς, ἐν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκεῖνος μεθ' ἡμῶν, ἢ μᾶλλον τὸ ν' ἀπολέσωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ νὰ εὐρωμεν ἡμᾶς αὐτοὺς πάλιν ἐν τῷ Θεῷ, τοῦτο ἦτο ἀπὸ τοῦδε ὁ ὕψιστος σκοπὸς τῶν περιλειπομένων ἐτῶν τῆς ζωῆς τοῦ πρεσβύτου ἐν τῷ δάσει. Δὲν ἦτο φυσικὸν ὅτι τὰ δόγματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα περιείχοντο εἰς τὰ Οὐπανισχάδς, καὶ τὰ ὁποῖα ἀνεπτύχθησαν ὕστερον λεπτομερῶς εἰς τὰ Βεδάντα-πούτρας, ἐτηροῦντο ἀπόρρητα ἀπὸ τῶν νέων καὶ ἀπ' ἐκείνων οἵτινες εἶχον ἀκόμη νὰ ἐκτελέσωσι τὰ πρακτικὰ χρέη τοῦ βίου ; Οὐδ' ὑπῆρχε πολλὴ δυσκολία ὅπως τηρηθῶσιν ἀπόρρητα. Διότι, ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἰνδίᾳ δὲν ὑπῆρχον βιβλία, καὶ πᾶσα διδασκαλία ἦτο διὰ στόματος, ἀναγκαῖον ἦτο νὰ εὑρεθῆ διδάσκαλος ὅπως κοινολογήσῃ τὰ δόγματα τῶν Οὐπανισχάδς, καὶ σχεδὸν ἀτομικὸν συμφέρον, ἂν ὄχι ἀνωτέρα ἀφορμὴ, πάντως θὰ συνεκράτει τοὺς διδασκάλους ἀπὸ τοῦ νὰ κοινολογῶσι τὰ οὕτως καλούμενα ταῦτα μυστήρια. Ἐν τοσοῦτῳ, ὅστις εἶχε προσφυῶς ὅπως δεχθῆ αὐτὰ, ἐδικαιούτο νὰ γείνη καὶ πάλιν μαθητὴς εἰς τὸ γῆρας του, καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην τὰ Οὐπανισχάδς δὲν ἦσαν μυστήρια μᾶλλον ἢ πᾶν ἄλλο βιβλίον τὸ ὁποῖον δὲν εἶνε καλὸν ν' ἀναγινώσκωσιν οἱ νέοι. Οὐχ ἦπτον, ὅ,τι συνέβαιναν εἰς ὅλα τὰ μυστήρια, συνέβαινε καὶ εἰς τὰ Οὐπανισχάδς. Ὅχι ὅτι ὑπῆρχεν ἐπιθυμία

ἐκ μέρους τῶν νέων ὅπως μετάσχωσι τοῦ ἀσκητικοῦ βίου τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἢ ματαία περιέργεια ὅπως ἀνακαλύψωσι τί καθίστα ἱκανοὺς τοὺς φιλερήμους τούτους σοφοὺς νὰ διατηρῶσι τοιαύτην γαλήνην πνεύματος, τοιαύτην ἐλευθερίαν ἀπὸ πάσης ἐπιθυμίας καὶ τοιαύτην ἐντελῆ εὐτυχίαν καθ' ὅλην τὴν τελευταίαν περίοδον τοῦ βίου των, τὴν δαπανωμένην ἐν τῇ ἡσυχῳ σκιᾷ τοῦ δάσους.

Ἄλλ' ἦλθε καιρὸς ὅτε ἐκεῖνοι οἵτινες εἶχον διέλθῃ δι' ὅλων τῶν δοκιμασιῶν καὶ ἀθλιότητων τῆς ζωῆς, καὶ οἵτινες μετὰ τρικυμιώδη πλοῦν εὖρον καταφύγιον εἰς τὸν λιμένα τῆς ἀληθοῦς φιλοσοφίας, ὧν αἱ ἄγκυραι δὲν ἐσύροντο πλέον ἐπὶ ὀλισθηροῦ βυθοῦ, ἀλλ' ἀνεπαύοντο στερεῶς ἐπὶ τοῦ βράχου τῆς ἀληθείας, ἦλθε καιρὸς ὅτε αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἄνδρες, ἐν συνειδήσει τῆς μακαριότητος ἧς ἀπήλαυον, εἶπον πρὸς ἑαυτούς: «Τί τὸ ὄφελος τῆς θλιβερᾶς ταύτης προσδοκίας, ὅλων τῶν μόχθων τῆς νεότητος, ὅλης τῆς πάλης τοῦ βίου, ὅλης τῆς ταραχῆς τῶν θυσιῶν, ὅλων τῶν τρώμων τῆς θρησκείας, ὅταν αὐτὴ ἡ ἀληθὴς γνῶσις ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ μᾶς μεταβάλλῃ, ἀναπτύσῃ πρὸς ἡμᾶς τὴν ἀληθῆ ἡμῶν φύσιν, τὸν ἀληθῆ ἡμῶν οἶκον, τὸν ἀληθῆ ἡμῶν Θεόν;» Ἡ σκέψις αὕτη — δὲν ἐννοῶ τὴν πίστιν εἰς ἔνωσιν μεταξὺ τοῦ ἀνθρωπίνου καὶ τοῦ θείου, ἀλλὰ τὴν πεποίθησιν ταύτην ὅτι τὰ προπαρασκευαστικὰ στάδια τοῦ μαθητικοῦ βίου καὶ τοῦ ἐγγάμου βίου εἶνε ἀνωφελῆ, καὶ ὅτι καλλίτερον θὰ ἦτο ν' ἀντιμετωπίσῃ τις διὰ μιᾶς τὴν ἀλήθειαν — μοὶ ἐφάνη πάντοτε ἡ ἀληθὴς ἀφετηρία τοῦ Βουδδισμού ὡς ἱστορικῆς θρησκείας. Ὁ Βουδδισμὸς κατήντησε νὰ σημαίη τόσα καὶ τόσα πράγματα, ὥστε αἰσθάνομαι πάντοτε εἶδος ρίγους ὅταν ἀκούω ἀνθρώπους βεβαιοῦντας ὅτι ὁ Βουδδισμὸς διδάσκει τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. Ὁ Βουδδισμὸς ἔσχεν ἀναμφιβόλως ἱστορικὴν ἀρχὴν κατὰ τὴν Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδα, καὶ πολλὰ ὑπῆρξαν τὰ αἷτια τὰ ὁποῖα ἤγαγον εἰς τὴν ραγδαίαν ἀνάπτυξιν του κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Ἄλλ' ὑπὸ κοινωνικὴν ἔποψιν, τὸ πρῶτον καὶ κρίσιμον βῆμα συνίστατο εἰς τὸ ὅτι ὁ Βουδδᾶς ἤνοιξε τὰς διόδους τοῦ ἐν δρυμοῖς βίου εἰς πάντας τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ εἰσέλθωσιν, οἰασδήποτε ἡλικίας ἢ κοινωνικῆς τάξεως καὶ ἂν ἦσαν. Ὁ βίος ἐκεῖνος τοῦ δρυμοῦ ἐν τούτοις δὲν ἐννοεῖται νὰ εἶνε ὅ,τι ἦτο εἰς τοὺς προτέρους χρόνους, ἀληθὴς ἀποχώρησις ἀπὸ τῆς πολίχνης καὶ καταφυγὴ εἰς τὴν ἐρημίαν τοῦ δάσους, ἀλλ' ἀποχώρησις ἀπὸ τὴν τύρβην τοῦ κόσμου ἀπλῶς, συμβίωσις μετ' ἀδελφότητος καὶ ἐκτελέσεις τῶν χρεῶν τῶν ἐπιβαλλομένων εἰς τὴν ἀδελφότητα ὑπὸ τοῦ θεμελιωτοῦ τοῦ τάγματος τῶν Βουδδιστῶν,

τοῦ νεαροῦ ἡγεμονόπαιδος Καπιλαβαστοῦ, τοῦ καλουμένου Γαου-
τάμα, Βούδδα, Σακυαμυνη, Σιδχάρθα, Μαχασρα-
μάννα, καὶ πολλοῖς ἄλλοις ὀνόμασιν. Ἡ ἐγκατάλειψις αὕτη τοῦ
κόσμου πρὶν ἄνθρωπός τις ἐκτελέσῃ τὰ καθήκοντα τοῦ σπουδαστοῦ καὶ
τοῦ οἰκογενειάρχου ἦτο τὸ μέγα ἐγκλημα τοῦ Βουδδισμού εἰς τὰ ὁμ-
ματα τῶν Βραχμάνων, διότι ἦτο ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀπεστέρει τοὺς
Βραχμᾶνας τῆς ἀποκλειστικῆς κοινωνικῆς τῶν θέσεως ὡς διδασκάλων,
ὡς ἱερέων, ὡς ὀδηγῶν καὶ συμβούλων. Κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην δύνα-
ταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Βούδδας ὑπῆρξεν αἰρετικὸς καὶ ἀπέριψε τὸ σύ-
στημα τῆς κοινωνικῆς τάξεως, τὸ κύρος τῆς Βέδας, καὶ τὸ ὅλον ἐκ-
παιδευτικὸν καὶ ἱερατικὸν σύστημα τὸ βασιζόμενον ἐπὶ τῆς Βέδας. Δὲν
ἠδύνατο ποτὲ νὰ συγχωρηθῇ ὡς ἀντιποιηθεὶς ἀγερώχως τὸ δικαίωμα
τοῦ διδάσκειν, ὅπερ ἦτο ἀποκλειστικὸν προνόμιον Βραχμᾶνος ἐκ γενετῆς.
Τὸ κρίσιμον συμβεβηκὸς ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ τοῦ Βούδδα ἦτο πρᾶγματι
ὅτι κατέλιπε πατέρα, μητέρα, σύζυγον καὶ τέκνα ὀπίσθεν καὶ ἀπῆλθε
μόνος εἰς τὸ δάσος. Διὸ λέγει περὶ ἑαυτοῦ :

« Κ' ἐγὼ, ὦ μαθηταί, νέος ἔτι, ρωμαλέος, μελανόθριξ, εἰς τὴν εὐ-
» τυχή μου νεότητα, εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἀνδρική μου ἡλικίας, παρὰ τὴν
» θέλησιν τῶν γονέων μου οἵτινες ἐκραύγαζον καὶ ἐθλίβοντο ἐπ' ἐμοί,
» ἀπῆλθον, κείρας τὴν κόμην καὶ ξυρίσας τὸν πώγωνά, φορέσας τὸν
» κίτρινον τρίβωνα (τὸ ἔνδυμα τοῦ Βουδδιστοῦ ἐπαίτου). Ἀπῆλθον
» τῆς οἰκίας μου γενόμενος ἄστεγος.»

(Ἐπειτα τὸ τέλος).

Ο ΧΟΡΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

Ὁ πελώριος καὶ πυρρότριχος νεανίας, ποῦ ἦτο τὸ πρόσωπόν του
ἐπίμηκες καὶ ἀδρανὲς ὡς φιγοῦρα καραβιοῦ, δὲν ἐχώνευε τοὺς ἄνδρας
τοῦ συσαιτίου του, οὔτε αὐτοὶ τὸν ὑπέφερον. Τοὺς ἐχώριζεν ἡ μεγάλη
ἀπόστασις τῆς ἀνατροφῆς καὶ ἡ δυσανάλογος διαφορὰ τοῦ ἐπαγγέλ-
ματος. Κληρωτὸς ἀπὸ τὴν Κέρκυραν, ἀπὸ τσὶ Κορφοῦς, ὡς τοῦ ἔλεγον
ἐκεῖνοι διὰ νὰ τὸν εἰρωνεύωνται καὶ τὸν κουρδίζουσαν, ριφθεὶς ἀστόχως
μέσα εἰς τὸν στόλον, ἀφ' οὗ ἔκλεισε τὸ χοροδιδασκαλεῖόν του, εὐγενῆς
τοὺς τρόπους, μὲ κοινωνικὰ προσόντα, καλὸς μπάσος, πρῶτος εἰς τὴν
καντάδαν καὶ καλλίτερος, ἄνθρωπος, ὅπως πρέπει, ἐστενοχωρεῖτο ἐν τῇ
ἀναστροφῇ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἤρχοντο ἀπὸ ἄλλα μέρη,
σκαιοὶ καὶ ἀπότομοι, μὲ ἄλλας ιδέας, κολλημένοι ὡς ὄστρακα εἰς τὰ
πατροπαράδοτα ἀλβανικὰ ἔθιμα, ἔγρια-μύλα, ἔγρια-λέσα, ἡρακλείου ἀν-
τοχῆς ἄνδρες, ἡλιοψημένοι, γεμάτοι θάρρος, γεμάτοι δύναμιν, ἐγώισται
καὶ ἐπίμονοι. Αὐτὸς δέ ; Πόθεν ἤρχετο ὁ ἔξυπνος Λορέντζος, ποῦ εἶχε
τὴν ἀξίωσιν νὰ τοὺς ἀγριοκυττάζῃ, ὅταν ἐβύθιζον τὰ χέρια τῶν μέσα εἰς
τὴν κοινὴν καραβάναν, νὰ τοὺς ἐμπαίζῃ καὶ νὰ δυσφορῇ, ὅταν ὠμίλουσαν
ἀρβανίτικα, ὅταν ἐπάνω ἴστην κουβέντα ἐκτυποῦσαν μὲ βία τῆς γρο-
θιαῖς τῶν εἰς τὸ τραπέζι, νὰ τοὺς ἀποφεύγῃ, ὅταν ἡ τοιχαρχία ἐβγαίνει
μὲ ἄδειαν εἰς τὴν ξηρὰν, νὰ μὴ πηγαίῃ μαζῇ τῶν, νὰ μὴν πίνῃ κρασί,
νὰ τρέχῃ ἴστα θέατρα καὶ ἴστῃς πριμανδόνας ; Ἐτσι εἶσαι, ἐξοχώ-
τατε ; Νὰ κι' ἐμεῖς τὸ λοιπὸν ! Δὲν θὰ φᾶς ποτὲ σου σὰν ἄνθρωπος,

δὲν θὰ σ' ἀφήσουμε νὰ πῆς μιὰ σωστὴ κουβέντα, θὰ ἠμιλοῦμε ἀρβανίτικα ὡς ἰστὴ μπίστι, θὰ σὲ ρεζιλεύουμε ἰστὸ πλήρωμα, ἐμᾶς θὰ περάση καὶ ὄχι ἐσένα, χαλέ! Καὶ ὑπὸ τὴν συμμαχίαν αὐτὴν τὴν ἀκατάβλητον ἐξεμηδενίζετο ὁ Λορέντζος, δὲν ἠδύνατο ν' ἀρθρώσῃ λέξιν, ἔτρωγε σιωπηλὸς, βυθισμένος εἰς τὰς ἀναμνήσεις του, ἐνθυμούμενος τὸ Μαντοῦκι, τὸ χοροδιδασκαλεῖόν του, ὅταν κυρίαρχος ἐκεῖ μέσα, διηύθυνε τὸν χορὸν, συνεβούλευε, διώρωνε, ἔδιδε προστάγματα, σέτε-ντάμ, μπαλανσέ. Ἄλλ' ἦτο ζωῆ αὐτῆ; Ὅσῳ γλυκεῖαι καὶ ἂν εἶνε αἱ ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος, ἰσχύουν ν' ἀντικαταστήσουν τὰ πράγματα, νὰ βελτιώσουν τὸ παρὸν καὶ ν' ἀντεπεξέλθουν εἰς τὴν ἐλευσιότητα τῆς σήμερον; Καὶ ὁ Λορέντζος ἤθελε κατ' ἀνάγκην νὰ ὀμιλήσῃ, νὰ διαμαρτυρηθῆ κατὰ τῆς σκαλιότητος τῶν συντρόφων του, οἱ ὅποιοι ὡς λύκοι ἀρπακτικοὶ καὶ βουλιμιῶντες ἐρρίπτοντο ἐκάστοτε εἰς τὸ φαγητὸν καὶ ἄφινον δι' αὐτὸν τὰ κόκκαλα καὶ τὰ περιτρίμματα. Ἄλλ' αὐτοστιγμὴ τοῦ ἔπερναν τὸν ἀέρα εἰς τὴν πρώτην ἀντίστασιν, τὴν ὁποίαν ἤθελεν ἐπιδείξει, εἰς τὴν πρώτην αὐτοῦ διαμαρτυρίαν. Καὶ ἀπὸ συμφώνου ἐγέλων ὅλοι ὁμοῦ καὶ ἔνευον εἰς τοὺς συντρόφους τῶν παρακειμένων συσσιτίων, καμμύοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς περιέργως, ὑποδεικνύοντες οὕτω τὸν ἐξευτελιζόμενον, τὰς παρειὰς τοῦ ὁποίου ἔψαυσε ταχέως διὰ τῆς μαυρισμένης του χειρὸς ὁ Λαουτάρης, ὅστις εἶχε τὴν ἀξίωσιν, ὅτι τοιοῦτοτρόπως τοῦ ἔπερνε τὸν ἀέρα. Καὶ ἐνεῖχε πράγματι μυστηριώδη δύναμιν ἢ ἐπαφὴ αὐτῆ, διότι ὁ Λορέντζος ἐξοργιζόμενος ἐν ἀρχῇ, ἔτοιμος νὰ γρονθοκοπήσῃ τὸν αὐθάδη, μοιραίως δὲν ἐξέπληρου τὸ ὀρμέμφυτον τοῦτο τοῦ ἀνδρικοῦ του ἐγωισμοῦ, ἀλλ' ἐβυθίζετο εἰς τὴν φορτικὴν διὰ τοὺς ἄλλους σιγὴν του, εἰς τὰς προσφιλεῖς του ἀναμνήσεις καὶ στερεοτύπως προέβαλε τὴν ἀσθενῆ δικαιολογίαν:

— Ἐννοια σου, μωρὲ, ν' ἄχης χάρι ποῦ δὲν μοῦ περισσεύουν ὄβολα καὶ δὲν θέλω νὰ μοῦ κόψουν τὸ μισθό!

* *

Τὸ δεῖπνον εἶχε τελειώσει πρὸ μικροῦ. Οἱ ὀκτὼ ἄνδρες τοῦ συσσιτίου ἠγέρθησαν ἅμα τῷ σαλπίσματι, περιεμάζευσαν τὰ πινακία των, ἐξήρμωσαν τὴν τράπεζαν καὶ ἔδραμον εἰς τὴν πολεμικὴν κλησιν. Ὁ Λορέντζος ἦτο πυροβολητὴς καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸ πυροβολεῖον, στὰς παρὰ τὸ δεξιὸν μέγα πυροβόλον. Ἄφ' οὗ ἐξεφώνησε τὸν ἀριθμὸν του καὶ οἱ τυμ-

πανισταὶ ἔκρουσαν τὴν διάλυσιν, δισκέλισε τὸ πυροβολεῖον καὶ εὐρέθη εἰς τὸ ἐπίστεγον τῆς πύρας. Ἐκεῖ ἔφθασαν βαθμηδὸν ἄλλοι ναῦται καὶ θερμασταὶ καὶ ἀπετελέσθησαν διάφοροι ὄμιλοι. Οἱ ἄνδρες κουρασμένοι ἐκ τῶν γυμνασίων καὶ τῆς κωπηλασίας ἐξηπλοῦντο ἐν νωχελείᾳ ἐπὶ τοῦ σιδηροῦ καταστρώματος ἢ ἐκάθηντο ἐπακουμβοῦντες τὴν ῥάχιν εἰς τὸν πύργον τοῦ πυροβολεῖου. Ὅλοι σχεδὸν ἐκάπνιζον καὶ ὅσοι ἔτυχε νὰ μὴν ἔχουν καπνόν, ἰκέτευον τοὺς συντρόφους των νὰ τοὺς δώσουν κἀνὲν σιγάρον. Οἱ ἔχοντες ἐδυστρόπουν, ἐφαίνοντο ἀνένδοτοι καὶ τότε ἠκούοντο θερμαὶ παρακλήσεις καὶ ὕβρεις δειναί, ὡς αἰτήσις ἀμετακλήτως ἀπερρίπτετο. Ἐκ τῶν ἐκεῖ σχηματισθέντων ὀμίλων ὁ θορυβωδέστερος ἦτο ὁ δεξιᾶ παρὰ τὸν πύργον τοῦ πυροβολεῖου καθήμενος, τὸν ὁποῖον ἀπετέλουν θερμασταὶ, φέροντες οἱ πλείστοι κυανᾶ ὑποκάμισα, μαυρισμένα καὶ ἄπλυτα. Ἐκάπνιζον μανιωδῶς· εἰς δ' ἐξ αὐτῶν ὑπηρετήσας μὲ τὰ ἀγγλικά ἐκάπνιζε πίπαν καὶ ἐνεῖχε κάποιαν μεγαλοπρέπειαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν συντρόφων του ἢ φουσκωμένη του μορφή μὲ τὴν μαύρην γενειάδα καὶ τὰς πυκνάς ὄφρεις. Ἦκουον προσεκτικοὶ ἓνα νεαρὸν συνάδελφόν των, περιπετειώδη βιοπαλαιστὴν, φθάσαντα μέχρι τῆς τρίτης γυμνασιακῆς, ἀλλ' ἔνεκα χρηματικῆς ἀπορίας τραπέντα τὸ ταπεινὸν τοῦτο στάδιον. Ἦτο εὐγλωττον τὸ παιδί αὐτὸ καὶ τὰς ὀλίγας του γνώσεις δὲν ἄφινε νὰ τοῦ ξηραίνωνται μέσα ἰστὸ μῆλο του, ἀλλ' ἐνεδυνάμωνεν αὐτὰς καὶ ἐπνύζανε δι' ἀπλήστου ἀναγνώσεως τῶν ἐφημερίδων. Τὴν ὥραν ἐκείνην ὠμίλει περὶ σοσιαλισμοῦ καὶ ἐξήγει εἰς τοὺς ἀκροατάς του, πῶς θὰ ἐπιστῇ ἡμέρα, καθ' ἣν ὁ λαὸς θὰ ἐξεγερθῇ καὶ θὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν πλουσίων. Γαῖα μιχθήτω πυρί! Κάτω τὸν παρᾶ! Φέρε, ἄτιμε, νὰ φάω κ' ἐγὼ, νὰ γεμίσω τὸ στομάχι μου, ποῦ πεινῶ καὶ ὑποφέρω! Καὶ ἡ ἀφήγησις προσεῖλκυν ἀμέριστον τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατηρίου, ὅπερ ἐφαίνετο ἐνθουσιασθὲν ἐκ τῆς ἀκόπου ταύτης ἀποκτήσεως τόσων ἀγαθῶν. Ἄλλ' ὁ ῥήτωρ εὐσυνειδήτως φερόμενος, δὲν παρέλειπε καὶ τὰ γνωστὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἀδυνάτου τῆς ἐφαρμογῆς τῶν σοσιαλιστικῶν ἀρχῶν καὶ ἔλεγε πρὸς τοὺς ἄλλους:

— Ἐφέρετε, βρὲ παιδιᾶ, τί θὰ γείνη, ὅταν μοιρασθοῦμε τὸν παρᾶ τῶν πλουσίων;

— Τί; τί; ἠρώτησαν μετ' ἐνδιαφέροντος οἱ ἀκροαταὶ του, ἐξ ὧν πολλοὶ ἐφαντάζοντο ἤδη, ὅτι τὰ θυλάκιά των εἶχον πληρωθῆ χρημάτων.

— Δὲν τὸ καταλαμβάνετε; Οἱ σπάταλοι, ἐσὺ, ἐγὼ, θὰ φᾶμε τὸν

παρὰ σὲ λιγάκι... οἱ οἰκονόμοι, ὁ Τριτσίρης, ἐσὺ, ὁ ἄλλος, θὰ κάνουν οἰκονομία καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγο θὰ γείνουν κεφαλαιοῦχοι. Καλὰ δὲν τὰ λέω, Τριτσίρη;

— Ὡς φαίνεσθαι!

Καὶ μετὰ τὴν καταφατικὴν αὐτὴν ἀπάντησιν ὁ Τριτσίρης, ποῦ ὑπηρετήσε μὲ τὰ ἀγγλικά, ἐξετίναξεν εἰς τὸν ἀέρα πυκνὸν νέφος καπνοῦ.

Εἰς τοὺς ἄλλους ὀμίλους τῶν ναυτῶν ἐπεκράτουν κοινότεραι ἰδέαι καὶ ἠκίστα ἀνατρεπτικαί. Ἡ συνομιλία περιεστρέφετο ἐπὶ τῶν ἀσημάντων γεγονότων τῆς ἡμέρας. Ἄν ἀντεμίλησε κανεὶς εἰς τὸν ἀξιωματικόν, τί εἶδους ποινὰὶ προμηνύονται, πότε θὰ ἐπιστρέψῃ ὁ ναύαρχος ἀπὸ τὸ Φάληρον, τί καλὸς ποῦ εἶνε ὁ ὕπαρχος, ἐκεῖνος πάλιν ὁ νεοφερμένος ἀξιωματικὸς δὲν χωνεύεται — μία ἀδιάλειπτος κενολογία, τὸ συμπέρασμα τῆς ὁποίας ἀντήχει κατόπιν, ὅταν ἀνεγινώσκετο τὸ πρινολόγιον.

Ὁ ἥλιος εὐρίσκετο περὶ τὴν δύσιν του. Ἄπαλαὶ προσέπιπτον αἱ ἀκτίνες του ἐπὶ τῶν ὠργωμένων κάμπων τῆς νήσου μὲ τοὺς ἐρυθροὺς βόλους τῆς γῆς, ἐναλλασσομένους πρὸς τὰ νεόσπαρτα χωράφια, τὰ πρασινίζοντα ὑπὸ τὸ ἀναθάλλον χόρτον, ἐπὶ τῶν γυμνῶν κορυφῶν τῶν βουνῶν, ἐπὶ τῆς χούφτας τῶν λευκῶν οἰκίσκων τοῦ παραλιακοῦ συνοικισμού, δεξιᾷ ἐπὶ τῆς στερεᾶς, ὅπου κάτωθεν τοῦ πευκῶνος διεφαίνετο ὄφιοειδῶς διαφεύγουσα τὴν ἔκτασιν ἢ ἀμαξίτη ὁδὸς, πέραν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ Μεγάρου τοῦ Διευθυντηρίου, ἐφ' ὅλου τοῦ ἡμεμοῦντος κόλπου, τὸν ὁποῖον διέσχίζεν ἡ τράτα γοργῶς καὶ ρυθμικῶς πλέουσα ἐν τῇ ταυτοχρόνῳ ἀναπάλσει τῶν κωπῶν καὶ ἐσκιαγραφοῦντο οἱ κωπηλάται εὐκρινῶς ὑπὸ τὸ ὁμοιόχρωμον κυανοῦν των χιτώνιον, ἐν ᾧ ἠκτινοβόλου τὰ τηλεβόλα, οἱ πύργοι καὶ τὰ μυδραλιοβόλα τῶν ἄλλων δύο θωρηκτῶν, τὰ ὁποῖα ἔλεγες, ὅτι ἐξεκουράζοντο καὶ αὐτὰ νωχελῶς ἐξηπλωμένα ἐπὶ τῶν ἡμεμοῦντων ὑδάτων, ὡς οἱ ἐν αὐτοῖς ἄνδρες οἱ ἐπαναπαύομενοι τὴν ὥραν ἐκείνην ἀπὸ τῶν τόσων γυμνασίων. Μετ' ὀλίγον ὁ ἥλιος ἐχάθη ὀπισθεν τοῦ βραχώδους λόφου καὶ ἐπορφυρώθη τότε τὸ τμήμα τοῦ οὐρανοῦ, ὀπόθεν διέβη, καὶ ἐφ' ὅσον ἐκεῖνος ἐβυθίζετο ὀπισθεν τοῦ λόφου, ἔχανεν ἢ πορφύρα του τὸν μονότονον χρωματισμὸν τῆς καὶ διεχύθη εἰς μυρίας ἐλαφροτέρας ἀποχρώσεις, εἰς ἀορίστους χρωματισμούς, εἰς μελιχρὰς ἀνταυγείας, εἰς ροδίζοντα στίγματα, εἰς ὑπερύθρους λωρίδας, εἰς τεμάχια βυσινόχροα, εἰς φύλλα βελουδωτῆς καμελίας, εἰς πέταλα μυριόχρωμα ἐαρινῶν ρόδων. Τότε ἤχησε γοργὸν σάλπισμα καὶ ἠκούσθη ἰσχυρὸν πρόσταγμα ἀπὸ τῆς γεφύρας. Οἱ μουσικοὶ

ὅσοι εὐρέθησαν ἀπαράσκευοι διεσκέλισαν ταχεῖς τὸ ἐπίστεγον, κρότον παράγοντες μέγαν· ἐκ τῶν ἀνδρῶν τοῦ πληρώματος ὅσοι ἐκάθηντο ἠγέρθησαν καὶ ἐστάθησαν εἰς προσοχὴν. Σιγὴ διεχύθη ἄκρα· δύο-τρεις λέμβοι παραπλεύουσαι ἐπτερύγισαν τὰς κώπας. Καὶ ἠκούσθη ἐπιβλητικὸν τὸ τελευταῖον πρόσταγμα:

« — Ὑπόστειλον!

Εἰς τὴν ἀπήχησιν τῆς λέξεως ταύτης, τὴν ὁποῖαν ἐπρόφερον ὁ ἐπὶ τῆς γεφύρας ἀξιωματικὸς, παρατείνων τὴν τελευταίαν συλλαβὴν, ἡ μουσικὴ ἐπαιάνισε τὸν ἐθνικὸν ὕμνον, οἱ ἄνδρες ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἐν ᾧ ὁ οἰακιστὴς ὑπέστελλε τὴν σημαίαν, ἄλλος ναύτης ἦρε τὸν φανὸν τοῦ ναυάρχου ἐπὶ τοῦ πρυμναίου ἴστοῦ. Μεθ' ὃ ἀντήχησε βαρεῖα, πλήρης μεγαλείου ἢ προσευχῆ. Συνήρπαζον τὴν ψυχὴν οἱ κατασκευαστικὸι τόνοι τῶν ὀργάνων καὶ αἱ φυσιογνωμίαι τῶν ναυτῶν ἐνέφανινον κῆποιαν προσήλωσιν εἰς ἀορίστους καὶ ἀγνώστους πόθους, πολλῶν δὲ τὰ χεῖλη ὑπεκινουῦντο σπασμωδικῶς εἰς λόγους προσευχῆς, ἔπνεε γλυκυτέρα ἢ ἐσπερινὴ αὔρα, ὅλη ἡ γύρω εἰκὼν ἐξετείνεται ἐπὶ μᾶλλον γαλήνιος μὲ τὴν ἀκίνητουσαν θάλασσαν, μὲ τὰς μυστηριώδεις σκιεράς ἀνταυγείας τῆς βραδείως ἐπερχομένης νυκτός.

* *

— Ὡρὲ, ὦρὲ, ὦρὲ! βαρέστε τὸ τσάμικο!...

Ἐκραύγαζε μανιώδης, κατερχόμενος ἀπὸ τῆς γεφύρας ὁ σπιθαμιαῖος ἐκεῖνος δίοπος μὲ τὴν παράδοξον εἴρωνα φυσιογνωμίαν του, ποῦ ἤρεσκετο ν' ἀπομιμηθῆται τὴν φωνὴν τῶν βλαχοποιμένων:

— Ὡρὲ, ὦρὲ, ὦρὲ! παῖχτε τὸ χασάπικο!... Ποῦ εἶσαι, Κόριζα, ποῦ εἶσαι;... Τενεκὲ τοῦ πετρελαίου, ἐδῶ εἶσαι καὶ δὲν 'μιλᾷς;

Καὶ ἀνακαλύψας τὸν μικρὸν μουσικόν, ποῦ ἔπαιζε κλαρίνον, τὸν συνέλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ τὸν ἔσυρε πρὸς τὸ πυροβολεῖον. Αὐτὸς ἐδυστρόπει, δὲν ἤθελε νὰ παίξῃ. Τί, ὄλω αὐτὸς θὰ παίξῃ; Ἄς παίξουν κι' ἄλλοι! Κάθε βράδῳ τοῦ ἔβγαναν τὴν ψυχὴν!... καὶ ἔπειτα δὲν τοῦ ἀρέσουν αὐτοῦ τὰ βάνουσα ἐκεῖνα καὶ χυδαῖα, τὰ καλαματιανὰ, τὰ τσάμικα, ὁ χασάπικος. Αὐτὸς θέλει τὰ εὐρωπαϊκὰ, πόλκα, βάλς, στίς. Αὐτὸς θὰ πάῃ μὲ τὴν παρέα τοῦ Λορέντζου, ποῦ εἶνε μαζῇ του τόσα καλὰ παιδιὰ, ὁ ναυτογραφεὺς, ὁ Μιχαλάκης, ποῦ ἔλεγε τόσα εὐμορφα τραγοῦδια καὶ ποιήματα, οἱ δύο οἰακισταί, ὁ παραμάγειρος ἀπὸ τοῦ Κορροῦς καὶ αὐτὸς καὶ χορεύουν τόσον ἡσυχὰ καὶ δὲν τὸν πειράζουν. Καὶ ταχὺς ἐξεγλύστρησεν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ δίοπου, ὅστις ἐφῶναι ἀπειλητικῶς:

— "Αίντε, μαϊμού, κι' ἐγὼ σὲ διορθώνω!

Δὲν ἐβράδυναν νὰ ἔλθουν ἄλλοι μουσικοὶ, ἓνα φλάουτο, ἡ κορνέτα, ἡ κλαπαδόρα καὶ τὸ ταμποῦρλο. Ἄνευ πολλῶν παρακλήσεων ἐκάθησαν κάτωθεν τοῦ πύργου καὶ ἐτόνισαν ἓνα καλαματιανό. Ὁ κύκλος τῶν χορευτῶν ἐσχηματίσθη ταχέως. Οἱ θερμασταί, οἱ ὅποιοι συνεζήτοιαν τὰς νεωτέρας σοσιαλιστικὰς ἀρχὰς, ἐπέβαλον εἰς τὸν λόγιον νέον, ὅστις πρὸ μικροῦ τοῖς ὠμίλει περὶ τοῦ ζητήματος, νὰ σύρῃ τὸν χορόν. Ἦτο δεινὸς χορευτὴς καὶ ὡς πρῶτος, ὀδηγῶν τοὺς ἄλλους, ἔκαμνε φιγοῦραν καὶ ἐκίνει τὸν θαυμασμόν. Προσῆλθον εἰς τὸν κύκλον καὶ ἄνδρες τινὲς τοῦ συσσιτίου τοῦ Λορέντζου, οἱ ἀσπονδότεροι ἐχθροὶ του, προεξάρχοντος τοῦ Ἄρμαμέντου, ἐνὸς μαύρισμένου γίγαντος, ποῦ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ βάζῃ μονάχος τὸ κατάρτι τῆς ἀκάτου καὶ ἀκόπως ἤγειρεν ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸ ὀρειβατικὸν πυροβόλον τῶν 7 καὶ 5. Καὶ ἤρξατο ὁ χορὸς, ἄδόντων τῶν χορευτῶν, ἐρρυθμῶς πηδῶντων ἐπὶ τοῦ σιδηροῦ καταστρώματος, ὅπερ ἐδονεῖτο βιαίως ὑπὸ τὰ ἄλματα τῶν γυμνοπόδων. Ἦσαν ὅλοι ἀνομοίως ἐνδεδυμένοι μὲ νυκτερινὴν ἐνδυμασίαν, μὲ τοὺς χονδρούς χιτῶνας, τοὺς ρυπαροὺς καὶ μπαλωμένους, ἄλλοι μὲ λευκὸν κοῦκκον καὶ ἄλλοι ἀσκεπεῖς, πλείστοι μὲ μαύρην μάλλινον στολὴν, οἱ θερμασταὶ ρακένδυτοι, ἄπλυτοι, πρὸ μικροῦ ἐξεληθόντες ἐκ τῶν μηχανοστασιῶν, ὅπου ἔλυον καὶ ἐκαθάριζον τὴν μηχανήν. Τελευταῖος ἤρχετο ὁ Ἄρμαμέντος καὶ ἐπειδὴ ἦτο βραδυκίνητος ὡς ἐκ τοῦ πάχους καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ σύρῃ τοὺς πόδας του, ἐδυσκολεύοντο οἱ ἄλλοι, συμπαρασύροντες αὐτὸν μετὰ κόπου, διὰ νὰ μὴ χάσουν τὸν χρόνον. Βεβαίως δὲν θὰ τὸν ἐδέχοντο εἰς τὸν χορόν των, ἀλλὰ τὸν ἐφοβοῦντο καὶ τὸν ἔτρεμον, διότι ἦτο ἰκανὸς νὰ τοὺς ρίψῃ ὅλους εἰς τὴν θάλασσαν, νὰ κἀνῃ μπουνάτσα γιὰ δέκα χρόνια, ὡς ἠρέσκετο νὰ λέγῃ ἀπειλῶν τὸν εἰς τὰς ὀρέξεις του ἀνθιστάμενον. Καὶ ὁ συρτὸς ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν τεσσάρων ὀργάνων διήρκεσεν ἐφ' ἰκανόν, μέχρις οὗ κουρασθέντες οἱ μουσικοὶ τὸν ἔπαυσαν αὐθαιρέτως καὶ ἀφῆκαν τοὺς χορευτὰς ξερούς ὡς ἀγάλματα μὲ τοὺς πόδας ἡμιανυψωμένους, ἐτοίμους νὰ ἐξακολουθήσουν ἀκόμη, τοῦθ' ὅπερ ἐκίνησε τὸν γενικὸν γέλωτα. Εἶχον καὶ οἱ μουσικοὶ τὰς ἰδιοτροπίας των αὐτὰς καὶ τοὺς συνεχῶρει τὸ πλήρωμα ἀπέναντι τῶν κόπων, οὓς κατέβαλον, διασκεδάζοντες αὐτὸ καθ' ἑκάστην.

— Τὸ ἀράπικο! τὸ ἀράπικο! ἀνέκραξε μετ' ὀλίγον ὁ σπιθαμιαῖος διόπος, ὅστις ἐφρόνει, ὅτι ἐπετύγχανεν εἰς τὸν χορόν τοῦτον, ἔχων ἀπέναντι τὸν πακτωνίτην μὲ τὸ αἰώνιον του ψάθινο καπέλλο, ὑψηλότερόν του τόσον,

ὥστε ἡ ἀντίθεσις ἦτο κωμικὴ, τῶν δύο ἀνθρώπων κινουμένων ἐν τάχει ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, ταχυόντων τὰς κοιλίας των, κορδακιζομένων — τοῦ διόπου φαινομένου ὡς νάνου πρὸ τοῦ ἄλλου κρεμανταλαῖ, ὅστις μόλις συγκρατῶν ἐπὶ τῶν εὐρέων του ὤμων τὴν ἐκ τῆς τεμπελιᾶς βεβαρημένην κεφαλὴν του ἐλιγύζετο κατὰ περιέργον τρόπον, παθητικώτατος εἰς τὰς κινήσεις του καὶ μαλθακός, ὡς ἦτο πλήρες πάθους καὶ μαλθακότητος τὸ αἰγυπτιακὸν μέλος. Δὲν ἤρρεσεν ὁμοῦς ὁ χορὸς των, διότι οἱ θερμασταὶ ἐμιμοῦντο ἄλλον, τὸν θερμαστὴν Ἀριστείδην, ποῦ εἶχεν ἐργασθῆ ἴστο Σουεζ καὶ ἐκεῖ ἔμαθε καλὰ τὸ ἀράπικο, παρ' ὅλα δὲ τὰ ἐξήκοντα αὐτοῦ ἔτη, ἐπεδείκνυε ζωηρότητα εἰκοσαετοῦς νεανίου, ὅταν ἐκίνει γοργῶς τὴν κοιλίαν πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω καὶ συνέκαμπε τοὺς βραχίονας.

Ὁ κόρος ἐπῆλθε ταχέως. Ἐκουράσθησαν δὲ καὶ οἱ μουσικοὶ, οἱ ὅποιοι ἐπὶ τὸσαύτας τῶρα ἡμέρας ἔπαιζον τὰ αὐτὰ πράγματα. Τότε διελύθησαν οἱ κύκλοι τῶν χορευτῶν, ὅσοι ἄλλοι εἶχον σχηματισθῆ ἐν τῷ μεταξῷ καὶ οἱ ἄνδρες κατέλαβον τὰς θέσεις των καὶ ἦναψαν τὰ σιγάρα των. Ὁ Ἄρμαμέντος μετὰ τῶν συντρόφων του ἐξηπλώθη παρὰ τὴν πρῶτην κάθοδον· οἱ θερμασταὶ κεκμηκότες ἐσιώπων· οἱ ἀπὸ τοῦ πύργου θεώμενοι τὴν διασκεδάσιν ὑπαξιωματικοὶ ἀπεσύρθησαν· ὅλον τὸ ἐπίστεγον ἐνέφαινε κόπωση καὶ ἐξάντλησιν. Ἡ νύξ διεσκορπίζεν ἤδη τὰς σκιάς τῆς βαθμηδὸν καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνέτελλον οἱ πρῶτοι ἀστέρες.

Αἴφνης ἐκ τοῦ ἐμπροσθίου μέρους τοῦ ἐπιστέγου, ὅπου ἦσαν τὰ καπόνια τῶν ἀγκυρῶν, ἠκούσθησαν ὀξεῖς ἦχοι κλαρίνου καὶ μετ' ὀλίγον ἀντήχησε φωνὴ τρεμουλιαστῆ, διακεκομμένη:

Σὺ ποῦ πέταξες ἴστα ὕψη.....

Ἦτο ὁ Μιχαλάκης, ὅστις ἔλεγε τὸ τραγουδάκι του, τοῦ Λορέντζου καὶ τῶν λοιπῶν ἀκουόντων αὐτὸν μετὰ χάριτος. Οἱ ἄνδρες τοῦ πληρώματος ἀνεκῆγγασαν καὶ ἔδραμον πρὸς τὸ μέρος τοῦ ψάλτου. Οὗτος φέρων ἄμεμπτον στολὴν μὲ κοῦκκον καλλιτεχνικῶς προσηρμοσμένον ἐπὶ τῆς κατασοειδοῦς κόμης του, μὲ τὴν γενειόπλεκτον μορφήν του ἀτενίζουσαν πρὸς τὸν οὐρανὸν εἶχε τὸ ἦθος ἀνθρώπου ἄδοντος μὲ πραγματικὸν πάθος:

Ἦ ψυχῆ, ἐρωτευμένη!.....

— Ὁ Μιχαλάκης! ὁ Μιχαλάκης! ἀνέκραξε τὸ πλήρωμα ἐν χορῷ καὶ τὸν ὤθησε πρὸς τὸν πύργον. Ἐν θριάμβῳ ἦχθη ἐκεῖ ὁ Μιχαλάκης καὶ ἐνθ' ἐπαθαίνετο καὶ ἐκ τῆς συγκινήσεως ὑγραίνοντο οἱ καστανόχρους

ὄφθαλμοί του, ὄγκος ἀδρὸς κατέπεσεν ἐκ τῆς γεφύρας καὶ εὔρε τὸν ἀτυχή ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὀλόκληρον ἔλυτρον ἐκ χονδροῦ μουσαμά, ὃπερ εἶχεν ἐκσφενδονήσει νεαρὸς ὑπαξιωματικὸς, γελᾶσας μάλιστα παταγωδῶς ἐπὶ τῷ κατορθώματι. Καὶ ἐκ τοῦ βιαίου καὶ ἀπροσδοκίτου τυναγμοῦ ἔμειναν οἱ τελευταῖοι τόνοι τοῦ ἔσματος κολλημένοι ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ Μιχαλάκη, ὅστις διακρίνας τὸν ἀόρατον ἐχθρὸν ἐτόλμησε νὰ εἶπῃ αὐτῷ μόλις συνῆλθε :

— Θὰ σᾶς τὸ εἰπῶ καὶ μὴ πρὸς κκοφανισμόν σας! Εἴσθε ὀλίγον ἀναιδής!

— Μπράβο, Μιχαλάκη, ὠραῖα τοῦ τὰ εἶπες! ἐβόησε τὸ πλήρωμα ἐν χορῷ.

Λήξαντος τοῦ ἐπεισοδίου, ὁ Λορέντζος ἐζήτησε νὰ χορεύσῃ ἓνα βάλς, τῶρα ὅποτε οἱ ἄλλοι δὲν ἐχόρευον πλέον καὶ, παίζοντος τοῦ κλαρινέτου, ἔκαμε δύο-τρεις γύρους μετὰ τοῦ ἐτέρου τῶν οἰακιστῶν, ὅστις ἐφλέγετο ὑπὸ τῆς μανίας νὰ μάθῃ τὸ γαλλικὸν βάλς. Ὅταν ἤρχισαν νὰ στροβιλίζουν, ἡ ἀνδρική μορφή τοῦ χοροδιδασκάλου ἀνέλαμψεν ἀπὸ αἴγλην ἀνεκφράστου ἠδυπαθείας καὶ οἱ γαλανοὶ ὄφθαλμοὶ του ἀντηνάκλων ὄλην τὴν εὐχαρίστησιν, ἡ ὁποία ἐθέρμαινε τὴν ψυχὴν του. Οἱ πόδες του δὲν ἔψαυον τὸ κατὰστρωμα· ἔλεγε, ὅτι ἐπέτων. Καὶ ἐφ' ὅσον ἐφούσκωναν αἱ παρειαὶ τοῦ Κόριζα, ἐμφυσῶντος εἰς τὸ κλαρίνον του, ἀναλόγως ἐκαμάρωνεν ὁ Λορέντζος καὶ παρέσυρε τὸν οἰακιστὴν εἰς ταχύτερον καὶ ὀρμητικώτερον στρόβιλον.

Ὁ Ἄρμαμέντος καὶ οἱ λοιποὶ ἄσπονδοὶ ἐχθροὶ τοῦ χοροδιδασκάλου διέκριναν τὸ θέαμα, ἔροντες δὲ ἐπλησίασαν πρὸς τὰ καπόνια καὶ ἀπεκρύβησαν ὀπισθεν τῆς καθόδου. Ὅλον τὸ μῖσος, ὃπερ ἐνέπνεεν αὐτοῖς ὁ χοροδιδάσκαλος ἐξηγέρθη εἰς τὰς φλέβας των κοχλάζον, ἀλλ' ἠθέλησαν νὰ ἐμπέσουν ἐξ ἐνέδρας, νὰ εἰσορμήσουν κατὰ τὴν καλλιτέραν στιγμήν, νὰ πειράξουν τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ ἐξευτελίσουν αὐτὸν ἐν τῇ γλυκυτέρᾳ του ἀπολαύσει καὶ ἀνέμειναν. Ὁ Λορέντζος ἀφήσας τὸν οἰακιστὴν, ἔλαβε τὸν ναυτογραφέα καὶ ἤρχισε σοβαρὸς, μετὰ τὴν αὐθεντίαν διδασκάλου νὰ τοῦ κάμῃ προκαταρκτικὸν μάθημα μαζούρκας πὰ-ντὲ-πά.

— Εἶπαμε, ψυχὴ μου, νὰ μὴ σούρνης τὴν πατουσά σου!... νὰ... πὰ-ντὲ-πά!

— Πάξι καὶ ξερό σου! ἐβρυχήθη ὁ Ἄρμαμέντος, ἐλλοχεύων πάντοτε ὀπισθεν τοῦ ἐλύτρου τῆς καθόδου μετὰ τῶν λοιπῶν συντρόφων του.

Ὁ Λορέντζος, καίτοι προησθάνθη τὴν θύελλαν καὶ ἤκουσε τὴν ὕβριν, προσεποιήθη, ὅτι δὲν ἤκουσε.

— Νά!... πὰ-ντὲ-πά!

Καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτὴν ὀδηγίαν ἔλαβεν ἐκ τῆς ὀσφύος τὸν ναυτογραφέα καὶ ἤρχισε νὰ τὸν χορεύῃ, τοῦ Κόριζα τονίσαντος τὴν μαζούρκαν. Τότε ἐπλησίασεν ὁ Ἄρμαμέντος καὶ οἱ σύντροφοὶ του.

— Ἐλάτε ἐρὲ, νὰ χορέψουμε κι' ἐμεῖς τὸ τζάμικο, εἶπε.

Καὶ τὸ μιμῶρημα ἤρξατο ἄτακτον, τρομακτικόν, θορυβῶδες, ἀπαίσιον. Ἐμαίνοντο οἱ χορευταὶ, ἐβρυχῶντο, ἐπίτηδες ἐφώρμων καὶ προσέπιπτον κατὰ τοῦ Λορέντζου, ὅστις ὑπέμενε τὴν προσβολὴν, δίδων τόπον εἰς τὸν πειρασμόν. Ἄλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ χορεύσῃ ἐκάθησεν ἄφωνος μετὰ τῶν μαθητῶν του καὶ ἀνέμεινε τοὺς ἄλλους νὰ τελειώσουν. Ἡ παρέα τοῦ Ἄρμαμέντου, ἅμα ἰδοῦσα τὸν Λορέντζον καθήμενον, ἔπαυσε τὸν χορὸν καὶ ἐκάθησεν ἐπίσης.

— Λορεντζάκι, αἶ! Λορεντζάκι, δὲν θὰ χορεύσῃς τὴν ἀνέναντα σοτὶς; ἠρώτησεν εἰρωνικῶς ὁ Ταλιαμάς.

— Λορέντζο, κόμει στάτε; ἠρώτησεν ὁ Λαουτάρης.

— Λορέντζο ἔλα μετὰ ψυρίσης!

Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν πρόκλησιν, τὴν ὁποίαν καγγάζων διετύπωσεν ὁ Ἄρμαμέντος, τίς οἶδε πῶς καὶ διατί, ἠγέρθη ὁ χοροδιδάσκαλος πυριφλεγῆς, μετὰ τὰ μάτια ἀγριωπὰ καὶ αἰμάσσοντα καὶ προέτεινε τὴν πυγμὴν του, ἔτοιμος νὰ γρονθοκοπήσῃ τὸν ὕβριστήν. Ἄλλ' ὁ Λαουτάρης κρύφα τὸν ἐπλησίασεν ἐκ τῶν ὀπισθεν καὶ ταχύς ἔψαυσε διὰ τῆς μαυρισμένης του χειρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Λορέντζου διὰ νὰ τοῦ πάρῃ τὸν ἀέρα. Καὶ ὁ χοροδιδάσκαλος ἐκ τῆς μυστηριώδους ταύτης ἐπαφῆς ἔχασε τὴν ἐπιθετικὴν του ὀρμὴν, ἐζήπλωσεν ἀδρανεῖς τὰς χεῖρας καὶ εἶπε τὸ στερεότυπον ἐκεῖνο :

— Ἐννοια σου, μωρὲ, νᾶχης χάρι ποῦ δὲν μοῦ περισσεύουν ὄβολα καὶ δὲν θέλω νὰ μοῦ κόψουν τὸν μισθό!

Μετ' ὃ ἐξηφανίσθη εἰς τὸ ὑπόστρωμα, ἐν ᾧ ὁ λόγιος θερμαστής παρακολούθησας μακρόθεν τὴν σκηνὴν ἔλεξε μειδιῶν :

— Μωρ' ὁ χοροδιδάσκαλος ἀπὸ τὰ Κορφοῦς τὴν ἔπαθε πάλι!

Καὶ ὁ θερμαστής, ποῦ ἔκανε μετὰ τὰ ἀγγλικά καὶ ἐκάπνιζε πίπαν, ἀπήντησεν :

— Ὡς φαίνεσθαι, εὐκόλα κουρδίζεται!

Γ. ΒΑΚΟΞ.

ΕΙΚΟΣΙΤΕΣΣΑΡΕΣ ΛΟΓΟΙ
ΚΑΤΑ
ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΥΠΟ
ΠΛΑΤΩΝΟΣ Ε. ΔΡΑΚΟΥΛΗ

Α'

Ἐκὼν ἅκων ὁ ἄνθρωπος διὰ τὴν ζήσιν πρέπει νὰ ἐργασθῆ.

Πρὸς παραγωγὴν τῶν τριῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων πραγμάτων, δηλαδὴ τῆς τροφῆς, τῆς ἐνδυμασίας καὶ τῆς στέγης δὲν ἀπαιτεῖται οὔτε μακρὰ οὔτε ἐπίμοχος ἐργασία. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀπαραιτήτου ἐργασίας πρὸς παραγωγὴν τῶν τριῶν εἰρημένων ἀναγκαίων πραγμάτων ἡδύνατο νὰ μένη δι' ἕκαστον ἄφθονος χρόνος δι' ἀνάπαυσιν καὶ παραγωγὴν ἄλλων ἔργων.

Ἐν ἡ ὁμως καταστάσει εὐρηται σήμερον ἡ κοινωμία, ἡ ἐργασία καὶ ἡ ἀνάπαυσις διανέμεται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἀντὶ ἕκαστος νὰ ἐργάζεται καὶ ν' ἀναπαύεται, ἀναπαύονται ὀλίγοι χωρὶς νὰ ἐργάζωνται, οἱ δὲ λοιποὶ ἐργάζονται χωρὶς ν' ἀναπαύονται.

Κατὰ συνέπειαν ἡ κοινωμία διαιρεῖται εἰς πλουσίους καὶ εἰς πτωχοὺς. Πᾶν ὅ,τι ἀπολαμβάνουν οἱ πλούσιοι τὸ παράγουν οἱ πτωχοί· διὰ τῆς ἀκαταπαύστου ἐργασίας. Οἱ πτωχοὶ συντηροῦν τοὺς πλουσίους μεθυσίαν τῆς ἰδίας ἐαυτῶν περιουσίας καὶ ζωῆς. Καὶ ὅχι μόνον τοὺς συντηροῦν παράγοντες τὰ τρία ἀπολύτως ἀναγκαῖα πράγματα, ἀλλὰ ἱκανοποιοῦν καὶ τὴν ἀπλησίαν των παράγοντες ὅλα τὰ ἄχρηστα πράγματα, ἅτινα ἀπαιτεῖ ἡ ματαία πολυτέλεια.

Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι οἱ πτωχοὶ εἶνε δοῦλοι τῶν πλουσίων καὶ ἐνόσφ δὲν ζητοῦν τὴν ἐλευθερίαν των, οὐδεὶς θὰ φροντίσῃ νὰ τοῖς τὴν δώσῃ.

Ἡ ἐλευθερία οὐδέποτε ἐπιτυγχάνεται ὡς δῶρον, ἀλλὰ κατακτᾶται ὡς δικαίωμα.

Ἄλλ' ἡ ἐλευθερία πρέπει νὰ εἶνε πραγματική. Τότε μόνον εἶνέ τις πραγματικῶς ἐλεύθερος, ὅταν, συνεισφέρων τὴν χρησίμον ἐργασίαν του, ἀπολαμβάνῃ ὡς ἀμοιβὴν ὀλοκληρον τὸ προῖόν τῆς ἐργασίας του, τῆ ἐγγυήσει τῆς πολιτείας. Τότε εἶνε πλούσιος καὶ ἀνεξάρτητος. Τότε οὐδεὶς εἶνε πτωχὸς ἢ δοῦλος. Οὐδεὶς δύναται νὰ εἶνε πλούσιος καὶ ἀνεξάρτητος, ἐὰν δὲν εἶνε ὅλοι ἀνεξαιρέτως πλούσιοι καὶ ἀνεξάρτητοι. Ὅρος δὲ ἀπαραίτητος εἶνε ἡ συνεισφορὰ χρησίμου ἐργασίας ὑπὸ ἐκάστου.

Τὸ χρῆμα δὲν εἶνε πλοῦτος, ἀλλ' ἀπλῆ συμβολικὴ παράστασις τοῦ πλοῦτου. Πλοῦτος εἶνε πᾶν ὅ,τι ἱκανοποιεῖ τὰς χρείας τοῦ ἀνθρώπου ἢ ὅπωςδήποτε ἐξυπηρετεῖ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀνθρωπίνης ἀνάσεως καὶ εὐημερίας. Πρὸς εὐκολίαν τῆς κυκλοφορίας ὁ πλοῦτος ἀντιπροσωπεύεται ὑπὸ τοῦ χρήματος, ἀλλὰ δικαιοδικῶς ἀνήκει εἰς τὸν ἐργαζόμενον καὶ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς χρησίμου ἐργασίας. Αὐτὸς εἶνε ὁ μόνος ἐντιμος τρόπος ἐπιτεύξεως πλοῦτου. Ἡ ἐργασία πρέπει νὰ εἶνε χρησίμος καὶ ἀναγκαῖα, ἄλλως εἶνε ματαία ἐξάντησις τῆς πολυτίμου δυνάμεως τοῦ δρᾶν. Ἐὰν ἡ ἐργασία δὲν εἶνε χρησίμος καὶ ἀναγκαῖα, δὲν παράγει πλοῦτον καὶ εἰς τὸν ἐκτελοῦντα ἐργασίαν ἄχρηστον καὶ περιττὴν οὐδὲν ὀφείλεται.

Ἐπὶ ἑκατὸν χιλιάδων πληθυσμοῦ μόνον οἱ ὀκτακισχίλιοι ἐκτελοῦν ἐργασίαν χρησίμον καὶ ἀναγκαῖαν, ἥτοι τὸ ἐν δωδέκατον, ὅλοι οἱ ἄλλοι ματαιοπονοῦσι ἢ δὲν ἐργάζονται ποσῶς. Ἐπὶ ἑκατὸν χιλιάδων πληθυσμοῦ, ἑκατὸν ἄτομα μόλις οἰκαιοποιοῦνται ὅλα τὰ χρῆμα πράγματα, ἅτινα παράγουν οἱ ὀκτακισχίλιοι.

Β'

Αὐτὰ τὰ χρῆμα πράγματα ἔχουν ἀξίαν. Ἡ ἀξία παντὸς χρησίμου πράγματος εἶνε δύο εἰδῶν. Ἀλλὰ τὰ δύο ταῦτα εἶδη τῆς ἀξίας δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται. Ἐκαστον χρησίμον πρᾶγμα ἔχει ἀξίαν ὡς ἱκανοποιοῦν τὰς χρείας τοῦ ἀνθρώπου, ἔχει δὲ ἄλλην ἀξίαν ὡς δυνάμενον ν' ἀνταλλαχθῆ πρὸς ἄλλο χρησίμον πρᾶγμα.

Εἰς ἄρτος δύναται ν' ἀνταλλαχθῆ μὲ ἕνα λαίμοδέτην παραδείγματος χάριν. Ὁ ἄρτος λοιπὸν καθὼς καὶ ὁ λαίμοδέτης ἔχει ἀξίαν ἀνταλ-

λακτικὴν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην ἄρτος καὶ λαιμοδέτης εἶνε τῆς αὐτῆς ἀξίας, ἀλλὰ προκειμένου νὰ ικανοποιήσῃ τὴν πείναν τοῦ ἀνθρώπου ὁ ἄρτος ἔχει ἀξίαν ἀπείρως μεγαλειτέραν τοῦ λαιμοδέτου.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν δύο πράγματα παραχθέντα ὑπὸ ἴσης ποσότητος ἐργασίας δύνανται ν' ανταλλαχθῶσιν ἔχουσιν ἀξίαν, ἥτις εἶνε σταθερὰ καὶ ἀναλλοίωτος, καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ ἀνταλλακτικὴ των ἀξία. Ἄλλ' ἡ ἀξία των ἡ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὰς χρείας τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶνε σταθερὰ. Διὰ τὸν πεινῶντα ὁ ἄρτος ἔχει μεγάλην ἀξίαν, ἀλλὰ διὰ τὸν μὴ πεινῶντα δὲν ἔχει ἄλλην ἀξίαν, εἰμὴ μόνον τὴν ἀνταλλακτικὴν. Αὐτὴ δὲ ἡ μὴ σταθερὰ ἀξία εἶνε ἡ θεραπευτικὴ. Μὴ λησμονῶμεν λοιπὸν ὅτι πᾶν χρήσιμον πρᾶγμα ἔχει 1) ἀξίαν θεραπευτικὴν καὶ 2) ἀξίαν ἀνταλλακτικὴν, αἰτινες οὐδέποτε πρέπει νὰ συγχέωνται. Ἐνεκα τῶν δύο τούτων εἰδῶν τῆς ἀξίας, μεγάλη τυραννία δύναται νὰ ἐξασηθῇ, ἐὰν οἱ ἐργάται δὲν προσέχουν.

Παραδείγματος χάριν, ἄρτοποιός τις ἔχει τὸ μονοπώλιον τοῦ ἄρτου. Δύναται ἂν θέλῃ ν' ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τοὺς πεινῶντας ὅσφ δήποτε μεγάλην τιμὴν δι' ἕκαστον ἄρτον. Ὁ πεινῶν δύναται νὰ ἐξαναγκασθῇ νὰ δώσῃ καὶ ὅλην τὴν περιουσίαν του δι' ἕνα ἄρτον καὶ οὕτω ὁ ἔχων τὸ μονοπώλιον οἰκιοποιεῖται τὴν περιουσίαν τοῦ ἄλλου, ἐπιβάλλων τιμὰς μεγαλητέρας τῆς ἀξίας τῶν εἰδῶν ἅτινα πωλεῖ. Τοῦτο πρᾶγμα συμβαίνει ἐν τῇ σημερινῇ κοινωνίᾳ, διότι πᾶς ὁ ἔχων μονοπώλιον οὕτω πράττει.

Τὸ μονοπώλιον ἐν γένει τοῦ πλούτου ἔχουσι δύο τάξεις ἀνθρώπων. Οἱ γαιοκτῆμονες καὶ οἱ κεφαλαιοῦχοι. Οἱ μὲν γαιοκτῆμονες ἔχουσι τὸ μονοπώλιον τοῦ ἔδαφους, οἱ δὲ κεφαλαιοῦχοι τὸ μονοπώλιον τῶν μηχανῶν καὶ τῶν ἐργοστασίων.

Γ'

Οἱ γαιοκτῆμονες καὶ οἱ κεφαλαιοῦχοι, καθὸ ἔχοντες τὸ μονοπώλιον ἐν γένει τοῦ πλούτου δύνανται νὰ ἐπιβάλλωσιν οἰουσδήποτε ὄρους θέλουν ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρῆσιν πλούτου.

Ὁ γαιοκτῆμων λέγει εἰς τοὺς ἐργάτας: « Ἐδῶ εἶνε τὸ ἔδαφός μου ἐπὶ τοῦ ὁποίου πρόκειται νὰ ἐργασθῆτε πρὸς παραγωγὴν πλούτου. Ἐκ τοῦ πλούτου τὸν ὅποιον θὰ παραγάγητε, ἡ μεγαλητέρα μερὶς θὰ δοθῇ εἰς ἐμὲ, ἡ μικροτέρα θὰ διαμοιρασθῇ εἰς σᾶς.» Οἱ ἄνθρωποι συναινοῦσι

ἐξ ἀνάγκης. Ὁ γαιοκτῆμων ἐν τούτοις λαμβάνων ἀδιακόπως τὴν μερίδα του, ἀποκτᾷ περισσότερον ἔδαφος καὶ κατὰ συνέπειαν εἶνε εἰς θέσιν νὰ ἐξαναγκάσῃ περισσότερους ἀνθρώπους νὰ ἐργάζωνται ὑπὸ τοὺς ὄρους οὓς ἐπιβάλλει.

Ὁ κεφαλαιοῦχος λέγει εἰς τοὺς ἐργάτας: « Ἐδῶ εἶνε αἱ μηχαναὶ μου καὶ τὸ ἐργοστάσιόν μου ἐπὶ τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ ἐργασθῆτε πρὸς παραγωγὴν πλούτου. Ἐκ τοῦ πλούτου τὸν ὅποιον θὰ παράγητε, ἡ μεγαλητέρα μερὶς θὰ δοθῇ εἰς ἐμὲ, ἡ μικροτέρα θὰ διαμοιρασθῇ εἰς σᾶς». Οἱ ἄνθρωποι συναινοῦν καὶ ὁ κεφαλαιοῦχος λαμβάνει τὰ τρία τέταρτα περίπου, ἀφίνων εἰς αὐτοὺς τὸ ἐν τέταρτον νὰ τὸ μοιρασθῶσιν ὑπὸ μορφήν μισθοῦ. Ἄν ᾗτο δυνατόν νὰ ζήσουν μὲ τὸ ἐν δέκατον, θὰ ἐξαναγκάζοντο νὰ δεχθῶν τὸ ἐν δέκατον. Ἄλλὰ μὲ ὀλιγώτερον τοῦ ἐνὸς τετάρτου οἱ ἄνθρωποι θ' ἀπέθνησκον καὶ τοῦτο γνωρίζοντες οἱ κεφαλαιοῦχοι ἀφίνουν εἰς τοὺς ἐργάτας ἀκριβῶς ὅσον εἶνε δυνατόν μόλις νὰ διατηρῇ αὐτοὺς ἐν τῇ ζωῇ ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἵνα ἐργάζωνται καὶ παράγῃσι πλοῦτον. Διότι ἂν λείψουν οἱ ἐργάται, ὁ κεφαλαιοῦχος θ' ἀποθάνῃ τῆς πείνης, ὅσα χρήματα καὶ ἂν ἔχη. Ὑπὸ τὸ σύστημα τοῦτο καταθλίβεται ἡ ἀνθρωπότης, ὅπως ἐν τῇ ἀρχαιότητι καταθλίβετο ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς δουλείας, καὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα καταθλίβετο ὑπὸ τὸ σύστημα τοῦ φεουδαλισμοῦ. Τὸ σημερινόν σύστημα τῶν μισθῶν εἶνε χειρότερον τῆς δουλείας καὶ τοῦ φεουδαλισμοῦ, καὶ ὅπως ἐκεῖνα κατηργήθησαν τῇ ἀπαιτήσει τῶν ἐργατῶν, οὕτω καὶ ἡ μισθοδουλεία τῆς σήμερον θὰ καταργηθῇ τῇ ἀπαιτήσει τῶν ἐργατῶν.

Δ'

Τί δηλαδὴ πρέπει οἱ ἐργάται ν' ἀπαιτήσωσι;

Νὰ παύσῃ τὸ μονοπώλιον τοῦ πλούτου.

Τὸ ἔδαφος καὶ τὰ κεφάλαια νὰ γίνουσι ιδιόκτητα ὅλων τῶν ἐργαζομένων. Εἰς μόνον κεφαλαιοῦχος πρέπει νὰ ὑπάρχη, ὅστις νὰ εἶνε ἐνταυτῷ καὶ γαιοκτῆμων. — Ὁ μόνος γαιοκτῆμων. — Ποῖος; Τὸ σύνολον. Τὸ δημόσιον. Τὸ δημόσιον εἶνε πρόσωπον καὶ τὸ πρόσωπον αὐτὸ μόνον καὶ μόνον δικαιοῦται καὶ πρέπει νὰ εἶνε κεφαλαιοῦχος καὶ γαιοκτῆμων.

Εἷς μόνος κοίρανος ἔστω' οὐκ ἀγχιδὸν πολυκοιρανίῃ ὡς λέγει ὁ Ὅμηρος.

Τότε ἕκαστος θὰ ἐργάζεται ἐνταυτῷ καὶ θὰ ἀναπαύεται καὶ θὰ λεί-

ψουν οί κηφήνες. Οὐδείς θά ἀναπαύεται χωρίς νά ἐργάζεται. Οὐδείς θά ἐργάζεται χωρίς ν' ἀναπαύεται. Οὐδείς θά φοβῆται ἀνέχειαν, θά μεταβληθῆ δηλαδή ἄρδην τὸ σημερινὸν κοινωνικὸν σύστημα.

Τὸ σύνολον λοιπὸν τῆς κοινωνίας, μηδενὸς ἐξαιρουμένου, πρέπει νά ἔχῃ τὴν πλήρη κυριότητα τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κεφαλαίου. Ἀντί δηλαδή νά κατέχῃσι τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κεφάλαιον ὀλίγα ἄτομα ἢ ὀμάδες ἀτόμων, δεόν τὰ πάντα νά γίνωσι κτῆμα τοῦ δημοσίου καὶ τὴν διαχείρισιν αὐτῶν νά ἀναλάβῃ τὸ κράτος, ὅχι τὸ κράτος ὅπως εἶνε σήμερον, ἀλλὰ τὸ κράτος ὅπερ συναπαρτίζουσι οἱ ἐργάται. Ἄλλοτε κράτος ἦτο ὁ βασιλεὺς, σήμερον κράτος εἶνε οἱ ὑπουργοί. Εἰς τὸ ἐξῆς κράτος πρέπει νά εἶνε τὸ σύνολον τῶν ἐργατῶν, τούτέστιν ἡ κοινωνία. Σιδηρόδρομοι, πλοῖα, ἐργοστάσια, μεταλλεῖα καὶ ἅπαντα ἡ ἐμπορεία καὶ βιομηχανία καθὼς καὶ ἅπαν τὸ ἔδαφος καὶ αἱ οἰκοδομαὶ ἀνήκουσιν εἰς τὸ Σύνολον καὶ ἡ διαχείρισις αὐτῶν δεόν ν' ἀνατεθῆ εἰς τὸ κράτος πρὸς χρῆσιν τοῦ συνόλου.

Τοιοιουτρόπως ὅλοι θά ἔχωσι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ συμφέρον. Κατὰ συνέπειαν θά παύσῃ ὁ συναγωνισμὸς καὶ θά βασιλεύσῃ ἡ ἀγάπη. Τότε καὶ μόνον τότε θά εἶνε δυνατόν «νά ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.»

Παύοντος τοῦ συναγωνισμοῦ, θά προκύψῃ ὅλως νέον κοινωνικὸν σύστημα βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ. Σοσιαλισμὸς καὶ χριστιανισμὸς εἶνε ἓνα πρᾶγμα. Γράφω τὸ σω με ὠμέγα διὰ νά ὑπενθυμίζω ὅτι ἡ ἐννοιά του ταυτίζεται με τὴν ἐννοίαν τοῦ σώου καὶ τοῦ σωτηρίου. Ὁ συναγωνισμὸς εἶνε ἀντίθετος τοῦ σοσιαλισμοῦ, διότι προϋποθέτει ἀντίθετα συμφέροντα· καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἀρετὴν, καὶ ἐπιβάλλει ἀμοιβαίαν ἐκμετάλλευσιν.

Ε'

Ἐκμετάλλευσις συμβαίνει ὡσάν τις λαμβάνει περισσότερα ἢ ὅσα δίδει. Ἐνεκα τοῦ σημερινοῦ συστήματος τῆς κοινωνίας ἡ ἐκμετάλλευσις θεωρεῖται νόμιμος, ἀλλ' ἐὰν εἶνε σύμφωνος πρὸς τοὺς νόμους οὓς θέτουσιν οἱ κεφαλαιοῦχοι, δὲν εἶνε ὅμως σύμφωνος πρὸς τοὺς αἰωνίους νόμους τῆς φύσεως, οὔτε συμφέρει εἰς τοὺς ἐργάτας. Οἱ κεφαλαιοῦχοι ἐκμεταλλεύονται τοὺς ἐργάτας διότι λαμβάνουν παρ' αὐτῶν ὅλον τὸ προϊόν τῆς ἐργασίας των καὶ ἐπιστρέφουν αὐτοῖς ἐν μορφῇ μισθοῦ μόνον ὅσα ἀρκοῦν πρὸς ἀθλίαν ὑπαρξίν. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον μένει εἰς τοὺς κεφαλαιοῦχους,

ἀφοῦ δοθοῦν οἱ μισθοὶ τῶν ἐργατῶν, καλεῖται ἐπιστημονικῶς ἐκμετάλλευμα.

Τὸ ἐκμετάλλευμα οἱ κεφαλαιοῦχοι τὸ διαμοιράζονται πρὸς ἀλλήλους διὰ συναγωνισμοῦ. Ὁ μεταξὺ τῶν κεφαλαιούχων συναγωνισμὸς πρὸς οἰκαιοποίησιν τοῦ ἐκμεταλλεύματος εἶνε δεινὸς ὅσον σχεδὸν καὶ ὁ μεταξὺ τῶν ἐργατῶν συναγωνισμὸς πρὸς ἐπίτευξιν τῶν μισθῶν. Παντοίων κατήγοριῶν κεφαλαιοῦχοι, μικροὶ, μεγάλοι, μέτριοι, ἄμεσοι, ἔμμεσοι κλπ. παλαίουν ὅπως λάβωσι τὴν μερίδα των ἐκ τοῦ ἐκμεταλλεύματος. Βεβαίως ὅταν οἱ κεφαλαιοῦχοι εἶνε πολλοὶ, ἡ μερίς εἶνε μικρά.

Ἀλλὰ εἰς τὸν συναγωνισμὸν των, δὲν ἀναμιγνύονται οἱ ἐργάται, διότι οὐδαμῶς μετέχουσι τῆς λείας αὐτοῖ, ὄντες ἀπλῶς τὰ θύματα. Τὰ θύματα ταῦτα κοινῶς ὀνομάζονται κατώτεροι τάξεις τοῦ λαοῦ, οἱ δὲ κεφαλαιοῦχοι ὀνομάζουσι ἑαυτοὺς ἀνώτερας τάξεις. Εἰς δὲ τὴν λείαν τὴν ὁποίαν διανέμονται δίδουσι διάφορα ὀνόματα, ὧν κυριώτερα εἶνε τὰ ἐξῆς γνωστά. Ἐνοίκιον, μεσιτεία, δικαιοματὰ, κέρδη, ἐπιχορηγήσεις, ἀπολαυαὶ, ἀσφάλιστρα, ἀποδοχαὶ, ἀμοιβαὶ, ἀλλὰ πρὸ πάντων τόκος κεφαλαίου. Αὐτὰ εἶνε τὰ διάφορα ὀνόματα μετὰ τὰ ὅποια αἱ ἀνώτεροι τάξεις ἐβάπτισαν τὰ λάφυρα, δι' ὧν αἱ κατώτεροι τὰς συντηροῦν. Ὅτι δὲ ὅλος ὁ πλοῦτος των προέρχεται ἐκ τοῦ ἰδρώτος τῶν ἐργατῶν δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία. Διότι καὶ ἂν ἄλλαι ἀποδείξεις ἔλειπον, θά ἤρκει ὡς ἀπόδειξις τοῦτο ὅτι: δὲν ὑπάρχει ἄλλη πηγὴ ἐν τῷ κόσμῳ ἐκ τῆς ὁποίας νά προέρχεται ὁ πλοῦτος. Πᾶν ὅ,τι ἔχουν λοιπὸν οἱ πλούσιοι πηγάζει ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἐργατῶν καὶ οὐδείς λόγος ὑπάρχει, ἵνα ὁ πλοῦτος μεταβαίη εἰς τοὺς κεφαλαιοῦχους καὶ ὅχι εἰς τοὺς ἐργάτας.

Τὸ ἐκμετάλλευμα αὐξάνει μετὰ τὴν πρόοδον τοῦ πολιτισμοῦ. Καθόσον ὁ πολιτισμὸς προχωρεῖ, οἱ ἐργάται παράγουν περισσότερα καὶ τὰ κέρδη τῶν κεφαλαιούχων πολλαπλασιάζονται, ἐνῶ τῶν ἐργατῶν ἡ κατάστασις δὲν βελτιοῦται.

Σ'

Ἐν Ἑλλάδι τὰ κέρδη τῶν κεφαλαιούχων δὲν εἶνε πάρα πολλὰ, ἀλλ' ἐν ἄλλαις χώραις, ἐνθα ὁ πολιτισμὸς εἶνε πλέον προχωρημένος, τὸ ἐκμετάλλευμα εἶνε ἀφθονώτερον. Διὰ τοῦτο ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν Ἀμερικῇ, ἐνῶ ὁ πλοῦτος αὐξάνει, ἡ πτωχεία ἐπιτείνεται καὶ ἐκτείνεται. Τὸ αὐτὸ πρέπει νά περιμένωμεν καὶ ἐνταῦθα καθόσον ὁ πολιτισμὸς μας προβαίνει.

Ἡ πρόοδος τῆς Γεωργίας, αἱ τελειότεραι μέθοδοι τῆς βιομηχανίας καὶ ὅλα ὅσα ὁ πολιτισμὸς ἐπιβάλλει τε καὶ καθιστᾷ δυνατὰ πολλαπλασιάζουν τὴν παραγωγικότητα, δηλαδὴ ἐξάγουν ἀπὸ τὸν ἐργάτην πολλαπλάσιον πλοῦτον καὶ τὸν ἀποταμιεύουν εἰς τὰ βαλάντια καὶ τὰς ἀποθήκας τῶν κεφαλαιούχων. Ἐνεκα τοῦ συναγωνισμοῦ τὸν ὁποῖον οἱ κεφαλαιοῦχοι διεξάγουν πρὸς ἀλλήλους (καὶ εἰς τὸν ὁποῖον, ἐπαναλαμβάνω, οἱ ἐργάται δὲν ἀναμιγνύονται, διότι αὐτοὶ συναγωνίζονται μόνον περὶ μισθῶν) ὁ τόκος τοῦ κεφαλαίου ἐλαττοῦται. Ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ φέρει αὐξησιν τοῦ πλούτου, ἢ αὐξησιν τοῦ πλούτου φέρει αὐξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κεφαλαιούχων, ἢ αὐξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κεφαλαιούχων φέρει ἐλάττωσιν τοῦ εἴδους ἐκείνου ἐκ τῶν λαφύρων, ὅπερ ὀνομάζεται τόκος.

Τώρα θὰ ἐξηγήσω ποῖον μέρος ἐκ τῶν λαφύρων, δηλαδὴ ἐκ τοῦ ἐκμεταλλεύματος ὀνομάζεται τόκος. Εἰς ἐκ τῶν κεφαλαιούχων φέρ' εἰπεῖν, ἀποφασίζει νὰ μὴ κάμνη τίποτε, ἀλλὰ νὰ ζῆ ἐκ τῶν χρημάτων, ἅτινα συνεσώρευσεν. Ἐπειδὴ τὰ χρήματα εὐρίσκουν καὶ τέλος, ὁ κεφαλαιούχος μας ἐσκέφθη νὰ μὴ τὰ ἐξοδεύῃ ἀλλὰ νὰ τὰ καταστήσῃ ὄργανον ἐλκῦον χρήματα ἀπὸ ἄλλους ἐπ' ἀπειρον. Ἴδου δὲ ἡ μέθοδος δι' ἧς τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα ἔχει συσσωρεύσει, τὰ μεταβάλλει εἰς ἐργαλεῖον ἔλξεως. Δανεῖζει ποσὸν τι εἰς ἓνα ὀργανωτὴν ἐργασίας (ἐργοστασιάρχην, ἔμπορον, πρωθυπουργὸν ἢ οἰονδήποτε ἐπιχειρηματίαν) ὑπὸ τὸν ὄρον ἵνα ὁ ὀργανωτὴς τῆς ἐργασίας δώσῃ εἰς τὸν ἄεργον κεφαλαιούχον ἀναλογίαν τινὰ ἐκ τοῦ ἐκμεταλλεύματος τὸ ὁποῖον θὰ λάβῃ ἀπὸ τῆς ἐργασίας τῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του ἐργατῶν. Ἡ ἀναλογία αὕτη τὴν ὁποίαν ὁ ὀργανωτὴς (εἴτε ἐργοστασιάρχης εἶνε, εἴτε ἔμπορος, εἴτε πρωθυπουργός, εἴτε ἄλλος τις ἐπιχειρηματίας), δίδει εἰς τὸν κεφαλαιούχον, αὐτὸ δηλαδὴ τὸ ποσοστὸν, εἶνε ὁ λεγόμενος τόκος. Πᾶς ὅστις ἔχει χρήματα, ἔχει μεγάλην προθυμίαν νὰ δανείζῃ. Οἱ ὀργανωταὶ ἐργασίας εὐρίσκουν πολλοὺς δανειστὰς καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ ἀπαιτήσεις τῶν δανειστῶν εἶνε μικρότεροι, ὥστε ὁ τόκος ἐλαττοῦται. Τοῦτο δυνατόν νὰ εἶνε εὐχάριστον διὰ τοὺς ὀργανωτὰς (ἐργοστασιάρχας, ἔμπορους, πρωθυπουργοὺς καὶ ἄλλους ἐπιχειρηματίας) οἵτινες εἶνε κάτοχοι τῶν μέσων τῆς παραγωγῆς, τούτέστι ἔχουν τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κεφαλαίου, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐργάτας εἶνε ἐντελῶς ἀδιάφορον, ἂν ὁ τόκος εἶνε μικρὸς ἢ μέγας.

(Ἐπεταὶ συνέχειαι).

Η ΠΛΗΘΥΣ ΤΩΝ ΚΟΣΜΩΝ

ΑΛΛΟΙ ΚΟΣΜΟΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΔΙΚΟΝ ΜΑΣ

ΥΠΟ

ΡΙΧΑΡΔΟΥ ΠΡΟΚΤΩΡΟΣ

Α') ΤΙ ΜΑΣ ΔΙΔΑΣΚΕΙ Η ΓΗ

Πρὶν θεωρήσωμεν τὰς διαφόρους περιστάσεις, ὑπὸ τὰς ὁποίας φαίνονται ὑφιστάμενοι οἱ κόσμοι ἢ τὰ συστήματα τὰ περικυκλοῦντα ἡμᾶς, καλὸν θὰ εἶνε νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον ἔχομεν λόγους νὰ συμπεραίνωμεν, ἐκ τῆς θεωρίας τῆς ἰδίας ἡμῶν γῆς, ὅτι καὶ ἄλλαι σφαῖραι περικλείουσι ζῶν ἐν τῷ ἀπέριφῳ.

Δὲν θὰ ἦτο ὀρθὸν νὰ συλλογισθῶμεν ἀπ' εὐθείας ὀρμώμενοι ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ γῆ κατοικεῖται καὶ νὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι πλανῆται κατοικοῦνται, οὔτε ἐντεῦθεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ ἄλλοι ἀστέρες ἔχουσιν, ὅπως ὁ ἡμέτερος ἥλιος, τοὺς περὶ αὐτοὺς κόσμους οἰκουμένους ὑπὸ ποικίλων μορφῶν ζωῆς. Ἀναλογία ἐπὶ τοιούτου παραδείγματος βασιζομένη δὲν ἔχει λογικὴν ἰσχύν. Καὶ εἶνε ἀμφίβολον, ἂν δὲν ἔχωμεν ἐν τῇ σελήνῃ παράδειγμα συντελοῦν πρὸς ὑποστήριξιν ἐναντίου ὅλως συμπεράσματος. Φαίνεται βεβαίωτατον, ὡς θὰ λάβωμεν ἀφορμὴν νὰ δεῖξωμεν νῦν, ὅτι οὐδὲν μέρος τῆς σφαίρας τῆς σελήνης κατοικεῖται ὑπὸ ζώντων πλασμάτων. Βεβαίως δὲν κατοικεῖται ἀπὸ πλάσματα φέροντα τὴν ἐλαχίστην ὁμοιότητα μὲ τὰ ὑπάρχοντα ἐπὶ τῆς γῆς. Οὕτω θὰ ἠδύνατο εὐλόγως νὰ διίσχυρισθῇ τις ὅτι, ἀφ' οὗ ἡ μία τῶν δύο σφαιρῶν, περὶ ὧν τὰ πλεῖστα γνωρίζομεν,

φαίνεται να εἶνε ἀκατοίκητος, δὲν μένει πιθανὸν ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι ἄλλαι σφαῖραι πέραν τῆς γῆς μας εἶνε κοιτίδες ζώντων πλασμάτων.

Οὐχ ἦπτον ἡ γῆ παρέχει πράγματι ἰσχυρότατον ἐπιχείρημα, ὅταν θεωρήσωμεν τὰ τεκμήρια τὰ ὅποια ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν παρουσιάζει. Ἀπλῶς τὸ γεγονός ὅτ. ὁ κόσμος οὗτος κατοικεῖται εἶνε, ὡς εἶδομεν, ἀνεπαρκές· ἀλλὰ θὰ εὐρωμεν ὅτι ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἡ ζωὴ εἶνε διανεμημένη ἐπὶ τῆς γῆς, εἶνε πλήρης σημασίας.

Ἐὰν βαθμολογήσωμεν τὴν γῆν ἀπὸ τῶν ἀρκτικῶν χωρῶν εἰς τὴν διακεκαυμένην ζώνην, εὐρίσκομεν ὅτι οὐδεμία τῶν ιδιοτήτων, αἵτινες διακρίνουσι τὰς διαφόρους χώρας τῆς σφαίρας μας, ἀρκεῖ νὰ ἐξώσῃ τὴν ζῶν ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς. Εἰς τὸ δριμύτατον ψῦχος ἐντὸς τῶν ἀρκτικῶν κύκλων μὲ τὰς παραδόξους ὑπαμοιβάς μακρῶν θερινῶν ἡμερῶν καὶ μακρῶν χειμερινῶν νυκτῶν, μὲ τὰς παγωμένας θαλάσσας, τὰς πολυχρονίους χιόνας καὶ τὴν ἀραιὰν βλάστησιν, ἡ ζωὴ θάλλει ὑπὸ ἑκατὸν ποικίλης μορφᾶς. Ἀφ' ἑτέρου ἡ διακεκαυμένη ζώνη μὲ τὸ πνιγηρὸν καῦμα, τὰς συνεχεῖς ξηρασίας, τὴν παράδοξον ἀπουσίαν ἀληθῶν καιρικῶν μεταβολῶν καὶ τὰς ἀποτόμους ὑπαμοιβάς ἀνιαρᾶς γαλήνης καὶ ἀγρίως μαινομένων ἀνεμοστροβίλων, τρέφει πολυαριθμοτέρας καὶ ποικιλωτέρας μορφᾶς ζωῆς, παρὰ αἱ μεγάλα εὐκρατοὶ ζῶναι. Περὶ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων, ὡς εἰς τὸ βάθος τῶν κοιλάδων, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὠκεανοῦ, ὡς ἐν τῇ ἀγόνῳ ἐρήμῳ, εἰς τὸν ἀέρα, ὡς κάτω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς, ἀνευρίσκομεν μυρίας μορφᾶς ζωῆς.

Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον τοῦτο. Ὅσον ποικίλαι καὶ ἂν εἶνε αἱ φυσικαὶ ἔξεις τὰς ὁποίας συναντῶμεν καθ' ὅσον ταξειδεύομεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαίρας μας, δυνάμεθα ν' ἀνιχνεύωμεν τὴν ὑπαρξίν ἄλλων ποικιλιῶν, πλέον ἀξιοσημειώτων μάλιστα. Ὁ γεωλόγος κατῴρθωσε ν' ἀναδιφήσῃ ὀλίγα φύλλα τῆς παρελθούσης ἱστορίας τῆς γῆς, καίτοι δὲ αἱ σελίδες ἡμαυρώθησαν καὶ ἠκρωτηριάσθησαν ἀπὸ τὴν ἄπονον χεῖρα τοῦ χρόνου, δύνатаι ἀκόμη ν' ἀναγινώσκῃ ἐν αὐταῖς περὶ πολλῶν καὶ ἀλλοκότων περιπετειῶν εἰς τὰς ὁποίας ἐξετέθησαν αἱ ἡπειροὶ καὶ οἱ ὠκεανοὶ τῆς σφαίρας μας. Ἀλλ' ὅσον μακρὰν καὶ ἂν δύνатаι ν' ἀνιχνεύσῃ τὴν ἱστορίαν τῆς γῆς, (καὶ ἤδη ἀριθμεῖ τὴν ἡλικίαν τῆς εἰς ἑκατομμύρια ἐτῶν), δὲν εὐρίσκει τεκμήριον ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ ζωὴ ἔλειπεν ἀπὸ τὴν ἐπιφανείαν τῆς. Ἐὰν μάλιστα ἀναγινώσκῃ ὀρθῶς τὸ μυστηριῶδες μάθημα, τὸ ὁποῖον τὰ γριφώδη γράμματα διδάσκουσιν αὐτὸν, ἄγεται

νὰ πιστεύσῃ ὅτι εἰς τὴν ἀπωτάτην ἐποχὴν μέχρι τῆς ὁποίας ἐπεξετάθησαν αἱ ἔρευναί του, ὑπῆρχεν ἡ αὐτὴ ἀξιοθαύμαστος ποικιλία εἰς τὰς μορφὰς τῆς ζωῆς, ὡς ἐν τῇ παρουσίᾳ ἡμέρα. Ναὶ μὲν εὐρίσκει διεσπαρμένα τὰ λείψανα ὀλίγων υόνων ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων πλασμάτων τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἀναγνωρίζει εἰς ταῦτα, τὰ ὅποια διεσώθησαν, τὸ ἐναργέστατον τεκμήριον, ὅτι χιλιάδες ἄλλων πρέπει νὰ ὑπῆρξαν περὶ αὐτά. Γνωρίζει ὅτι ἐξ 100 μυριάδων πλασμάτων, ὑπαρχόντων τάνυν, ἐν μόλις θὰ καταλίπη εἰς τὰς μελλούσας γενεάς, μνήμην τῆς ὑπάρξεώς του· βλέπει ὀλοκλήρους φυλάς ἐκλιπούσας ἀπὸ τῆς γῆς χωρὶς ν' ἀφήσωσιν ἔχνη ὀπισθὲν των· καὶ δύνатаι οὕτω νὰ σχηματίσῃ γνώμην περὶ τοῦ ἀπείρου βαθμοῦ καθ' ὃν τὰ πλάσματα καὶ αἱ φυλαὶ, περὶ ὧν δὲν δύνатаι νὰ μάθῃ τίποτε, πρέπει νὰ ὑπερέβαλλον ἐκεῖνα ὧν τὰ διεσπαρμένα λείψανα μαρτυροῦσι τὴν προτέραν ὑπαρξίν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ἐνταῦθα ἄρα ἔχομεν ἀναλογίας, αἵτινες δὲν εἶνε ἀπατηλαί. Βλέπομεν ὅτι οὐ μόνον ἡ φύσις ἐπιμελεῖται νὰ πληρώσῃ πάντα διαθέσιμον χῶρον μὲ ζώσας μορφὰς, ἀλλ' ὅτι οὐδεὶς χρόνος, ἐρ' ὃν ἐπεκτείνονται αἱ ἔρευναί μας, εὐρεν αὐτὴν φειδωλοτέραν. Βλέπομεν ὅτι ἐντὸς εὐρυτάτων ὁρίων ἔχει παράδοξον δύνάμιν νὰ συμμορφῶνῃ ζῶντα πλάσματα πρὸς τὰς περιστάσεις τὰς περιβαλλούσας αὐτά. Οὐδὲ παραβλάπτεται τὸ μάθημα τοῦτο (ὅπως τὸ γενικὸν μάθημα, τὸ ἐξαγόμενον ἐκ τοῦ ἀπλοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ γῆ κατοικεῖται) ἀπὸ πᾶν ἄλλο τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ μάθωμεν ἐκ τῆς ὕψεως τοῦ ἡμετέρου δορυφόρου. Διότι τὰ ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς παρουσίας ζώντων πλασμάτων ἐπὶ τῆς σελήνης, βασιζόμενα ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως τὴν ὁποίαν ἔχομεν ὅτι αἱ φυσικαὶ ἔξεις τῆς σφαίρας ταύτης εἶνε ἐκτὸς τῶν ὁρίων, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἡ φύσις ἐπιτελεῖ τὴν συμμόρφωσιν, ἦν εἶπομεν.

Ἡ Σελήνη μᾶς διδάσκει ἐν τούτοις ὅτι ὅλα τὰ οὐράνια σώματα δὲν εἶνε ἐν παντὶ χρόνῳ κατοικήσιμα. Καὶ ὁ ἥλιος τὸ αὐτὸ διδάσκει. Καὶ εἶνε ἀναγκαῖον νὰ θεωρήσωμεν κατὰ πόσον ἡ ἀπόδειξις, ἣν παρέχει ἡ ἰδία γῆ μας, δύνатаι νὰ συντελέσῃ πρὸς διαφώτισιν τοῦ μαθήματος τούτου. Θὰ ἴδωμεν ὅτι αἱ ἐπίγειοι ἀναλογίαι παρέχουσιν ἀσφαλέςτατον ὁδηγὸν ἐν τῷ μέσῳ πολλῶν περιπλοκῶν, τὰς ὁποίας παρουσιάζει ἡ μελέτη τῶν περὶ ἡμᾶς κόσμων.

Ἄς ἐξετάσωμεν τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τοῦ προσφυοῦς ἢ ἀπροσφυοῦς πρὸς διατήρησιν ἰδίων μορφῶν ζωῆς, τὰς ὁποίας ἀναγνωρίζομεν εἰς διαφόρους χώρας τῆς γῆς μας.

Πολλάκις, ὅταν ὑπάρχη τόσον μικρά διαφορά μεταξύ δύο χωρῶν τῆς γῆς, ὥστε εἰς συνήθη παρατήρησιν νὰ φαίνεται ὅτι αἱ μορφαὶ τῆς ζωῆς αἰ ὑπάρχουσαι εἰς τὴν μίαν δύναται νὰ συμμορφωθῶσι καλῶς καὶ διὰ τὴν ἄλλην, εὐρίσκομεν οὐχ ἦττον ὅτι τοῦτο δὲν ἀληθεύει. Μικρά τις ιδιότης τοῦ ἐδάφους, τοῦ κλίματος, τῆς φυτείας δύναται νὰ καταστήσῃ μίαν χώραν ἀπολύτως ἀκατοίκητον εἰς φυλὴν ἥτις ζῆ καὶ ἀκμάζει εἰς τὴν ἄλλην. Ὁ Δάρβιν μνημονεύει πολλὰ παραδείγματα ἐν οἷς κατὰ τὸ φαινόμενον ἀσημάντος μεταβολῆ εἰς τὰς περιστάσεις, ὑφ' ἧς μία τις φυλὴ ἤκμασε, καὶ ἐνίοτε μεταβολῆ ἥτις ἐκ πρώτης ὕψεως δὲν φαίνεται κατ' ἐλάχιστον σχετιζομένη μετὰ τὴν εὐεξίαν τῆς φυλῆς, ἐπέφερε τὴν βαθμιαίαν ἐξαφάνισίν της. Καὶ φαίνεται ἀποδεδειγμένον ὅτι καὶ ἡ βραδεία πρόοδος τῆς μεταβολῆς εἰς τὴν πᾶν μέρος τῆς γῆς ὑπόκειται, θὰ ἤρκει νὰ καταστρέψῃ ἀριθμὸν τινὰ τῶν γενῶν, τῶν νῦν ὑφισταμένων ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας της, ἂν οἱ χαρακτῆρες τῶν γενῶν τούτων ἦσαν ἀναλλοίωτοι. Ἄλλ' ἐπειδὴ αἱ φυσικαὶ ἕξεις τοῦ τόπου τῆς διατριβῆς τῶν βραδέως μεταβάλλονται, τὰ διάφορα γένη τῶν ζῶντων πλασμάτων μεταβάλλονται ἐπίσης, συμμορφούμενα συνεχῶς πρὸς τὰς ποικιλοῦσας περιστάσεις ὑφ' ἧς ζῶσι.

Τὸ μάθημα ὅπερ μᾶς διδάσκει ἡ ιδιότης αὕτη εἶνε πασιφανέστατον. Ἄφ' ἐνὸς βλέπομεν ὅτι οὐδαμῶς θὰ ἤρκει νὰ ὑποδείξωμεν γενικὴν ὁμοιότητα μεταξύ τῶν φυσικῶν ἕξεων τῆς γῆς μας καὶ τῶν ἕξεων ἀπωτέρου τινὸς πλανήτου, ὅπως ἀποδειχθῆ ὅτι ὁ πλανήτης ἐκεῖνος εἶνε διαμονητήριον ζῶντων πλασμάτων, τὰ ὅποια νὰ ὁμοιάζωσι μετὰ τῆς γῆς μας. Ἄλλ' ἄφ' ἐτέρου διδασκόμεθα ὅτι ἡ ὑπαρξὶς διαφορῶν ἰκανῶν νὰ καταστήσωσιν ἀπώτερον τινὰ πλανήτην ἀπρόσφορον κατοικίαν διὰ τοιαῦτα πλάσματα, οἷα τὰ οἰκεία πρὸς ἡμᾶς, δὲν δύναται νὰ μᾶς ἐπιβάλῃ τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ πλανήτης εἶνε ἀκατοίκητος. Ἐξ ἐναντίας, ἡ περιστάσις ἦν ἐθεωρήσαμεν, μᾶς διδάσκει ὅτι τοιαῦται διαφοραὶ, οἷα θὰ ἤρκουν νὰ ἐξοβελίσωσι τὴν ζωὴν γενῶν τινῶν, εἶνε ἀνεπαρκεῖς ν' ἀπελάσωσι τὴν ζωὴν ὅλων τῶν γενῶν ἢ καὶ νὰ καταστήσωσιν ὀλιγώτερον ἀφθόνους τὰς μορφὰς τῆς ζωῆς αἵτινες ὑπάρχουσιν ὑπὸ τὰς μεταβεβλημένας ἐκεῖνας συνθήκας.

Καὶ τώρα δυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν ἐν βῆμα ἀπωτέρω. Ἐπὶ τῆς γῆς μας εὐρίσκομεν διαφορὰς κλίματος καὶ φυσικῶν ἕξεων ἐν γένει, αἵτινες εἶνε πολὺ σπουδαιότεραι παρὰ ἐκεῖναι περὶ ὧν μέχρι τοῦδε ἐπραγματεύθημεν. Βλέπομεν ὅτι ὅχι μόνον γένη τινὰ θὰ ἐχάνοντο ἐπὶ τέ-

λους, ἐὰν μετεφέροντο ἀπὸ τῆς διαμονῆς των εἰς ἄλλα μέρη τῆς γῆς, ἀλλ' ὅτι ἐνιαχοῦ ἢ πρόοδος τῆς καταστροφῆς θὰ ἦτο λίαν ραγδαία. Ἐὰν μετεφέρομεν τὰς πολιτικὰς ἄρκτους ἀπὸ τὰς βορεινὰς φωλεὰς των εἰς τὸν Τροπικὸν ἢ καὶ εἰς τὰ θερμότερα μέρη τῶν εὐκράτων χωρῶν, μετ' ὀλίγα ἔτη θὰ ἐπῆρχετο τὸ τέλος των. Τὰ γένη τὰ κατοικοῦντα εἰς στέππας καὶ λειμῶνας ταχέως θὰ ἐχάνοντο ἐὰν μετεφέροντο εἰς χώρας ὀρεινὰς. Τὰ συνειθισμένα εἰς ὑγρὸν ἀέρα καὶ ἄφθονον βλάστην, δὲν θὰ ἐπέζων ἐπὶ μακρὸν, ἐὰν μετεφέροντο εἰς τὴν ἔρημον.

Εἰς τινὰ γένη ἐν τούτοις εὐρίσκομεν δύναμιν τοῦ ὑποφέρειν τοιαύτας μεταβολὰς, ἥτις μεγάλως ὑπερέβηκε ἄλλων γενῶν τὴν τοιαύτην δύναμιν. Τὰ ζῶα ἐκεῖνα π. χ. τὰ ὅποια κατέστησαν κατοικίδια φαίνονται ἰκανὰ νὰ ὑποφέρωσι μεταβολὴν κλίματος καὶ περιστάσεων, ἥτις θὰ ἠφάνιζε τὰ κατὰ τὸ φαινόμενον ρωμαλεώτερα γένη, τὰ μὴ ὑποταχθέντα ἔτι εἰς τὸν ζυγὸν τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ὅμως, καίτοι κατέχων εἰς ἀπαράμιλλον βαθμὸν τὴν δύναμιν τοῦ νὰ ὑποφέρῃ ἀσφαλῶς τὴν πληρεστέραν μεταβολὴν κλίματος, σκηπῆς καὶ περιστάσεων, εἶνε ἀκόμη περιωρισμένος κατὰ τινὰ ἔννοιαν εἰς τὴν δύναμιν τῆς μεταναστεύσεως. Ὁ Ἄγγλος π. χ. δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὸ σφοδρότερον καῦμα τῶν Τροπικῶν ἢ τὸ δριμύτατον ψῦχος τῶν ἀρκτικῶν καὶ ἀνταρκτικῶν χωρῶν. Ἄλλὰ δὲν δύναται ἀσφαλῶς ν' ἀποπειραθῆ νὰ ἰδρῦσῃ ἀληθεῖς ἀποικίας εἰς πᾶν μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Οἱ ἐν Ἰνδίαῖς κατοικοῦντες Ἄγγλοι ὀφείλουσι νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα των ν' ἀνατρέφωσιν ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐὰν ἐπιθυμῶσι ν' ἀναδειχθῶσι ταῦτα ἄνδρες ρωμαλεοὶ καὶ ἰσχυροί. Μικρὰ δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία ὅτι, ἐὰν χιλιάς ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐκ τῆς Ἀγγλίας ἀποκαθίστατο εἰς τινὰ μέρη τῶν Ἰνδιῶν (χωρὶς νὰ ἐπιγυμνασθῶσιν πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς), ἡ ἀποικία θὰ ἐξέλειπεν ἐντὸς δύο ἐκατονταετηρίδων.

Ἐνταῦθα ἔχομεν δεῦτερον βαθμὸν ἀκαταλληλότητος, καθ' ὃν χωραὶ τινες ταχέως θὰ ἠλαττοῦντο κατὰ τὸν πληθυσμὸν, ἐὰν ὠκίζοντο μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐκ τινῶν ἄλλων χωρῶν. Διδασκόμεθα τὸ αὐτὸ μάθημα ὡς πρὶν, ἀλλ' ἐμφαντικωτέρῳ τῷ τρόπῳ. Βλέπομεν ὅτι διαφοραὶ ὑπάρχουσιν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς γῆς μας, αἵτινες καθιστῶσι κατὰ μέρος τινὰς χώρας ἀπολύτως ἀκατοίκητους ὑπὸ μερικῶν τινῶν φυλῶν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε, καίτοι τὸ ἄτομον δυνατόν νὰ ἐπιζήσῃ, ἡ φυλὴ αὐτὴ ταχέως θ' ἀπολεσθῆ. Καὶ βλέπομεν ἄφ' ἐτέρου ὅτι αἱ χωραὶ

αὐται δὲν εἶνε ἀκατοίκητοι, ἢ καὶ ἀραιότερον οἰκούμεναι ὑπὸ ζώντων πλασμάτων, παρ' ὅσον ἄλλαι κατὰ τὸ φαινόμενον εὐτυχέστεραι χῶραι.

Ἐὰν δὲ ἀνυπέβλητος φραγμὸς ἐκώλυε τοὺς κατοίκους μιᾶς χώρας τοῦ νὰ ἐπισκεφθῶσιν ἄλλας, ἐνῶ ἀκόμη ἦτο δυνατόν νὰ μάθωσι τι περὶ τῶν ὄρων τῶν ἐπικρατούντων εἰς ἄλλας χώρας, πόσον εὐκόλως δύναται τις νὰ φθάσῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι τινὲς τοῦλάχιστον τῶν ἀπροσίτων τούτων χωρῶν πρέπει νὰ εἶνε ὅλως ἀκατοίκητοι, ἀπλῶς διότι αἱ φυσικαὶ ἔξεις των φαίνονται ἀκατάλληλοι εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν μόνων πλασμάτων μεθ' ὧν ἐξφωκiewθῆ ὁ παρατηρητής. Τίς ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ, παραδείγματος χάριν, ὅτι ἄνθρωποι δύνανται νὰ ζῶσι, καὶ ὄχι μόνον νὰ ζῶσιν, ἀλλὰ νὰ προκόπτωσι καὶ νὰ πληθύνωνται εἰς τὰς παγωμένας χώρας τὰς ἐντὸς τοῦ Ἀρκτικοῦ Κύκλου, ἐὰν περιηγηταὶ δὲν εἶχον ἐπισκεφθῆ τὰς φυλάς τῶν Ἐσκιμῶν καὶ δὲν ἔβλεπον ἰδίους ὀφθαλμοῖς τὰς συνθήκας ὑφ' ἃς ἐκεῖναι ὑφίστανται; Καὶ πάλιν, ἐὰν δὲν ἐγνωρίζομεν τίποτε περὶ τῆς Ἰνδίας, καὶ τίς ἐξήγγελλε πρὸς ἡμᾶς τὸν μέγαν καύσωνα τοῦ Ἰνδικοῦ ἡλίου, τὰς παραδόξους ἐναλλαγὰς τοῦ καιροῦ αἰτίνες ἀντικαθιστῶσι διὰ τὸν Ἰνδὸν τὰς μεταβολὰς τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους μὲ τὰς ὁποίας εἴμεθα ἐξοικειωμένοι, καὶ ὅλας τὰς ἄλλας περιστάσεις αἰτίνες καθιστῶσι τὰς χώρας τῶν Τροπικῶν τόσον διαφόρους ἀπὸ τὰς τῶν εὐκράτων κλιμάτων, τίς ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ ὅτι, ἐν μέσῳ τῶν ἀφορήτων τούτων, κατὰ τὸ φαινόμενον, μεταπτώσεων καὶ τραχυτήτων, ὑπάρχουσι φυλαὶ ἀνθρώπων αἰτίνες προκόπτουσι καὶ πληθύνονται, ὡς οἱ οἰκεῖοι ἡμῖν λαοὶ εἰς τὰς εὐκράτους ζώνας;

Ἴσως τὸ ἐκπληκτικώτερον παράδειγμα τῆς δυνάμεως τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως ζῆ ὑπὸ περιστάσεις κατὰ τὸ φαινόμενον δυσμενεστάτας, δύναται νὰ εὑρεθῆ εἰς τὸ γεγονός ὅτι, καίτοι ὁ ρωμαλεώτατος τῶν περιηγητῶν σπουδαίως πάσχει ἐκ τῆς ἀραιώσεως τοῦ ἀέρος εἰς μεγάλα ὕψη, οὐχ ἦττον φυλαὶ ἀνθρώπων ζῶσι καὶ προκόπτουσι εἰς Ποτόζι, εἰς Βογοτὰ καὶ Κουίτο, εἰς ὕψος ὅπου ὁ Σωσσούρ δὲν ἠσθάνετο ἀρκοῦσαν δύναμιν ὅπως συμβουλευθῆ τὰ ἐπιστημονικὰ ὄργανά του, καὶ ὅπου αὐτοὶ οἱ ὁδηγοὶ του ἐλιποθύμησαν εὐθύς ὡς ἀπεπειράθησαν νὰ ὀρύξωσι μικρὰν ὀπήν εἰς τὴν χιόνα.

Τούτων ἕνεκα, ὅπως ἐξετάσωμεν τὰς περιστάσεις ἄλλων κόσμων ἀπὸ τὸν ἰδικόν μας, δὲν ἀρκεῖ ν' ἀποδείξωμεν ὅτι σφαῖραί τινες δὲν θὰ ἦσαν προφανῶς κατοικήσιμοι ὑπὸ τῶν φυλῶν τῶν ὑπαρχουσῶν ἐπὶ τῆς γῆς,

ὅπως συναγάγωμεν τὸ συμπέρασμα ὅτι ζῶντα πλάσματα δὲν ὑπάρχουσιν ὅλως ἐπὶ τῶν ἐπιφανειῶν των.

Ἄς προχωρήσωμεν ἐν βῆμα προωτέρω, ἐν τοσοῦτῳ. Ὑπάρχουσι χῶραι τῆς γῆς ὅπου τὰ μέλη τῶν φυλῶν τῶν ἀνηκουσῶν εἰς ἄλλας χώρας ταχέως χάνονται. Καὶ τινῶν εὐκράτων χωρῶν ὁ ἀήρ εἶνε θανάσιμος εἰς πολλὰ πλάσματα. Καὶ τῶ ὄντι δὲν ὑπάρχει ἐν μέρος εἰς ὅλον τὸν κόσμον, τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἦτο ὀλέθριον ἐν βραχεῖ χώρῃ εἰς πολλὰ ζῶα καὶ φυτὰ ἀνήκοντα εἰς ἄλλας χώρας. Οὐχ ἦττον ἕκαστον μέρος, καίτοι ὀλέθριον οὕτω εἰς τινὰς φυλάς, κατοικεῖται ἀπὸ πολλὰς ἄλλας, αἰτίνες ζῶσι καὶ προκόπτουσι ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας του.

Ἐνταῦθα ἄρα ἔχομεν τρίτον μάθημα. Διδασκόμεθα ἀπὸ τὴν ἀναλογίαν τῆς γῆς μας ὅτι οὐδ' ἀρκεῖ κἂν νὰ δειχθῆ ὅτι πλανήτης τις θὰ ἦτο τόπος διαμονῆς τάχιστα ὀλέθριος εἰς ὅλα τὰ ζῶντα πλάσματα τὰ ὑπάρχοντα ἐπὶ τῆς σφαίρας μας, πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι εἶνε διὰ τοῦτο ἀκατοίκητος.

Ἄλλ' ἔχομεν ἀκόμη ἰσχυρότερον ἐπιχείρημα νὰ θίξωμεν. Ὑπάρχουσι χῶραι τῆς γῆς μας εἰς ἃς δὲν δύναται νὰ μετατοπισθῶσι πλάσματα ἐξ ἄλλων χωρῶν χωρὶς ἀμέσως νὰ θανατωθῶσι. Τὸ θερμόαιμον ζῶον χάνεται ἐὰν τεθῆ ἐπὶ βραχὺ ὑπὸ τὸ ὕδωρ. Ὁ ἰχθύς χάνεται ἐὰν τεθῆ ἐπὶ βραχὺ ἐπὶ τῆς γῆς. Ἴσως δὲ τὸ γεγονός ὅτι ὑπάρχουσιν εἶδη τινὰ ἐν ἑνὶ τῶν τῶ ὅποια οὐ μόνον δύναται νὰ ζῶσιν ἐκτὸς τοῦ ὕδατος, ἀλλὰ δύναται νὰ ἔρπωσιν ἀνὰ τὴν ξηρὰν καὶ ν' ἀναρριχῶνται εἰς δένδρα, παρέχει ἐκπληκτικώτερον ἀκόμη παράδειγμα τῆς δυνάμεως τῆς φύσεως τοῦ συμμορφοῦν τὰ πράγματα πρὸς τὰς περιβαλλούσας αὐτὰ περιστάσεις. Τί θὰ ἠδύνατο νὰ εἶνε θαυμασιώτερον πρὸς ἡμᾶς, ἐὰν τὸ πρᾶγμα δὲν μᾶς ἦτο οἰκεῖον, ἢ ὅτι ὑπάρχουσι ζῶντα πλάσματα εἰς τὰ βάθη τοῦ ὠκεανοῦ ἐκεῖνου, πέραν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου ἡμεῖς αὐτοὶ, ὡς καὶ τὰ οἰκεῖα ἡμῖν χερσαῖα πλάσματα, δὲν δυνάμεθα νὰ μείνωμεν ἐπὶ πολλὰ λεπτὰ ζῶντες. Ἐὰν οἱ ἰχθύες ἠδύνατο νὰ συλλογισθῶσι, πῶς θὰ ἐπίστευον ὅτι πλάσματα δύναται νὰ ζῶσιν ἀνέτως εἰς τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον εἶνε θάνατος δι' αὐτούς; Καὶ ὅμως γῆ καὶ ποταμὸς καὶ θάλασσα κατοικοῦνται συνάμα ἀπὸ ζῶντα πλάσματα, ἕκαστου γένους κάλλιστα συμμορφουμένου μὲ τὰς περιστάσεις ὑφ' ἃς διατελεῖ.

Διδασκόμεθα τότε καὶ ἄλλο μάθημα. Βλέπομεν ὅτι καὶ ἂν ἠδύνατο ν' ἀποδείξωμεν ὅτι πᾶν ζῶν πλάσμα ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης θὰ ἐχάνατο πάραυτα ἐὰν μετετοπιζέτο εἰς ἄλλην σφαῖραν, οὐχ ἦττον δὲν δυνά-

μεθα έντεϋθεν νά συμπεράνωμεν ὅτι ἡ σφαίρα ἐκείνη εἶνε ἰκατοίκητος. Τοῦναντίον, τὸ μάθημα τὸ συναγόμενον ἐκ τῆς ἀναλογίας τῆς γῆς μας ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δυνατόν νά ὑπάρχωσι πολλοὶ κόσμοι, εὐμοιροῦντες ἐν ἀφθονίᾳ ζώντων πλασμάτων πολλῶν καὶ ποικίλων εἰδῶν, ὅπου πᾶσα μορφή ζωῆς ἐπὶ τῆς γῆς μας, πτηνὰ, θηρία ἢ ἰχθύες, ἔρπετὰ, ἔντομα ἢ ζωύφια, θὰ ἐχάνοντο εἰς ὀλίγας στιγμάς.

Θὰ ἠδυνάμην νά προσθέσω εἰς τὰ παρατεθέντα ἐνταῦθα παραδείγματα πολλὰ ἄλλα τὰ ὁποῖα φαίνονται ἐτι ἐκπληκτικώτερα. Γνωρίζομεν ὅτι εἰς ἰσχυρὰ ὄξειδια, τὰ ὁποῖα θὰ ἐφόνευον ἐν ἀκαρεῖ πτηνὰ, κτήνη, ἰχθύς ἢ ἔντομα ἐμβαλλόμενα ἐν αὐτοῖς, ἐκεῖ ζῶσι καὶ ἀκμάζουσι μικροσκοπικὰ πλάσματα, συμμορφούμενα ὑπὸ τῆς φύσεως πρὸς τὰς παραδόξους συνθήκας εἰς ἃς διατελοῦσιν. Ὡς καὶ εἰς τὰ ἔγκατα τῆς γῆς καὶ ἐν αὐτῇ τῇ γειτονίᾳ ἐνεργῶν ἡφαιστειῶν, εὐρίσκομεν τοὺς ἡφαιστοἰχθύς ὑφισταμένους εἰς τοσαύτας ἀναριθμήτους χιλιάδας, ὥστε ὅταν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐξεμουῦνται ἀπὸ τὸ ἐκρηγνύμενον ὄρος, τὰ σώματά των ἐξαπλοῦνται εἰς ἀχανεῖς χώρας, καὶ ἐπειδὴ σήπονται ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, διασπείρουσι λοιμὸν καὶ νόσον παρὰ τοῖς κατοικοῖς τῶν πλησιοχώρων μερῶν.

Ὑπολείπεται ἀκόμη ἐν τελευταῖον μάθημα, τὸ ὁποῖον συνάγεται ἐκ τῶν ἀναλογιῶν τῆς γῆς. Ἐπὶ τῆς γῆς ὑπάρχουσι χῶραι ἐφ' ὧν οὐδεμία μορφή ζωῆς ὑπάρχει ἢ δύναται νά ὑπάρξῃ. Ἐντὸς τοῦ φλέγοντος κρατῆρος τοῦ ἡφαιστείου ἢ ἐν τῇ παγωμένη καρδίᾳ τοῦ ἐκ πάγου βουνοῦ, οὐδὲν ζῶν πλάσμα ἔχει ὑπαρξίν. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ ἡ φύσις ἀποδεικνύει πρὸς ἡμᾶς ὅτι τὸ μέγα τέλος καὶ ὁ σκοπὸς ὅλης τῆς λειτουργίας τῆς εἶνε νά ἐτοιμάσῃ χῶρον καὶ ἔκτασιν διὰ νέας μορφὰς ζωῆς, ἢ νά θεραπεύσῃ τὰς ἀνάγκας ἐκείνων αἰτίνες ὑπάρχουσιν ἤδη. Τὸ ἡφαιστειὸν θὰ σβύσῃ, καὶ ἡ σκηνὴ τῆς ἐνεργείας του θὰ γείνη μίαν ἡμέραν ἢ κοιτῖς μυριάδων ζώντων πλασμάτων, τὰ ὁποῖα θὰ ἐχάνοντο εἰς μίαν στιγμὴν ἐντὸς τοῦ καταναλίσκοντος πυρός. Ὁ πάγος θ' ἀναλύσῃ, καὶ ἡ οὐσία του θὰ κατοικισθῇ καὶ πάλιν ἀπὸ ζῶσαν φύσιν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ. Τὸ ἔργον, τοῦ ὁποῖου σημεῖα εἶνε τὸ ἡφαιστειὸν καὶ ὁ πάγος, διδάσκει ἡμᾶς σημαντικώτατα ποῖος ὁ ἀληθὴς σκοπὸς τῆς φύσεως. Τὸ ἡφαιστειὸν εἶνε ὁ δείκτης τῶν ἐνεργῶν ἐκείνων ὑποχθονίων δυνάμεων, αἰτίνες μεταπλάττουσι τὸ σχῆμα τῆς γῆς, βραδέως μεταβάλλουσαι τὴν ἐπιφάνειαν τῆς ξηρᾶς, πλάττουσαι ἡπείρους ἐξ ὠκεανῶν καὶ ὠκεανούς ἐξ ἡπείρων, σώζουσαι καὶ ζωοποιούσαι τὰ πάντα, ἐνῶ πάντα φαίνονται πά-

σχοντα βαθμιαίαν φθοράν. Ἀλλὰ καὶ τὸ βουνὸν τοῦ πάγου συνεργεῖ εἰς μετάπλασιν καὶ ἀνασχηματισμὸν τῆς ἐπιφανείας νέων ἡπείρων. Σπουδαίως ἐπίσης συνεργεῖ εἰς τὴν μόρφωσιν καὶ διατήρησιν τοῦ συστήματος τῆς ὠκεανείου κυκλοφορίας, ἐξ ἧς κατὰ μέγα μέρος ἐξαρτᾶται ἡ εὐεξία ἐπιγείων καὶ ἐνύδρων πλασμάτων. Τὸ αὐτὸ δύναται νά εἴπῃ τις καὶ περὶ πλήθους ἄλλων φαινομένων, τὰ ὁποῖα φαίνονται ἐκ πρώτης ὄψεως σημαντικὰ μᾶλλον τοῦ καταστρεπτικοῦ ἢ τοῦ σωστικοῦ χαρακτῆρος τῆς φύσεως. Ὁ ἀνεμοστρόβιλος καὶ ἡ καταιγίς, ὁ σεισμὸς καὶ τὸ ἡφαιστειὸν, ὡς καὶ αἱ φοβεραὶ ἐπάνοδοι τοῦ λοιμοῦ καὶ τῆς νόσου, ἔχουσιν ἕκαστον πολὺ ἰσχυροτέραν ροπὴν μᾶλλον πρὸς διατήρησιν ἢ πρὸς καταστροφὴν τῆς ζωῆς.

Βλέπομεν ἄρα ὅτι, καὶ ἂν ἠδυνάμεθα ν' ἀποδείξωμεν ὅτι σφαῖρά τις ἐν τῷ διαστήματι εἶνε ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις ὥστε οὐδεμία ζωὴ ἦτο δυνατόν νά ὑπάρχῃ ποτὲ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς· ἐὰν ἦτο σκηνὴ ἀγρίας καὶ καταστρεπτικῆς συγχύσεως, μία στιγμὴ τῆς ὁποίας θὰ ἤρκει νά καταστρέψῃ πᾶν ζῶν πλάσμα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων νῦν ἐπὶ τῆς γῆς· ἐὰν ὅλη ἡ μάζα τῆς ἐθερμαίνετο εἰς βαθμὸν χιλιάκις ἀνώτερον τοῦ σφοδρότερου καύματος τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν· ἐὰν ἡ ἐπιφάνειά τῆς ἦτο περιβεβλημένη μὲ ψῦχος ἐν συγκρίσει τοῦ ὁποῖου οἱ ἀρκτικοὶ παγετοὶ μας θὰ ἐφαινοντο ὡς καύσων τῶν Τροπικῶν· ἢ καὶ ἂν ἡ ραγδαιοτέρα ἐναλλαγὴ τῶν ἀκροτήτων τούτων ἐνεσκηπτεν ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐν αὐτῇ, πάλιν δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νά συμπεράνωμεν ὅτι δὲν ὑπῆρξεν εἰς πάλαι παρωχημένους αἰῶνας ἢ δὲν θὰ ὑπάρξῃ εἰς αἰῶνας μέλλοντας ἐστία ζωῆς.

Τέλος, καὶ ἂν ἀσφαλῶς δυνάμεθα νά ἰσχυρισθῶμεν περὶ τινος οὐρανόθεν ἀντικειμένου ὅτι οὔτε νῦν οὔτε ἐν χρόνῳ παρελθόντι ἢ μέλλοντι θὰ ἠδύνατο νά χρησιμεύσῃ ὡς κοιτῖς ζώντων πλασμάτων, ἀγόμεθα ὑπὸ ἐπιγείων ἀναλογιῶν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ πάλιν ὑποβαστάζει ζῶν κατ' ἄλλους τρόπους. Οὕτως ὥστε αὐταὶ αἱ σφαῖραι, περὶ ὧν ἀσφαλέστατον φαίνεται νά ἰσχυρισθῶμεν ὅτι εἶνε, ὅτι ὑπῆρξάν ποτε καὶ μέλλουσι νά μείνωσιν ποτε ἀκατοίκητοι, ὁμιλοῦσι πρὸς ἡμᾶς, ὅχι ἀσθενέστερον ἀπὸ ἐκείνας αἰτίνες φαίνονται προσφυστάται πρὸς κατοικίαν, περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ ἄλλων κόσμων ἐκτὸς τοῦ ἡμετέρου.

Η ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑ ΚΑΙ Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡ

(Ἐκ τῆς «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΣΑΒΒΑΤΟΥ»)

Ἐάν τις ἠδύνατο νὰ εἶπῃ τί ἄρα σημαίνουν αἱ ὄψεις μας, δυσκόλως θὰ ἐπειθε τοὺς ἀκροατάς. Τῷ ὄντι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀρχαίων καὶ σοβαρῶν ὡς καὶ τῶν νέων καὶ ἐλαφρῶν βιβλίων καὶ κεφαλαίων περὶ φυσιογνωμίας ἀποδεικνύει ὅτι εἴμεθα ἀπομακρυσμένοι πλειότερον παρά ποτε ἀπὸ τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος. Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς ἐσχάτως ἐκδοθέντος βιβλίου ὑπὸ τὸν τίτλον «ὁ χαρακτήρ ἐν τῇ ὄψει» παραθέτει κατάλογον 50 σχεδὸν μαρτυριῶν ποικίλης ἀξίας ἐκ τοῦ ὁποῦ συνέλεξα παντὸς εἶδους ἑτερογενεῖς καὶ ἀνομοίας παρατηρήσεις ἐφ' ἐκάστου χαρακτῆρος τοῦ προσώπου, ἐπὶ τοῦ σχήματος τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ χρώματος τῶν τριχῶν. Ἀναγινώσκων τις τὰς ἐπιγραφὰς τῶν κεφαλαίων νομίζει κατ' ἀρχὰς ὅτι αὐταὶ ἀποτελοῦσι δείγματα, περιλαμβάοντα τὰς ὄψεις τῶν ἐχθρῶν καὶ φίλων, ἐκ συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας κριθείσας. Τίς δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίσῃ τί σημαίνουν οὗτοι ὄφθαλμοὶ νοήμονες, μικροὶ, λαμπροὶ, εὐκίνητοι, στρογγύλοι, ἢ ῥίνες «μελαγχολικαὶ, ἐγωϊστικαὶ, φιλόποπτοι, ἐρευνητικαὶ», ἢ στόματα «εὐέλπιδα, προσεκτικὰ, δεινοπαθῆ, ἀνώμενα ἢ ἀμηχανοῦντα», ἢ τὸ παραδοξότερον «ὄτα πλούσια»; Εὐτυχῆς ὅστις ἔχει τοιαῦτα ὄτα· ἀδύνατον νὰ μὴ ἀποκτήσῃ πολλὰ χρήματα. Καὶ ὅμως εἶνε θλιβερόν μᾶλλον νὰ μάθῃ τις ὅτι πα-

θητικὴ ὄψις δυνατὸν νὰ σημαίνῃ ἢ νοημοσύνην ἢ ἔμφυτον χυδαιότητα, εὐτυχῶς ὄχι καὶ τὰ δύο ὁμοῦ· ἀλλὰ τίς θ' ἀποφασίσῃ ποῖον ἐκ τῶν δύο σημαίνει; Οἱ μὲν ἐχθροὶ μας θὰ εἴπωσι χυδαιότητα, οἱ δὲ φίλοι μας νοημοσύνην. Ὁ συγγραφεὺς μας ὅμως παρατηρεῖ ὅτι μεγάλη ἀναλυτικὴ δύναμις ἀπαιτεῖται καὶ ὅπως ἀποπειραθῶμεν ἀπλῶς ν' ἀποφανθῶμεν ἂν ἡ δεῖνα καὶ δεῖνα ἔκφρασις τοῦ προσώπου εἶνε ἐλκυστικὴ ἢ ἀντιπαθῆς. Ἡ ἀβρὰ αὕτη κολακεία τοῦ ἀναγνώστου τὸν ἐγκαρδιώνει νὰ καταπῆ τὴν ἐκπληκτικὴν βεβαίωσιν ὅτι οἱ Αἰθίοπες ἔχουσιν εὐθὺ καὶ ὑψηλὸν τὸ μέτωπον, οἷον εἶχεν ὁ Οὐάλτερ Σκῶτ. Ἀπὸ τοὺς Αἰθίοπας τότε πρέπει νὰ περιμένωμεν τὸ μυθιστόρημα τοῦ μέλλοντος, γραμμένον ἀναμφιβόλως εἰς ἐγγύριον διάλεκτον, ὡς ὁ μέγας γόης μυθιστοριογράφος τοῦ Βορρά ἔδωκε τὸ παράδειγμα, ποιήσας χρῆσιν τῆς ἰδίας του σκωτικῆς διαλέκτου.

Ἐνυπάρχει πολὺ τὸ ἀόριστον εἰς τὰς περιγραφὰς τῆς ὄψεως καὶ τοῦ χρώματος τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἔνεκα τῆς συσσωρεύσεως ἀποσπασμάτων ἐκ βιβλίων μεμιγμένων καὶ παρεμβαλλομένων εἰς τὸ κείμενον κατὰ τρόπον μεγάλως συγχύζοντα τὸν ἀναγνώστην. Μὲ ἀξίωσιν ἀκριβείας ἀποσπῶνται παρατηρήσεις ἀπὸ τοὺς οἰκείους τόπους τῶν συγγραφεῶν καὶ μετατρέπονται ἀκαταλλήλως εἰς κατάλογον ἀφορισμῶν, συγκρουομένων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀποτελοῦντων ἀνωφελεῖν σωρείτην συγχύσεως. Οἱ καλλιτέχναι π. χ. ἔχουσι κατὰ τινὰς φυσιογνωμιστὰς τοὺς ὀφθαλμοὺς διέχοντας, ἀλλὰ μετὰ λύπης θὰ ἀκούσωσιν ὅτι ἄλλοι πάλιν φυσιογνωμιστὰι θεωροῦσι τοῦτο ὡς σημεῖον διανοητικῆς πτωχείας. Μεγαλειτέρα βαθύνοια ὑποτίθεται ὅτι εὐρίσκεται εἰς τοὺς βαθύχρους ὀφθαλμοὺς παρά εἰς τοὺς ἀνοικτόχρους· οὐχ ἦττον ἐν τῷ ἐπομένῳ ἀφορισμῷ ἢ λαμπροτέρα ἐμβριθία ἀπονέμεται εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοὺς ἔχοντας ἀνοικτὸν χρῶμα. Ὁ συγγραφεὺς περιπλέον ἀποφαίνεται ὅτι καθαρῶς ἀφηρημένη σκέψις, μὴ συνεπιφέρουσα συγκίνησιν, δὲν ἔχει ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐκφράσεως τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ δίδει ὡς παράδειγμα, τὸ ὅποιον κανεὶς μέχρι τοῦδε δὲν ἐσχέτιζε μὲ πολλὴν σκέψιν, τὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ στρατιώτου εἰς τὸ πρόσταγμα «Ἀτενῶς!». Ἄς χρησιμεύσῃ τοῦτο ὡς μάθημα εἰς τὰ προσεχῆ μεγάλα γυμνάσια τῶν τριῶν αὐτοκρατοριῶν δι' ὅσους θέλουσι νὰ ἴδωσι προσωποποιημένην τὴν καθαρὰν ἀφηρημένην σκέψιν.

Τίποτε νέον δὲν λέγεται ἐν τῷ περὶ ρινῶν κεφαλαίῳ, ὅπου πᾶς δυστυχῆς ἄνθρωπος ὅστις δὲν ἔχει τὴν τελείαν κλασικὴν μορφήν ἀφίνεται εἰς ἄγνοιαν περὶ τῆς ἰδίας ρινός του. Εἰς τὸ καθολικὸν παράπονον ὅτι

ἡ ρίς δὲν ἔτυχεν ἀγαθῆς μεταχειρίσεως παρὰ τοῖς πεζογράφοις καὶ ποιηταῖς ἀπαντᾷ ὁ συγγραφεὺς λέγων ὅτι ἡ ρίς φαίνεται μᾶλλον νὰ καταπραΰνη παρὰ νὰ ἐξάπτῃ τὸ αἶσθημα. Τείνομεν νὰ φρονῶμεν ὅτι ὁ λόγος τῆς ὀλιγορίας τῆς ρινὸς ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ ὀρῶνται κάλλιστα κατὰ πρόσωπον, ἡ δὲ ρίς κατὰ πλευρὰν, καὶ τούτου ἕνεκα οἱ ποιηταὶ καὶ οἱ μυθιστοριογράφοι μαγευμένοι ἀπὸ τὸ κάλλος τῶν ὀφθαλμῶν παραβλέπουσι τὴν ρίνα ὡς καὶ τὰ ὄτα, καὶ σημειοῦσιν ἀπλῶς τοὺς λοιποὺς χαρακτῆρας τοῦ προσώπου, οἷον τὸ μέτωπον καὶ τὸ στόμα. Ἄλλ' οἱ καλλιτέχναι καὶ μάλιστα οἱ γλύπται ἀποδίδουσι τὴν ρίνα πολὺ ἐπιεικέστερον καὶ ἀκριβέστερον ἢ πάντας τοὺς ἄλλους χαρακτῆρας. Ἡ ὀρθὴ ἀποψὶς τῆς ρινὸς κεῖται πράγματι ἐκτὸς τῆς φιλολογίας καὶ ἐντὸς τῆς δικαιοδοσίας τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ στόμα πολλὰ λέγονται περὶ τοῦ σχήματος τῶν χειλέων. Ἡ ἐνδόμυχος σκέψις καὶ ἡ πονηρία δεικνύονται ὑπὸ τοῦ ἄνω χείλους ἀνακαμπτομένου ἐν ἐκατέρῃ γωνίᾳ. Εἶνε ἀσυνήθης καὶ ἄσχημος ἔκφρασις καὶ χαίρομεν διότι αἱ ιδιότητες αὗται θεωροῦνται σπάνιαι. Οἱ λαίμαργοι ὅτι ἔχουσιν ἔκφρασιν στόματος οἰονεὶ θηρευτικὴν. Τὰ ἄνευ ἀνεπτυγμένων χειλέων στόματα ἐκφράζουσι, λέγει, ψυχρότητα καὶ φιλεργίαν καὶ ἀπονίαν. Πολλὰι σελίδες τῶν ἀορίστων τούτων καὶ μονοτόνων περιγραφῶν μᾶς ἐνθυμίζουσι τὴν κρίσιν ἀνθρώπου τινὸς τῆς Κοχιγκίνιας μὲ βαμμένους ὀδόντας καὶ μὲ κιτρίνην ἐπίδερμίδα, ὅστις περιέγραφε τὴν σύζυγον τοῦ ἄγγλου πρεσβευτοῦ ὡς ἔχουσαν «λευκοὺς ὀδόντας, ὡς νὰ ἦτο σκύλλα, καὶ ρόδιον χρῶμα, καθὼς τὸ ἄνθος τῆς πατάτας».

Τὸν πώγωνα θεωρεῖ τὰ μάλιστα ἀνθρώπινον. Ὁ παχὺς πώγων σημαίνει, λέγει, πολυλογίαν, καὶ ὁ λίαν ὀξὺς πώγων εἶνε σημεῖον πανουργίας. Ὁ Λαβάτερ λέγει, ὅτι ὁ στρογγυλὸς πώγων ἐκφράζει ἀγαθότητα, ὁ μακρὸς καὶ ὀμαλὸς ἀδυναμίαν, ὁ μακρὸς καὶ ὀξὺς σημαίνει ὀξείαν ἀντιληπτικότητα. Ἄδηλον κατὰ πόσον εἶνε ἀληθῆ ταῦτα. Ἐς τὰ ὄτα ποτὲ δὲν ἀπεδόθη δικαιοσύνη, παρ' ἐκτὸς εἰς τινὰς ἐκλεκτὰς σκιαγραφίας καὶ μελέτας τῶν παλαιῶν διδασκάλων τῆς τέχνης. Ὅσα λέγονται ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Λαβάτερ εἶνε πολλάκις ἐκτὸς τοῦ πραγματικοῦ. Τὰ ὄτα μεταχειρίζεται κακῶς ἐν γένει καὶ ὁ καλλιτέχνης, καὶ ὁ γλύπτης δίδει πολλάκις φανταστικὰ σχήματα. Ποίησις καὶ πεζογραφία ἀρκοῦνται εἰς ἐπίθετα καὶ παρομοιώσεις. Ἄλλὰ σπανίως μετεχειρίσθη τις τὰ ὄτα χειρότερον ἀπὸ τὸν συγγραφέα τοῦ ἀνά χειρὸς βιβλίου. Ὑπάρχει ἀρχαῖός τις συχνὰ παραλογιζόμενος φυσιογνωμιστῆς, ὅστις νο-

μίζει ὅτι ὅλοι οἱ χαρακτῆρες οἱ ἔχοντες δυνατὴν τινὰ ἢ ἀδύνατον ὁμοιότητα μὲ τοὺς ἀντιστοίχους τῶν ζώων δεικνύουσιν ὅτι ἡ φύσις τοῦ ζώου ἐκείνου ὑπάρχει ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἀμερικανὸς δὲ τις περιγράφει τὸ οὖς ὡς τι ὅλως ἀρνητικὸν ἐκτὸς ὅτι εἶνε συμμετρικὸν καὶ καλῶς ἀνεπτυγμένον καθ' ὅλα τὰ μέρη καὶ κλίνει νὰ γείνη τριχωτὸν καθ' ὅσον προχωρεῖ ἡ ἡλικία. Μυθιστοριογράφοι, ἀντιγράψατε, ἂν ἀγαπᾶτε.

Ὁ ἑρηνιστῆς τοῦ βιβλίου τούτου παρατηρεῖ: «Τὸ νὰ προσπαθῆσωμεν νὰ εὐρωμεν λόγον δι' ὅλας τὰς φανταστικὰς θεωρίας τῶν φυσιογνωμιστῶν θὰ ἦτο ἀκανθωδεστάτη ἐπιχείρησις, ἐὰν ὄχι ἀδύνατος ὅλως». Προσπάθεια βεβαίως δὲν κατεβλήθη πρὸς τακτοποίησιν τῶν θεωριῶν τούτων, ἀκόμη ὀλιγώτερον ὅπως εὐρεθῆ λόγος δι' αὐτάς, ἔστω καὶ εἰς τὸν βίον καὶ τὰς περιστάσεις τῶν φυσιογνωμιστῶν τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων χρόνων. Οὐδεμίαν μελέτη συγγραφέως τινὸς ἐμφαίνεται, οὐδὲ σκέψις τις περὶ τοῦ ὑποκειμένου ἐκ μέρους τοῦ συγγραφέως. Τὸ βιβλίον ἐν τούτοις δύναται μέχρι τινὸς νὰ τέρψη τὸν ἀναγνώστην καὶ ἔτι μᾶλλον νὰ αὐξήσῃ τὴν ὑπάρχουσαν σύγχυσιν καὶ ἀμάθειαν περὶ τὸ ὑποκείμενον τῆς φυσιογνωμίας.

ΤΟ ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΚΟΝ ΚΙΝΗΜΑ

ΥΠΟ

ΣΙΔΝΕΪ ΟΥΪΤΜΑΝ

(Ἐκ τῆς «ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ»)

Α'

Ναπολέον ὁ Α' ἐπροφήτευσεν ὅτι μετὰ πενήκοντα ἔτη ἡ Εὐρώπη θὰ ἐγίνετο ἡ δημοκρατικὴ ἢ κοζακικὴ. Ἐλογάριαζε χωρὶς τὸν... Ἐβραῖον.

Εἶνε τώρα δεκαπέντε ἔτη ἀφοῦ αἱ πρῶται εἰδήσεις περὶ συστηματικοῦ ἐρεθισμοῦ ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τῶν Ἑβραίων μᾶς ἤλθαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν διὰ τοῦ καθημερινοῦ τύπου. Φυσικώτατον ἦτο ὅτι ἡ περίστασις αὕτη θὰ μᾶς ἔδιδε πολλὰς ἀφορμὰς νὰ θεωρήσωμεν τὰς φρενοτροπίας ἄλλων μὲ τὸ μίγμα ἐκεῖνο τοῦ οἴκτου καὶ τῶν διδακτικῶν συμβουλῶν, τὸ ὅποιον εὐρέθημεν πάντοτε εὐτυχῶς εἰς θέσιν νὰ ἐπιδαψιλεύωμεν δωρεάν. Ἄλλ' ὅπως καὶ ἂν ἔχη, θλιβερόν εἶνε ὅτι αἱ εὐμενεῖς παρορμήσεις μας δὲν ἐτελεσφόρησαν ἕως τώρα.

Ὁ Ἐρρίκος Τράϊτσκε, ὁ Πρῶτος ἱστοριογράφος, ἦτο ὁ πρῶτος ἀνὴρ ἀνεγνωρισμένης περιωπῆς, ὅστις ἔλαβεν ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψίν ὅ,τι τότε πολλοὶ ἐπίστευον ὡς παροδικὸν πάταγον. Ἐχρειάζετο θάρρος διὰ νὰ δώσῃ τις δημοσίαν ἔκφρασιν εἰς τοῦτο. Διὰ σειράς ἄρθρων εἰς τὸ περιοδικὸν τὰ «Πρωσιακά Χρονικά» κατέδειξε τὴν αὐξοῦσαν σχῆν τῶν Ἰουδαίων, τὴν ἀλληλεγγύην των ὡς χωριστῆς τάξεως φυλῆς ξένης ἐν Γερμανίᾳ, τὴν ἀγέρωχον θρασυτητα των ἐν τῷ τύπῳ, τὴν ὀργὴν των διὰ

πᾶσαν μνείαν αὐτῶν ὡς ἂν ἦτο ἔγκλημα καθοσιώσεως, ἐνῶ οἱ ἴδιοι δὲν παύουν νὰ ἐπικρίνωσιν ἀχαλινώτως τὰ πάντα καὶ τοὺς πάντας· ταῦτα κατήγγελλεν ὡς τὰς ἀφορμὰς τοῦ ἀντισημιτικοῦ ὄργασμοῦ. Ὁ Τράϊτσκε προεῖπεν ἄμετρον αὐξήσιν τοῦ κινήματος· καὶ ἡ προφητεία του ἐπληρώθη περισσῶς· ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κατ' ἀρχὰς ἐφαίνετο τὸ πολὺ πρόσκαιρος ἔξαψις, ἐπεξετάθη, καὶ σήμερον τὸ καλούμενον ἀντισημιτικὸν κίνημα ἀπειλεῖ νὰ λάβῃ διαστάσεις μόνον τοῦ σοσιαλιστικοῦ καὶ ὀγκλοκρατικοῦ κινήματος δευτερευούσας.

Ἦδη ἡ Ρωσία ἀσχολεῖται ἐξορίζουσα ἀνηλεῶς τὸν Ἰουδαϊκὸν πληθυσμὸν της, ἴσον σχεδὸν μὲ τὸν ἐπὶ Ἑλισάβετ ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπάρξαντα. Καὶ εἶνε δύσκολον νὰ προῖδῃ τις τί θὰ πράξῃ ἡ Εὐρώπη, ἐὰν οἱ Ρῶσοι ἐξακολουθήσωσι τὴν πολιτικὴν τοῦ ἀποσκυβαλισμοῦ. Ἡ σκληρότης τοῦ πράγματος θὰ τοὺς ἀναχαιτίσῃ τάχα; Ἡ σκληρότης ποτὲ δὲν ἀνεχάιτισεν ἕνα λαὸν ἐν συγκρούσει πρὸς ἄλλον λαόν, καὶ οὔτε εἶνε πιθανόν ὅτι θ' ἀναχαιτίσῃ ποτέ. Ἐν Ρωσίᾳ δὲν παρέρχεται σχεδὸν ἡμέρα χωρὶς νὰ συμβῶσιν ἀπρόκλητοι βικιοπραγαῖοι κατὰ τῶν Ἰουδαίων. Εἶδομεν ἡμεῖς αὐτοὶ Ρῶσον φρουρόν νὰ κτυπᾷ ἀνάιτιον Ἑβραῖον μὲ τὸ κοντάκιον τοῦ ὄπλου του.

Καὶ παρὰ τὰς ἡλιοφεγγεῖς ὄχθας τῆς Μεσογείου ἄνομα πάθη ὑποκαίουσι, τὰ ὅποια πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ἐφαντάζοντο ὅτι εἶχον σβεσθῆ ἀπὸ τῶν μέσων αἰώνων. Τὸ ἐπόμενον τηλεγράφημα ἐκ Τεργέστης ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ «Ἡμερησίᾳ τοῦ Βερολίνου» τῆς 4(16 Φεβρουαρίου.

«Ὁ Ἰουδαῖος ἔμπορος Βαλλελεῆς, ἐκ Κερκύρας, ἄλλοτε ἐγκατεστημένος ἐνταῦθα, περιπατῶν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Κερκύρας, συνήντησε δύο Ἕλληνας. Τούτων ὁ εἰς ἐξήγαγε ρεβόλβερ, κ' ἐπυροβόλησεν εἰς τὸν ἀέρα, διὰ νὰ τρομάξῃ τὸν Βαλλελεῆν. Ὁ σύντροφός του ἔκραξε πρὸς αὐτόν: Τί ρίχνεις στὸν ἀέρα; Δὲν ξαπλώνεις τὸν Ἑβραῖο κάτω; Τότε ὁ πρῶτος ἐπυροβόλησε πάλιν, καὶ ὁ Βαλλελεῆς ἔπεσε νεκρός. Ἡ σφαῖρα εἶχε διαπεράσει τὴν καρδίαν του».

Ἐν Ρουμανίᾳ ὁ Γάλλος ἀντισημίτης Ἰάκωβος Βιεζ γίνεται δεκτὸς μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας εἰς παμπληθεῖς συναθροίσεις, καὶ ἀνευφημεῖται ὡς κῆρυξ τῆς ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τοῦ ἑβραϊκοῦ ζυγοῦ. Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Γόθας, τοῦ 1892, ὑπάρχουσι ἐν Ρουμανίᾳ 400 χιλ. Ἑβραῖοι ἐν ὀλιγῷ πληθυσμῷ 5 ἑκατομμυρίων ψυχῶν. Ἐν Αὐστρίᾳ, ὁ πρίγκηψ Λίχτενσταϊν εἶνε κεκηρυγμένος ἀρχηγὸς ἰσχυροῦ κόμματος, ἔργον ἔχοντος τὴν καταδίωξιν τῶν Ἑβραίων, ἢ καὶ τὴν

ἐξολοθρευσίν των. Κοινοβούλιον καὶ Δημοτικὸν συμβούλιον εἶνε μεστὰ ἀντισημιτικοῦ ἠλεκτρισμοῦ, ἐπιφέροντος περιοδικὰς ἐκρήξεις. Καθ' ἣν στιγμὴν γράφομεν, αἱ δημοτικαὶ ἐκλογαὶ τῆς Βιέννης ἀπέβησαν εἰς τὴν ἐπιτυχίαν 46 ἀντισημιτικῶν, ἴσον μὲ τὸ τρίτον τοῦ Συμβουλίου. Κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη οἱ ἀντισημιταὶ ἐξελέγοντο ἀπὸ τὰς κατωτέρας τάξεις, ἀλλ' εἰς τὰς ἐκλογὰς ταύτας ἔλαβον οὐκ ὀλίγας ψήφους ἀπὸ τὴν τάξιν τῶν εὐπόρων. Μία τῶν ἐφημερίδων τῆς Βιέννης ἀρτύει ὅλην τὴν ἡμερησίαν ὕλην τῆς μετὴν ἔννοιαν ἐξολοθρευθῆτω ὁ Ἰουδαῖος. Τὸ μῖσος καὶ ἡ περιφρόνησις κατὰ τοῦ Ἰουδαίου ἐν Αὐστρίᾳ κολάζονται μόνον ὑπὸ τῆς περιωρισμένης ἀδείας τοῦ νὰ δίδεται αὐτοῖς δημοσία ἔκφρασις. Ἄλλ' ἐν Γερμανίᾳ ζωηρότατος εἶνε ὁ ὄργασμός. Ἐκεῖ τὸ ἀντισημιτικὸν κίνημα ἔπλασε πλήρη φιλολογίαν πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν. Χιλιάδες βιβλίων καὶ φυλλαδίων, κατηγορούντων τοὺς Ἑβραίους δι' ὅλα τὰ φαντασιώδη ἐγκλήματα, πληροῦσι τὰ βιβλοπωλεῖα καὶ πληθύνουσι τοὺς βιβλιοπώλας. Φιλοσοφικαὶ οἰονεὶ πραγματεῖαι ἀπὸ τὰς γραφίδας καθηγητῶν ἐν τῷ Βορρᾷ εὐρίσκουσι τὸ κοινὸν πρόθυμον, ὅπως καὶ αἱ φανατικαὶ καταγγελίαι τοῦ καθολικοῦ δόκτωρος Σίγλ ἐν τῇ Μεσημβρίᾳ. Αὐτὸς εἶνε ὅστις φωνάζει: « Δὲν σημαίνει, ὁ Ἑβραῖος πρέπει νὰ καῖ ». Ὁ Στέκκερ, πρῶτον ἐφημέριος τῆς Αὐλῆς, ἐν πλήθοντι κοινοβουλίῳ ἀποκαλεῖ τοὺς Ἑβραίους «τὸ κάθαρμα τῆς γῆς» (18 Φεβρουαρίου 1893). Ἄφ' ἐτέρου ἔχομεν, ὡς διὰ νὰ καταδειχθῇ ἡ περιχρυσωμένη διχογνωμία τῶν Γερμανῶν, τὸν καθηγητὴν Μόμσεν, ὅστις μᾶς λέγει ὅτι ὁ ἀντισημιτισμὸς ἔρριψεν ἤδη τὸν Γερμανικὸν πολιτισμὸν εἰς ὀπισθοδρόμησιν κατὰ μίαν ἑκατονταετηρίδα, καὶ ὅτι ἐκπροσωπεῖ τὰ αἰσθηματὰ τοῦ «σκυλολογίου» (Ἐφ. τῆς Φραγκφούρτης, 12 Ἀπριλίου 1893).

Χθὲς καὶ πρῶτον ἐξελέχθη βουλευτὴς (ὁ Ἄλβαρτ), τοῦ ὁποῦ αἱ προσωπικαὶ συστάσεις ἦσαν τοιαῦται, ὥστε, ἂν δὲν εἶχε τὸ μόνον προσόν ὅτι μισεῖ φανατικῶς τοὺς Ἑβραίους, μάτην θὰ ἐζήτηι δωδεκάδα ψήφων ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς χώρας. Εἰς νεωτέραν ἀκόμη ἐκλογὴν (Λίγιτς, κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1893), ὁ ἀντισημιτικὸς ὑποψήφιος ἔλαβεν 6,586 ψήφους, ἀντὶ 129 δοθεισῶν ἐν τῇ αὐτῇ περιφερείᾳ πρὸ τριετίας. Ἐν συντόμῳ, τὸ πολὺ τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος ἐκηρύχθη ἀναφάνδον συμπαθῶς διακείμενον πρὸς τοὺς σκοποὺς τοῦ ἀντισημιτικοῦ κινήματος. Τὸ καθολικὸν κόμμα φωνασκεῖ ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῶν

Ἰησουϊτῶν, μὲ σκοπὸν νὰ ἐπαφήσῃ αὐτοὺς κατὰ τῶν φιλελευθέρων ἐν γένει καὶ κατὰ τῶν Ἑβραίων ἰδίως.

Καὶ αὐτοὶ οἱ καρτερικοὶ Ἑλβετοὶ ἤρχισαν νὰ αἰσθάνωνται τὸν Ἑβραῖον. Εἰς ἀπάντησιν ἀναφορᾶς, ὑπογεγραμμένης ἀπὸ 84 χιλ. ὀνόματα, αἱ ὁμοσπονδιακαὶ Βουλαι διασκέπτονται ἂν πρέπει νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὸ μέλλον ὁ ἰουδαϊκὸς τρόπος τοῦ σφάζειν τὰ κτήνη.

Ἐν Γαλλίᾳ, τῇ μόνῃ χώρῳ ἐν ἣ ἡ χειραφέτησις τῶν Ἑβραίων* ἀπέτελεσεν ἓνα τῶν πρώτων ἀνθρωπιστικῶν θριάμβων τῆς ἐπαναστάσεως, ἐν Γαλλίᾳ τὴν ὁποίαν αὐτοὶ οἱ Ἰουδαῖοι δὲν ἐπαυσαν νὰ ἐξυμνῶσιν ὡς τὴν Σιών των, ὡς τὸ φῶς καὶ τὴν νοημοσύνην τοῦ κόσμου, τὸ κατὰ τῶν Ἰουδαίων μῖσος ἐξαπλοῦται καὶ λαμβάνει διαστάσεις. Τὰ πολυτομα βιβλία τοῦ μανιώδους ἀντισημίτου Ἐδουάρδου Δρουμόν («Ἰουδαϊκὴ Γαλλία», «Ἰουδαϊκὴ Γαλλία καὶ ἡ κριτικὴ», «Ἰουδαϊκὴ Κατάκτησις», «Τὸ Ἑβραϊκὸν σύστημα», «Ἡ Σημιτικὴ ὄπλασις», «Τὸ τέλος ἐνὸς κόσμου» κτλ.) ἀναγινώσκονται ἀπλήστως ἀπὸ μυριάδας ἀναγνωστῶν. Καὶ ἐν Ἰταλίᾳ δὲ τὸ κίνημα φαίνεται ὅτι ριζοβολεῖ, ὡς ἀπεδείχθη προσφάτως ἐκ βιαίων ἀντισημιτικῶν ἄρθρων ἐν τῇ κληρικῇ «Ἰτάλια Ρεάλε» τοῦ Τουρίνου.

Εἰς τὰς Ἠνωμ. Πολιτείας, τὸ ἄσυλον τοῦτο τῶν βαρέως φορτωμένων, τῶν κεκημητότων καὶ τυραννουμένων, βλέπει τις ἐκφραστικὰ παραδείγματα μισαλλοδοξίας. Ξενοδοχεῖα δημοσιεύουσι ἀγγελίας ὅτι Ἑβραῖοι δὲν εἶνε δεκτοί. Ἑβραῖα τις γυνὴ ἀπεδιώχθη αὐθαιρέτως ἀπὸ ἐν ξενοδοχείῳ, καίτοι ἀσθενὴς καὶ πάσχουσα. Ὁ σύζυγός της, ἑκατομμυριοῦχος ὢν, ἰδρυσεν ἀντίζηλον κατάστημα, καὶ δι' ἀγρίου ἀνταγωνισμοῦ ἔκαμε τὸν διευθυντὴν τοῦ πρώτου ξενοδοχείου νὰ πωλῆσῃ τὸ ἰδικόν του.

Εἰς τὰς ἰδίας φιλοξένους ὄχθας μας εἶδομεν τὰ ἀθέατα καὶ ἠκούσαμεν τὰ ἀνήκουστα. Αἱ γοθητικαὶ ἀψίδες τοῦ Παρλαμέντου ἀντήχησαν ἀπὸ ἐπικλήσεις ὅπως ἀνασταλῇ ἡ ἐπιδρομὴ τῶν ἐξορίστων Ἰουδαίων, ὡς καὶ μία ἐφημερίς διακρινομένη διὰ τὸν ἀνθρωπιστικὸν ἐνθου-

* Οἱ Ἑβραῖοι ἐν Γαλλίᾳ χρονολογοῦσι τὴν χειραφέτησίν των ἀπὸ τοῦ θεσπίσματος τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, 27 Σεπτεμβρίου 1791. Ἀλλὰ τὰ παράπονα κατὰ τῆς ἰουδαϊκῆς τοκογλυφίας ἐν Ἀλσατίᾳ τόσον γενικὰ κατέστησαν περὶ τὸ ἔτος 1806, ὥστε ὁ Ναπολεὼν ἐπέβαλε νέους περιορισμοὺς ἐπ' αὐτῶν, οἵτινες ὀριστικῶς περιέπεσον εἰς ἀχρησίαν τῷ 1816.

σιασμόν της συμμετέσχε τῆς κραυγῆς, καὶ τονίζει τὰς σκέψεις της δι' ἄρθρων ἀπὸ τὴν γραφίδα αὐτοῦ τοῦ ἀνδρός, τὸν ὁποῖον ὁ μεγαλόδωρος βαρῶνος Χίρς διώρισε νὰ μεταβῆ εἰς Ρωσίαν καὶ ἰδῆ τί ἠδύνατο νὰ γείνη ὑπὲρ τῶν καταδικωμένων ὁμοφύλων του.

Ὅτι τὸ ἀντισημιτικὸν κίνημα, οἷον τὸ βλέπομεν ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ, ἐγκυμονεῖ κινδύνους διὰ τὸ κράτος, δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία. Περὶ τῶν κινδύνων τούτων ὠμίλησεν ἐσχάτως ὁ Καπρίβης. Παρατήρησεν ὅτι ὁ ὄργασμὸς ὅστις πρὸς τὸ παρὸν κατευθύνεται μόνον κατὰ τῶν Ἰουδαίων δυνατὸν ν' ἀπολήξῃ εἰς κοινὴν σταυροφορίαν τῶν ἀποκλήρων ἐναντίον πάσης μορφῆς ἰδιοκτησίας. Ἀμεσώτερος δὲ κίνδυνος θὰ ἐφαίνετο ὅτι ἔγκειται εἰς τὴν πιθανότητα τοῦ ν' ἀφιερῶσιν οἱ Ἑβραῖοι τὴν ἐπιρροήν των, ὀλιγωροῦντες ὑψηλοτέρων ἀφορμῶν, εἰς πᾶν κόμμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐτάσσετο ὑπὲρ αὐτῶν ἐναντίον τῶν πολεμίων των. Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ κατὰ τῆς Ρωσίας σταυροφορία, ἣτις δὲν παύει νὰ κηρύττεται ἐν Αὐστρίᾳ, εἶνε κατὰ μέγα μέρος ἔργον Ἑβραίων δημοσιογράφων. Τὰ περιοδικὰ δημοσιεύματα τοῦ Βαμπερὺ εἶνε ἐμφαντικὸν παράδειγμα τούτου. Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πολιτικὴν ἢ αὐτὴ τάσις τῶν Ἑβραίων ἀνευρίσκεται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ὑποθάλλουσα ἄσπονδον πόλεμον κατὰ τῶν στοιχείων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα δὲν συντάσσονται ἀναφανδὸν πρὸς αὐτούς. Τοῦτο δύναται νὰ παρατηρηθῆ εὐκρινῶς εἰς τὸν δριμῦν τόνον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ τύπου κατὰ τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος ἐν Γερμανίᾳ, τὸ ὁποῖον πρὸς τὸ παρὸν ἀντιπροσωπεύει τὰ συμφέροντα πλέον ἢ τετρακοσίων χιλιάδων ἀγρονόμων ἰδιοκτητῶν ἐν μόνῃ τῇ Πρωσίᾳ. Ἀναδεικνύεται δὲ περιπλέον διὰ τοῦ περιέργου θεάματος τὸ ὁποῖον παριστῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι, οἵτινες ἠναντιοῦντο πάντοτε εἰς τὴν στρατιωτικὴν φορολογίαν, ὑποστηρίζοντες σήμερον τὴν κυβέρνησιν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις της περὶ αὐξήσεως τοῦ στρατοῦ. Ὑπὸ τὸ παρὸν σύστημα, αἱ Ἰουδαϊκαὶ φιλελεύθεροι ἐφημερίδες ἀνεπτύχθησαν εἰς ἡμιεπίσημα ὄργανα.

Εἶνε πιθανόν, ὅσοι ζήσωσι, νὰ ἴδωσιν Ἰουδαϊκὴν πολιτικὴν συναλλαγῆς ἐφαρμοζομένην εὐρέως εἰς τὸ μέλλον. Τοιοῦτόν τι εἶδομεν προσφάτως εἰς τὰς Ἦνωμ. Πολιτείας. Οἱ Ἑβραῖοι τῆς Νέας Ὑόρκης ἐτάχθησαν συμπαγεῖς ὑπὲρ τῶν δημοκρατικῶν, εἰς εὐγνώμονα ἀνάμνησιν Ἑβραϊκῶν τινῶν διπλωματικῶν διορισμῶν ἐπὶ τῆς πρώτης προεδρείας τοῦ Γρόβερ Κληβλανδ. Δὲν θέλομεν ἐντεῦθεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι οἱ διορισθέντες ἦσαν ἀνάξιοι. Ἀπλῶς μνημονεύομεν τὸ παράδειγμα, ἐξ οὗ καταδει-

κνύεται ὅτι οἱ Ἑβραῖοι γνωρίζουσι νὰ στραφῶσι πρὸς τὸ μέρος ὅθεν θὰ φυσήσῃ ὁ ἄνεμος. Οἱ προσεχεῖς διπλωματικοὶ διορισμοὶ θὰ δείξωσιν ἂν ἡ συνδρομὴ αὕτη ἐξετιμῆθῃ ἐν Οὐάσιγκτων.

Ταῦτα εἶνε ὀλίγα ἐκ πολλῶν, ἀποτελοῦντα περιέργον σχόλιον τοῦ μεγαλαύχου πολιτισμοῦ μας καὶ τῶν ἐν τῇ φιλανθρωπίᾳ προόδων μας. Ἄς προσπαθήσωμεν νὰ συνεισφέρωμεν μικρὸν τι πρὸς ἐξήγησιν τῆς πηγῆς καὶ τῶν τάσεων τῶν γεγονότων τούτων.

Εἶνε φυσικώτατον ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι αὐτοὶ ἀποδίδουσι τὴν ἔχθραν ταύτην τῆς ὁποίας εἶνε ἀντικείμενον, μόνον εἰς τὰ λείψανα τῶν προλήψεων, τῆς θρησκοκληψίας καὶ μισαλλοδοξίας, τὰ ὁποῖα ἐκληροδοτήθησαν ἀπὸ τὰς παρελθούσας γενεάς. Καὶ εἰς τοῦτο ἐνθαρρύνονται κατὰ τι ἀπὸ τὸ φιλελεύθερον κόμμα ἐν Γερμανίᾳ. Λέγουσιν ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι, μὴ ἀπολαύοντες ἀληθοῦς ἰσότητος*, ἀδύνατον νὰ ἐπιδείξωσι πλήρεις τὰς ἀρετὰς ἐκείνας, αἵτινες εἶνε προῖον τῆς ἀληθοῦς ἐλευθερίας. Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου, οἱ ὄπαδοί τῆς ἰδέας ταύτης ποτὲ δὲν ἀποκάμνουσι ν' ἀναφέρωσι τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ὁ Ἑβραῖος οὐ μόνον εὐημερεῖ, ἀλλ' εἶνε συντηρητικὸς μετ' εὐκοσμίας, εἰς ἄκρον ἐλεήμων, δημοφιλὴς καὶ τιμῶμενος, τοσοῦτῃ μᾶλλον ὅσῳ κοσμεῖ διὰ τῆς παρουσίας του τὰς πολιτικὰς μας θέσεις, τὰ νομοθετικὰ μας σώματα, ὡς καὶ τὸν σύλλογον τῶν πατρικίων, καὶ ἀνῆλθεν εἰς θέσιν πρωτεύουσαν μεταξὺ τῶν προκρίτων τῆς κοινωνίας.

Ἡ Γαλλία προσέτι μνημονεύεται ὡς παράδειγμα τοῦ τι κατῴρθωσε διὰ τὸν Ἑβραῖον ἢ ἐλευθερία καὶ ἡ ἀληθῆς ἰσότης. Ἡ Γαλλία μέχρι πρὸ ὀλίγου ὑπετίθετο ὅτι ἔδωσε τὸ κάλλιστον παράδειγμα τῆς ἀληθείας τοῦ κοινοῦ λογίου: « Κατὰ τὸν τόπον κι' ὁ Ἑβραῖος ». Σήμερον ὁ λόγος οὗτος τείνει ν' ἀποδειχθῆ δίκωπος μάχαιρα, χάρις εἰς τὸ ἔξοχον μέρος τὸ ὁποῖον ἔλαβον πολλοὶ Γερμανοὶ Ἰουδαῖοι μεταξὺ τῶν πλεί-

* Ἐν Γερμανίᾳ οἱ Ἰουδαῖοι περιφρονοῦνται ἀκόμη πλησίον εἰς τινὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, καὶ ἀποκλείονται αὐστηρῶς ἀπὸ τὴν θέσιν τοῦ ἐνεργοῦ ἀξιωματικοῦ ἐν τῷ στρατῷ, καίτοι ὅχι ἐν τῇ ἐφεδρείᾳ. Κατὰ θεωρίαν πολλοὶ Ἑβραῖοι ἀποκτῶσι τὰ προσόντα τοῦ ἀξιωματικοῦ, καὶ μάλιστα διὰ τῆς ἀνωτέρας παιδείας των. Ἀλλ' οἱ ἀξιωματικοὶ παντός πρῶσιку συντάγματος διατηροῦσι τὸ προνόμιον τοῦ ν' ἀπορρίπτωσι πᾶν ἄτομον τὸ ὁποῖον δὲν τοὺς ἀρέσει· καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐξασκοῦσι πάντοτε ὅταν Ἑβραῖός τις, ὑποστὰς τὰς στρατιωτικὰς ἐξετάσεις, παρουσιασθῆ πρὸς ἐκλογὴν.

στων ανθρώπων τῶν ἐνεχομένων εἰς τὰ σκάνδαλα τοῦ Παναμαῦ. Οὕτω πως μία ἐπιχείρησις σκοπὸν ἔχουσα νὰ συνδέσῃ κόσμους πρὸς ἀλλήλους ἀπέληξεν εἰς τὸ νὰ πλάσῃ πρόσθετον ἀνταγωνισμὸν πρὸς μίαν φυλὴν.

B'

Ἰσως ἀπὸ τοῦ ἔτους 1848 πρέπει νὰ χρονολογήσωμεν τὴν ἀφετηρίαν τῆς νεωτάτης ἀναπτύξεως τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ ἡπειρωτικῇ Εὐρώπῃ. Ἡ ἀνάπτυξις αὕτη ἀπέληξεν εἰς τὴν βαθμιαίαν κοινωνικὴν καὶ ὑλικὴν χειραφέτησιν ὀλοκλήρων τάξεων, αἵτινες διῆγον τέως ἀπλοῦν καὶ λιτὸν βίον. Αὕτη προωδοποίησε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κοινοῦ, οἷαν τὴν βλέπομεν σήμερον. Ἡ πλεονεξία καὶ ἡ πολυτελεῖα ἠύξησαν σιμὰ εἰς ὅλας τὰς τάξεις δυσαναλόγως πάντη πρὸς τὰ μέσα τῆς θεραπείας αὐτῶν, καὶ ἰδίως κατὰ τὴν τελευταίαν εικοσαετίαν.

Ἡ βαθμιαία ἄρσις τῶν μεθοριακῶν περιορισμῶν, ἡ βελτίωσις τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, καὶ μάλιστα ἡ παγκόσμιος χρῆσις τοῦ ἡλεκτρικοῦ τηλεγράφου, ἔφερε κατ' οὐσίαν ὅλον τὸν κόσμον εἰς πρωτοφανῆ γειτνίασιν καὶ στενὸν συναγωνισμὸν. Οἱ ἰσχυροὶ ἐγείρονται καὶ οἱ ἀσθενεῖς πίπτουσιν ὡς οὐδέποτε πρὶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἰδρωτὴς καὶ ὁ ἰδρωμένος, ἡ ἀπλούστερον ὁ ἐργοδότης καὶ ὁ ἐργάτης, ἀρχίζουσι ν' ἀπασχολῶσι τὴν προσοχὴν τῶν νομοθετῶν. «Οἱ πόλεμοι τοῦ μέλλοντος θὰ εἴνε πόλεμοι δασμολογιῶν», εἶπεν ὁ λόρδος Σώλσβαρυ. Καὶ τοῦτο σημαίνει πόλεμος διὰ τὸν ἄρτον.

Τὴν σήμερον τὰ χρήματα δὲν πορίζονται ὡς τὸ πάλαι, ἀλλ' ἀθρόα, κερδίζονται. Ἡ ἐπιμέλεια καὶ ἡ φιλοπονία ἐτέθησαν ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ ὡς μέσα ἐπιτυχίας, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἔνστικτον, τὸ ὁποῖον καθιστᾷ ἱκανὸν ἀνθρωπὸν τινα νὰ βγάλῃ ἐν εἶδος ἢ νὰ κόψῃ μίαν ἀγοραϊὰν τιμὴν, καὶ νὰ κερδίσῃ ἢ νὰ χάσῃ περιουσίαν εἰς μίαν ἐβδομάδα. Αἱ ἐγκεφαλικά ἀπαιτήσεις τοιοῦτου ἀγῶνος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον βαρεῖαι καθίστανται· οἱ ὄροι αὐτοῦ ἐμβάλλουσι πυρετὸν καὶ ἀνησυχίαν εἰς τὸ αἷμα, εἰς τὰ ὅποια μόνον ὁ ἰσχυρότατος δύναται ν' ἀντιέξῃ. Ἦδη νέον πρότυπον βιοπαλαιστοῦ ἀνθρώπου ἀνελίσσεται· ὁ ἐπιχειρηματίας, τουτέστιν ὁ ἐκμεταλλευτὴς, ὁ σχεδιαστὴς, ὁ συνδυαστὴς, ὁ κολυμβητὴς, ὁ ἐμφυσητὴς, ὁ θερμαστὴς· βασιλικὸς τύπος τῶν ἡμερῶν μας. Καὶ τὸν τύπον τοῦτον ἀνευρίσκομεν ἐπιτυχῶς ἐργαζόμενον εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ὁδοὺς τοῦ βίου· εἰς τὴν πολιτικὴν, εἰς τὴν φιλολογίαν, τὴν μάθη-

σιν, τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην, καὶ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον. Τὴν μεγίστην μερίδα τῶν ἐκατὸν ἐπὶ τοῦ τύπου τούτου, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ των, ἔχουσιν οἱ Ἑβραῖοι, μεταξὺ τῶν ἡπειρωτικῶν ἐθνῶν τοῦλάχιστον. Εἶνε οὐ μόνον οἱ ζωηρότατοι βιοπαλαισταί, ἀλλ' εἶνε καὶ οἱ ἀξιώτεροι ναῦται εἰς τὰς τρικυμίας τοῦ καθημερινοῦ βίου*.

Ὅπου αἱ τέχναι τῆς ἀγγελίας καὶ τῆς ρεκλάμας νηπιάζουσιν ἀκόμη, ὁ Ἑβραῖος εἶνε ὁ πρῶτος ρεκλαμαριστὴς, σχεδὸν ὁ μόνος κράκτης τοῦ ἐμπορίου του. Κανεῖς δὲν ἐννοεῖ τὸ κοινὸν ὅπως τὸ ἐννοεῖ ὁ Ἑβραῖος, διότι ἴσταται ἀποχωρισμένος αὐτοῦ, ἐνίοτε μάλιστα νηφαλιῶς ὑπερβεν αὐτοῦ, καὶ ἐπιτηρεῖ αὐτὸ παθολογικῶς. Δεσπόζει τοῦ τύπου παρὰ τὸν Σηκουάναν, τὸν Σπρέαν καὶ τὸν Δούναβιν. Διότι ἔχει τὴν αὐτοπεποίθησιν, τὸ λεπτὸν καὶ ἄγρυπνον τοῦ πνεύματος, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται πρὸς ἐπιτυχίαν ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ, εἰς ἕκτακτον βαθμὸν. Αἱ μεγάλα διεθνεῖς τηλεγραφικαὶ ἐταιρίαι τῶν εἰδήσεων, Ρέουτερ καὶ Βόλφ, κτλ., εἶνε ἰδιοκτησίαι τοῦ Ἑβραίου. Ἄρχει τῆς χρηματικῆς καὶ τῆς παραγωγικῆς ἀγορᾶς. Μόνον ὡς γαιοκτῆμων καὶ ὡς ἐργοστασιάρχης ὑστερεῖ ἀκόμη σχετικῶς· διότι, μὲ ὅλα τὰ φυσικὰ χαρίσματά του, φαίνεται ἑλλιπὴς εἰς τὰς ἰδιότητας τὰς ἀπαιτουμένας ὅπως ἐπιτύχῃ εἰς τοὺς κλάδους τούτους, καὶ ἰδίως εἰς τὴν ὑπομονὴν καὶ ἱκανότητα τοῦ ἐξελέγχειν τὴν ἐργασίαν. Δυνατὸν τὰ ἐπαγγέλματα ταῦτα νὰ εἴνε ἀπρόσφορα εἰς αὐτόν, διότι θέτουσιν ὄριά τινα εἰς τὴν κερδοσκοπικὴν ιδιοσυγκρασίαν του. Ἄφ' ἐτέρου, ἡ προμήθεια τῶν λαϊκῶν διασκεδάσεων, μάλιστα τοῦ δράματος, εἶνε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὰς χεῖρας του. Προμηθεύει τὸ κεφάλαιον, τὰ δράματα, τοὺς ἠθοποιούς, τοὺς κριτικούς, ὡς καὶ τοὺς εὐπόρους θεατάς. Ἡ ὄσφρησις του πρὸς πᾶν τὸ μέλλον νὰ συναρπάσῃ τὸ πλῆθος εἶνε ἀπαράμιλλος εἰς ὅλα τὰ τμήματα τοῦ ἐθνικοῦ βίου. Περιπλέον, ἂν καὶ ζῇ ἐν μέρει ὑπὸ προγραφὴν, ἀτομικῶς κατορθώνει νὰ ἐπισύρῃ μέγα πλῆθος διακρίσεων, τίτλων καὶ παρασῆμων.

* Ἡ μεγάλη ἀναλογία τῶν Ἰουδαίων τῶν ἀσχολουμένων εἰς ἐργασίας ἀπαιτούσας ἄκραν ἔντασιν τοῦ νευρικοῦ συστήματος συνάγεται ἐκ τῆς μεγάλης ἀναλογίας τῶν Ἑβραίων φρενοβλαβῶν. Οὕτω, καίτοι οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ μέσον ὄρον, εἶνε οἱ μακροβιώτατοι πασῶν τῶν φυλῶν, οὐχ ἤττον, κατὰ τὸν Λομπρόζον, παρέχουσιν ἐξαπλασίους παράφρονας εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ἄσυλα ἢ πᾶς ἄλλος λαός. Ὅρα τὸ περὶ Μεγαλοφυῶν σύγγραμμα τοῦ Λομπρόζου.

Ἡ προξενικὴ ἀντιπροσωπεΐα τῶν μεγάλων καὶ τῶν ἐλασσόνων Δυνάμεων εἶνε σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑβραίων. Οἱ γενικοὶ πρόξενοι τῆς Μ. Βρετανίας ἐν Φραγκφόρτῃ καὶ Βιέννῃ εἶνε Ἑβραῖοι, καὶ ὁ ἀποθανὼν ἐσχάτως Γενικὸς πρόξενος ἐν Βερολίῳ ἦτο Ἑβραῖος. Αἱ εὐπαιδευτοὶ τάξεις καὶ τὰ ἐπαγγέλματα εἶνε πλήρεις Ἑβραίων, ὡς καὶ πᾶν ἐπάγγελμα ἄγον εἰς πλοῦτον καὶ ἰσχύϊν. Μέγα μέρος τῶν δικηγόρων καὶ δικαστῶν τῶν διαφόρων δικαστηρίων εἶνε Ἑβραῖοι ἀνὰ τὴν βόρειον Γερμανίαν. Κατὰ τινα πρόσφατον ἐξέτασιν εἰς ἓν τῶν πρωσικῶν Γυμνασίων, τὸ θρησκευτικὸν μάθημα παρελείφθη ὅλως, διότι ὅλοι οἱ προσελθόντες πρὸς ἐξέτασιν ἦσαν ἑβραϊόπαιδες. Οὕτω παρέχουσιν οὗτοι δυσανάλογον καὶ ὀσημέραι αὐξάνουσαν μερίδα ἐν τῇ διανοητικῇ ἀναπτύξει τῆς χώρας.

Ἑβραϊκαὶ οἰκογένειαι πληροῦσι τὰ καλλίτερα ξενοδοχεῖα εἰς τὰς θερινὰς διατριβὰς καὶ τὰ λουτρά. Ὁ μεγαλείτερος ἀριθμὸς τῶν πρώτης τάξεως ἐπιβατῶν, ὅσοι ταξειδεύουσιν ἀπὸ Εὐρώπης εἰς Ἀμερικὴν καὶ τανάπαλιν, εἶνε Ἑβραῖοι. Οὗτοι δὲν παύουσι ποτὲ νὰ ταξειδεύωσι χάριν ἀναψυχῆς ἢ δι' ὑποθέσεις. Αἱ ἀντίζηλοι ἀτμοπλοικαὶ ἐταιρίαι τῆς Βρέμης καὶ τοῦ Ἀμβούργου εὐτρεπίζουσι μεθ' ὑπερβαλλούσης πολυτελείας τὰ πλοῖά των, θηρεύουσαι τὴν εὐνοίαν καὶ προτίμησιν τῶν Ἑβραίων. Τὶ σημαίνει τὸ ἰουδαϊκὸν στοιχεῖον ἐν Γερμανίᾳ ἐξ ὀλίγων παραδειγμάτων δύναται νὰ κρίνη τις. Ἐν Βερολίῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἠύξησεν ἀπὸ 45,464 σχεδὸν εἰς 100 χιλ. ἐντὸς δεκαοκταετίας. Πλεῖστα τῶν μεγαλοπρεπῶν μεγάρων εἰς τὸ Τιργάρτεν εἶνε ἰδιοκτησίαι Ἑβραίων. Εἰς τὴν Μπελλεβού Στράσσε, μίαν τῶν ὠραιότερων ὁδῶν ἐν Βερολίῳ, λέγεται ὅτι ἔμειναν μόνον τρεῖς οἰκίαι, αἵτινες δὲν ἀνήκουσιν εἰς Ἑβραίους. Ἐνὶ λόγῳ, θὰ ἐχρειάζετο μόνον ὁ τύπος νὰ ἔχη τὴν δύναμιν*, ἣν ἔχει ἐν Ἀγγλίᾳ, ἢ εἴσοδος εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ Κοινοβούλιον ν' ἀνοίγεται εὐκόλως εἰς τὰ θωπεύματα τοῦ πλοῦτου**, καὶ ὁ στρατὸς νὰ εἶνε τόσον

* Γνωρίζομεν ἐκ τῆς μαρτυρίας πεπειραμένου ἐκτιμητοῦ τῶν πραγμάτων, τοῦ Τράϊσκε, ὅτι ὁ τύπος ἐν Γερμανίᾳ δὲν ἔχει τὴν δύναμιν ἣν εἶχε καὶ ἐξήσκει πρὸ μιᾶς γενεᾶς, καὶ ὅτι ἡ ἄλλειψις αὕτη ἐπιρροῆς ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ὁ κόσμος γνωρίζει ὅτι εἶνε κατὰ μέγα μέρος εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑβραίων.

** Εἶνε παράδοξον, καὶ ὁμως οὔτε ὁ πλοῦτος, οὔτε αἱ προσφοραὶ πρὸς φιλανθρωπικοὺς σκοποὺς καὶ ἐλεημοσύνας ἔσχον μέχρι τοῦδε ἐπιρροήν τινα ὅπως κατορθωθῆ νὰ ἐκλεχθῆ τις βουλευτὴς εἰς τὸ Ράιχσταγ. Οἱ πλεῖστοι τῶν βουλευτῶν εἶνε μᾶλλον πένητες.

προσιτὸς εἰς τὴν ἑβραϊκὴν δραστηριότητα ὡς εἶνε ἤδη ἄλλα ἐπαγγέλματα, ὅπως ἡ αὐτοκρατορικὴ Γερμανία περιέληθ' ὑπὸ τὴν ἰουδαϊκὴν κυριότητα.

Οὕτω ὑπάρχουσι πρὸς τὸ παρὸν τρεῖς μόνον ἐξαιρετικοὶ χαρακτῆρες τοῦ γερμανικοῦ βίου, οἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν Ἰουδαίων ἐν Γερμανίᾳ, ὅχι μόνον κατὰ χρηματιστικὴν, ἀλλὰ καὶ κατὰ πᾶσαν ἄλλην ἔννοιαν. Καὶ ὅ,τι καθιστᾷ ἐπὶ μᾶλλον ἐκπληκτικὴν τὴν κατάστασιν ταύτην τῶν πραγμάτων εἶνε ὅτι, ἐνῶ ἡ ἐλευθέρη τεκτονία εἶνε μέγα στοιχεῖον ἐν τῇ ἐπιτυχίᾳ τοῦ κοινωνικοῦ καὶ χρηματιζομένου ἐπιχειρηματίου ἐν Ἀμερικῇ, ἐν Εὐρώπῃ εἶνε πολὺ ὀλιγώτερον. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε οἱ πλέον ζηλωταὶ Φαρμασῶνοι ἐν τῷ κόσμῳ*· ἀλλ' ἐν Αὐστρίᾳ (οὐχὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ) ἡ φαρματωνία εἶνε ἀπηγορευμένη, καὶ οὕτω ὁ παμμέγιστος οὗτος μοχλὸς ἐλλείπει ὅπως συντελέσῃ πρὸς ἐπιτυχίαν των, παραδείγματος χάριν, ἐν Βιέννῃ. Ὁ Ἰουδαῖος ἔχει τὸ ἔνστικτον τῆς ἀλληλεγγύης, ὅπερ δύναται νὰ τὸν ἀπαλλάξῃ καὶ τῆς ἀνάγκης τῆς Φαρμασωνίας. Τὸ κοινὸν τοῦ διωγμοῦ ἔκαμε τοὺς Ἰουδαίους νὰ συνδεθῶσι καὶ συσφιχθῶσι στενότερον πρὸς ἀλλήλους, καὶ τοῦτο εἶνε σήμερον μία τῶν πηγῶν τῆς ἰουδαϊκῆς δυνάμεως εἰς ὅλα τὰ στάδια τοῦ βίου. Τοῦτο καταδεικνύεται ἐμφαντικώτερον ἐν τῷ τύπῳ, καίτοι οὐχὶ ἀσθενέστερον ἐμφαίνεται ἐν τῷ ἐμπορίῳ, ὅπου μοναδικὸς εἶνε ὁ βαθμὸς καθ' ὃν οἱ Ἰουδαῖοι βοηθοῦσι καὶ θάλλουσιν ἀλλήλους. Αἱ ἀναπτύξεις τῶν ἰουδαϊκῶν χρεωκοπιῶν συχνὰ δεικνύουσι πόσον ὀλεθρία ἦτο ἡ ἐξακολούθησις ἀπιστεύτου βαθμοῦ ἀτόπου ἐμπιστοσύνης μεταξὺ αὐτῶν τῶν φίλων καὶ συγγενῶν τοῦ χρεωκόπου.

Ἐν τῷ τύπῳ οἱ Ἰουδαῖοι ἀποτελοῦσι πολλαχοῦ σιδηροῦν κρίκον. Πᾶν προῖον Ἰουδαίου, φιλογολικόν, δραματικόν ἢ καλλιτεχνικόν, ἀνακηρύττεται διὰ μιᾶς καὶ εἰ δυνατόν καθίσταται διὰ τῆς βίας περίφημον· κατ' οὐσίαν φαρμασωνία ἐπὶ ἐλευθέρου ἐδάφους. Ἡ ἐπιχειρηματικότης δὲν παυεὶ νὰ ὑφάρπη καὶ νὰ ἐξαπλοῦται παντοῦ. Καὶ ἡ ἐπιτυχία τόσῳ εὐκολωτέρα καθίσταται ἐναυθῆ λόγῳ τῆς ψυχρότητος, ἣν πάντοτε ἐπέδειξαν οἱ Γερμανοὶ πρὸς τὰ λογογραφικὰ ἢ καλλιτεχνικὰ χαρίσματα

* Ἡ Φαρμασωνία ἐξηγεῖ ἐν μέρει τὴν ἔκτακτον ἐμπορικὴν ἐπιτυχίαν τῶν Ἰουδαίων μεταξὺ τῶν εὐφυῶν Ἀμερικανῶν τῶν Ἀνατολικῶν πολιτειῶν. Οἱ Ἰουδαῖοι ἔχουσι 49 συναγωγὰς ἐν τῇ πόλει τῆς Νέας Ὑόρκης καὶ πολλὰς ἑκατοντάδας ἑκατομμυρίων δολλαρίων εἰς ἔγγειον ἰδιοκτησίαν.

τῶν ἰδίων συμπολιτῶν των. Ἴδε γνώμας Γκαίτη καὶ Σχιλλέρου περὶ τούτου. Οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε πολλάκις δικαιότεροι ἐκτιμηταὶ πρὸς αὐτοὺς ἢ ἐκεῖνοι πρὸς ἑαυτοὺς.

Εἰς τὰ κοινότερα εἶδη τοῦ ἐμπορίου, τὰ διακρινόμενα ἀπὸ τὰς ὑψηλὰς σφαίρας τῆς ἐπιχειρηματικότητος, τὸ δεύτερον ἡμῖς τῆς ΙΘ' ἑκατονταετηρίδος εὔρε τὸν Ἰουδαῖον μὲ ὑπέροχα ὄπλα ὠπλισμένον. Ἐκτὸς τῆς πολυπειρίας καὶ τοῦ κερδοσκοπικοῦ ἐνστίκτου του, ἡ ἐποχὴ μας τὸν εὔρε μὲ ἑκατονταετηρίδας ἐμπορίου εἰς τὸ αἶμα — ὡς τὸν Ἄγγλον καὶ τὸν Ὀλλανδὸν* — γαλήνιον, ἐγκρατῆ καὶ πρὸ πάντων ἐλεύθερον ἀπὸ τῶν ἐλαττωμάτων τὰ ὅποια ἐξασθενίζουσιν. Ἡ ἐποχὴ μας εὔρε τοὺς λαοὺς τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ταλαιπωρουμένους περὶ τὴν γραφειοκρατίαν, τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, τὴν χειροτεχνίαν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς. Ἦσαν ἀρχάριοι εἰς τὸ ἐμπόριον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν καθ' ἣν οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε ἀκόμη ἀρχάριοι εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἐπομένως ἦσαν ἀδέξιοι, καὶ ὅταν ἀκόμη ἦσαν πανοῦργοι, καὶ πλήρεις στενῶν ἰδεῶν. Εἶχαν μικρὰν γνῶσιν τῆς ἠθικῆς τοῦ ἐμπορίου, διότι ὑπάρχει τοιαύτη κατὰ συνθήκην καὶ ἀνάγκην ἠθικὴ, καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ἀσκοῦσι ταύτην πολὺ περισσότερον παρ' ὅσον κοινῶς πιστεύεται. Ἐπικίνδυνον ὁμολογουμένως εἶνε τὸ νὰ γενικεύη τις, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ μὴ ἀνασκοπήσω τὰς ἰδίας μου ἐντυπώσεις ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτου μετὰ πολυχρόνιον γνωριμίαν μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τοὺς ἐμπόρους ἀνὰ τὴν ἠπειρωτικὴν Εὐρώπην. Ἐὰν ἐκκλινον νὰ παραδεχθῶ τὸν λόγον ἐνὸς ἀνθρώπου ὡς ὁμολογον ἐν ἐμπορικῇ ὑποθέσει, θὰ ἠναγκαζόμεν ἴσως, κατὰ γενικὸν κανόνα, νὰ λάβω, μετὰ τὸν λόγον ἐνὸς τῶν Ἄγγλων ἐμπόρων, τὸν λόγον ἐνὸς Ἰουδαίου πρὸ τοῦ λόγου παντὸς ἐμπόρου ἄλλης ἐθνικότητος. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἐνὸς ὅστις, ὅπως ἐγὼ αὐτός, ἔσχε πολλὰς εὐκαιρίας διὰ νὰ γνωρίσῃ: «Ὅλοι θὰ προσπαθήσουν νὰ κερδίσουν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα ἀπὸ σέ, ἀλλ' ἐὰν ἔχῃς τὸν λόγον Ἰουδαίου εἰς τινα συναλλαγῆν, εἶσαι σχετικῶς ἀσφαλής.» Ὅπως παραθέσωμεν τὴν μαρτυρίαν Γερμανοῦ συγγραφέως: «Ὁ Γερμανὸς εἶνε μύωψ, ἐνῶ ὁ Ἑβραῖος εἶνε ὀξυδερκής ἐν τῇ ἰδιοτελείᾳ του.» Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου, ἄς παρα-

* Δυνάμεθα νὰ μνημονεύσωμεν, ὡς ἀξιοσημεῖωτον ἀπόδειξιν τῆς ἐμπορικῆς ἱκανότητος τῶν Ὀλλανδῶν, ὅτι, ἐνῶ Ἰουδαῖοι καὶ Κινεζοὶ εὐδοκίμοῦσιν ὡς ἔμποροι εἰς Χόγγ-Κόγγ, Σαγγάην, Ραιγγούν, κτλ., οὔτε οἱ πρῶτοι οὔτε οἱ δεύτεροι δύνανται νὰ κερδίσωσιν ἕδαφος εἰς τὰς ἐν Ἀσίᾳ Ὀλλανδικὰς ἀποικίας.

δειγματισθῶμεν ἀπὸ τὴν μεγίστην ἐμπιστοσύνην ἣς ἀπολαύει ὁ Ἑβραῖος τραπεζίτης ἐν τῇ ἠπειρωτικῇ Εὐρώπῃ. Ὅ,τι ἐπαυξάνει τὴν σημασίαν τούτου εἶνε ὅτι οἱ μικροκεφαλαιοῦχοι ἔχουσι τὴν ἔξιν ν' ἀκολουθῶσι τυφλῶς τὴν συμβουλήν τῶν τραπεζιτῶν των ὡς πρὸς τὴν τοποθέτησιν τῶν κεφαλαίων. Καὶ ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, ἐπὶ πολλὰ ἔτη, αἱ κερδοσκοπικαὶ ἀσφάλειαί τῆς χρηματικῆς ἀγορᾶς τοῦ Βερολίνου, εἰς τὴν διακύμανσιν τῶν ὁποίων οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ μέγα μέρος συμβάλλουσιν, ἀμιλλῶνται κατὰ τὴν σταθερότητα μὲ ἐκείνας τῶν ὁποίων ἡ διακύμανσις ἐγένεεν ἀπὸ τοὺς τῆς Ἀφύας φυλῆς τραπεζίτας εἰς διαφόρους ἄλλους τόπους. Καὶ εἰς τὴν εὐρείαν ἐκείνην σφαῖραν, ἐν ἣ τὸ «χειρ χεῖρα νίπτει» εἶνε ἡ πρυτανεύουσα ἀρχὴ καὶ ὁ κανὼν διαγωγῆς, ὁ Ἰουδαῖος εἶνε ἄνθρωπος ἐφ' οὗ δύναται νὰ βασισθῇ τις, καὶ, οὕτως εἰπεῖν, εὐσυνειδήτος ἐν τῇ ἀσυνειδησίᾳ.

Ἐὰν τὸ πρᾶγμα δὲν εἶχεν οὕτω, μεθ' ὅλα τὰ ἄλλα προσόντα του, ὁ Ἰουδαῖος δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρήσῃ τὴν ἰσχυρὰν θέσιν τὴν ὁποίαν κατέχει. Οὐδ' ὀφείλομεν νὰ παρίδωμεν τὸ γεγονός, ὅτι διὰ τῆς ἐπιχειρηματικότητος του μεγάλως ἐβοήθησε τὴν αὐξήσιν τῆς ἐμπορικῆς εὐημερίας, ἥτις, ἄνευ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐπιδεξιότητος, ποτὲ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ φθάσῃ εἰς τοιαῦτα μέτρα, ἐν Βερολίῳ μάλιστα.

Ὅλα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ὁ Ἑβραῖος εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐμπορικὸς ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἠπείρου. Καὶ τούτου ἕνεκα εἶνε τὸ ἀντικείμενον τοῦ φθόνου τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν μὴ δυναμένων νὰ ἐπιτύχωσι μεθ' ὅλην τὴν ἐναγώνιον ἐπιθυμίαν των. Ὅστις ἀμφιβόλλη, ἄς συμβουλευθῇ τὰ χρονικὰ τῶν μεγάλων χρηματιστικῶν ἀνατροπῶν ἐν Βερολίῳ καὶ Βιέννῃ. Θὰ εὕρῃ ὅτι ἡ ἀνωτέρα ἀριστοκρατία ἐν Πρωσίᾳ καὶ τινες καθαρῶτατοι Ἀρῦται ἐν Αὐστρίᾳ εἶχον περιπλεχθῆ εἰς τοιαύτας σκοτεινὰς συναλλαγὰς, εἰς ἃς οὐδεὶς σχεδὸν Ἑβραῖος ἐνείχετο. Καὶ ἀν' ὑπάρχωσι Χριστιανοὶ τινες ἀπαξιούντες νὰ μετέλθωσι τὰς ἀναμοχλευτικὰς τέχνας ὅσαι ἄγουσιν εἰς τὸν πλοῦτον, ὑπάρχουσι τοιοῦτοι καὶ μεταξὺ τῶν Ἑβραίων. Ὑπάρχουσιν ἐκεῖνοι οἵτινες ἀγωνίζονται ν' ἀνοίξωσιν ἀνεξάρτητον δρόμον καὶ ζητοῦσι τὴν πλήρωσιν ὑψηλοῦ τινος πόθου, ὑπεράνω τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν ὁμοίων των. Δὲν εἶδομεν τὸν γενναϊότατον ἐκεῖνον καὶ ἀφιλοκερδέστατον τῶν ἀνδρῶν, τὸν Ἐμὶν Πασᾶν, ἀποστέργοντα τὰς τιμὰς τῆς δημοσιότητος καὶ ἀπαξιούντα τὰς δεξιώσεις ἑκατὸν πόλεων, ὅπως ἐπιστρέψῃ πάλιν εἰς τὴν Μαύρην Ἠπειρον ν' ἀποθάνῃ; Οὔτε δυνάμεθα νὰ λησμονήσωμεν τὸ

ισχυρόν ρεῦμα τοῦ πνευματικοῦ ἰδανισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἐχαρακτήρισεν ἀείποτε τὰ ἐκλεκτότερα πνεύματα τῆς ἰουδαϊκῆς φυλῆς ἀπὸ τοῦ Ἡσαίου μέχρι τοῦ Σπινόζα. «Πωλῶ τὸ ἔργον τῶν χειρῶν μου» ἔκραζεν ὁ πτωχὸς ὑαλοκόπτης τοῦ Ἀμστελοδάμου. «Ἄλλὰ τὸ ἔργον τοῦ ἐγκεφάλου μου τὸ κρατῶ δι' ἑμαυτόν», προσέθηκεν ὁ ὑπερήφανος πανθειστής, ὁ ἀποσυνάγωγος.

Εἰς τὰ χωρία τῆς Ἀνατολικῆς Πρωσίας, ἐν Σιλεσίᾳ κτλ., ὁ Ἰουδαῖος εἶνε ὁ καθολικὸς προνοητὴς τοῦ τόπου. Προμηθεύει τὰ πάντα, ἀπὸ τῆς καπνιστῆς ἀρέγγας ἢ δέσμης κλωστῶν μέχρι τῆς κάσσας τοῦ πετρελαίου. Αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ Ἑβραίου εἶνε συνώνυμον μὲ τὸ τοῦ πραγματευτοῦ. Μεθ' ὅλας τὰς φυλετικὰς προλήψεις, οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων συναλλάσσονται μετ' αὐτοῦ ἐν πάσῃ ἐμπιστοσύνῃ. Καλοκαιρινὴν τινα ἐσπέραν, ὅταν ὁ σχολάσας γεωργὸς ἢ χειρῶναξ κάθηται εἰς τὸ καπηλεῖον, πίνων νοθευμένον οἰνόπνευμα, δύνασθε νὰ ἴδητε τὸν Ἑβραῖον μικροπραγματευτὴν νὰ σκαλίξῃ τὸ ὄπισθεν τῆς οἰκίας κηπάριον του καθόσον ὁ ἥλιος χαμηλώνει. Ὁ υἱὸς του ἵσταται παρὰ τὸ πλευρόν του. Ἐπανῆλθε πρὸ μικροῦ ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου, ὅπου ἐσπούδασεν ἰατρικὴν· ἔλαβε τὸν βαθμὸν του summa cum laude, ἄριστα. Περὶ τὰς διακοπὰς του τρέχων ἐδῶ κ' ἐκεῖ περὶ τὸ χωρίον, καὶ λέγεται ὅτι ἐθεράπευσε πολλὰ νοσήματα τὰ ὁποῖα εἶχον φέρῃ εἰς ἀμηχανίαν τὸν τακτικὸν ἰατρὸν τοῦ χωρίου. Ἀρχίζει ἤδη νὰ ἔχῃ φήμην. Τὸν ἄλλον χρόνον, λέγουσι, θὰ διορισθῇ εἰς ἑκτακτον καθηγησίαν. Ἄ! Τότε θὰ ἔλθῃ ἢ ἀμειβῆ, ὅταν θὰ ἵσταται ὑπερηφάνως εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Πανεπιστημίου. Ὁ γηραιὸς πατὴρ του καὶ ἡ μήτηρ του θὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ὅπως παρευρεθῶσιν εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσίν του καὶ ἴδωσιν τὸν θρίαμβόν του.

Γ'

Οὕτω ἡ ἑκτακτος ἐπιδεξιότης, ἀπέναντι καταπληκτικῆς ἀνισότητος, ἐν τῇ πάλῃ τοῦ βίου, εἶνε τὸ μυστήριον τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἰσχύος τῶν Ἑβραίων ἐν Εὐρώπῃ. Εἶνε κάπως τὸ συμπλήρωμα τοῦ ὀλοξυρίστου σιωπηλοῦ Ὁβερνιάτου τῆς Γαλλίας, τοῦ ὄχρου Γιάγκη τῶν Ἀνατολικῶν Πολιτειῶν, τῶν βορείων συμπατριωτῶν μας τῶν Σκώτων, οἵτινες μᾶς προμηθεύουσι τοὺς νομοδιδασκάλους μας, τοὺς μεγαλεμπόρους μας, τοὺς ἀρχιτραπεζίτας, τοὺς ἰδιοκτῆτας τῶν ἐφημερίδων καὶ τοὺς

διασήμεους ἰατροὺς, ἐνὶ λόγῳ τοὺς ρωμαλεωτέρους παλαιστάς εἰς τὰς καθημερινὰς μάχας μας.

Ἄλλὰ καὶ πάλιν εἶνε ἀνόμοιοι, διότι οἱ Ἑβραῖοι ἴστανται μεμονωμένοι, χωριστὴν ἀποτελοῦντες ὁμάδα, διαφοροῦ τόπου καὶ ἐθίμων· ἀποχωρισμένη φυλὴ, ἀκμάζουσα καὶ πλουτοῦσα μειονότης, μὴ δυναμένη ἢ μὴ θέλουσα νὰ συγχωνευθῇ καὶ χαθῇ ἐν τῇ πλειονότητι. Οὕτως ὅλα τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῶν ἐξέχουσι τολμηρῶς ὡς οὐδεμιᾶς ἄλλης φυλῆς, ἐξαιρουμένων τῶν Αἰθιοπῶν καὶ τῶν Κινέζων ἐν Ἀμερικῇ.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Ἑβραίου εἶνε ὄχι μόνον τὸ κυριώτερον αἷτιον, ἀλλὰ, ὑπὸ γενικὴν ἔποψιν, εἶνε μέχρι τινὸς τὸ ἀκριβὲς μέτρον τοῦ μίσους τὸ ὁποῖον ἐμπνέει. Ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἶνε διὰ τὰς ἀνωτέρας τάξεις καὶ μέρος τῆς μέσης τάξεως, ὅ,τι αὐταὶ εἶνε διὰ τοὺς κοινωνιστὰς δημοκρατικούς καὶ τοὺς ἀναρχικούς· ἢ ἐπιτυχεστέρα ἀνάπτυξις τῶν ὄρων ὑφ' οὓς ζῶμεν, καὶ ἐναντίον τῶν ὁποίων τὸ μέλλον ξεδιπλώνει τὴν σημαίαν τῆς ἀναρχίας.

Ἡ ἀπομόνωσις αὕτη τοῦ εὐποροῦντος καὶ ἰσχυροῦ Ἑβραίου, καὶ τὰ ἰδιαίτερα ἐνστικτα τῆς φυλῆς του, εἶνε αἱ πηγαὶ τῆς κοινωνικῆς ἀπόψεως τοῦ ἀντισημιτικοῦ κινήματος. Ἀποτελοῦσι δὲ τὸν μέγαν φραγμὸν κατὰ τῆς μόνης λύσεως τῆς δυσχερείας, ἣτις θὰ ἦτο ἡ ἀπορρόφησις τῶν Ἰουδαίων ὑπὸ τῆς πλειονότητος. Τοῦτο ἐφαρμόζεται ἰδίως εἰς χώρας ὡς ἡ Γερμανία, Αὐστροουγγαρία καὶ Ρωσία, ὅπου τόσος εἶνε ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἑβραίων*, ὥστε ἡ ἀπορρόφησις δυσκόλως δύναται νὰ νοηθῇ ἄνευ ἐπαισθητῆς μεταβολῆς τοῦ ὅλου χαρακτῆρος καὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς φυλῆς. Καίτοι καλὸν εἶνε νὰ μονομενεύσωμεν ὅτι ἡ γερμανικὴ εὐγένεια ἤλθεν ἤδη εἰς ἐπιγαμίας πρὸς ἰουδαϊκὰ στοιχεῖα. Ἡ διαφορὰ τοῦ χαρακτῆρος, βασιζομένη ἐπὶ τῆς διαφορᾶς τῆς φυλῆς, καὶ ἐπιτετινομένη διὰ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων, δὲν δύναται νὰ ἐξαλειφθῇ δι' ἀπλῆς ἐφαρμογῆς νόμων, ὅσονδήποτε ἐλευθερίων. Αὕτη καὶ πάλιν ἀναφαίνεται. Ὅσον ἰσχυρότερος γίνεται ὁ Ἰουδαῖος, τόσον σφοδρότερα καθίσταται καὶ ἡ ἔμφυτος πρὸς ἐπικράτησιν ὁρμὴ του, καὶ τόσον σφοδρότερον προκαλεῖται τὸ μῖσος ἐκείνων οἵτινες γνωρίζουσι τὰς ὁρμὰς του καὶ τὰς τρομάζουσιν. Οἱ Ρῶσοι κάλλιστα γνωρίζουσι τὸν ἐπιδρομικὸν χαρακτῆρα τῶν Ἰουδαίων ὡς φυλῆς— ὅλαι αἱ σκηροτράχηλοι φυλαὶ

* Ἐν Γερμανίᾳ ὑπάρχουσιν 600 χιλ. Ἑβραίων, ἐν Αὐστροουγγαρίᾳ 1,650,000, καὶ ἐν Ρωσίᾳ λέγεται ὅτι εἶνε μεταξύ τεσσάρων καὶ πέντε ἑκατομμυρίων.

εἶνε ἐπιδρομικαί — καὶ ἔχοντες διδάγματα ἐκ τῆς πείρας πολλῶν ἑκατονταετηρίδων, ἤρχισαν νὰ προβλέπωσιν ὅτι δυνατόν ποτὲ οἱ Ἰουδαῖοι νὰ γείνωσι μὲ τὸν καιρὸν δεσπότηαι των, καὶ ὅπως κόψωσι τὸ κακὸν πρόρριζον, ἀπεφάσισαν ν' ἀπαλλαγῶσιν αὐτῶν. Κατὰ τὴν γνώμην πολλῶν, ἔχουσιν εὐλόγους ἀφορμὰς νὰ φρονῶσιν οὕτω.

Ἡ λύσις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ προβλήματος δι' ἀπορροφήσεως ἀπησχόλησεν ἤδη τὴν προσοχὴν τῶν εὐ φρονούντων. Ἐν προσφάτῳ φυλλαδίῳ τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῶν Δύο Κόσμων», ὁ Λεροῦ Βωλιὲ ἐκφέρει τὴν γνώμην του ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι θὰ συγχωνευθῶσι μὲ πᾶν ἔθνος τὸ ὁποῖον θὰ τοὺς δώσῃ ἀφορμὴν πρὸς τοῦτο. Ἀλλὰ παραλείπει ν' ἀναφέρῃ παραδείγματα ἐκ τοῦ παρελθόντος πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ του. Ὁ Τράϊτσκε ἐκφράζει τὴν ιδεάν ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι πρέπει νὰ παύσωσι νὰ αἰσθάνωνται ἑαυτοὺς ὡς χωριστὴν τάξιν, καὶ πρέπει νὰ χαθῶσιν ἐντὸς τοῦ Γερμανικοῦ ἔθνους, ὡς λέγεται ὅτι συνέβη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἀλλὰ ὑποδεικνύει καὶ τὴν διαφορὰν τὴν ὑπάρχουσαν εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, καὶ τὰς δυσκολίας τὰς ἀναφουρέντας ἐκ τούτου. Ἐν πρώτοις, ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἰουδαίων εἰς τὰς δύο ταύτας χώρας εἶνε σχετικῶς ἐλάχιστος. Ἡ Ἀγγλία καὶ Γαλλία, ἔχουσιν, ἐκτὸς τούτου, πολὺ ἀρχαιότερον καὶ στερρότερον πολιτισμὸν παρὰ ἢ Γερμανία καὶ Αὐστρία. Ἐκτὸς τῶν Ἀγγλων, οἱ Ἀμερικανοὶ ὡς καὶ οἱ Γάλλοι, παράγουσι τύπους ἰκανωτάτους νὰ ἐπιμεληθῶσιν ἑαυτῶν ἐν τῇ πρὸς τὸν Σημίτην βιωτικῇ πάλῃ. Διότι δὲν εἶνε οἱ φιλελεύθεροι ὄροι τῆς ἀνοχῆς οἵτινες ἐπιβάλλουσιν ὄριον εἰς τὸν συναγωνισμὸν τοῦ Ἰουδαίου, ἀλλ' ἢ στίβαρότης καὶ ἡ ρώμη ὅπου ταῦτα λείπουσιν, οἱ Ἰουδαῖοι τάχιστα ἀναφαίνονται εἰς νικηφόρα στίφη, ἐὰν ὑπάρχη τι πρὸς κατάκτησιν. Ἀφ' ἑτέρου δὲ, αὐταὶ αἱ ἀδυναμίαι τοῦ γερμανικοῦ χαρακτῆρος ἐπέφεραν, κατὰ τὸν Τράϊτσκε, τὴν διανοητικὴν δεσποτείαν τῶν Ἰουδαίων. Ἀξία δὲ παραθέσεως ἐκ τῆς πηγῆς ταύτης εἶνε ἡ ἐπομένῃ παράγραφος:

«Ἡ ἡμετέρα ἀναλγησία καὶ ἀμβλύτης θὰ ἠδύνατο πολλὰ νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τὰς οικονομικὰς ἀρετὰς τῆς Ἰουδαϊκῆς φυλῆς. Ἀντὶ τούτου ὑπῆρξαμεν μόνον λίαν εὐαίσθητοι πρὸς τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς δεινοπαθείας τοῦ Ἰουδαϊκοῦ στοιχείου. Ὁ κοσμοπολιτισμὸς μας συνήνησε μόνον κατὰ τὸ ἡμισυ τὸν ἔθραϊκόν, καὶ ἡ φιλοδοξος διάθεσις μας εὔρε τέρψιν εἰς τὸ ἐρεθιστικὸν ὕφος τοῦ φιλοσκανδάλου Ἰουδαϊκοῦ τύπου. Λαὸς μὲ σταθερὰν ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν ποτὲ δὲν θὰ ἐπέτρεπε νὰ ἀναπτυχθῇ ἡ ἀγε-

νῆς βωμολοχία τῶν κληρονόμων τοῦ Βέρνε' λαὸς μὲ σεμνοὺς καὶ κοσμίους τρόπους θὰ ἐγνώριζε καλλίτερον πῶς νὰ προφυλάξῃ τὴν γλῶσσάν του ἀπὸ τῶν μολυσμάτων τῆς Ἰουδαϊκῆς βαναυσότητος».

Καὶ ἡ μαρτυρία αὕτη εἶνε ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν ἱστοριογράφον τῆς Πρωσίας!*

Καὶ ἡ διαγωγὴ πολλῶν ἐκ τῶν ἀντισημιτικῶν κηρύκων καὶ δημεγεργῶν οὐ μικρὸν μετέχει τῆς χαρακτηριστικῆς ταύτης ἀδυναμίας. Παραπαίουσιν οὗτοι εἰς τὰς περὶ τῶν πραγμάτων δηλώσεις των, καὶ ἠττώνται συνήθως ἐνώπιον τῶν δικαστηρίων. Ἀμοιροῦσι διανοητικῆς εὐστοχίας καὶ βασιμότητος, ὡς καὶ τοῦ ἠθικοῦ τῆς ἀκριβείας, καὶ γίνονται συχνότατα συνένοχοι καὶ ὄργανα συκοφαντιῶν, στερούμενοι τῶν διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν πόρων δι' ὧν καθίσταται ἰκανὸς ὁ Ἰουδαῖος νὰ ἐνεργῇ ἐπιτυχῶς.

Περιπλέον οἱ Ἰουδαῖοι εἶνε τώρα τόσοσιν ἰσχυροὶ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης, ὥστε νέα αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ των θὰ ἐπιτείνῃ ἀκόμη τὰ προσόντα τῆς ἐπιθετικότητος καὶ ὑπερηφανείας, τὰ ὁποῖα ἐχαρακτήρισαν αὐτοὺς ἀπὸ δισχιλίων καὶ πλέον ἐτῶν. Τότε δὲν θὰ εὐχαριστοῦντο πλέον νὰ κατὰκινῶνται ἐν προβατώδει ταπεινότητι, ὡς κατ' ἀνοχὴν ὑπάρχοντες, ἢ καὶ ἐν ἰσότητι. Ὁ ρήτωρ των καὶ ἱστορικός των, ὁ Γραϊτς, ἀναφωνεῖ ἐν ἐξάρσει: «Οἱ Ἰουδαῖοι ἀνεγνωρίσθησαν μὲνει μόνον ν' ἀναγνωρισθῇ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ.»

Ἀφοῦ ὁ Ἰουδαϊσμός ὡς κοινότης θρησκευτικῆ ἀνεγνωρίσθη πρὸ μακροῦ χρόνου, ἡ ἀπαίτησις αὕτη δύναται νὰ προσημαίνῃ μόνον τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ὡς χωριστῆς κοινότητος ἐντὸς ἔθνους, καὶ εἰς τοῦτο ὁ Τράϊτσκε λακωνικῶς ἀπαντᾷ: Ποτέ!

* Ἄν θὰ ἐπιμείνωσιν οἱ Ἰουδαῖοι εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τοιοῦτου ιδεώδους, τὸ μέλλον μόνον θὰ δεῖξῃ ἐν τῷ μεταξύ, δυσάωνον δι' αὐτοὺς εἶνε ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἰουδαίων οἵτινες περιβάλλουσι τὸν Χριστιανισμὸν ἐμειώθη ἀπὸ τῆς χειραφετήσεώς των. Εἶνε κατ' οὐσίαν βέβαιον ὅτι ἡ φυλὴ αὕτη, ἢ μὴ γνωρίζουσα λήθην καὶ συγγνώμην, ποτὲ δὲν θὰ παύσῃ τὴν κρυφίαν ἐχθρότητά τῆς ἐναντίον τῆς καθεστῶσης τάξεως ὅπουδῃ-

* Ὁ Τράϊτσκε λέγει πρὸς τούτοις ὅτι νεαροὶ Ἑβραῖοι εἰσέρχονται εἰς Γερμανίαν ἐκ Πολωνίας, πωλοῦντες παλαιὰ φορέματα, καὶ εἰς ὀλίγα ἔτη κατορθώνουν νὰ ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης ὡς δημοσιογράφοι. Ἀλλὰ παραλείπει νὰ ἐξαγάγῃ τὰ ἀναπόφευκτα συμπεράσματα ἐκ τοιοῦτων ἐκπληκτικῶν γεγονότων.

ποτε, ἐνόσω καὶ ἐν μόνον ὄστρακον κοινωνικῆς προγραφῆς ἐπιφέρεται κατ' αὐτῆς, ὡς παραδείγματος χάριν ὁ ἀποκλεισμός ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἐν ἐνεργείᾳ ἀξιωματικοῦ ἐν Γερμανίᾳ.

Κατὰ τὴν γνώμην ἄλλου συγγραφέως, τοῦ Ροβέρτου Ἔσσην, «ἐνόσω οἱ Ἰουδαῖοι δὲν εὐρίσκουσι συμφέρον των νὰ ἀποκτήσωσιν ἐθνικὰ αἰσθήματα, πᾶσα παρόρμησις καὶ πᾶν μέτρον θὰ εἶνε εἰς μάτην». Βέβαιον ἐπίσης εἶνε ὅτι, ἐνόσω οἱ Ἰουδαῖοι ἐμπνέουσι φθόνον καὶ φόβον ὁμοῦ, ἢ ἔχθρα αὕτη δὲν θὰ παύσῃ. Διότι ὁ φόβος εἶνε μήπως αὐξανομένων τῶν πλεονεκτημάτων των, ἐπὶ μᾶλλον συναυξήσῃ καὶ ἡ δύναμις των. Οὕτως ἡ πρόοψις εἶνε πᾶν ἄλλο ἢ αἰσία.

Ἐνυπάρχει τις ἱστορικὴ νέμεσις εἰς τὸ ὅτι τοσοῦτον ἀμοιβαῖον ὄνειδος καὶ ψεύδος διακρίνει τὸν ἀνταγωνισμόν εἰς ὃν ὑπόκεινται οἱ Ἰουδαῖοι; Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, ἐφ' ὅσον πραγματεύεται ἱστορικὰ ὑποκείμενα, εἶνε συνεχῆς ὄνειδισμός τῶν ἐθνικῶν καὶ ἔπαινος τοῦ ἐκλεκτοῦ Λαοῦ. Οὗτος εἶνε ὁ ἀγαθός, ὁ ἡγαπημένος, ὁ ἐκλεκτός· ἐκεῖνοί εἶνε οἱ ἀκάθαρτοι, οἱ ἀνάισθητοι λατρευταὶ τοῦ Βάαλ.

Σήμερον οἱ Ἰουδαῖοι φαίνονται μᾶλλον σκοποῦντες πῶς ν' ἀμαυρώσωσι τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀντισημιτικῶν ἀρχηγῶν παρὰ πῶς νὰ εὕρωσι πρακτικὴν μέθοδον ὅπως ἀντεπεξέλθωσιν εἰς τὰ κρατοῦντα αἰσθήματα. Δὲν θέλουσιν νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι, ὅσον πλείονες μομφαὶ ἐπιρριφθῶσι κατὰ τῆς ἀκεραιότητος τινῶν ἐκ τῶν πολεμίων των, τόσον πλείονες ἀφορμαὶ φόβου ὑπάρχουσι περὶ τοῦ τί δύναται νὰ συμβῇ ἐὰν εὐρεθῶσιν ἡγέται ἀνεπιλήπτου χαρακτῆρος. Καὶ ὅτι οὗτοι δὲν εἶνε εὐκαταφρόνητοι, καὶ ἂν ἀκόμη εἶνε φανατικοί, μόνον ὁ τυφλότατος δύναται ν' ἀρνηθῇ. Ὁ φοβερός Στέγκερ δυνατόν νὰ εἶνε φανατικός, δυνατόν ν' ἀμοιρῇ τῶν ὑψηλῶν τοῦ μεταρρυθμιστοῦ προσόντων, ἀλλὰ τὸ ν' ἀμφισβητῇ τις τὴν τιμιότητα τοιοῦτου ἀνδρός, ὅστις περιεφρόνησε περιμάχητον αὐλικὸν ἀργόμισθον ἀξίωμα, ὅπως μείνῃ ἐλεύθερος ν' ἀποδυθῇ εἰς πάλιν ἐν ἧ οὐδὲν ἄλλο εἰμὴ πικρίας μόνον θ' ἀπολαύσῃ, εἶνε ὡς νὰ πράττῃ τι τὸ ὁποῖον ἐπιστρέφει ἐπὶ τὸν αὐτουργόν. Τίς θὰ ἔψευγε τὸν χαρακτῆρα τοῦ Μελάγγθωνος; Καὶ ὅμως πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐκρινεν ἄξιον σκόλοπος τὸν ἄνθρωπον ὅστις θὰ ἠρνεῖτο τὴν Ἁγίαν Τριάδα. Παραμυθία θὰ εἶνε διὰ τοὺς διωκομένους νὰ γινώσκωσιν ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ φανατισμοῦ ὑπόκειται εἰς θάνατον ἐξ ἀτροφίας, ἐκτός ἂν ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι νὰ μεταβάλωσι τὸ σπέρμα του εἰς φιλαδελφίαν. Οἱ Ἰουδαῖοι θὰ ἐσκέπτοντο ὀρθότερον ἐὰν ἐλάμβανον τολμηρῶς τὴν στάσιν των ἐπὶ τῶν πραγματι-

κῶν ὄψεων τοῦ ζητήματος. Θὰ ἠδύναντο ἐπίσης νὰ λάβουν τὸν κόπον νὰ παρατηρήσωσιν ὅτι δύναται νὰ συνυπάρξῃ ἀνταγωνισμός κατὰ τῶν ὑπερβασίων τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ συνάμα ἄκρος σεβασμός πρὸς τὸν Ἰουδαῖον ὡς ἄτομον, καὶ ὅτι ὁ σεβασμός οὗτος πρέπει ν' ἀνταποδίδεται, τουτέστιν ὅτι δὲν θὰ ζημιώσῃ ἐπὶ τέλους τοὺς Ἰουδαίους τὸ νὰ μὴ ἀρνοῦνται τὸν φόρον τοῦτον εἰς ἐντιμον πολέμιον. Αἱ ἐνοχλήσεις εἰς ὅσας ἀτομικῶς ὑπόκεινται εἶνε μόνον μία τῶν ἀφεύκτων συνεπειῶν, αἵτινες, εἰς ὅλας τὰς μεγάλας μάχας, πλήττουσιν ἀγαθοὺς καὶ κακοὺς ἅμα. Ὁ πόλεμος δὲν ἀγαπᾷ τὰς θωπείας, καίτοι διακρίνομεν ἀνόμους καὶ δικαίους πολέμους, κατὰ τὸ μέρος μεθ' οὗ εἴμεθα τεταγμένοι. Τὸ ἀντισημιτικὸν κίνημα ὁμοιάζει πολὺ μὲ εἶδός τι πολέμου.

Ἡ παρ' ἡμῖν ἀγνοῦσις τῆς ἱστορίας δυνατόν νὰ εἶνε ἐλλιπής, καίτοι αὕτη ἐπαναλαμβάνει ἑαυτήν. Οὕτω αἱ παρελθούσαι ἑκατονταετηρίδες, ἐξ ἀποστάσεως θεωρούμεναι, συμπύσσονται εἰς ἀλλήλας, ὡς οἱ κύλινδροι τηλεσκοπίου. Ὁ χρόνος βραχύνει τὴν ὄψιν μας. Προσηλούμεν τὸ πνεῦμα εἰς σποραδικὰς ἐκρήξεις βίας ἐν τῷ παρελθόντι, καὶ τείνομεν νὰ λησμονῶμεν τὰς περιόδους τῆς εἰρήνης, αἵτινες παρεντίθενται μεταξὺ αὐτῶν. Πᾶσα ἐκδήλωσις βίας διὰ βραχέων καταδικάζεται ὡς βαρβαρότης. Προσκολλῶμεν τὴν πίστιν μας εἰς λέξεις, ὡς «ἀνεξίτηρησία», «φωτισμός», «ἀνθρωπισμός», καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ποτὲ δὲν ἀποκάμνουσιν ἐπαναλαμβάνοντες ταύτας μεθ' ἡμᾶς. Οἱ πρόγονοί μας δὲν εἶχον, εἰμὴ σπανίως, διδαχτῆ νὰ περικαλύπτωσιν ἐν ὑποκρισίᾳ τὰ κινουντα αἷτια. Οὐδ' ἀνέπτυσσον εὐρείας θεωρίας περὶ τῆς φυσικῆς ὁρμῆς τῶν φυλῶν πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ διεκδίκησιν τῶν ἰδίων δικαίων των· ἠκολούθουν ἀπλῶς τυφλὰς ὠθήσεις συμφέροντος, αἵτινες δὲν ἐξέλιπον ἀπὸ τὴν ἀνθρωπότητα ποτέ.

Τίς οἶδεν, ἴσως οἱ ἀπόγονοί μας θ' ἀναφέρωσι τὴν καταπίεσιν τοῦ Κινέζου θητός ἐν Αὐστραλίᾳ, τὴν ἐξολόθρευσιν τῶν Ἰνδῶν τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ὡς καὶ τῶν αὐτοχθόνων τῆς Αὐστραλίας, τὴν ἀνηλεῆ σφαγὴν τῶν Παμπᾶς-Ἰνδῶν ἐν Ἀργεντίνῃ, ὡς παραδείγματα κάπως παραπλήσια πρὸς τοὺς ἐπανελημμένους ἀλλ' ἀνεπιτυχεῖς διωγμοὺς τῶν προπατόρων των κατὰ τῶν Ἰουδαίων.

Δ'

Ἄλλ' ὑπάρχουσι βαθύτερα αἷτια συντελοῦντα εἰς τὸν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἀνταγωνισμόν, τοῦλάχιστον ἐν τῇ Κεντρῷᾳ Εὐρώπῃ. Ὅπου τὸ

αίσθημα τούτο συμμερίζονται αἱ νοημονέστεραι τάξεις τῆς κοινωνίας, τὸ μόνον αἷτιον δὲν εἶνε ἡ ἑβραϊκὴ ἐπιτυχία, οὐδὲ ἡ συνοδεύουσα πολ-
λάκις αὐτὴν ἐπίδειξις, ἀλλὰ τὸ ἐξαγόμενόν τῆς· ἡ χρῆσις τὴν ὁποίαν
κατηγοροῦνται οἱ Ἰουδαῖοι ὅτι κάμνουσι τῆς δυνάμεώς των, καὶ μά-
λιστα ἐν τῷ τύπῳ, καὶ ὁ φόβος τοῦ τί δύναται ἐκ τούτου νὰ συμβῆ.
Οὕτω, μεταξύ τῶν ἀφορμῶν αἷτινες ἔειναν ν' αὐξήσωσι τὸ κατὰ τῶν
Ἑβραίων μῖσος τῶν Γερμανῶν πρέπει νὰ λογισθῆ ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑ-
βραίων τῶν ἐξεχόντων μεταξύ τῶν ἀνατροπέων κοινωνιστῶν. Οἱ ἄν-
θρωποι λέγουσιν: « Ἐχειραφετήσαμεν τὴν φυλὴν ταύτην μόνον διὰ νὰ
τὴν ἴδωμεν καταγελωσάν τοὺς θεσμούς μας καὶ προμηθεύουσαν ἀποστό-
λους οἵτινες κηρύττουσι τὴν πτώσιν τοῦ Γερμανικοῦ Κράτους· τὸν Μάρξ,
τὸν Λασσάλ καὶ τὸν Σίγγερ, τὸν ἐν Βερολίῳ σοσιαλιστὴν ». Εἶνε ση-
μαντικὸν γεγονός ὅτι, ἐνῶ εἰς Σκωτὸς εἶνε ὁ ἰδρυτὴς τῆς νεωτέρας πο-
λιτικῆς οικονομίας μας, δύο Ἑβραῖοι θὰ εἶνε οἱ προφῆται τῆς σκο-
πουμένης ἀνατροπῆς τῆς. Ὁ Κάρλ Μάρξ εἶνε ὁ πατὴρ τῆς ἀπατηλῆς
θεωρίας τῶν ἀξιών.

Ναί, αἱ θορυβώδεις ἐκδηλώσεις τοῦ ἀντισημιτισμοῦ εἶνε μόνον ὁ βιά-
ναστος ἐξωτερικὸς φλοιὸς βαθυτέρας ἐνδομύχου ἐξεγέρσεως πολλῶν ἐναν-
τίον τῶν ὑλιστικῶν τάσεων τῆς γενεᾶς μας καὶ τῶν συνεπειῶν των·
ἐναντίον τοῦ κηρύγματος τοῦ πλουτισμοῦ ἀντὶ πάσης θυσίας καὶ τῶν
συνόδων αὐτοῦ, τῆς ἀλαζονείας, τῆς ἐπιδείξεως, τῆς χυδαιότητος, τῆς
σκληροκαρδίας καὶ τῆς ὀλιγωρίας πάσης ἠθικῆς ἀρχῆς. Τὸ ἀγέρωχον
τῆς νικηφόρου στρατοκρατίας τῶν παλαιῶν χρόνων ἀναπαρίσταται ὑπὸ
τῶν νικητῶν τῆς σήμερον, Χριστιανῶν ἢ Ἑβραίων, ἐν τῇ ἐπιδείξει τοῦ
νεοπλούτου, ἐν τῷ προπηλακισμῷ παντὸς τοῦ ἰδεώδους καὶ τοῦ ἱεροῦ, ἐν
τῇ ἐκπτώσει πάσης τέχνης μέχρι τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν κα-
πῆλων, παρ' ὧν ζητεῖ τὸν μισθὸν τῆς.

Πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν ὁ Κάρλ Μάρξ μὲ τὴν ὀξυδέρκειαν τῆς μεγαλο-
φυίας ἀνέκραξεν: « Ὅταν ἡ κοινωνία κατορθώσῃ ν' ἀποσκορακίσῃ τὴν
ἐκμετάλλευσιν καὶ τὰ παρομαρτοῦντα αὐτῇ, τότε ὁ Ἰουδαῖος θὰ κατα-
στῇ ἀδύνατος... Ἡ κοινωνικὴ χειραφέτησις τοῦ Ἰουδαίου εἶνε ἡ χει-
ραφέτησις τῆς κοινωνίας ἀπὸ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ».

Κατὰ παραπλησίαν ἔνοιαν ἐκφράζονται σήμερον ὑψίνοες ἄνθρωποι
καὶ ἐκ τῶν ἰουδαϊκῶν τάξεων. Διότι δὲν ὑπῆρξαν ἀνάκαθεν μεγαλεί-
τεροι ἐχθροὶ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ παρὰ οἱ ἰδανισταὶ μεταξύ αὐτῶν τῶν Ἑ-
βραίων. Εὐπαίδευτος Ἰουδαῖος, ὁ Λεοπόλδος Κάρο, ἔθιξεν ἐσχάτως τὴν

χορδὴν ταύτην κηρύξας ὅτι τὸ ἰουδαϊκὸν ζήτημα εἶνε πρὸ παντὸς ἄλλου
ζήτημα ἠθικῆς. « Μάλιστα, γράφει, τὸ μεταξὺ τῶν φυλῶν ὑφιστάμενον
μῖσος δὲν ἀπαιτεῖ τεχνητὴν διέγερσιν, ἀλλ' ἀναθρώσκει αὐτομάτως ἄνευ
πολιτικῶν λόγων δικαιολογούντων αὐτό ». Καὶ ὡς παράδειγμα ἀναφέρει
τὴν ζηλοτυπίαν τῶν Ἀμερικανῶν κατὰ τῶν Κινέζων παριῶν τοῦ Σάν-
Φραντσίσκο.

Ἄλλὰ τὸ ἰουδαϊκὸν ζήτημα δὲν εἶνε οὔτε ὀλοσχερῶς ζήτημα φυλε-
τικῆς ἀντιζηλίας, οὔτε μάχη περὶ τοῦ ἄρτου. Οἱ ἀμερόληπτοι καὶ ἀπα-
θεῖς παρατηρηταὶ δὲν δύνανται νὰ μὴ ἀναγνωρίσωσιν ὅτι ἡ ἐκκλησις
πρὸς τὰς προλήψεις καὶ τὰ ἰδιοτελῆ πάθη μόνον οὐδέποτε θὰ ἠδύνατο
νὰ πλάσῃ τὴν κατάστασιν τοῦ ἀνθεβραϊκοῦ αἰσθήματος τοῦ ἐπικρα-
τοῦντος ἀνά τὴν ἡπειρον. Ὁ ὄχλος ἠδύνατο νὰ ὠρύεται, ἀλλὰ δὲν θὰ
εὔρισκε ποτὲ ἀρχηγούς.

Ὅ,τι μεταδίδει ὑψηλότερον χαρακτῆρα εἰς τὸν ἀνθεβραϊσμόν, οἷον
δυσκόλως δύναται νὰ συναγάγῃ τις ἐκ τῆς ἐσπευσμένης ἀναγνώσεως τοῦ
καθημερινοῦ τύπου, εἶνε ὅτι οὗτος κατώρθωσε νὰ συνταυτισθῆ ἐν μέρει
μὲ ἰσχυρὰν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ἐξεγέρσιν. Πνεῦμά τι ἀνησυχίας
ὑπάρχει διακεχυμένον, αἰσθημα τὸ ὁποῖον ἐνίοτε εἶνε ἄδικον καὶ πρέπει
νὰ κολάζηται· αἰσθημα δυσφορίας, ἣτις οὐδαμῶς περιορίζεται ἐν μόνῃ
τῇ Γερμανίᾳ. Πάλιν Ἰουδαῖος ἀνὴρ, ὁ αὐτὸς οὐ τὴν μαρτυρίαν παρέ-
θεσα πρὸ μικροῦ, ἐκφράζεται κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον: « Ὡς ὁ Ἐχθρὸς
τοῦ Λαοῦ τοῦ Ἰψεν, ὠμίλησα κ' ἐγὼ περὶ τῆς κοινωνίας τῶν ἀστῶν
ὡς ζώσης ἐπὶ τοῦ δυσώδους ἐδάφους τοῦ ψεύδους· παρετήρησα προσέτι
ὅτι μία πηγὴ τοῦ πνευματικοῦ μας βίου δὲν παύει συστηματικῶς νὰ
δηλητηριάζηται· κ' ἐγὼ ἐπίσης ἐδέησα νὰ ἐκτεθῶ εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ
ὄχλου, διότι καθήκόν μου ἐνόμισα νὰ μὴ κρύψω τὴν ἀλήθειαν ἀπαξ
ἀναγνωρισθεῖσαν, ἀλλὰ νὰ κηρύξω αὐτὴν παρρησίᾳ. Καὶ ἂν ὡς ὁ δό-
κτωρ Στόκμαν (πρόσωπον τοῦ δράματος τοῦ Ἰψεν) ἐγκαταλειφθῶ ὑπὸ
πάντων διὰ τοῦτο, πάλιν θὰ σταθῶ παρὰ τὴν σημαίαν τοῦ Στόκμαν
καὶ θὰ ἐπαναλάβω τοὺς ὑπερρφάνους λόγους του: « Ὁ ἰσχυρότατος ἀνὴρ
εἶνε ἐκεῖνος ὅστις ἴσταται μόνος ».

Τὸ αἰσθημα τοῦτο ὑπεισέρχεται ἤδη εἰς τὰ Πανεπιστήμια, κάτωθεν
τοῦ χυδαίου πάθους τὸ ὁποῖον ὑπάρχει κ' ἐκεῖ. Καὶ τοῦτο παρέχει τὸ
ἄριστον ἐπιχείρημα ὅπως πιστεύσῃ τις ὅτι δὲν ἔχομεν ἐνώπιόν μας παρο-
δικὴν ἐκδήλωσιν, ἀλλὰ μᾶλλον σπουδαιότατον κίνημα, ἡ ἐπιρροὴ τοῦ
ὁποίου πιθανόν νὰ φθάσῃ πέραν τῶν ὁρίων τοῦ χρόνου καὶ τοῦ τόπου.

Δύναται μάλιστα νὰ λεχθῆ ὅτι εἶνε ἀντισημιτικὸν μόνον διότι κατευθύνεται κατὰ τῶν Ἰουδαίων ὡς δεξιωτέρων καὶ μᾶλλον νικηφόρων ἀντιπροσώπων τῆς φύσεως ἐκείνης ἤτις, ὡς κλίνουσι νὰ πιστεύσωσι πολλοὶ, προεικονίζει τὴν παρακμὴν τοῦ χαρακτῆρος ἐν τῷ ἔθνει· ὑπάρχουσι ἄνθρωποι οἵτινες διαβεβαιοῦσι σήμερον ὅτι ἡ ἥττα τῆς Ἰένης ὑπῆρξεν ἠθικῶς ὠφελιμωτέρα διὰ τὴν Γερμανίαν ἀπὸ τὴν μάχην τοῦ Σεδάν. Ἄξιον σημειώσεως εἶνε ὅτι οἱ συμπατριῶται τοῦ Γκαίτε ἤρχισαν τελευταῖον ν' ἀναγινώσκωσι λαϊκᾶς ἐκδόσεις τοῦ Δροῦμμονδ ἐκτὸς ἄλλων παραπλησίας τάσεως.

Ἡ ἠθικὴ αὕτη φάσις τοῦ ἀντισημιτικοῦ κινήματος ἰσχυρότατα ἴσως περιγράφεται ἐν τινι ἐκτάκτῳ βιβλίῳ ἐκδοθέντι πρὸ τριετίας. Τίτλοφορεῖται «Ὁ Ρέμβραντ ὡς παιδαγωγός», καὶ ἔσχεν ὑπὲρ τὰς τεσσαράκοντα ἐκδόσεις ἐν τῷ βραχεῖ τούτῳ διαστήματι τοῦ χρόνου. Ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς, γράφων μὲ τὸ ἰδιάζον τυπικὸν ὕφος τῶν Γερμανῶν διδακτικῶν συγγραφέων, εἶνε ἀναμφιλέκτως ἄνθρωπος μὲ ιδέας, μὲ ἐξηρμένον πνεῦμα καὶ εὐγενεῖς σκοποὺς, καὶ τὸ οὐσιωδέστερον μέρος τῆς παρορμησεῶς του τείνει εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἀνάγκης τῆς ἀναπλάσεως τοῦ ἀτομικοῦ χαρακτῆρος. Συμβουλεύει τὴν καλλιέργειαν τῆς τέχνης καὶ τῆς μετριόφρονος ἀπλότητος τοῦ πνεύματος ὡς ἀναγκαίας ὅπως καταπολεμηθῆ νικηφόρος ὁ ὕλισμός τῶν ἡμερῶν τούτων. Ὅλα τὰ ἔθνη τῆς τευτονικῆς, σκανδιναυικῆς, ὀλλανδικῆς καὶ ἀγγλικῆς φυλῆς προτρέπονται νὰ συνταχθῶσι καὶ ἀντιταχθῶσι στερρῶς ἐναντίον τῆς ὀλεθρίας ἐπιρροῆς τοῦ Κελτο-Ρωμαίου καὶ τοῦ Ἰουδαίου ἐν τῇ φιλολογίᾳ, τῇ σκέψει καὶ τῇ διαγωγῇ.

Ὅτι ὑπάρχει εὐρὺς χώρος πρὸς ἠθικὴν ἀναμόρφωσιν ἐν Γερμανίᾳ, καταδεικνύεται περιπλέον διὰ τινος ἐμφαντικῆς περικοπῆς ἐκ τοῦ συγγράμματος Γερμανοῦ λυσσώδους ἐχθροῦ τῶν Ἑβραίων:

«Οἱ Ἑβραῖοι εἶνε μόνον παροδικὴ πανώλης καὶ χολέρα δι' ἡμᾶς. Τὸ ἀληθὲς κακὸν ἐγκείται βαθύτερον. Ὀνομάζεται μικρότης, φθόνος, στένωσις καρδίας, σχολαστικότης, θρασύτης, ἰδιοτέλεια, ἀναισθησία καὶ ἀπειροκαλία· ἐνὶ λόγῳ ἀβδηριτισμὸς καὶ φαρισαισμὸς παντὸς εἶδους.»

Καὶ ἂν δὲν ἀπατώμαι, τοῦτο θίγει αὐτὴν τὴν χορδὴν τοῦ ὄλου ἀνθεβραϊκοῦ κινήματος· τὴν ἀμετρον ἀπόστασιν μεταξὺ θεωρίας καὶ πράξεως.

«Καλεῖτε τοὺς Ἑβραίους πανώλην, καὶ ὅμως, κατὰ τὰς ἰδίας ἐνδείξεις σας, σεῖς οἱ ἴδιοι εἰσθε κάθε ἄλλο παρὰ ἀπολύμανσις. Εἶνε δὲ λίαν ἀπίθανον, ἀροῦ εἰσθε τοιοῦτοι ὅποιοι μόνον σας περιγράφεσθε, ὅτι

θὰ βιάσθητε τὴν πανώλην ν' ἀρκεσθῆ εἰς βραχεῖαν μεταξὺ σας διατριβήν.»

Εὐτυχῶς, ἐν μέγα ἔθνος περικλείει μέσα του κάτι περισσότερον παρὰ δημεγέρτας μόνον καὶ σοφιστάς. Οἱ μεγάλοι λαοὶ ἔχουσιν ἄλλην ἀποστολήν νὰ ἐκπληρώσωσι παρὰ τὴν τῆς ἀτομικῆς ἰδιοτελείας, εὐγενέστερον ἔργον νὰ ἐκτελέσωσι παρὰ τὴν ἄρνησιν τῆς ἐλεημοσύνης.

Ἡ Γερμανία ἦτο πτωχοτάτη χώρα ὅταν ἡ Πρωσσία ἐξηγέρθη κατὰ τοῦ Α' Ναπολέοντος τῷ 1813, καὶ παρέταξε πρὸς μάχην τὸ ἐν δωδέκατον τοῦ πληθυσμοῦ της. Καὶ χθὲς κόμη, ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς μάχης τοῦ Βέρτ, Πρῶσος φαλαγγάρχης βαδίζων ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ συντάγματός του, ἔλαβε θανάσιμον βολὴν εἰς τὴν καρδίαν. Πρὶν ἀποδώσῃ τὴν ὑστάτην πνοὴν του ἐψιθύρισε: «So stirbt sichs schön!» Πότε θ' ἀνατεῖλῃ ἄλλη ἡμέρα μάχης διὰ τινὰς ἐξ ἡμῶν! Καὶ ὅταν δοθῆ τὸ πρόσταγμα ὅπως βαδίσωμεν ἐναντίον τῆς σκληρότητος, τῆς ἐνδείας, τῆς μέθης, τῆς ἐκπορνεύσεως, τῆς καταπιέσεως, τῆς ὑποκρισίας καὶ ἰδιοτελείας, τότε οἱ σκοποὶ τοῦ μέλλοντος θ' ἀποδειχθῶσιν ἀπὸ ἐκείνους οἵτινες πίπτοντες εἰς τοιαύτην μάχην, εἶνε πρόθυμοι νὰ κράξωσιν: «Οὕτω ἀποθνήσκει τις εὐμορφα».

ΑΜΕΡΙΚΗ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ

ΟΠΟΙΟΝ ΤΟ ΣΙΚΑΓΟΝ

ΥΠΟ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΡΕΪΒ

Φίλος Ἀμερικανὸς ἐκ τῆς Νέας Ἀγγλίας, τὸν ὁποῖον συνήνητσα ὅταν ἐταξείδευα ἐν Αὐστρίᾳ ἔν ἔτος πρὶν μεταβῶ νὰ περιέλθω τὴν Ἀμερικὴν, μοὶ ἐσύστησε νὰ παρατηρήσω λίαν ἐπιμελῶς τὰ ἐν Σικάγῳ, «διότι ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις, εἶπεν, ὁ,τι θὰ ἴδητε ἐκεῖ θὰ σὰς δώσῃ σαφῆ ἰδέαν περὶ τῶν πόλεων μας καὶ τοῦ λαοῦ μας». Ἀνεπόλησα τοὺς λόγους του, καὶ θὰ προσπαθῆσω τώρα νὰ δώσω εἰς τὸν ἀναγνώστην τὸ πόρισμα τῆς ἐπισκέψεώς μου εἰς τὴν μεγαλόπολιν ἐκείνην, ἐφ' ὅσον αἱ ἀσθενεῖς μου δυνάμεις μοὶ τὸ ἐπιτρέπουσι.

Τὸ Σικάγον κεῖται ἔκτὸς τὴν μεσημβρινὴν ὄχθην τῆς λίμνης Μιχιγανῆς, ἀπέχον ὑπὲρ τὰ χίλια μίλια διὰ σιδηροδρόμου ἀπὸ τῆς Βοστώνης καὶ δισχιλία μίλια ἀπὸ τῆς θαλάσσης διὰ Βουφφάλου, Μοντρεὰλ καὶ Κεβέκ. Ἀλλὰ καίτοι τὸ Σικάγον ἀπέχει δισχιλία μίλια ἀπὸ τῆς θαλάσσης πλοῖα φορτώνουσι ἐκεῖ, καὶ διὰ λιμνῶν, ποταμῶν, διωρύχων καὶ διὰ τοῦ ποταμοῦ Σαϊντ-Λῳρενς ἢ Ἀγίου Λαυρεντίου, ἐξέρχονται εἰς τὸν Ἀτλαντικὸν κατευθυνόμενα εἰς τὸ τέρμα τοῦ πλοῦ των πρὸς ἐκφόρτωσιν. Ὅταν διηγῆθῃμεν τοῦτο εἰς φίλον, ἀνέκραξεν: «Εἶνε θαυμάσιον». Καὶ εἶνε πράγματι: ἀλλὰ τὸ Σικάγον, ὡς γνωστὸν, εἶνε τὸ θαῦμα τοῦ Νέου Κόσμου. Οἱ περιηγηταὶ

καὶ κοσμογυριστὰ εἰς τὰς Ἠνωμ. Πολιτείας ὅσοι δὲν ἐπεσκέφθησαν τὸ Σικάγον, δὲν εἶδον τὴν Ἀμερικὴν. Ἡ γέννησις καὶ αὐξήσις τῆς πόλεως ὑπῆρξε θαυμαστὸν τι. Δὲν εἶνε ἀρχαιοτέρα μιᾶς πεντηκονταετίας, καὶ ἔχει ἤδη πληθυσμὸν 600 χιλ. ψυχῶν. Κατὰ τὸν πλοῦτον, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν εἶνε ἴσως ἡ δευτέρα πόλις τῆς Ἀμερικῆς. Ἡ ἐργασία τοῦ σιδηροδρόμου εἶνε τεραστία. Τοῦτο δίδει κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν πόλιν τὰ λαμπρὰ ἐμπορικὰ τῆς πλεονεκτήματα. Τὸ Σικάγον ἔχει σιδηροδρομικὴν συγκοινωνίαν μὲ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἀμερικῆς. Τὰ τραῖνα ἔρχονται ἐκ τῆς μεσημβρίας, ἐκ τῆς ἀνατολῆς καὶ τῶν βορειοδυτικῶν μερῶν, κομίζοντα εἰς τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς ἀποθήκας τῆς πόλεως τὸ προϊόν τῶν καλλιεργουμένων νῦν πεδιάδων καὶ λειμῶνων τῆς ἀπωτάτης δύσεως. Ὑπάρχουσι τεσσαράκοντα διάφοροι γραμμαὶ σιδηροδρόμων εἰς ἄμεινον συγκοινωνίαν πρὸς τὸ Σικάγον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τραίνων ὅσα φθάνουσι καὶ ἀναχωροῦσι καθημερινῶς ἀπὸ τὴν πόλιν εἶνε ὑπὲρ τὰ τριακόσια καὶ ὅταν ἀναλογισθῆ τις ὅτι εἶνε ὀλιγώτερον τῶν πεντήκοντα ἐτῶν ἀφότου ἐστρώθη ἡ πρώτη γραμμὴ, τόσον θαυμασιώτερον φαίνεται τὸ πρᾶγμα.

Ἐκ τῶν διαφορῶν βιομηχανιῶν τοῦ Σικάγου αἱ εὐρύτεραι συνίστανται εἰς τὴν ξυλείαν, τὸν σίτον, τὸν βοῦν, τὸν χοῖρον, τὰ ἔρια, τὰ δέρματα καὶ τὰ χρειώδη τοῦ βίου. Ὁ κ. Βλέιν, πρῶην ἐμπορος, ξεναγῶν με εἰς μέρη ἀξιοπερίεργα ἐντὸς καὶ πέριξ τῆς θαυμαστῆς πόλεως, παρετήρησε μειδιῶν: «Βλέπετε, κύριε, κοντεύομεν νὰ ἀφήσωμεν ὀπίσω τὴν Νέαν Ὑόρκην». Εἶπομεν ἀλλαχού* ὅτι ἤξιζε τὸν κόπον νὰ διαπλεύσῃ τις τὸν Ἀτλαντικὸν ὅπως ἴδῃ τὸν Νιαγάραν: ἀλλὰ δι' ἀνθρώπους πρακτικούς, ἐνδιαφερομένους εἰς τὴν ὑλικὴν πρόοδον μιᾶς χώρας, εἰς τοὺς σιδηροδρόμους, τὰς ἀγορὰς, τὰ ἐργοστάσια, εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ ἄλλους κλάδους ἐπιχειρήσεων, περισσότερον ἀξίζει νὰ διαπλεύσῃ τὸν Ἀτλαντικὸν ὅπως ἴδῃ τὸ Σικάγον. Πρὸ πενήκοντα καὶ πέντε ἐτῶν, τὸ ὄνομα δὲν ὑπῆρχεν εἰς τοὺς ἀρίστους χάρτας τῆς Ἀμερικῆς. Οἱ πρῶτοι λευκοὶ ἄνθρωποι οἵτινες ἐπεσκέφθησαν τὸ διαμέρισμα ἦσαν δύο ἰησοῦται ἱεραπόστολοι, τῷ 1662. Οἱ Ἴνδοι τοῦ Δελαβάρε, ἡ ἀληθεῖς ἄνθρωποι, ὡς ὀνόμαζον ἑαυτοὺς, κατώκουν τὰ μέρη ἐκεῖνα τῷ 1818 δύο μόνον οἰκογένεια λευκῶν διέμενον ἐν Σικάγῳ. Ὁ πρῶτος

* Ὁ συγγραφεὺς ἐξέδωκε βιβλίον περὶ Ἀμερικῆς, ἐν τῶν κεφαλαίων τοῦ ὁποίου εἶνε τὸ ἄνω παρατιθέμενον.

λευκός άνθρωπος ὅστις ἔκτισεν οἰκίαν διὰ τὸν ἑαυτὸν του εἰς τὸν τόπον ἦτο Σκῳτός. Τῷ 1831, δωδεκάς οἰκογενειῶν ἀπετέλουν ὅλον τὸν πληθυσμόν. Ὁ ἀνὴρ ὅστις μᾶς ἐπληροφόρησε περὶ τῶν ἱστορικῶν τούτων γεγονότων ἐσεμνύνετο λέγων ὅτι ἡ οἰκογένειά του ἦτο μία τῶν δώδεκα. Μέχρι τοῦ 1831 δὲν ἐπῆλθε πρόοδος ἐν Σικάγῳ, οὔτε ὁδοί, οὔτε δημοτική ἀρχή, οὔτε ταχυδρομεῖον, οὔτε θρησκευτική σύναξις, οὔτε θρησκευτικὰ σχολεῖα, καὶ ὅπερ θὰ φανῆ εἰς τινὰς παράδοξον, οὔτε κἂν χριστιανικὸν κήρυγμα ἢ σκία ἱεραποστόλου. Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, τὸ Σικάγον ἦτο ὡς στρατόπεδον εἰς τὰ δάση, ὑποκείμενον εἰς ἐπιδρομὰς ἄρκτων καὶ λύκων καὶ εἰς εἰσβολὰς βαρβάρων. Τῷ 1835, ἄθροισμά τι ἀνθρώπων ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν δερμάτων ἐγκατεστάθη εἰς τὸ μέρος, καὶ ὁ πληθυσμὸς ἠύξησεν εἰς τρισχιλίας ψυχάς. Κατ' ἐκεῖνον περίπου τὸν χρόνον οἱ πρῶτοι οἰκῆτορες συνέλαβον σχέδιον διαρκοῦς ἀποικισμοῦ. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ κατασκευὴ τῆς μεγάλης διώρυγος τοῦ Ἰλλινοῦ καὶ τῆς Μιχιγγανῆς, ἣτις συνδέει τὴν μεγάλην σειρὰν τῶν λιμνῶν μὲ τὸν Μισσισιπῆν, καὶ εἰς τοῦτο ἀνευρίσκεται ἡ πρώτη ἀληθῆς ὠθησις εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν τοῦ Σικάγου. Ἡ πόλις δὲν ἔπαυσε ν' αὐξάνη, ὅτε, κατὰ Μάρτιον τοῦ 1837, παρεχωρήθη ἐπισημῶς προνόμιον πολιτισμοῦ, καὶ ἐνεργηθείσης τῆς πρώτης δημοτικῆς ἐκλογῆς ἐξελέχθη δήμαρχος ὁ Γ. Β. Ὀγδεν.

Ἡ ἐπομένη στατιστικὴ εἰς στρογγυλοὺς ἀριθμοὺς θὰ δεῖξῃ τὴν μεγάλην πρόοδον τοῦ Σικάγου. Τῷ 1818 δύο μόνον λευκαὶ οἰκογένειαι· τῷ 1831 δώδεκα μόνον ἐν μέσῳ λύκων καὶ ἀγρίων· τῷ 1840 ὑπῆρχε πληθυσμὸς 5 χιλ. ψυχῶν· τῷ 1845, 12 χιλ.· τῷ 1850, 29 χιλ.· τῷ 1855, 70 χιλ.· τῷ 1860, 110 χιλ.· τῷ 1865, 200 χιλ.· τῷ 1870, 300 χιλ.· τῷ 1875, 400 χιλ.· τῷ 1880, 500 χιλ.· καὶ τώρα εἶνε περὶ τὰς 600 χιλιάδας ἐν τῇ πόλει. Ἡ αὐξήσις τοῦ Σικάγου ὑπῆρξε θαυμασιωτάτη. Ἐλαβε τὸ ὄνομα, καὶ εἶνε παντοῦ γνωστὴ ἐν Ἀμερικῇ, ὡς ἡ πόλις «ἐμπρός, μάρς», ἢ ἡ «ἀστραπιαία πόλις» τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Ὁ Νιούμαν Χῶλλ λέγει ὅτι, ὅταν ἐπεσκέφθη τὸ Σικάγον, τοῦ ἐφάνη ὅτι ἔβλεπε τὴν λέξιν «ἐμπρός, μάρς» γραμμένην εἰς πᾶσαν πρόσοψιν, καὶ ὅτι τὴν ἤκουε προφερομένην εἰς πᾶσαν συνδιάλεξιν.

Πολλὰ πράγματα, τὰ ὅποια εἶχον ἀναγνώσει περὶ τῶν Ἀμερικανῶν, δὲν τὰ ἐπίστευα ἐωσότου διέπλευσα τὸν Ἀτλαντικόν· παραδείγματος χάριν, τὴν ὑψωσιν, τὴν κίνησιν καὶ ἐκτόπισιν τῶν οἰκιῶν. Εἶχον ἀναγνώσει περὶ τούτου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ τὸ πιστεύσω ἐωσοῦ τὸ ἶδω

ἰδίους ὄμμασι. Ἐένος εἰσερχόμενος εἰς τὸ Σικάγον, παρατηρεῖ ἀμέσως εἰς τινὰς τῶν ὁδῶν ὅτι τὰ πεζοδρόμια εἶνε ἀπὸ τέσσαρας ἕως ἕξ πόδας ὑψηλότερα ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς ὁδοῦ, ἐφ' οὗ τρέχουσιν ἄμαζαι καὶ ἵπποι. Πῶς τοῦτο; Ἡ πόλις εἶχε κτισθῆ ἐπὶ χθαμαλωτάτου ἐδάφους· εὖρον δυσκολίαν εἰς τὴν στέγνωσίν της· δὲν ἠδύνατο νὰ χύσωσιν ἔξω τὰ ὕδατα. Κάποιος ἐξυπνος Γιάγκης ἐπρότεινε τὴν ὑψωσιν τῶν οἰκιῶν, καὶ ἐσχεδιάσθησαν μηχανήματα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Τὸ Σικάγον ὑψώθη ἀπὸ τέσσαρας ἕως ἕξ πόδας, καὶ ἀκολούθως κατεσκευάσθησαν ὑπόνομοι. Ἐνῶ ἰστάμεθα μᾶς τῶν ἡμερῶν συνομιλοῦντες μετὰ τοῦ κ. Βλέιν, μοι ἔδειξε μέγαν τινὰ ὄγκον στερεοῦ κτιρίου καὶ μοι εἶπεν: «Ὅλον αὐτὸ ἐσηκώθη ἕξ ποδάρια ἐπάνω, καὶ ἔγεινε τόσον ἡσυχά, ὥστε αἱ ἐργασίαι δὲν διεκόπησαν οὐδὲ στιγμὴν· καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι εἰργάζοντο μέσα δὲν ἐπῆραν εἶδησιν, εἰς τὴν ὥραν τῆς ἐκτελέσεως, ὅτι ἐσηκώθησαν ὑψηλὰ ἐπάνω». Ἡ μέθοδος τῆς ὑψώσεως τῶν οἰκιῶν εἶνε εὐφυῆς καὶ ἀπλουστάτη. Οἱ τοῖχοι καὶ τὰ θεμέλια ἀπογυμνοῦνται, τρύπαι ἀνοίγονται κατὰ μικρὰ διαλείμματα, καὶ σφῆνες καὶ ἐπίξηνα εἰσάγονται, μετὰ κοχλιῶν καὶ βαρούλκων ὑποβαλλομένων· μοχλοὶ προσάπτονται εἰς τὰ βαρούλκα, οἱ δὲ ἄνδρες εἰς δεδομένην στιγμὴν στρέφουσι τοὺς κοχλίας, καὶ ὅλος ὁ ὄγκος τοῦ κτιρίου ἀνέρχεται ἀνεπαίσθητως ἀλλ' ἀσφαλῶς· τότε εἰσάγονται στελέχη, καὶ ἡ οἰκοδομὴ ἐρείδεται ἐπὶ τῶν στελεχῶν τούτων, ἐωσότου κτισθῶσι λίθινα θεμέλια· εἶτα ἀποσύρονται οἱ σφῆνες καὶ τὰ ξύλα ἀφαιροῦνται, καὶ τὸ κτίριον στηρίζεται ὕστερον ἐπὶ θεμελίῳ ὡς ὁ βράχος στερεοῦ.

Πάλιν, ἐν Σικάγῳ, οἰκίαι μετετοπίσθησαν· ἐτραβήχθησαν πρὸς τὰ ὀπίσω πρὸς διαπλάτυσιν τῆς ὁδοῦ, κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς κυκλοφορίας· καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἐκινήθησαν καὶ μετετοπίσθησαν ἀπὸ ἐνὸς μέρους τῆς πόλεως εἰς ἄλλο. Παραδείγματος χάριν, ἐὰν ἀνθρωπὸς τις εὐρίσκῃ τὸ ἐμπόριον βραδὺ εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον, μετατοπίζει τὴν οἰκίαν του εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον, καὶ μεταβαίνει πρὸς βορρᾶν ἢ πρὸς νότον ὅπου τὸ ἐμπόριον εἶνε ἀκμαιότερον. Παρ' ἡμῖν ἐν τῷ Παλαιῷ Κόσμῳ τὰ πράγματα ταῦτα θεωροῦνται ἀδύνατα, καὶ ὅταν ἀναγινώσκωμεν περὶ αὐτῶν, μᾶς φαίνονται ὑπερβολαί, ἀλλ' εἰς τὴν πόλιν «Ἐμπρός, μάρς» τὰ τοιαῦτα συχνὰ συμβαίνουσιν. Ὁ αἰδέσιμος Νιούμαν Χῶλλ ἐκ Λονδίνου λέγει ὅτι εἶδεν ἕξ οἰκίας μετακινήσασας τὴν πρωίαν μιᾶς ἡμέρας. Ἀληθῶς, τὸ ἐφευρετικὸν πνεῦμα τοῦ Γιάγκη εἶνε θαυμάσιον!

Τὸ Σικάγον εἶνε πόλις χρηματοποιός. Ὁ Σπάφορντ, εἰς τῶν μεγαλειτέρων ἐπιχειρηματιῶν τῆς πόλεως, μ' ἐξενάγησεν εἰς πολλὰ ἀχανῆ ἐργοστάσια. « Αὐτὰ τὰ μαγαζεῖα, μοι εἶπεν, ἐπέτυχαν λαμπρά ». Ἐνόει δὲ ὅτι ὑπῆρξαν ὄργανα πλουτισμοῦ. « Ντόλλαρζ! Ντόλλαρζ! » (Τάλληρα! τάλληρα!) εἶνε ἡ μεγάλη κραυγὴ ἐν Σικάγῳ. Ὁ αἰδέσιμος Δαυὶδ Μακραι παρατηρεῖ ἐν τῷ βιβλίῳ του: « Οἱ Ἀμερικανοὶ κατ' οἶκον » ὅτι τὰ δολλάρια εἶνε ἡ φωνὴ τῆς προσευχῆς τὸ πρῶτ' καὶ ἡ φωνὴ τῆς εὐχαριστίας τὸ βράδυ. Τὸ νὰ ζῆ τις διὰ τὰ χρήματα, καὶ νὰ ἐπιτυγχάνῃ περὶ τὸν χρηματισμὸν, θεωρεῖται ὡς εὐγενὴς ζωὴ ἐν Σικάγῳ. Καυχῶνται περὶ τούτου ὡς δι' ὀμιλοῦσης σάλπιγγος. Ὅχι ὅτι εἶνε ἄθρησκοὶ καὶ ἄπιστοὶ εἰς τὰς δοξασίας των· τούναντίον, εἶνε λαὸς συχνάζων εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Οὐκ ὀλίγοι τῶν μεγαλεμπόρων τῆς πόλεως ὡς καὶ τῶν ἐπιστημόνων τρέφουσι εὐκρινῆ συμπάθειαν πρὸς τὴν χριστιανικὴν μόρφωσιν καὶ πρὸς ὅλα τὰ καλὰ χριστιανικὰ ἔργα, καὶ ὁμως πολλοὶ σπεύδοντες καὶ ἀνυπομονοῦντες νὰ πλουτήσωσι δὲν εὐρίσκουσι καιρὸν νὰ φέρωσι εἰς πρακτικὴν ἀσκήσιν τὰ χριστιανικὰ αἰσθηματα, πρὸς ἃ συμπαθοῦσι, καὶ οὕτω ἀποβαίνουσι ἄνθρωποι τοῦ κοσμικοῦ βίου.

Καθὼς πολλοὶ παρετήρησαν, τὸ Σικάγον εἶνε πόλις πολλῶν κακῶν. Ὁ πότος, τὸ στοίχημα, ἡ λωποδυσία καὶ τὸ χαρτοπαίγιον ἀφθονοῦσιν. Οἱ πειρασμοὶ καὶ αἱ κακίαι, αἱ συνήθειαι εἰς τὰς μεγάλας κοινωνίας, ἐπικρατοῦσιν. Ὁ κ. Μογγόμερυ, δραστήριον μέλος τοῦ Χριστιανικοῦ Συνδέσμου τῶν Νέων τοῦ Σικάγου, ξεναγῶν με ἀνά τοὺς θαλάμους τοῦ καλλίστου τούτου ιδρύματος, εἶπε: « Γίνονται πολλὰ καλὰ ἐδῶ, πολλὰ ἐπιτυχία ἐπιστέφουσι τὰς προσπάθειαι τῶν νέων »· ἀλλ' εἶτα προσέθηκε: « μᾶς χρειάζεται δύναμις, ὁ ἠθικὸς τόνος τοῦ Σικάγου εἶνε πολὺ χαμηλά! » Ὡμίλει ὡς ἄνθρωπος καλῶς γνωρίζων τὸ Σικάγον, καὶ ἔδιδεν ἔμφρασιν εἰς τοὺς λόγους του· ἡ μαρτυρία τοῦ δόκτωρος Γίββ καὶ ἄλλων εἶχε τὴν αὐτὴν ἔννοιαν. Αἱ ἄπειροὶ υποθέσεις αἰτιναι διεξάγονται ἐν Σικάγῳ, ὁ ραγδαῖος συναγωνισμὸς, τὸ πλῆθος καὶ ὁ συνωθισμὸς, ἡ ἀστραπιαία ταχύτης, καὶ μυρία ἄλλα αἷτια, ὅλα τείνουσι εἰς ταπεινώσιν καὶ νέκρωσιν τοῦ πνευματικοῦ βίου, εἰς τὸν κατασφορισμὸν τῆς συνειδήσεως τῆς πόλεως, καὶ εἰς τὴν ἐπισκότησιν τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθείας. Νὰ γράψωμεν διὰ μακρῶν περὶ τῶν κακῶν τοῦ Σικάγου δὲν εἶνε ὁ σκοπὸς μας· οὔτε πρέπει νὰ προσδοκᾶται τοῦτο εἰς βιβλίον περιηγήσεως. Εὐτυχεῖς λογιζόμεθα μνημονεύοντες ὅτι πολλὰ σωματεία, καὶ

παράγοντες ρωμαλέας φύσεως, εἶνε εἰς ἔργον, καὶ πολὺ ἀγαθόν, ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς θρησκείας καὶ τῆς φιλανθρωπίας, τελεῖται ἐν τῇ πόλει.

Ὀλίγαι πόλεις ὑπάρχουσι ἐν Ἀμερικῇ δυνάμεναι νὰ ἐμπνεύσωσι τόσον ἐνδιαφέρον εἰς ἀναγνώστας καὶ ἀκροατὰς ὅσον τὸ Σικάγον· καὶ οὐδὲν θαῦμα, διότι εἶνε πράγματι λίαν ἀξιοσημείωτος πόλις. Ἐνταῦθα ἐκάμαμεν πρὸ μικροῦ μνείαν περὶ ροῆς τῶν ὑδάτων τῆς πόλεως· ἀλλ' οἱ ἀναγνώσται μας δὲν πρέπει νὰ φαντασθῶσιν ὅτι τὸ Σικάγον εὐρίσκεται εἰς τελειότητα ὡς πρὸς τὸ σύστημα τῶν ὑπονόμων, διότι, περιφέρων τὸ βλέμμα ἀπὸ συνοικίας εἰς συνοικίαν, ἀνεκάλυφα μέρη τινὰ ἄνευ ὑπονόμων. Τὰ μέρη ταῦτα εἶνε ἐντοσοῦτῳ νέα, καὶ κατέχονται κατὰ μέγα μέρος ὑπὸ μεταναστῶν, πάσης φυλῆς ἀνθρώπων. Τινὲς τούτων εἶνε Ἴνδοι, οἰτινες, ὡς νὰ αἰσθάνωνται τὴν ὑποδεεστέραν θέσιν των, συγκεντροῦνται ὁμοῦ. Καὶ ὑπάρχουσι Νορβηγοὶ, Σκανδιναυοὶ, Γερμανοὶ, Γάλλοι καὶ Ἴρλανδοὶ, συνηθροισμένοι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ κατὰ τὸν ἐθνικὸν χαρακτῆρά των. Καθ' ὅλα τὰ δυτικὰ πολιίσματα ἐν Ἀμερικῇ, τὸ αἶσθημα ἡ ἡ ἀρχὴ τοῦ χωρισμοῦ εἶνε λίαν εὐδιάκριτος μεταξὺ τοῦ πλῆθους. Δυνατὸν νὰ φανῆ παράδοξον ὅτι ἄποικοι ἐν ἐλευθέρῳ χώρῳ ἐχούσῃ ἀνεξαρτησίαν καὶ δημοκρατικὴν ἰσότητα ἀποσπᾶνται οὕτω ἀπ' ἀλλήλων καὶ συνάγονται εἰς ἓνα τόπον. Οὐχ ἤττον, ἅμα σκεφθῆ τις ἐπ' ὀλίγον, δὲν φαίνεται πλέον τόσον παράδοξον· δὲν πρέπει νὰ λησμονῆ τις ὅτι πολλοὶ εἶνε ρωμανοκαθολικοὶ, καὶ εἶνε πασιγνώστον ὅτι ὁ παπισμὸς καὶ τὸ ἱερατεῖον θεωροῦσι τὴν ἀρχὴν ταύτην ὡς ἓνα τῶν πρώτων ὄρων τῆς ἰσχύος των, καὶ οὕτω ὑποθάλλουσι τὸν ἀποχωρισμὸν. Ἄλλ' ὁ τρόπος οὗτος τοῦ οἰκισμοῦ ἐν νέῳ χώρῳ ἔχει βεβαίως πολλὰς τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ ἄτοπα, καὶ μάλιστα μεταξὺ τῶν πτωχοτέρων καὶ ταπεινοτέρων τάξεων τῆς κοινότητος. Ἐπενεργεῖ μεγάλως ἐναντίον τῆς ἀσκήσεως καὶ μορφώσεως τῶν ὑψηλοτέρων διανοητικῶν καὶ ἠθικῶν δυνάμεων τῆς ἐπερχομένης γενεᾶς, ἥτις δύναται μόνον ν' ἀναφανῆ καὶ ἀναπτυχθῆ καθ' ὅσον τὰ χθαμαλότερα στρώματα τῆς κοινωνίας φέρονται εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ ὑψηλότερα. Ἐνταῦθα ἔγκειται τὸ ἀληθὲς δαιμόνιον τῆς ἐξελίξεως. Ἐντεῦθεν ἐκπηγάζει ἡ σκοπιμότης τῆς ἀγωγῆς, τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς ἀναμορφώσεως· καὶ τούτου ἕνεκα μετὰ λύπης ἀναλογίζεται τις ὅτι, ὀλιγορῶντες τούτων, πολλοὶ τῶν ἀποίκων ἀποβάλλουσι τὰ ὑψηλότερα ὠφελήματα τῆς μεταναστεύσεως.

Μεγάλην εὐφροίαν μετὰ δεξιότητος περὶ τὴν μηχανικὴν βλέπει τις ἀναπτυσσομένην ἐν Σικάγῳ· περὶ ταύτης ἰδεᾶν τινὰ ἐσχημάτισεν ἡδη

ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῆς ὑψώσεως, κινήσεως καὶ μετατοπίσεως τῶν οἰκιῶν, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐκροῆς τῆς πόλεως. Εἰς ταῦτα ἡ μεγάλη μηχανικὴ δεξιότης εἶνε ἀξιοπαρατήρητος, ἀλλ' ὄχι μεγαλειτέρα παρὰ εἰς ἄλλα πράγματα ἀξία μνείας. Πρὸ τινῶν ἐτῶν τὸ σύστημα τῶν ὑπονόμων τῆς πόλεως ἦτο χειρίστον· κατὰ συνέπειαν τὸ ὕδωρ τῆς λίμνης κατέστη τόσον ἀνάμικτον μὲ ξένας ὕλας, ὥστε ἐγγὺς τῆς ὄχθης δὲν ἦτο πρόσφορον οὔτε ἀσφαλὲς πρὸς χρῆσιν. Τί ἔπρεπε νὰ κάμουν; Ἀνάγκη νὰ εὑρεθῆ καθαρὸν ὕδωρ. Μετὰ πολλὰς μελέτας καὶ σχέδια, ὠρύχθη φρέαρ μήκους ἡμίσεως μιλίου ἐντὸς τῆς λίμνης, εἰς βάθος 50 ποδῶν. Τὸ ὕδωρ, εἰς τόσῃ ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ὄχθης, καὶ εἰσερχόμενον εἰς τοιοῦτον βάθος ἐντὸς τοῦ φρέατος, νομίζεται καθαρὸν ἀπὸ παντὸς μιάσματος.

Σῆραγξ πέντε περίπου τετραγωνικῶν ποδῶν κατασκευάζεται ἐκ στερεοῦ ὑλικοῦ ὑπὸ τὴν σκληρὰν κυανωπὴν ἀργιλλώδη κοίτην τῆς λίμνης, καὶ διὰ τῆς σήραγγος ταύτης τὸ ὕδωρ ἔρχεται ἀφρονώτατον εἰς τὴν πόλιν. Ἴσχυρὰ μηχανὴ 800 ἵππων δυνάμει ἀναπέμπει αὐτὸ εἰς τὴν κορυφὴν ὑψηλοῦ πύργου, ὅπουθεν ρεεῖ ἀμόλυντον καθ' ὅλον τὸ Σικάγον.

Ἡ προμήθεια διὰ μέσου τῆς θαυμασίας ταύτης μηχανῆς ὑπολογίζεται ὅτι ἀρκεῖ διὰ δύο ἑκατομμύρια λαοῦ· καὶ κατὰ τὴν παρούσαν ἀναλογίαν τῆς αὐξήσεως, δὲν δύναται τις νὰ μὴ πιστεύσῃ ὅτι δὲν θὰ παρέλθῃ μακρὸς χρόνος ἕως οὗ ἡ καταπληκτικῶς ἀναπτυσσομένη αὕτη μητρόπολις τῆς δύσεως φθάσῃ τὸν πληθυσμὸν ἐκεῖνον.

Εὐρομεν πολὺ ἐνδιαφέρον καὶ εἰς ἄλλα πράγματα, ὅπου ἀναπτύσσεται μεγάλη μηχανικὴ ἐπιτηδειότης καὶ εὐφυΐα, ὡς, λόγου χάριν, εἰς τὰς μηχανικὰς ἀρπάγας, τὰς λειτουργούσας εἰς τὴν ἀποβίβασιν καὶ ἀποθήκευσιν τῶν σιτηρῶν. Τὸ ἐμπόριον τοῦ σίτου εἶνε λίαν ἐκτεταμένον· τὸ ποσὸν τὸ κομιζόμενον εἰς Σικάγον καὶ ἐκφορτωνόμενον ἀπὸ πλοῖα εἶνε ἴσως μεγαλειτέρον παρὰ εἰς πᾶσαν ἄλλην πόλιν τοῦ κόσμου. Γιγαντιαίων κτιρίων σειραὶ ὑψοῦνται παρὰ τὰς προκυμαίας. Αἱ μηχαναὶ εἶνε οὕτω πῶς διατεθειμέναι, ὥστε, ὅταν ἔρχεται πλοῖον παρὰ τὴν ὄχθην, κενοῦται δι' ἀλύσεως κανίστρων μὲ τὴν μεγίστην ταχύτητα. Ἡ μέθοδος εἶνε κατὰ τι παραπλησία μὲ τὴν ἐργασίαν τῆς βορβοροφάγου εἰς λιμένας καὶ ποταμούς, ἀλλ' ἐφαρμόζεται μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος ἰδιαζούσης εἰς τὸ Σικάγον. Ἡ χωρητικότης τῶν ἀποθηκῶν εἶνε μεγίστη· 30 ἑκατομμύρια μεδίμων δύναται νὰ ταμιεύονται εἰς τὰς σιταποθήκας. Τὸ ὑπουργεῖον τοῦ Ἐμπορίου ἐπιβάλλει αὐστηροὺς κανόνας εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν καὶ ζύγισιν τοῦ σίτου καὶ εἰς τὴν διεύθυνσιν

τοῦ ὅλου ἐμπορίου. Οἱ ἀποθηκευταὶ λαμβάνουσι πιστοποιητικὰ ποιότητος, ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐμπόριον συνίσταται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν κερδοσκοπίαν, δύσκολον νὰ ἐννοήσῃ τις πῶς τίμιος ἀνὴρ δύναται νὰ διεξαγάγῃ καλῶς τὰς ὑποθέσεις του ἐν μέσῳ τοσοῦτων ἐξύπνων τυχοδιωκτῶν.

Ὅπως ἔχῃ τις πλήρη ἰδέαν περὶ τοῦ Σικάγου, δὲν εἶνε ἀνάξια μνείας καὶ αἱ ἀγοραὶ τῶν τροφίμων ὡς καὶ αἱ μάνδραι καὶ αὐλαὶ τῶν κτηνῶν. Ἡ περὶ ἐμπορίου ἐνιαυσία στατιστικὴ δεικνύει ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν χοίρων τῶν κομιζομένων εἰς τὰς ἀγορὰς ἐτησίως εἶνε μεταξὺ δύο καὶ τριῶν ἑκατομμυρίων. Τὸ ἐμπόριον τῶν χοίρων εἶνε μία τῶν πρωτίστων πηγῶν τοῦ πλοῦτου εἰς τὰς πολιτείας τοῦ Ἰλλινοῦ, τοῦ Ὀχιού, τοῦ Μισσουρή, τῆς Ἰνδιάνας καὶ Κεντουκίας. Τὰ μέρη ταῦτα εἶνε παλαιὰ κέντρα τοῦ ἐμπορίου τούτου, ἀλλὰ τὸ Σικάγον ὑπερηκόντισεν αὐτὰ ὅλα. Φαντάζομαι ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὴν τροφήν, μικρὸς φόβος ἐνδείας ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ λαοῦ. Δὲν ἐπεσκέφθην δυστυχῶς τὰ περίφημα σφαγεῖα, ἀλλ' ὁ πολυίδμων ξεναγὸς μου, κάλλιστα γνωρίζων καὶ τὰ ἀφορώντα τὸν κλάδον τοῦτον, μοὶ ἔδωκε πλήρη περιγραφὴν τοῦ πράγματος. «Κάμνομεν τῆς δουλειαίς, μοὶ εἶπε, κάπως διαφορετικὰ ἀπὸ σᾶς εἰς τὴν παλαιὰν χώραν». Δὲν εἶχα ἰδέαν τί ἐσήμαινε τοῦτο, διότι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον δὲν εἶχον ἀκούσει οὐδ' εἶχον ἀναγνώσει τι περὶ σφαγῆς τῶν χοίρων διὰ μηχανικῶν μέσων. Ἠρώτησα: «Σφάζετε τοὺς χοίρους κατὰ διάφορον τρόπον παρὰ ἡμεῖς;» Ἐκεῖνος μετ' ἐμφάσεως ἀπήντησεν: «Ὑποθέτω, ἔτσι εἶνε», καὶ πράγματι ἡ «ὑπόθεσις» τοῦ ἦτο ἀληθής, διότι ἐν Σικάγῳ δὲν σφάζουσι καὶ δὲν διατηροῦσι τὰ κρέατα κατὰ τὸν στερεότυπον τρόπον τῆς παλαιᾶς ἡπείρου. Τὰ σφαγεῖα εἶνε μεγάλα, διηρημένα εἰς διάφορα χωρίσματα, καὶ οἱ χοῖροι σφάζονται κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον. Εἶδος ἐπικλινούς σκάφης ἢ διαύλου κτίζεται, καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς σφαγῆς καὶ τοῦ ἀλατίσματος τῶν κρεάτων οἱ χοῖροι προσάγονται κατ' ἀγέλας· ἅμα εἰσέλθωσιν εἰς τὸν διαύλον, δι' ἰσχυρᾶς πληγῆς φρονεούνται, ξεκοιλιάζονται, καθαρίζονται, κόπτονται εἰς τεμάχια διὰ μηχανῆς, ἀλατίζονται, γίνονται δέσμαι καὶ στιβάζονται εἰς βαρέλια, ὅλα διὰ μηχανῆς, καὶ εἰς τὸ ἀπίστευτον διάστημα τῶν πέντε λεπτῶν τῆς ὥρας εἶνε ἔτοιμα πρὸς φόρτωσιν εἰς τὸ τραῖνον ἢ εἰς τὸ ἀτμόπλοιον. Τὸ παρασκευασθὲν οὕτω χοίρειον κρέας ἀποστέλλεται τότε εἰς τὸν προορισμὸν του.

Ἡ σπαρακτικὴ ἀφήγησις τῆς μεγάλης πυρκαϊᾶς ἧτις συνέβη ἐν Σι-

κάγῳ τῷ 1871, καὶ ἤτις ἀπετέρωσε τοσοῦτον μέρος τῆς πόλεως, ἀνεγνώσθη πανταχοῦ τοῦ κόσμου. Οὐκ ὀλίγοι ἄνθρωποι ἐκάθησαν ζῶντες· κατεστράφη δὲ ἰδιοκτησία τριῶν ἑκατομμυρίων ταλλήρων. Εἰς ἕκτασιν ἐνὸς μιλίου πλάτους καὶ τεσσάρων μιλίων μήκους, αἱ φλόγες κατέφθειραν τὴν πόλιν. Εἰσερχόμενος εἰς τὸ Σικάγον ἐπερίμενα νὰ ἴδω ἐρείπια καὶ διερρηγμένους τοίχους, ὡς λείψανα σημειοῦντα τὰς καταστροφὰς τῆς μεγάλης πυρκαϊᾶς· ἀλλ' οὐδαμοῦ φαίνονται τοιαῦτα λείψανα. Τὰ ἐρείπια ἀνηγέρθησαν, οἱ διερρηγμένοι τοῖχοι ἀνεκτίσθησαν, καὶ ἡ πόλις ἔκτοτε ἀνικοδομήθη· τόσον δὲ προοδευτικοὶ εἶνε οἱ ἄνθρωποι, ὥστε πρὶν σβύση ἡ πυρκαϊὰ, σχέδια ἦσαν ἤδη εἰς ἐνέργειαν πρὸς ἀνάκτισιν τῆς πόλεως· καὶ τώρα ὁ ξένος εἰς τὸ Σικάγον ποτὲ δὲν ὑποπτύει ἀπὸ τὴν πρόσοψίν της ὅτι συνέβη ποτὲ μεγάλη πυρκαϊὰ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ σύστημα τῶν σημάτων ἐν περιπτώσει πυρκαϊᾶς, τοῦτο εἶνε ἐντελέστατον. Ὅλον τὸ Σικάγον διαιρεῖται εἰς τμήματα ἠριθμημένα. Εἰς ἕκαστον τμήμα τοποθετεῖται τηλεγραφικὴ συσκευή τοῦ κινδύνου, ἥτις συγκοινωνεῖ δι' ἠλεκτρικῶν συρμάτων μὲ τὸ κεντρικὸν γραφεῖον. Κλειδιά φυλάττονται εἰς τὸν πλησιέστατον ἀστυνομικὸν σταθμόν. Ὅταν ἐκραγῇ πυρκαϊὰ, τὸ σημεῖον πάραυτα δίδεται εἰς τὸ κεντρικὸν γραφεῖον, καὶ συγχρόνως ἡ συνοικία ὑποδεικνύεται ἀπὸ τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου. Οἱ λόχοι τῶν πυροσβεστῶν λαμβάνουσιν εἰδησιν εἰς τὰ διάφορα τμήματα. Εἰς μίαν στιγμὴν οἱ λόχοι οὗτοι φθάνουσι πανταχόθεν, καὶ τίθενται εἰς ἔργον ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς καθ' ἣν ἐδόθη τὸ σημεῖον. Τὸ σύστημα εἶνε κάλλιστον. Εἶνε ἐπαρκέστατον διὰ πᾶσαν περίστασιν, καὶ εἶνε ἐν χρήσει καὶ εἰς ἄλλας μεγαλοπόλεις τῆς Ἀμερικῆς. Ὅσον καὶ ἂν τὸ ἐπαινέση τις, ὀλιγώτερον τῆς ἀληθείας θὰ εἴπη. Ἀλλὰ δὲν δύναται ἄλλη πόλις εἰς τὸν κόσμον νὰ ἐφευρίσκη τοιαῦτα πράγματα, οἷα τὸ Σικάγον. Ἐὰν περιηγητῆς τοῦ νέου κόσμου θέλη νὰ ἴδῃ τὴν ἀληθῆ Ἀμερικὴν καὶ νὰ θαυμάσῃ ἐπιδειξιότητα καὶ δραστηριότητα πρέπει νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ. Ὁ γόνιμος ἐγκέφαλος τοῦ λαοῦ δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ· ταχύτης οἷα ἡ τοῦ ἐξπρὸς-τραίνου χαρακτηρίζει· ὅλον τὸν βίον καὶ τὰς ὑποθέσεις. Τὴν παρατήρησιν ταύτην ὑπεβάλομεν πρὸς τινα, ὅστις χαρακτηριστικῶς ἀπήντησεν: « Ἡμεῖς εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν εἴμεθα καθ' αὐτὸ Ἀμερικανοὶ γεννημένοι ». Ἄ! ὁ ἀναγνώστης θὰ λάβῃ ἰδέαν τί ἐνοοῦσεν. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ Σικάγου εἶνε καθ' αὐτὸ Ἀμερικανοὶ γεννημένοι. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, εἶνε ταχεῖς ἄνθρωποι· σκέπτονται ταχύτερα, βαδίζουσι ταχύτερα,

ὄμιλοῦσι ταχύτερα, παρ' ὅσον ἡμεῖς· κοιμῶνται μάλιστα ταχύτερα, τρώγουσι ταχύτερα, καὶ ταχύτερα ζῶσιν· εἰς ὅλα τὰ πράγματα ἡ ζωὴ φαίνεται ταχύτερα παρ' αὐτοῖς ἢ παρ' ἡμῖν ἐν τῷ παλαιῷ κόσμῳ.

Αἱ ὁδοὶ τοῦ Σικάγου κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐβελτιώθησαν μεγάλως. Τινὲς τούτων εἶνε ἐκ στρωτῶν λίθων, ἄλλαι ἐξ ἀκατεργάστου ὑλικοῦ, ἐνῶ ἄλλαι ξυλόστρωτοι κατὰ τὰ ἄκρα. Εἰς τὰς μεγάλας λεωφόρους τεραστία εἶνε ἡ κυκλοφορία. Τὰ παράπλευρα πεζοδρόμια εἶνε ἐν μέρει λιθόστρωτα καὶ ἐν μέρει σανιδόστρωτα. Πᾶσα εὐκολία εὐρίσκεται εἰς τὰς ὁδοὺς, ὅπου παρελαύνει πλῆθος ἀμαξῶν, λεωφορείων, κτλ. Οἱ τροχιόδρομοι διαθέουσιν ὅλην τὴν πόλιν. Σχεδὸν 300 τροχιάμαξαι εἶνε εἰς χρῆσιν, ὑπηρετούμεναι ἀπὸ 900 ἀνδρας καὶ 1,300 ἵππους ἢ πλείονας. Αἱ ἀμαξαι εἶνε διαφόρου χρώματος εἰς τὰς διαφόρους ὁδοὺς, καὶ εἶνε κατεσκευασμένα κλειστὰ διὰ τὸν χειμῶνα καὶ ἀνοικτὰ διὰ τὸ θέρος. Ἐν τινι ἀμάξῃ παρετήρησα εἰς παρακαθήμενον πολίτην τοῦ Σικάγου: « Αἱ ἀμαξαι σας εἶνε ἀναπαυτικώταται ». — « Στοχάζομαι, εἶνε » μοὶ ἀπήντησεν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τύπον τῆς πόλεως, οὗτος συμβάλλει μεγάλως εἰς τὸν πολιτικὸν καὶ ἐμπορικὸν βίον τῆς ὅλης Ἀμερικῆς. Οὐδεμία πόλις ἐπιδρᾷ τόσον ἐπὶ τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν ὅσον τὸ Σικάγον, ἐξαιρουμένης τῆς Νέας Ὑόρκης. Αἱ ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ ἐκτυποῦνται καὶ διευθύνονται καλῶς, καὶ συμμετέχουσιν ὅλα τοῦ χαρακτῆρος τῆς πολυασχόλου καὶ προοδευτικῆς πόλεως. Συνήθεια εἶνε ἐν Ἀμερικῇ πολὺ ἐπικρατεστέρα ἢ ἐν τῷ παλαιῷ κόσμῳ νὰ προαγγέλλωνται αἱ διδασκαί τῆς Κυριακῆς· τοῦτο ἔχει πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα, ἀλλ' ἐν συνόλῳ ἡ ἐπίδρασις τοιούτων ἀγγελιῶν εἶνε ἐπ' ἀγαθῷ εἰς μεγάλην πόλιν. Πολλοὶ ἠρώτησαν: « Ποῖος ὁ ἠθικὸς καὶ κοινωνικὸς τόνος τοῦ βίου ἐν Σικάγῳ »; Ὁμοίωτος, δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ ὑποθέσωμεν, μὲ ὅ,τι δύναται νὰ ἴδῃ τις εἰς ἄλλας μεγαλοπόλεις. Ὁ κοινωνικὸς βίος λαοῦ τινος λαμβάνει τὸν τόνον καὶ τὴν ὄψιν του ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν του βίον καὶ τὸ περιβάλλον. Ὁ τόνος καὶ ἡ ἰδιοσυγκρασία τῆς κοινωνίας ἐν Σικάγῳ μετέχουσι τῆς σπουδῆς καὶ τοῦ θορύβου τῆς πόλεως. Εἰς τινα μέρη, ὡς εἶπομεν ἤδη, ἡ ἠθικὴ εἶνε χθαμαλὴ, οἱ πειρασμοὶ ἀφθονοῦσι, καὶ ἡ κακία κατισχύει. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν συρμόν, τὴν ἐπίδειξιν καὶ τὴν πολυτέλειαν, τὸ Σικάγον εἶνε ὁμοίωτατον μὲ ἄλλας πόλεις εἰς τὰ δυτικὰ τῆς Ἀμερικῆς.

Τὰ δημόσια καθιδρύματα εἶνε πολυάριθμα, καὶ διευθύνονται ὅλα ρω-

μαλέως. Πρὸς τινὰ εὐπόληπτον πολίτην συνοδεύοντα ἡμᾶς εἰς τινὰ τῶν μεγάλων ἰδρυμάτων, οἷον πτωχοκομεία καὶ γηροτροφεία, παρετηρήσαμεν: «Ὡς λαὸς δὲν παραμελεῖτε τοὺς πτωχοὺς». Μοὶ ἀπήντησε: «Τὰ ἄσυλα αὐτὰ εἶνε καλαὶ τοποθετήσεις». Ἔλεγε δὲ τοῦτο κατὰ ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἔννοιαν.

Τὸ Σικάγον εἶνε πολυθόρυβος, ταχυκίνητος πόλις, τρέχουσα κατόπιν τῶν «δολλαρίων καὶ τῶν ἑκατοστῶν» μετ' ἀστραπιαίας ταχύτητος· καὶ ὁμως ἐν μέσῳ τοῦ δρόμου τούτου καὶ τῆς σπουδῆς τοῦ πολυασχόλου βίου, ἡ πρακτικὴ φιλανθρωπία εἶνε εἰς σῶφροναν ἐνέργειαν, φροντίζουσα διὰ τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς στερήσεις τῶν ἀνθρώπων. Ἡ θρησκευτικὴ πίστις τοῦ Σικάγου, λέγει ὁ Βλῆχι, διατυπῶνται ὡς ἐξῆς: «Ἡ ὁ χριστιανισμὸς μας εἶνε πρακτικὸς ἢ δὲν ἔχομεν χριστιανισμὸν καθόλου». Ἀγαθὸς ἀνὴρ, πρεσβύτερος ἐν μιᾷ τῶν ἐκκλησιῶν, παρετήρησε: «Δὲν δυνάμεθα νὰ ζήσωμεν ὡς χριστιανοὶ καὶ νὰ ἐκτελέσωμεν τὸ χρέος μας εἰς τὸν κόσμον μετ' τὴν πίστιν τῆς παρελθούσης γενεᾶς». Σύγχρονος συγγραφεὺς λέγει: «Ὡς χριστιανοὶ ἔχομεν δόγμα καὶ τελετὰς, ἀλλ' ὄχι ἠθικὸν νόμον». Τοιοῦτόν τι δὲν συμβαίνει παρὰ τοῖς χριστιανοῖς τοῦ Σικάγου. Μελετῶσι τὰς ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις τῆς πόλεως· προνοοῦσι καλῶς περὶ τῆς ἐνδείας, περὶ τῶν πόνων καὶ τῶν θλίψεων τῆς ἀνθρωπότητος.

Αἱ εὐγενεῖς φύσεις συναντῶνται εἰς τὴν εὐποιίαν. Ὅθεν ὑπάρχουσιν ἐν Σικάγῳ φιλανθρωπικὰ ἄσυλα διὰ τοὺς πτωχοὺς. Οἴκοι ἐλεημοσύνης διὰ τοὺς ἀπόρους, ἐταιρίαι διὰ τοὺς ἀφίλους, νοσοκομεία διὰ τοὺς ἀσθενεῖς, σωφρονιστήρια διὰ τοὺς πλάνητας, στέγαι διὰ τοὺς ἐκπτώτους, καταφύγια διὰ παῖδας καὶ κοράσια, καὶ ὅλα ἐπιτηροῦνται καὶ ἐφορεύονται ἀπὸ ἀνδρας καὶ δεσποίνας, οἵτινες ἐννοοῦσι καλῶς τὸ ἔργον των. Διάφοροι ἐπιγραφαὶ καὶ ρητὰ κοσμοῦσι τοὺς τοίχους, ὡς π. χ. «Εὐλογήσαι ὁ Θεὸς τὸν οἶκον τοῦτον»· «Πρόσεχε, ἐργάζου καὶ προσεύχου»· «Ἄνω βλέπε εὐέλπις»· «Ἰδοὺ ὁ ἐρχόμενος»· καὶ τῆδε κάκεισε βραχέα καὶ εὐμνημόνευτα ἀποσπάσματα πρακτικῶν συμβουλῶν. Οἱ οἴκοι οὗτοι, τὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα καὶ τὰ ἄσυλα δὲν εἶνε ἀπευθείας καὶ κεκηρυγμένως θρησκευτικὰ, ἀλλ' ἔχουσιν ὅλα ἠθικώτατον σκοπὸν, καὶ εἶνε πράγματι διὰ τὸ κοινὸν πολυτιμώτατα τοποθετήσεις, ὡς εἶπεν ὁ φίλος μας. Ἡ ἀποστολὴ των εἶν' εὐρυτέρα τοῦ χρόνου, καίτοι δὲ ἀποκαλύπτουσι δυστυχίαν, πόνον, καὶ τὴν ἀθλιότητα ἐκείνων, οἵτινες ἠττήθησαν ἐν τῇ πάλῃ τῆς ζωῆς, ἴστανται οὐχ ἦττον ὡς

ἀσφαλῆ ὠρολόγια τῆς πόλεως, σημαίνοντα ὥρας ἐλπίδος εἰς τοὺς πάσχοντας, διηγούμενα αὐτοῖς περὶ οἴκου, ἀγάπης καὶ ἀσφαλείας εἰς τὸ ἀπότατον μέλλον τοῦ βίου τῆς ψυχῆς.

Ὁ Χριστιανικὸς Σύνδεσμος τῶν Νέων εἶνε εὐγενὲς ἴδρυμα. Ἔχει εὐρὺ σχέδιον, καὶ ἡ σπουδαιότης καὶ χρησιμότης του αὐξάνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Διὰ στόματος τοῦ Μοῦδου, τοῦ μεγάλου εὐαγγελικοῦ κήρυκος, τὸ ἔργον τῆς ἐταιρίας γνωρίζεται πόρρω καὶ εὐρύτατα. Σκοπὸν ἔχει τὴν προαγωγὴν τῆς κοινωνικῆς, τῆς διανοητικῆς, τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς θρησκευτικῆς εὐεξίας τῶν νέων. Οἱ θάλαμοί της εἶνε τόπος συναντήσεως διὰ τοὺς ξένους, τοὺς περιηγητὰς καὶ ἐπισκέπτας, τοὺς ἐρχομένους εἰς τὸ Σικάγον. «Ἐδῶ οἱ ἀσθενεῖς ἐνισχύονται καὶ ἐγκαρδιοῦνται (εἶνε χαρὰ ν' ἀναγινώσκῃ τις εἰς τὴν ἐνιαύσιον λογοδοσίαν)· ἐδῶ οἱ πλάνητες καθοδηροῦνται, οἱ ἀμελεῖς καὶ ἀμέριμνοὶ ἀφυπνίζονται, καὶ ὅλοι ἡμεῖς ἐγείρομεθα εἰς βαθυτέραν αἴσθησιν τῆς ἀτομικῆς εὐθύνης μας διὰ τοὺς πνευματικῶς ἐσκοτισμένους καὶ ἀποκλήρους τοὺς περὶ ἡμᾶς». Οἱ χριστιανικοὶ οὗτοι σύνδεσμοι τῶν νέων εἶνε μέγας θεσμὸς εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας. Ὁ ἐν Σικάγῳ τοιοῦτος σύνδεσμος (κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἐνὸς τῶν περιηγητῶν) εἶνε πηγὴ εὐλογίας. Τὰ νάματά της ὀμοῦνται καὶ προχέονται εἰς πλεῖστα ρεύματα χριστιανικῆς ἐνεργείας, μεταβάλλοντα τὰ γυμνὰ καὶ ἄγονα μέρη τῆς πόλεως εἰς κήπους πνευματικῆς καλλονῆς, ἀθισμοῦ καὶ καρποφορίας. Ὁ Σύνδεσμος διευθύνει μαθήματα τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς, Κυριακὰ σχολεῖα, ἰδιαιτέρας συνάξεις προσευχῆς, καὶ κηρύττει παντοῦ τὸ Εὐαγγέλιον, ὅπου οἱ ἐταῖροὶ ἔχουσι καιρὸν καὶ εὐκαιρίαν. «Ἡ μεγίστη δυνάμις μας εἰς τὸ ἔργον τοῦ Συνδέσμου, εἶπεν εἰς τῶν ἐταίρων, εἶνε φιλόστοργος καρδία καὶ ἀδελφικὴ χεὶρ». Ὁ μακαρίτης Θωμᾶς Βίννεϋ, ἐν Λονδίῳ, συνείθιζεν, ὅταν προσεφώνει τοὺς νέους, νὰ τοὺς συμβουλεύῃ ὡς ἐξῆς: «Μὴ ζητεῖτε τὰ μεγάλα πράγματα, διότι θ' ἀποτύχητε· ἀλλὰ ζητεῖτε ἀγαθὴν καρδίαν καὶ ἀδελφικὸν ἀτομισμὸν, καὶ νὰ εἴσθε βέβαιοι ὅτι θὰ ἐπιτύχητε». Ἴσως εἶνε καλὸν νὰ μνημονεύσωμεν ὅτι αἱ κύρια συνεδριάσεις τοῦ Χριστιανικοῦ Συνδέσμου τοῦ Σικάγου γίνονται εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ἀψίδος, ἐν τῇ στοᾷ Φάρουελλ. Ὑπάρχει τι τὸ λίαν ἐλκυστικὸν περὶ τοὺς χώρους ἐκείνους, καὶ τι τὸ ὅποιον ἔχει ἀληθὲς θέλητρον διὰ Χριστιανούς νεανίσκους. Ἐνταῦθα, εἶπερ που ἄλλοθι, δύναται νὰ ἴδῃ τις τὸν γενναῖον ἐκείνον ἐνθουσιασμὸν, τὴν μεγαλόκαρδον ἀφοσίωσιν, τὸ ἀδελφικὸν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἀμοιβαίας εὐτυχίας, τὰ ὅσα εἶνε πρὸς μέγαν

ἐπαινον τῶν χριστιανῶν, καὶ τὴν ἀληθῆ τελείωσιν καὶ τὸ κορυφωμα πάντων τῶν ἀγῶνων τοῦ Συνδέσμου.

Ἡ ἐν ὥρᾳ μεσημβρίας Προσευχὴ τοῦ Σικάγου εἶνε ἰσχυρὸς θεσμὸς, μεγάλως συμβάλλων εἰς τὸ νὰ ἀνυψοῖ τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ κακοῦ καὶ νὰ ἐγείρῃ αὐτὴν ἔξω τῆς ἐπηρείας του. Κατὰ τὴν διατριβὴν μας ἡ συρροὴ ἦτο μεγαλειτέρα τοῦ συνήθους, ἕνεκα τοῦ μεγάλου πλήθους τοῦ λαοῦ, τοῦ ἐλθόντος εἰς τὴν πόλιν ὅπως παρευρεθῆ εἰς τὰς συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου τῶν διὰ τὴν ἀλλοδαπὴν Ἱεραποστόλων. Ἄλλ' οὐδέποτε ἡ μεσημβρινὴ αὕτη προσευχὴ γίεται ἐν ὀλιγανθρωπίᾳ. Αἰτήσεις καὶ παραγγελίαι διὰ προσευχὰς ἔρχονται πανταχόθεν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν. Αἱ προσευχαὶ εἶνε βραχεῖαι, ἐνθερμοὶ, καὶ ἐπίκαιροι, ὡς λέγουσιν οἱ Ἀμερικανοί. Ἀξιοσημείωτον εἶνε ὅτι παντοῦ ἀνὰ τὰς Πολιτείας, γίνεται λόγος περὶ τῆς Μεσημβρινῆς Προσευχῆς τοῦ Σικάγου. Δὲν μένει ἐπισκέπτης εἰς τὴν πόλιν, ἔμπορος ἢ περιηγητὴς, ἀλλὰ διευθύνεται εἰς τὸ Φάρουελ Χώλλ ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς προσευχῆς, ἂν ὄχι δι' ἄλλο, ἀλλὰ διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν περιέργειάν του βλέπων ὁ ἴδιος λειτουργοῦν τὸ ἔθος τοῦτο.

Οἱ ναοὶ τοῦ Σικάγου εἶνε πλήρεις φωτός, ζωῆς καὶ δυνάμεως· καὶ ἐμποροῦνται ἀπὸ τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο τῆς χριστιανικῆς δραστηριότητος, τὸ ὁποῖον εἶνε τὸ θαλερὸν φῦτρον τῆς εὐποιίας διὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὡς καὶ τὸ ἐχέγγυον πάσης ἀληθοῦς πνευματικῆς προόδου. Πρὸ πενήντονα καὶ πέντε ἐτῶν ὑπῆρχεν ἐν μόνον κτίριον ἐκκλησίας ἐν Σικάγῳ, καὶ τοῦτο ἀρχέτυπον καὶ πενιχρόν. Σήμερον ὑπάρχουσι περὶ τοὺς τριακοσίους ναοὶ καὶ τόποι ἐν οἷς ψάλλονται ἀκολουθίαι κατὰ Κυριακὴν. Αὐτὰ τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν κοινοτήτων καὶ αἱρέσεων ἀποτελοῦσι μακρὸν κατάλογον. Ὑπάρχουσι πρεσβυτεριανοί, ἐπισκοπικοί, μεθοδισταί, βαπτισταί, ἀνεξάρτητοι, ρωμανοκαθολικοί, καὶ ἄλλαι μικραὶ αἱρέσεις. Μεταξὺ τῶν πολυωνύμων διαμαρτυρομένων κρατύνεται τὸ αἶσθημα πρὸς χριστιανικὴν ὁμόνοιαν καὶ σύμπραξιν. Καὶ τοῦτο εἶνε φυσικώτατον· διότι ὅπου ἡ θρησκεία εἶνε πνευματικὴ, ἀληθὴς καὶ ἰσχυρὰ, ὅπου αὐξάνει καὶ ριζοβολεῖ εἰς ζωὴν σύμφωνον μὲ τὰς θρησκευτικὰς ἀρχὰς, θὰ εὐρεθῆ πάντοτε ἀνυψουμένη ὑπεράνω τῆς ἀπλῆς ὀνομασίας ἀγόνου τινὸς ὑποκρίσεως. Ἀληθεύει ὅτι αἱ διάφοροι ὀνομασίαι ἔχουσι ἐκάστη τὴν ἀξίαν των, ἀλλ' ὅταν μία τις κοινότης καταδικάσῃ ἀπολύτως μίαν ἄλλην, τότε ἐκπίπτει ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς ζωτικότητός της καὶ ἀπὸ τῆς πηγῆς καὶ τοῦ πορισμοῦ τῶν ἀρετῶν ἐκείνων αἵτινες εἶνε ἡ

δύναμις τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος καὶ ἡ δόξα τῶν θρησκειῶν ὅσαι εἶνε ζωσαὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων.

Πολλὰ τῶν ἐκκλησιῶν εἶνε ὠραῖα κτίρια διὰ μεγάλης δαπάνης ἐγερεθέντα. Οἱ χοροὶ εἶνε καμωμένοι εὐρύχωροι, ὄχι μόνον πρὸς ἄνεσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τέρψιν τῶν ἐκκλησιαζομένων. Δι' ἕκαστον ἔδρανον ἢ βᾶθρον πληρῶνει ποσόν τι ὁ ἀκροατὴς, ἀναλόγως μὲ τὴν δημοτικότητα τοῦ διδάσκοντος ἱεροκλήρικος. Εἰς τινὰς τῶν ναῶν, ἐν βᾶθρον ἐφ' οὗ κάθηνται πέντε πρόσωπα, ἀποφέρει ἀπὸ 150 ἕως 200 ταλλήρων κατ' ἔτος εἰς τὸ ταμεῖον τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ δάπεδον εἶνε ἐστρωμένον μὲ τάπητα, τὰ ἔδρανα μὲ παχέα στρωμάτια, καὶ ριπίδια ὑπάρχουσι προσηρητημένα ἐφ' ἑκάστου τῶν καθισμάτων, πρὸς χρῆσιν τῶν κυριῶν ἐν καιρῷ καύσωνος. Ὁ χριστιανικὸς λαὸς εἶνε ἐλευθέρως περὶ τὰς δωρεάς. Συνεισφέρει προθύμως καὶ δὲν φεΐδεται δαπάνης ὅπως καταστήσῃ τοὺς τόπους τῆς λατρείας τόσον εὐπρεπεῖς καὶ ἀνέτους, ὡς τὰς ἰδίας οἰκίας του. Αἱ ὠραι τῆς ἀκολουθίας κατὰ Κυριακὴν εἶνε ἡ δεκάτη καὶ ἡμίσεια τῆς πρωίας καὶ ἡ ἐβδόμη καὶ ἡμίσεια τῆς ἐσπέρας. Τὰ κυριακὰ σχολεῖα ἀνοίγουσι τὸ ἀπόγευμα. Τὶ ὠραῖα δωμάτια διὰ τοὺς παῖδας! Μεγάλοι, ἄνετοι, εὐάεροι, ἐλκυστικοὶ θάλαμοι, καὶ ἕκαστος τούτων ἐφωδιασμένος συνήθως μὲ πιάνο ἢ ἄλλο ὄργανον. Ὅλαι αἱ κοινωνικαὶ τάξεις, ἀνώτεραι καὶ κατώτεραι, ἀντιπροσωπεύονται εἰς τὰ Κυριακάτικα σχολεῖα. Ἡ προσευχὴ καὶ ἡ κατήχησις τῶν παιδιῶν καθίσταται περισπούδαστος, γηθόσυνος καὶ λαμπρά. Οἱ τοῖχοι τῶν διαφόρων θαλάμων εἶνε ἐμπεπετασμένοι μὲ χάρτας, μὲ κείμενα τῆς Γραφῆς εἰκονογραφημένα καὶ μὲ ἱερὰς ζωγραφίας. Ἀπὸ ὅλα τὰ Κυριακάτικα σχολεῖα τοῦ Σικάγου, τὸ τοῦ κ. Μοῦδου εἶνε τὸ μέγιστον καὶ τὸ ἐξοχωτέρον. Εἶνε αὐστηρῶς ἱεραποστολικὸν σχολεῖον, φημιζόμενον πανταχοῦ τῆς χώρας ἐπὶ ἀπαραμίλλῳ διευθύνσει. Τὰ παιδιά εὐρίσκονται ἐκεῖ ἐν ἀτμοσφαιρᾷ φωτός καὶ χαρᾶς· προσελκύονται εἰς τὸ σχολεῖον ὡς εἰς οἰκίαν φίλου ἢ ὡς εἰς τόπον προσφιλεῖ εἰς τὴν καρδίαν των.

Ἐν Ἀμερικῇ ὅλα σχεδὸν τὰ Κυριακάτικα σχολεῖα ἔχουσι συλλόγους τῆς ἐγκρατείας συνδεομένους πρὸς αὐτὰ καὶ ἀποτελοῦντα μέρος τοῦ ἔργου των. Πολλὰ προσπάθειαι καταβάλλονται εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐγκρατείας, καὶ οὐχὶ εἰς μάτην. « Ἐχω εἰς τὴν ἐκκλησίαν μου ἀνθρώπους (ἔλεγεν ἱεροκῆρυξ τις), διὰ τοὺς ὁποίους ὑπερηφανεύομαι, ἀνθρώπους σταθεροὺς καὶ εἰλικρινεῖς, οἵτινες ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς μέθης, ἀνθρώπους λίαν ζηλωτὰς εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν ». Ἀναμφιβόλως, τὸ

περὶ πότου ζήτημα εἶνε πρόβλημα δύσλυτον, ἀλλ' οἱ ὑπέρμαχοι τῆς ἐγκρατείας ἐν Ἀμερικῇ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐργάζονται ἀκαμάτως. Τοῦ ὑπὲρ τῆς ἐγκρατείας κινήματος μετέχουσι λίαν ἐνθέρμως καὶ αἱ γυναῖκες, ἰσχυρῶς ὑπέρμαχοῦσαι αὐτοῦ. « Ἰσταμαι νῦν παρὰ τὸ χεῖλος τοῦ τάφου, γράφει γηραιὸς ἀνὴρ· ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐκυριεύομην ὑπὸ τῆς μέθης καὶ ἤμην σκληρὸς πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα μου, ἀλλὰ διὰ τοῦ θεοῦ ἐλέους καὶ διὰ τῶν προσπαθειῶν τοῦ Γυναικείου Συλλόγου τῆς Ἐγκρατείας, ἐπέστην νὰ παύσω τὴν μέθην καὶ νὰ δεχθῶ τὸν Χριστὸν ὡς σωτῆρά μου. Ἐκτοτε αἰσθάνομαι ὅτι ἐσώθην ».

Εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐκπαιδεύσεως εἶνε ἄγρυπνον τὸ Σικάγον. Ὅπως αἱ ἐκκλησίαι, τὰ σχολεῖα ἠϋξήσαν μὲ τὴν ταχύτητα τῆς πόλεως. Ὑπάρχουσι πρόσωπα ἐπιζῶντα ἐν Σικάγῳ, τὰ ὅποια ἐνθυμοῦνται ἐν μόνον σχολεῖον, μὲ ὄχι πλείονας τῶν δώδεκα μαθητῶν. Τώρα εἶνε περὶ τὰ 450 σχολεῖα μὲ πολυάριθμον προσωπικὸν ἱκανῶν διδασκάλων, καὶ ἐκτὸς τῶν δημοσίων ὑπάρχουσι καὶ ἰδιωτικὰ σχολεῖα ὅπου οἱ παῖδες τυγχάνουσι ἐντελοῦς ἐκπαιδεύσεως.

Τὰ δημόσια σχολεῖα εἶνε ἐν γένει εὐρύτατα ἰδρύματα, μὲ δωμάτια καλλίστα εὐτρεπισμένα, μὲ πολὺ φῶς καὶ ἀέρα, μὲ καθαρὰ πατώματα καὶ πᾶσαν εὐκολίαν τελεσφόρου διδασκαλίας. Ἐκάστη τάξις ἔχει τὸν χωριστὸν θάλαμόν της, καὶ συνάμα πολλοὶ θάλαμοι δύνανται νὰ σχηματισθῶσιν ἐν ἀκαρεῖ εἰς μεγάλην αἴθουσαν, αἰρομένων τῶν πτυκτῶν θυρῶν. Ὅταν ἐπεσκέφθην τινὰ τῶν σχολείων τούτων, ἐθέληθην βλέποντες αὐτὰ τόσον εὐτακτα, τόσον καλῶς διευθυνόμενα, καὶ τοὺς παῖδας τόσον καλῶς καὶ κοσμίως διάγοντας. Αἱ ἡλικίαι τῶν μαθητῶν εἶνε ἀπὸ ἑπτὰ μέχρι δεκαεπτὰ ἐτῶν. Εἶδομεν μεγάλην τάξιν νὰ ἐκτελῇ σειρὰν γυμναστικῶν ἀσκήσεων. Ἡ ἐκγύμνασις ἦτο προφανῶς τελεία, διότι οἱ μαθηταὶ διεξήγαγον τὰς ἀσκήσεις μὲ τὴν εὐχέριαν ἐκείνην καὶ τὴν μηχανικὴν γοργότητα, ἣτις ἀπεδείκνυεν ὅτι οἱ παῖδες ἦσαν ὄχι μόνον ταχεῖς, ἀλλ' ὅτι εἶχον γυμνασθῆ ἐπιμελῶς καὶ ἐντελέστατα. Ἡκούσαμεν πολλὰς τῶν ἀνωτέρων τάξεων ἐξεταζόμενας εἰς τὴν Γερμανικὴν, Γαλλικὴν καὶ Ἀγγλικὴν, καὶ προτείναντες εἰς τοὺς μαθητὰς ὀλίγας τινὰς ἐρωτήσεις ὄχι πολὺ σχετικὰς πρὸς τὸ μάθημα, εὕρομεν αὐτοὺς ταχεῖς, ἡσυχμένους καὶ ἐτοιμοὺς εἰς τὰς ἀπαντήσεις.

Οἱ παῖδες τῶν πλουσιωτέρων οικογενειῶν φοιτῶσιν εἰς τὰ αὐτὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὰς αὐτὰς τάξεις μὲ τοὺς τῶν πτωχοτέρων. Ὅλοι διδάσκονται ὁμοῦ, ἡ δὲ κοινωνικὴ τάξις τῶν ἐν τῷ σχολείῳ παιδίων ἐξαρ-

τᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ τμήματος ἐν ᾧ τὸ σχολεῖον εὐρίσκεται. Σωματικὴ τιμωρία δὲν ὑπάρχει εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἄλλα μέσα διορθώσεως ἐφαρμόζονται ὅταν εἶνε ἀνάγκη. Ἐὰν π. χ. παιδίον τι εἶνε ἄτακτον, ἀπειθὲς καὶ ἀμελὲς, καλεῖται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου εἰς τὸ ἀρχεῖον καὶ ἐπιπλήττεται αὐστηρῶς. Ἐὰν τοῦτο δὲν ἀρκεῖ, τὸ παιδίον ἀποβάλλεται τοῦ σχολείου· καὶ ἂν καταφύγῃ εἰς ἄλλο σχολεῖον, καὶ πάλιν ἐξακολουθῇ τὰ αὐτὰ, παραπέμπεται, καὶ ἄνευ τῆς ἀδείας τῶν γονέων του, εἰς ἐπανορθωτικὸν ἢ σωφρονιστικὸν σχολεῖον. Τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα εἶνε ὑποχρεωτικὸν καὶ ἐλεύθερον τελῶν ἕως οὗ ὁ παῖς παρασκευασθῇ διὰ τὸ Κολλέγιον. Ἡρωτήσαμεν περὶ τῶν βιβλίων, καὶ ἐμάθομεν ὅτι ὅλα τὰ παραχωρεῖ ἡ Κυβέρνησις, ἐκτὸς ὅταν ἀπολεσθῶσιν ἢ κλαπῶσιν, ὅτε ὀφείλουσι νὰ τ' ἀναπληρώσωσιν οἱ μαθηταί. Τοῦ κλειδοκυμβάλου ἢ ἄλλου ὀργάνου γίνεται χρῆσις εἰς τὰ σχολεῖα καταλλήλως εἰς τὴν ἐναρξιν καὶ εἰς τὸ τέλος τῶν ἀσκήσεων. Τοῦ μαυροπίνακος γίνεται πολλὴ χρῆσις διὰ τε τὴν ἀριθμητικὴν καὶ πρὸς εἰκονογράφειαν τοῦ μαθήματος τῆς ἀναγνώσεως ὅταν χρειασθῇ, διὰ νὰ τὸ ἐννοήσωσι καλλίτερον οἱ μαθηταί. Χάρται, ὄργανα τῆς διδασκαλίας, δείγματα φυτῶν καὶ φυτικῆς ζωῆς, φυσικῆς ἱστορίας καὶ μηχανικῆς, κρέμανται εἰς τοὺς τοίχους εἰς ὅλας τὰς αἰθούσας τῶν παραδόσεων.

Ἐκ τίνος ἐνιαυσίου ἐκθέσεως μεταφέρομεν τὴν ἐπομένην περικοπήν : « Τὰ σχολεῖά μας εἶνε καλῶς ὀργανισμένα, ἡ ἐκπαιδεύσις μας εἶν' ἐλεύθερα καὶ τὸ σύστημά μας εἶνε τὸ καλλίτερον τὸ ὁποῖόν ποτε ἐσχέδιασεν ἄνθρωπος ». Πολὺ καλὰ, δύναται ν' ἀπαντήσῃ ὁ ἀναγνώστης. Τῷ ὄντι, ἔκθεσις δὲν ἠδύνατο περισσώτερον νὰ εἴπῃ. Τοῦτο ἀποδεικνύει πολλὰ, καὶ ἰδίως ὅτι ἡ ἐκπαιδεύσις ἀξιοῦται τῆς ἐπιμελείας τῶν νοημόνων πολιτῶν. Πᾶσα σύγκρισις εἶνε φορτικὴ· οὐχ ἤττον ἂν οἱ διδάσκαλοι μᾶς ἐπέτρεπον τὴν παρατήρησιν, θὰ ἐλέγομεν ὅτι ἡ διδασκαλία μᾶς φαίνεται τελειότερα ἐν Ἀμερικῇ παρὰ ἐν τῷ Παλαιῷ Κόσμῳ. Ὑπάρχει περισσοτέρα πραγματικὴ διδασκαλία πέραν τοῦ Ἀτλαντικοῦ, καὶ ὀλιγώτερα ἀπλῆ ἀκρόασις μαθημάτων, τὸ ὁποῖον σημαίνει, ὡς παρετήρησε συγγραφεὺς τις, ὅτι περισσώτερα κατορθοῦνται εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ὀλιγώτερα εἰς τὴν οἰκίαν. Εἰς τὰ σχολεῖα τὰ ὅποια ἐπεσκέφθην ἐν Σικάγῳ, ἐν Ἀγίῳ Λουδοβίκῳ καὶ Νέξ Ὑόρκῃ, τὰ μαθήματα τῆς ἐπιούσης εἶχον ἀναπτυχθῆ ἐντελέστατα ὑπὸ τῶν διδασκάλων, μέχρι τῆς τελευταίας ὥρας, καὶ τὰ παιδία, βοηθούμενα ἐπὶ τοσοῦτον,

εὐρίσκουσι τὴν κατ' οἶκον μελέτην ἀκοπωτέραν, εὐκολωτέραν καὶ τερπνοτέραν. Ὁ ἐν Ἑδιμβούργῳ διδάσκων, ὁ φίλος μας κ. Δάν, ἐπεμψεν ἡμῖν δύο ἢ τρεῖς παρατηρήσεις, προσερχομένας ἐκ τῆς γραφίδος Ἀμερικανοῦ καθηγητοῦ ἐπισκεφθέντος ἀρτίως τινὰ τῶν ἀγγλικῶν σχολείων. : «Οἱ διδάσκαλοί σας δὲν μοὶ φαίνονται νὰ διδάσκωσιν. Ἀκούουσιν ἀπλῶς τὸ μάθημα, διορθώνουσι τὰ σφάλματα καὶ προσέχουσιν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, ὡς θὰ ἔκαμνεν εἰς ἐπισκέπτης. Δὲν ἀναγινώσκουσι τακτικὰ οἱ ἴδιοι ἐνώπιον τῶν παιδίων· οὔτε μεταχειρίζονται πολὺ συχνὰ τὸν μαυροπίνακα, ὑποθέτω, διὰ νὰ βοηθῶσιν εἰς τὴν ἀριθμητικὴν καὶ ἄλλα μαθήματα. Εἶνε πολὺ γραμματισμένοι καὶ ἰκανώτατοι· ἀλλὰ τοὺς λείπει ἡ ἐγκάρδιος καὶ πρόθυμος διδασκαλία, ἣτις εἶνε τὸ ἄριστον προσὸν διὰ τὸν διδάσκαλον, καὶ ἄνευ τοῦ ὁποίου ἡ διδασκαλία ἀποβαίνει φορτικὸν ἔργον».

Ὁ κριτικὸς οὗτος καθηγητὴς ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἀκούσει τὴν παρατήρησιν γηραίου Σκώτου περὶ τινος συνοδείας Ἀμερικανῶν, οἵτινες κατῆλθον πρὸς ἀναψυχὴν εἰς χωρικὸν πανδοχεῖον τῆς Σκωτίας. «Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἀμερίκας, Τζαίμη, εἶνε τρομερὰ ξυπνητοί, ἀλλὰ κύτταξε καλὰ, φίλε μου, ἔχουν μίαν παράξενη συνήθειαν νὰ μιλοῦν μὲ τὴ μύτη. Δὲν ἦτον ὁ ἓνας μονάχα ἀπ' αὐτοὺς, μὰ ὅλοι τοὺς· ὅταν τοὺς ἐβοήθησα, Τζαίμη, νὰ ζέψουν τὸ ἔλογο, καὶ μοῦ μιλοῦσαν, μοῦ μιλοῦσαν ὅλοι ἀντάμα, δὲν ἀγροικοῦσα τὰ μισὰ ἀπὸ ὅσα μοῦλεγαν· εἶνε μὲγάλο ἔθνος, αὐτοὶ ἀπ' τὴν Ἀμερίκα, Τζαίμη, μὰ εἶνε τρομερὸ κακὸ ποῦ δὲν ξέρουν γράμματα, δὲν ξέρουν γράμματα νὰ διαβάσουν. Ἀπορῶ πῶς ἡ κυβέρνησίς μας δὲν τοὺς στέλνει τίποτε δασκάλους, νὰ τοὺς μάθουν νὰ μιλοῦν».

Πολλὰ κατωρθώθησαν ἐν Σικάγῳ, καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τῶν ἀνωτέρων κλάδων τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἡ πόλις δικαιοῦται νὰ σεμνύνεται διὰ τὸ ἀκμαῖον πανεπιστήμιόν της, διὰ πολλὰς νομικὰς σχολὰς καὶ πρακτικὰ λύκεια, ἐνῶ, ἐπὶ πᾶσι τούτοις, αἱ διάφοροι θρησκευτικαὶ κοινότητες ἔχουσιν ἰδίως ἱερατικὰς σχολὰς καὶ θεολογικὰ φροντιστήρια.

Τὸ πανεπιστήμιον εἶνε ἴδρυμα ἐφ' ᾧ οἱ νοήμονες πολῖται δικαίως δύνανται νὰ καυχῶνται. Ἐχει λαμπρὰν βιβλιοθήκην, περιέχουσαν τὰ ἄριστα κεφαλαιώδη συγγράμματα τῶν διαφόρων κλάδων τῆς μαθήσεως, ἔχει πολλὰ ἀρχαῖα ἀξιοπερίεργα, πλεῖστα πολύτιμα ὄργανα χημείας καὶ μηχανικῆς, καὶ πρὸς τούτοις δύναται νὰ καυχηθῆ διὰ τὸ μέγα τηλεσκόπιον τοῦ Κλάρκ, τὸν μέγιστον ἀνακλαστῆρα ἐν τῷ Νέῳ Κόσμῳ.

Τὸ τηλεσκόπιον τοῦτο εἶνε λαμπρότατον ὄργανον, καὶ μόνον του θὰ καθίστα περιώνυμον οἰονδήποτε πανεπιστήμιον ἀνὰ τὸν φιλεπιστήμονα κόσμον.

Δὲν θὰ πραγματευθῶμεν διὰ μακροτέρων περὶ τοῦ Σικάγου. Ἡ ἐπίσκεψίς μας ὑπῆρξε τερπνὴ· καὶ εἰς ὅσα ἐγράψαμεν, δὲν κατεβάλομεν προσπάθειάν τινα ὅπως μεγαλοποιήσωμεν τὴν σπουδαιότητά του, καίτοι προσεπαθήσαμεν τὸ ἐφ' ἡμῖν νὰ καταδείξωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν πρακτικότητα τῶν θεσμῶν του καὶ τὴν ὠφελιμότητα τῶν ἀντικειμένων ἀξίων ἐνδιαφέροντος. Ἐὰν ἀληθεύῃ τὸ ἀξίωμα ὅτι «ἡ ἐργασία τὰ ἀξίζει ὅλα», τότε τὸ Σικάγον εἶνε ἄξιον μεγαλειτέρας τιμῆς ἢ ὅσῃν ἄνθρωπος ἢ βιβλίον δύναται νὰ τῷ ἀποδώτῃ, καὶ ἐπαγγέλλεται οὐ μικρὰ ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πόλιν, ὅπως εὐλικρινῶς φρονοῦσι καὶ λέγουσιν οἱ πολῖταί του, ἐν πάσῃ πεποιθήσει ἀποβλέποντες εἰς τὸ μέλλον.

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΙΠΠΟΥ

ΥΠΟ

Χ. Ν. ΟΥΤΣΙΝΣΩΝ

(Ἐκ τοῦ περιοδικοῦ « Η ΕΦΕΥΡΕΣΙΣ »)

Οἱ ἵπποι εἶνε προσφιλεῖς εἰς ὅλα τὰ ἔθνη. Βλέπομεν αὐτοὺς παντοῦ εὐχρηστοῦντας, καὶ πρὸς πολλοὺς καὶ διαφόρους σκοποὺς τὰ εὐγενῆ ταῦτα καὶ νοήμονα ζῶα κατέστησαν φίλοι καὶ σύντροφοι ὀλοκλήρων φυλῶν ἀνθρώπων. Πράγματι, ἄνθρωποι ἄνευ ἵππων οὐδαμοῦ ὑπάρχουσι, καὶ καθὼς εἰς τὰς χώρας τῆς βαρβαρότητος ὁ ἵππος εἶνε ὁ κύριος καὶ ἀνεύθυνος συνεργὸς τῆς ἐπιδρομῆς, τῆς ἀρπαγῆς καὶ τῆς δηώσεως, οὕτω καὶ εἰς τὰς μᾶλλον πολιτισμένας χώρας, ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ, ὁ ἵππος ὀργώνει τοὺς ἀγροὺς, ρυμουλκεῖ πλοιάρια εἰς διώρυχας, σύρει ἀμάξια, ὀχήματα καὶ λεωφορεῖα, χρησιμεύει ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ, ὑπηρετεῖ εἰς τὸ ἵππικόν, εἰς τὸ πυροβολικόν καὶ τὸ μηχανικόν, λαμβάνει μέρος εἰς τὰ κυνηγέσια καὶ τὰς ἐκδρομὰς καὶ πρωταγωνιστεῖ εἰς τὰς ἵπποδρομίας, διὰ τὰς ὁποίας τόσος κόσμος, τόσον πλῆθος ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν τρελλαίνονται ἀλλαχοῦ τε καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, καὶ πρὸς ὃν σκοπὸν μεγάλη πληθὺς ὠραίων καὶ ἐκλεκτῶν ἵππων ἐπιμελῶς διατηρεῖται καὶ τρέφεται.

Ἡ ἀφθονία τῶν ἵππων εἰς ὅλας τὰς μεγαλοπόλεις ἀποδεικνύει πόσον ἀβάσιμοι ἦσαν οἱ φόβοι ἐκείνων, οἵτινες προέλεγον ὅτι ἡ ἀτμάμαξα, ἐκτοπιζούσα τὸν ἵππον, θὰ τὸν κατήργει σχεδόν. Ἀληθεύει ὅτι ἡ ἀ-

τμάμαξα ἐξετόπισε τὸ ταχυδρομικὸν λεωφορεῖον, ἐκτὸς εἰς τινὰ ἀπόκεντρα μέρη· ἀλλὰ μὲ ὅλας τὰς χιλιάδας μιλίων σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ὅσαι ἐστρώθησαν ἐν Μ. Βρετανίᾳ καὶ Ἰρλανδίᾳ κατὰ τὴν παρελθούσαν πεντηκονταετίαν, ὑπάρχουσι πλείονες ἵπποι εἴπερ ποτέ. Ὁ λόγος τούτου πρέπει προφανῶς νὰ ζητηθῆ εἰς τὴν εὐρείαν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου, τὴν ἐπενεχθεῖσαν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἀτμοῦ καὶ δι' ἄλλων μέσων· καὶ ἡ αὐξήσις αὕτη τοῦ ἐμπορίου συνοδεύεται φυσικὰ ἀπὸ μεγάλην αὐξήσιν πληθυσμοῦ. Ὅσῳ πλείονες ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τόσῳ πλείονας ἵππους χρειάζονται· καὶ ὁ ἵππος, καίτοι ἐκτοπιζόμενος κατὰ μέγα μέρος δι' ἓνα σκοπὸν, εἶνε πάλιν χρήσιμος δι' ἄλλον.

Τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖον συχνὰ προβλήθη εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ γράφοντος δύναται νὰ ἐκφρασθῆ ὡς ἐξῆς: Κατὰ πόσον εἶνε ἀναγκαῖον, οικονομικόν ἢ εὐάρμοστον νὰ ἐξακολουθήσωμεν εἰς τὰς μεγαλοπόλεις μας τὴν χρῆσιν τῆς δυνάμεως τοῦ ἵππου εἰς τόσον μέγαν βαθμὸν, ὅσον τώρα; Ἀποῦ προσπαθήσωμεν νὰ λάβωμεν εὐρείαν ἀποψιν τοῦ πράγματος καὶ σταθμίσωμεν τὰ ἐπιχειρήματα ὑπὲρ καὶ κατὰ, φθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι μεγάλως θὰ ἐκερδίζομεν ἐκ τῆς γενικῆς ἀποδοχῆς μηχανικῆς τινος δυνάμεως δι' ὅλους τοὺς συνήθεις σκοποὺς τῆς μετακινήσεως. Ἄς θεωρήσωμεν πρῶτον τὰ μειονεκτήματα τοῦ παρόντος συστήματος, ὅπως προσπίπτουσι εἰς ἄνθρωπον ὅστις ἐξώδευσε πολὺν καιρὸν εἰς ὁδοπορίας εἴτε πεζῆ εἴτε δι' ἀγοραίων ἀμαξῶν. Ὑπάρχουσι τοῦλάχιστον δέκα ἢ δώδεκα μειονεκτήματα εἰς τὴν χρῆσιν τῆς δυνάμεως τοῦ ἵππου διὰ τὴν συνήθη καθημερινὴν συγκοινωνίαν καὶ τὴν ἐκ τόπου εἰς τόπον μετάβασιν ἐν πάσῃ μεγαλοπόλει, καὶ μάλιστα ἐν Λονδίῳ. Ἡ δαπάνη, ἡ ἐνόχλησις καὶ ἡ ἀνησυχία ἣν ἐνέχει ἡ ἀγορὰ καὶ διατήρησις ἵππων εἶνε πασιφανῆς. Γνωρίζομεν ὅλοι ὅτι οἱ ἵπποι κοστίζουν ἀκριθὰ καθ' ἓνα ἢ κατ' ἄλλον τρόπον, ἀλλ' ἴσως ἐκεῖνοι οἵτινες κάουνοσι χρῆσιν αὐτῶν χωρὶς νὰ ἔχωσι τὴν φροντίδα των, καθὼς πᾶς ὅστις ἀναβαίνει εἰς ἀγοραῖον ὄχημα, εἰς λεωφορεῖον ἢ ἀμαξάν τροχιοδρόμου, οὐδ' ὑποπτεύουσι κἄν πόσον μεγάλη εἶνε ἡ δαπάνη.

Εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς βιομηχανίας γίνεται χρῆσις τῆς δυνάμεως τοῦ ἵππου, καὶ τοῦτο συνεπιφέρει μεγάλην δαπάνην. Ἄλλ' ὅταν ἀγοράσῃ εἰς ἵππον καὶ πληρώσῃ τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ, αἱ ἐνοχλήσεις, ἀντὶ νὰ τελειώσουν, τότε μόνον ἀρχινοῦν. Ἄς υποθέσωμεν ὅτι, μετὰ πολλὰς καὶ κοπιώδεις ἐρεῦνας, εὕρομεν καλὸν ἵππον. Ποίαν ἐγγύησιν ἔχομεν ὅτι, μετὰ ἐξάμηνον χρόνον, θ' ἀξίζῃ τὰ χρήματα ὅσα

εδώκαμεν δι' αὐτόν; Πᾶν ἀτύχημα δυνατόν νὰ συμβῆ. Δυνατόν νὰ πέσῃ κάτω καὶ νὰ θραύσῃ τὰ γόνατα· δυνατόν νὰ κρούσῃ καὶ πάθῃ τοὺς πνεύμονας· δυνατόν νὰ κολλήσῃ τὴν συνήθη τῶν ἵππων κόρυζαν ἢ καὶ τὴν γρίππην. Ἄλλ' οὐδεμία ἀνάγκη νὰ διεξέλθωμεν τὸν μακρὸν κατάλογον τῶν παθήσεων τοῦ ἵππου· ἀρκεῖ νὰ εἰπώμεν ὅτι, οὕτως ἢ ἄλλως, οἱ ἵπποι εἶνε διαρκῆς ἀρομὴ ἀνησυχίας, δυσφορίας καὶ δαπάνης.

Ἄλλ' ἐὰν τυχὸν αἱ ἄμαξαι μας ἐκινουῦντο ὑπὸ τινος μηχανῆς ἀντὶ τοῦ ἵππου, ἐλάχιστον κίνδυνον τιοῦτων ἀτυχημάτων θὰ διετρέχομεν. Πᾶς νοήμων ἐργάτης θὰ ἠδύνατο νὰ διατηρῆ τὴν μηχανὴν σας ἐν τάξει, καὶ ὅταν θὰ ἐχρειάζοντο ἐπισκευαί, θὰ ἠδύνατο νὰ τὰς ὑποδεικνύῃ τὰ χεῖρα ἢ καὶ νὰ τὰς ἐκτελῇ ὁ ἴδιος. Ἐκτὸς τούτου, ἀγοράζων μηχανὴν, εἰξεύρεις τί παίρνεις ἀντὶ τῶν χρημάτων σου, λόγου χάριν μηχανὴν κινουμένην δι' ἀερίου, διὰ πετρελαίου ἢ δι' ἠλεκτρισμοῦ, τόσης καὶ τόσης ὠρισμένης δυνάμεως ἵππων, καὶ ὑπὸ τοῦ δεῖνα ἢ δεῖνα μηχανουργοῦ κατασκευασθεῖσαν. Ὑποθέσατε, π. χ. ὅτι τυπογράφος τις ἀγοράζει μηχανὴν ἀερίου τοῦ "Οττο" περιμένει νὰ τοῦ κάμῃ ἡ μηχανὴ ἐργασίαν τινὰ καὶ τοῦ τὴν κάμναι· γνωρίζει πόσην ἐργασίαν δύναται νὰ καρπωθῇ ἐκ τῆς μηχανῆς του, καὶ ἐπὶ πόσον χρόνον δύναται νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ τηρῇ αὐτὴν ἐν τάξει ἐργασίας, ἐὰν καλῶς τὴν ἐπιμελῆται. Δὲν δύναται νὰ γείνη αἰφνιδίως καὶ διὰ μιᾶς ἄχρηστος, ὅπως ὁ ἵππος.

Πολλοὶ ἀγαπῶσι τὸσον περιπαθῶς τοὺς ἵππους, ὥστε δὲν καταδέχονται νὰ κάμωσι λόγον διὰ τὰς συχνὰς ζημίας τὰς ὁποίας ὑπέστησαν ὡς ἰδιοκτητῆται ἵππων. Προδήλως φρονοῦσιν ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει θεραπείαν, καὶ ὑποτάσσονται εἰς τὴν τύχην μετ' ἀταραξίας πράγματι φιλοσοφικῆς. Ὀλίγον τοὺς μέλει ἂν ἡ ἐπιστήμη ἐτάχθῃ ν' ἀνακουφίξῃ τὰ δεινὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀρκεῖ μόνον οὗτοι νὰ ἐπικαλῶνται τὴν βοήθειάν της. Ἐὰν ἦτο εὐκόλον νὰ συνταχθῇ ἀκριβῆς στατιστικὴ τῆς ὅλης ἐνιαυσίου ζημίας τὴν ὁποίαν ὑποφέρει ἡ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὰ δυστυχήματα τὰ συμβαίνοντα εἰς ἵππους καὶ ἀπὸ προώρους θανάτους ἐκ διαφόρων αἰτίων, μεγάλως θὰ μᾶς ἐξέπληττεν ἴσως ἡ ποσότης τῶν χρημάτων, ἧτις σπαταλᾶται οὕτω· καὶ ὅμως ὅλην αὐτὴν τὴν ζημίαν, τὴν φθορὰν καὶ τὴν δυστυχίαν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τὴν ἀποφύγωμεν. Εἰς πολλὰ τῶν συνήθων καθημερινῶν ἔργων τοῦ βίου, ἡ δύναμις τοῦ ἵππου θὰ ἠδύνατο κατὰ μέγα μέρος ν' ἀντικατασταθῇ διὰ τινος εὐθηνοτέρου, ἀσφαλέςτερου καὶ βεβαιότερου μέσου, εἰς τὰς μεγαλοπόλεις τοῦλάχιστον. Ποίαν μορφήν θὰ ἐλάμβανεν ἡ νέα δύναμις, εἶνε ζήτημα εἰς τὸ ὅποιον αἱ γνώ-

μαι θὰ διγασθῶσι· τοῦτο θὰ θεωρήσωμεν νῦν· ἀλλ' ἡ προσπάθειά μας εἶνε νὰ καταδείξωμεν τὰ πολλὰ μειονεκτήματα τοῦ παρόντος συστήματος, ὅθεν θὰ μεταβῶμεν εἰς τὰ παθήματα αὐτῶν τῶν ἵππων. Οὐδεὶς ἔχων μικρὰν πείραν τῆς κυκλοφορίας τῶν ὁδῶν εἰς τὰς μεγαλοπόλεις, καὶ μάλιστα ἐν ὑγρῷ καιρῷ, δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι οἱ ἵπποι ὑποφέρουσι τὰ μέγιστα.

Ἡ πτώσις ἵππου εἰς τὰς ὁδοὺς προξενεῖ δυσάρεστον ἐμπόδιον ἐωσοῦ σηκωθῆ. Ἄλλὰ καίτοι πολλὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ περὶ τῶν δυστυχῶν ἵππων τῶν ἄμαξῶν, οἱ ὁποῖοι περιμένουσι τὸσον ὑπομονητικῶς εἰς σειρὰς τεταγμένοι ἐπὶ ὥρας, καὶ καταπονοῦνται τὸσον ἀργὰ τὴν νύκτα, χειμῶνα καὶ θέρος, μεγαλειτέρου οἴκτου ἄξιοι εἶνε οἱ ἵπποι τῶν τροχιοδρόμων καὶ τῶν λεωφορείων. Νὰ τοὺς βλέπῃ τις νὰ τεντώνωσιν ὅλους τοὺς μῦς διὰ νὰ σύρωσι βαρυφορτωμένον λεωφορεῖον ἢ τροχιάμαξαν, εἶνε ἐλεεινὸν θέαμα. Πόσον καταπονεῖται ἡ σωματικὴ ρώμη τῶν ἰδεῶν δύναται νὰ σχηματίσῃ τις ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς κοινὸς ἵππος λεωφορείου, ἐργαζόμενος πέντε ὥρας τὴν ἡμέραν, ἀντέχει μόνον πέντε ἔτη· καὶ ἵππος τροχιοδρόμου μόνον τέσσαρα ἔτη. Δὲν δύναται τις νὰ μὴ αισθανθῆ ὅτι δὲν ἦσαν προωρισμένοι διὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐργασίας, καὶ ὅσον ταχύτερον ἀπαλλαγῶσι τῆς κακοπαθείας ταύτης, τὸσον καλλίτερον.

Δεύτερον μειονέκτημα εἶνε ὁ θόρυβος ὁ γινόμενος εἰς τὰς ὁδοὺς μας· τοῦτο εἶνε σπουδαῖον πρᾶγμα εἰς τὰς ἡμέρας ταύτας τῆς μεγάλης κυκλοφορίας, ὅτε αἱ κυριώτεροι λεωφόροι μας γεμίζουσι σχεδὸν μέχρι τοῦ τελευταίου ὀρίου τῆς χωρητικότητός των· τὰ νεῦρά μας εἶνε ἤδη ὑπερξημμένα ἀπὸ τὴν τύρβην καὶ τὰς μερίμνας τοῦ βίου, ἀπὸ τοὺς στροβίλους τῶν σταθμῶν τῶν σιδηροδρόμων καὶ ἀπὸ τὸν ἄγριον συναγωνισμόν τῆς ζωῆς. Ἐὰν ὁμως τὸ ἀέριον, τὸ πετρέλαιον ἢ αἱ ἠλεκτρικαὶ μηχαναὶ ἀντικαθίστων τοὺς ἵππους, θὰ ἠσθανόμεθα μεγάλην ἀνακούφισιν εὐρίσκοντες ὅτι αἱ ὁδοὶ μας εἶνε ἡσυχώτεροι. Δὲν βλέπομεν τὸν λόγον διατὶ πᾶσα ἄμαξα, πᾶν λεωφορεῖον καὶ ὄχημα κινούμενον νὰ μὴ ἐφοδιασθῇ μὲ τροχοταινίας ἐκ καουτσούκ.

Οὐκ ὀλίγα τῶν οἰκιῶν θὰ ἐπετύγχανον μέγала ἐνοίκια ἐὰν αἱ ὁδοὶ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὸν διαρκῆ θόρυβον τῆς κυκλοφορίας, ὅστις εἰς πολλοὺς φαίνεται τὸσον διασκεδαστικός. Τοῦτο μᾶς φέρει εἰς τὴν φθορὰν καὶ καταστροφὴν τῶν ὁδῶν μας. Σήμερον αἱ ὁδοὶ, ξυλόστρωτοι, ἀσφαλτωμένοι ἢ μετὰ μίγματος ἐστρωμένοι, ταχέως φθείρονται

ὄχι μόνον ἀπὸ τὰ πέταλα τῶν ἵππων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν προστριβὴν τῶν τροχῶν. Εἰς ὀλίγα ἔτη τὸ ξυλῶδες ἢ ἀσφιλτῶδες στρῶμα τὸ ὁποῖον ἐκόστισεν εἰς τὴν ράχιν τῶν φορολογουμένων τόσον ἀκριβᾶ, ἀνάγκη ν' ἀφαιρεθῆ καὶ ἀντικατασταθῆ δι' ἄλλου· πάλιν ἡ ράχιν τῶν φορολογουμένων γνωρίζει τι ὑποφέρει.

Ἄλλὰ διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν τροχοταινιῶν ἢ περιβλημάτων ἐκ καουτσούκ εἰς τοὺς τροχοὺς τῶν ἀμαξῶν, αἱ ἐπιστρώσεις τῶν ὁδῶν θὰ ἦσαν πολὺ διαρκέστεραι. Ἀπόκειται εἰς τοὺς πρακτικούς ἀνθρώπους νὰ εἰπωσι ποῖον σύστημα ὁδοστρώσεως θὰ ἦτο τὸ ἀριστόν· πολλοὶ προτιμῶσι τὴν ἀσφαλτον, διὰ τὸ μαλακὸν καὶ τὸ καθάριον. Μεγίστην ἐνόχλησιν προξενεῖ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπισκευῆς τῶν ὁδῶν καὶ ἡ παρεμπόδις τῆς κυκλοφορίας, δι' ἣν καὶ ὅλος ὁ χῶρος ἐλεύθερος δὲν ἀρκεῖ.

Ἐὰν συνηγορῶ ὑπὲρ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς μηχανικῆς κινητηρίου δυνάμεως εἰς τὰς ὁδοὺς μας, ὁ λόγος δὲν εἶνε ὅτι ἀποστρέφομαι τοὺς ἵππους· ἐξ ἐναντίας μάλιστα. Ὅσοι ἀγαπῶσι τὰ εὐγενῆ ταῦτα καὶ χρῆσιμα ζῶα εὐχονται νὰ τὰ ἴδωσιν ἐλευθερούμενα ἀπὸ τὰ παρόντα ἐπαχθῆ βάρη των.

Εἶνε ἀληθές ὅτι τὸ καουτσούκ κοστίζει καὶ αἱ τροχοταινίαι πρέπει ν' ἀνανεοῦνται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν, ἀλλ' ὑποστηρίζομεν ὅτι τὸ κέρδος εἰς τοὺς φορολογουμένους θὰ ἦτο μέγα. Ἡ παροῦσα ὄχι ὑγιεινὴ κατάστασις τῶν ὁδῶν μας ἐν καιρῷ καύσωνος καὶ ξηρασίας εἶνε ἄλλο σοβαρὸν θέμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἐφιστᾶται ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἡ κοινὴ προσοχή. Πέρυσιν τὸ θέρος, μὲ τὴν χολέραν ταξειδεύτριαν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην, ἐνορίαί τινες προσεπάθησαν νὰ καθάρωσι καὶ ἀπολυμάνωσι τὰς ὁδοὺς διὰ τῆς χρήσεως ὑδατοφόρων ἀμαξίων περιεχόντων ἀσθενῆ διάλυσιν μαγγανησίου τῆς ποτάσεως. Εἰς ὅλας τὰς πολυσυχνάστους λεωφόρους ἢ κόπρος τῶν ἵππων σωρεύεται τόσον ταχέως, ὥστε οἱ καθαρίζονται τῶν ὁδῶν δὲν προφθάνουν νὰ τὴν ἀποκομίσωσι. Κατὰ τοὺς ψυχρὰς μῆνας τοῦ χειμῶνος τοῦτο δὲν βλάπτει πολὺ· ἀλλ' ἐν θερμῷ καὶ ξηρῷ καιρῷ ἡ ὁσμή εἶνε λίαν δυσάρεστος, καὶ ἀναμφιβόλως σπέρματα νόσων εὐρίσκουσιν ἐκεῖ εὐνοϊκὸν μέσον πρὸς πλήθυνσιν. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου πολλὰ μικρὰ κάρφη ἀχύρου, κτλ. μεμιγμένα μετ' ὀργανικῆς ὕλης ρίπτονται κάποτε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ διαβάτου.

Περιπλέον δὲ, ἄσχημον φαίνεται κάπως τὸ πρᾶγμα νὰ βλέπη τις εἰς μεγάλας πόλεις οὐ μικρὸν ἀριθμὸν σταύλων παραπλεύρως τῶν οἰκιῶν.

Τὸ Λονδίνον εἶνε γεμάτον ἀπὸ σταύλους παντοῦ. Καὶ ὅπισθεν τῶν οἰκιῶν αὐτῆς τῆς ἀριστοκρατικωτάτης συνοικίας, τοῦ Δυτικοῦ Ἄκρου, δύναται τις πολλάκις νὰ ἴδῃ σειρὰς σταύλων. Λίαν ἐνδιαφέρον θὰ ἦτο νὰ γνωρίσωμεν τὴν γνώμην τῶν ἀρίστων ἰατρῶν περὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτου. Ἄλλο δυσάρεστον τὸ ὁποῖον πολλοὶ βεβαίως, ὅπως ὁ γράφων, ἔχουσι παρατηρήσει, εἶνε οἱ θόρυβοι οἱ γινόμενοι ἀπὸ ἀνησύχους ἵππους τὴν νύκτα, πτεροκοποῦντας καὶ ἐνίοτε χρεμετίζοντας κατὰ τρόπον ὅστις ὀλίγους βεβαίως θὰ τέρπη. Ἐπειτα, ἂν ρίψη τις βλέμμα εἰς ὁδὸν πλήρη ἀπὸ λεωφορεία, ὄχηματα καὶ ἀμάξας, δὲν δύναται νὰ μὴ παρατηρήσῃ ὅτι μέγιστον μέρος τοῦ χώρου κατέχεται ἀπὸ μόνους τοὺς ἵππους. Ἴππος δίφρου καταλαμβάνει μεγαλείτερον μῆκος τῆς ὁδοῦ παρὰ τὸ ὅπισθεν του ὄχημα, καὶ ἄλλοτε πάλιν ὁ χῶρος ὁ καταλαμβανόμενος οὕτω εἶνε μέγιστος. Ἄλλ' ἐὰν αἱ ἀμαξίαι ἐσύροντο ἀπὸ μηχανὴν ἀερίου, αἱ ὁδοὶ μας δὲν θὰ ἐγέμιζον τόσον ὅσον τώρα, διότι τὸ μεγαλείτερον μέρος, ἂν ὄχι τὸ ὅλον, τῆς μηχανῆς θὰ ἠδύνατο νὰ τεθῆ ὑπὸ τὸ ὄχημα. Τότε μικρὸν μόνον ἐδώλιον εἰς τὰ ἔμπροσθεν τοῦ ὀχήματος θὰ ἦρκει διὰ τὸν ἀμαξηλάτην. Ὑπὸ τὸ παρὸν σύστημα τῆς διὰ ζῶων διφρηλασίας τὰ δυστυχήματα εἰς τὰς ὁδοὺς δὲν εἶνε σπάνια, ἐπιφέρονται δὲ συχνὰ ἀπὸ ἵππους τρομάζοντας ἢ ἀφηνιάζοντας. Βλέπει τις συχνὰ μέγα καὶ πολυτελὲς ὑαλωτὸν παράθυρον μαγαζείου θραυόμενον ἀπὸ κάρρον ἢ ἄλλο ὄχημα ἐφορμῶν αἴφνης κατ' αὐτοῦ. Μέγας δὲ εἶνε ὁ κίνδυνος τῆς καταπλακώσεως ἢ ἀνατροπῆς ἀνθρώπων ὅταν τρομάξῃ ὁ ἵππος. Ὅσοι ἠνιοχοῦσι τοὺς δίφρους των μόνον πρέπει νὰ εὐρωσί τινα διὰ νὰ κρατῆ τὸ ἄλογον, ἐὰν ἐπιθυμῶσι νὰ κατέλθωσιν εἰς τὴν θύραν μεγάρου καὶ ἀφήσωσι τὸ ἐπισκεπτῆριόν των, ἢ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς ἐμπορικὸν ν' ἀγοράσωσι τι. Δι' ὀλόκληρον δὲ ἔτος τοῦτο ἀπαιτεῖ οὐ μικρὰν δαπάνην. Μέγα πλῆθος ἀνθρώπων εἰσελαύνουσιν εἰς τὰς πόλεις ἀπὸ τῶν ἀγρῶν, ἢ διὰ νὰ παρευρεθῶσιν εἰς ἀγοράς ἢ διὰ νὰ ἐπισκεφθῶσι μαγαζεῖα ἢ δι' ἄλλους σκοποὺς, καὶ ἀναγκαῖον ἀποβαίνει εἰς πλείστας περιπτώσεις ν' ἀποζευχθῆ, νὰ σταλισθῆ, νὰ λάβῃ φορβὴν καὶ τέλος νὰ ζευχθῆ ἐκ νέου. Ὅλα αὐτὰ κοστίζουν χρήματα. Οὐδεὶς σταλισμὸς καὶ οὐδεμία φορβὴ θὰ ἐχρειάζετο ἐν τῇ μεταχειρίσει μηχανῆς ἐπιλοῦσης χρῆν ὑποζυγίου, μόνον μία αὐλὴ ὅπου ν' ἀποτίθενται αἱ μηχαναὶ· ἄλλοις καὶ κλειθρον θὰ ἦρκον νὰ ἐμποδίσωσιν ἄλλα πρόσωπα νὰ διφρηλατῶσι διὰ τῆς μηχανῆς.

Τὸ ἀέριον καὶ τὸ καουτσούκ φαίνονται νὰ εἶνε τὰ φάρμακα διὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων. Περαινομεν δὲ δι' ὀλίγων λέξεων. Προτείνομεν μόνον τὴν δι' ἀερίου μηχανὴν διὰ τὴν κίνησιν τῶν ἀμαξῶν, διότι πρὸς τὸ παρὸν ἢ δι' ἠλεκτρισμοῦ κινήσεις τῶν ἀμαξῶν καὶ ὀχημάτων δὲν εἶνε τελειοποιημένη ὅσον πρέπει. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ὁ ἠλεκτρισμὸς ἐφηρμόσθη εἰς τὰς τροχιαμάξας, ἀλλὰ δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ εἴπωμεν ποῖα εἶνε ἀκριβῶς τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα, εἴτε ὡς πρὸς τὴν δαπάνην εἴτε ὡς πρὸς τὸ ἀποτελεσματικὸν τῆς ἐργασίας. Ἄλλ' αἱ μηχαναὶ τοῦ ἀερίου εἶνε πρᾶγμα τελειοποιημένον. Κατασκευάζονται κατὰ χιλιάδας καὶ ἀποδεικνύονται πρὸς πολλοὺς σκοποὺς χρησιμώταται. Δὲν κάμνουν θόρυβον, χρειάζονται ὀλιγώτερον χώρον, δὲν ἐκβάλλουσι καπνὸν καὶ δὲν παράγουσι θειώδεις ἀτμούς ἢ νέφη καπνοῦ. Δὲν βλέπομεν τὸν λόγον διατὶ μηχανουργός τις μὲ πρακτικὸν πνεῦμα νὰ μὴ σχεδιάσῃ ἐλαφρὰν δι' ἀερίου μηχανὴν, ἥτις νὰ δύναται νὰ τεθῆ ὑπὸ τὸ ὄχημα. Τὸ ἀέριον θὰ ἠδύνατο ν' ἀποθηκεύηται εἰς συμπτυκνωμένην κατάστασιν ἐντὸς δυνατοῦ χαλυβδίνου ἀγγείου, καὶ ἡ πίεσις νὰ κανονίζεται δι' ἐπιστομίδας. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἰκανὸν ἀέριον θὰ ἠδύνατο νὰ κομίζεται ὑπὸ συνήθους ὀχήματος ἢ ἀμάξης ὅπως ἀρκέσῃ δι' ἐργασίαν πολλῶν ἡμερῶν. Οἱ πεζοὶ διαβάται θὰ ἠδύναντο νὰ λαμβάνωσιν εἰδησιν περὶ τῆς προσεγγίσεως τῆς ἀμάξης διὰ τοῦ ἤχου ἐλαφροῦ κωδωνίσκου. Εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους θὰ εἶνε λίαν εὐάρεστος ἡ μαλακὴ τροχληασία καὶ ἡ ἀπουσία πάσης δονήσεως, ἢ ἐπιτυχανομένη διὰ τῶν τροχοταινιῶν τοῦ καουτσούκ. Πιστεύομεν δὲ ὅτι πρὶν παρέλθῃ μακρὸς χρόνος θ' ἀνακαλυφθῇ μεθόδός τις ἢ πρὸς σκλήρυνσιν τῶν τοιούτων τροχοταινιῶν ἢ πρὸς προφύλαξιν τῆς ἐπιφανείας τῶν ἀπὸ τῆς ἐπενεργείας ὀξέων λίθων. Τὸ ζήτημα μελετᾶται σοβαρῶς ἀπὸ τοὺς ἐφευρέτας, καὶ τελευταῖον ἐφημερίς τις ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ δυσκολία νομίζεται ὅτι ὑπερνεκλήθη.

Ὅπως ἀνακεφαλαιώσωμεν διὰ βραχέων τὰ πλεονεκτήματα τὰ μέλλοντα νὰ ἐπιτευθῶσι διὰ τῆς μηχανικῆς δυνάμεως, λέγομεν ὅτι μεγάλη θὰ ἐπήρχετο οἰκονομία δαπάνης, διὰ τε τοὺς ἰδιοκτῆτας ὀχημάτων καὶ τοὺς φορολογουμένους· πρῶτον, διότι οἱ δρόμοι μας σπανίως θὰ ἐχρειάζοντο ἐπισκευήν· δεύτερον, διότι τὰ ὀχήματα θὰ ἠδύναντο νὰ διαρκῶσιν ἐπὶ μακρότερον· καὶ τρίτον, διότι θ' ἀπετρέποντο πλεῖστα πρόσθετοι δαπάναι, ὅπως μὴδὲν εἴπωμεν περὶ τοῦ γεγονότος ὅτι ἀμαξα μὲ μηχανὴν ἀερίου θὰ ἠδύνατο νὰ κοστίζῃ πολὺ εὐθηνότερα ἀπὸ ἀμαξαν

μὲ ἵππον. Οἱ ἵπποι θὰ ἀπέφευγον πολλὰς κκοπαθείας· ὁ κίνδυνος τῶν τυχαίων δυστυχημάτων μεγάλως θὰ ἠλαττοῦτο. Πιθανῶς πολὺ πλείονες ἄνθρωποι θὰ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ διατηρῶσιν ἀμαξαν. Ὁ θόρυβος τῆς κυκλοφορίας εἰς τὰς ὁδοὺς θὰ ἠλαττοῦτο. Ἡ ὑγεία τῶν πόλεων μας θὰ ἐβελτιούτο, διότι θὰ ἔλειπον οἱ σταῦλοι, καὶ αἱ ὁδοὶ θὰ ἦσαν πολὺ καθαρώτεραι καὶ ὑγιεινότεραι.

Ἡ βασιλεία τοῦ ἵππου διήρκεσεν ἐπὶ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας, καὶ πλησιάζει ἤδη ὁ χρόνος καθ' ὃν ὁ πιστὸς οὗτος καὶ πολύπρονος σύντροφος τοῦ ἀνθρώπου θ' ἀπαλλαγῇ πάσης μὴ ἀναγκαίας ταλαιπωρίας. Δὲν εἶνε ὑπερβολὴ νὰ εἴπωμεν ὅτι τοιαύτη μεταβολή, ὅταν ἐπέλθῃ, θὰ σημειώσῃ σπουδαίαν χρονολογίαν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ προόδῳ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΑΙΔΕΣΙΜΟΥ Γ. Φ. ΒΡΑΟΥΝ

('Εκ τῆς «ΙΘ' ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ»)

Τὸ ζήτημα περὶ ἰδρύσεως διδάσκοντος Πανεπιστημίου ἐν Λονδίῳ ζωηρῶς συζητεῖται νῦν, καὶ βασιλικὴ ἐπιτροπὴ μελετᾷ τοῦτο. Ὅλα τὰ πανεπιστήμια, τῆς Ἀγγλίας τοῦλάχιστον, ἔχουσι τὴν προσοχὴν τῶν ἐστραμμένῃν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ ἡ προσοχὴ αὕτη πιστεύεται ὅτι δὲν θὰ μειωθῇ ἐν τῷ μέλλοντι. Ἐὰν δὲ δὲν ἐπέλθῃ μέγα τι συμβεβηκὸς εἰς τὸ ἔθνος ἢ εἰς τὸ Βρεττανικὸν κράτος, οἷον πόλεμος ἢ κοινωνικὴ ἐπανάστασις, δυνάμεθα εὐλόγως νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι τὸ ζήτημα τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως θὰ διατηρήσῃ ἐπὶ μακρὸν τὴν ἐξέχουσαν θέσιν ἣν κατέχει νῦν εἰς τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων.

Ἐνῶ πολλαὶ ἀπόψεις τοῦ ζητήματος τούτου δὲν εἶνε ἀκόμη ὄριμοι πρὸς λύσιν, καίτοι τινὲς τούτων ὀριμάζουσι ταχέως, ὑπάρχει σπουδαῖός τις κλάδος ὅστις φαίνεται ἕτοιμος πρὸς εὐρωστον μεταχειρίσιν. Οὗτος εἶνε ἡ πανεπιστημιακὴ ἐκπαίδευσις τῶν γυναικῶν.

Ὁ θάνατος τῆς Μίς Κλάου ἕαρος ἀρχομένου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἔκαμε πολλὰ πρόσωπα νὰ παρατηρήσωσι πόσον ραγδαία ἦτο ἡ ἀνάπτυξις τῶν γυναικείων κολλεγίων ἐν Κανταβριγίᾳ, καὶ πόσον μέγала καὶ σπουδαῖα κατέστησαν ταῦτα. Μόλις εἶχε παρέλθῃ δεκαετία ἀφότου αἱ μαθήτριάι ἐγειναν δεκταὶ εἰς πανεπιστημιακὰς ἐξετάσεις, μετὰ τὴν

νόμιμον δοκιμασίαν τὴν ὁποίαν ἐπιβάλλει τὸ πανεπιστήμιον τῆς Κανταβριγίας. Δέκα ἔτη πρότερον, τὰ κολλέγια τῆς Γιρτῶνος καὶ τῆς Νιουγγάμης δὲν ὑπῆρχον. Περιττὸν νὰ ὀμιλήσωμεν περὶ τῆς μεγάλης ἐπιτυχίας τῶν φοιτητριῶν εἰς τὰς πανεπιστημιακὰς ἐξετάσεις, δι' ὅλης τῆς δεκαετίας καθ' ἣν ἐγένοντο δεκταὶ εἰς διανοητικὸν πρὸς τοὺς ἄνδρας συναγωνισμόν. Πᾶς τις γνωρίζει ὅτι ὁ ἔλεγχος τῶν κλασικῶν ἐξετάσεων, ὁ καταρτιζόμενος ὅπως μὴ ἀποκαλύπτῃ ποτὲ τὰ ἀκαδημαϊκὰ μυστικά, κατὰ περίεργον σύμπτωσιν ἀπεκάλυψε πρό τινας χρόνου ὅτι μία τῶν γυναικῶν ἐνίκησεν ὅλους τοὺς ἄνδρας. Ὅσοι εὐρέθησάν ποτε εἰς τὰ παρασκήνια, γινώσκουσι ὅτι ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τούτου ἔτι πλείονα ἠδύναντο νὰ λεχθῶσι. Καὶ οὐδεὶς αὐτόπτης θὰ λησμονήσῃ ποτὲ τὴν σκηρὴν τὴν διαδραματισθεῖσαν ἐν τῇ ἀκαδημαϊκῇ συγχλήτῳ, καθ' ἣν ὁ κοσμήτωρ τῆς Σχολῆς, ἀφοῦ ἀνέγνωσε τὸν κατάλογον τῶν ὑποψηφίων ἐν τῷ ἐλέγχῳ τῶν μαθηματικῶν κατ' ἀριθμητικὴν τάξιν ἀξίας, ἐξηκολούθησε μὲ τὰς λέξεις: «Γυναῖκες. Ἀνωτέρω τοῖ πρώτου ὑποψηφίου». Κατὰ δὲ τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον γυνὴ τις ἔλαβε διὰ πρώτην φορὰν τὸν πρῶτον βαθμὸν εἰς τὰ Μείζονα μαθήματα τῆς Ὀξφόρδης.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, φυσικὸν μόνον εἶνε ὅτι αἱ γυναῖκες καὶ οἱ φίλοι τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως τῶν γυναικῶν θὰ ἐσχημάτιζον μεγάλην ἰδέαν περὶ τῆς θέσεως ἣν ἔπρεπε νὰ κατέχωσιν αἱ γυναῖκες εἰς τὰ ἀγγλικὰ πανεπιστήμια. Πρὸς τὸ παρὸν εἶνε μόνον εὐπρόσδεκτοι ξένοι. Περὶ τοῦ εἰλικρινοῦς τῆς δεξιώσεώς των δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία· καίτοι συγχρόνως ὑπάρχουσιν ἐν Ὀξφόρδῃ καὶ Κανταβριγίᾳ ἱκανοὶ οἱ φρονούντες ὅτι αὐτὰ καλλίτερα θὰ ἔκαμνον νὰ εἶνε ἀλλοῦ, καὶ οἱ εὐχόμενοι νὰ μὴν εἶχάν ποτε ἔλθῃ. Οὐδ' ὑπῆρξεν ἔλλειψις συμπαθείας πρὸς αὐτὰς ἐν ταῖς ἐπιτυχίαις των, ἢ ἔλλειψις προθυμίας πρὸς συμβουλάς καὶ ἀρωγὴν ἐν τῇ διαχειρίσει τῶν μεγάλων ἰδρυμάτων των. Αἱ μεγάλαί σειραὶ τῶν κτιρίων ἐν Νιουγγάμῃ καὶ Γιρτῶν εἶνε κόσμημα εἰς τὴν Κανταβριγίαν καὶ τὰ πέριξ, καὶ ὑπὸ ἐποψίν κοινωνικὴν αἱ ἔνοιχοι εἶνε κέρδος διὰ τὸν πανεπιστημιακὸν βίον. Αἱ ἀρχαὶ τῶν γυναικείων διδασκαλείων εἶνε ἀξιαὶ συγχαρητηρίων διὰ τὸ καθολικὸν σέβας τὸ ὁποῖον ἐφείλκυσαν αἱ φοιτήτριάι. Σκληρὸν θὰ ἦτο ἂν ἄλλως εἶχε τὸ πρᾶγμα, διότι ἡ διεύθυνσις ὑπῆρξε θαυμάσιος συνδυασμὸς συμπαθείας, διακρίσεως καὶ γνώσεως τῶν πραγμάτων.

Τὸ ζήτημα τῆς ὀλομελείας πανεπιστημίου οἷον τὸ ἐν Λονδίῳ, θὰ ἦτο σχετικῶς ἀπλοῦν, καὶ ἡ βαθμολογία ἐκεῖ εἶνε ὑποκείμενον γνώσεως.

Ἄλλ' ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ Κανταβριγίᾳ τὰ θέματα ταῦτα εἶνε περιπλόκως μεμιγμένα μὲ ζήτηματα ἐταίρων καὶ καθηγεσιῶν καὶ ἀναγνωστῶν καὶ πανεπιστημιακῆς διευθύνσεως καὶ ἐσωτερικῆς οἰκοτροφίας. Ὅτε πρότινων ἐτῶν ὑπεβλήθη ἡ πρότασις περὶ ἀποδοχῆς τῶν γυναικῶν εἰς τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς βαθμοὺς τῆς Κανταβριγίας, πρόδηλον ἀπέβη ὅτι μεγάλη πλειονότης ἐσωτερικῶν τε καὶ ἐξωτερικῶν μελῶν τῆς Συγκλήτου τοῦ Πανεπιστημίου διέκειντο ἐχθρικῶς πρὸς τὴν πρότασιν, ἐν οἷς καὶ πολλοὶ οἵτινες εἶχον λάβῃ ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν ὑποδοχὴν τῶν γυναικῶν ὡς ξένων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ, καὶ εἰς τὴν παραδοχὴν αὐτῶν εἰς μαθήματα καὶ ἐξετάσεις. Ἡ ἀπέχθεια ἦν ἔδειξαν ἦτο τόσον σφοδρὰ, ὥστε πᾶσα ἀνανέωσις τῆς προτάσεως δὲν εἶνε πιθανὸν νὰ τύχη εὐμενοῦς ὑποδοχῆς ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸ μέλλον. Ἄν ὅσοι ἐπεθύμουν νὰ δεχθῶσι τὰς γυναῖκας εἰς πανεπιστημιακοὺς βαθμοὺς ἔδειξαν φρόνησιν ἀνακινήσαντες δημοσίως τὸ ζήτημα τόσον πρωίμως, καὶ ἂν οἱ ἀντιφρονούντες εἰς τὴν πρότασιν ὀρθῶς ἔπραξαν πολεμήσαντες αὐτήν, εἶνε ζητήματα τὰ ὁποῖα δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ συζητήσωμεν διὰ τὸν παρόντα σκοπὸν μας.

Φαίνεται πιθανὸν ὅτι ὅλοι ἢ σχεδὸν ὅλοι ὅσοι πράγματι ἐνδιαφέρονται ὑπὲρ τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως τῶν γυναικῶν θὰ ἠδύνατο νὰ συμφωνήσωσιν εἰς δύο τινά. Πρῶτον ὅτι τὸ στάδιον τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, τὸ κάλλιστα ἀρμόζον πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ κράτυσιν τῶν διανοητικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων τῶν γυναικῶν πρέπει νὰ εἶνε ἀνοικτὸν εἰς τὰς γυναῖκας. Δεύτερον ὅτι αἱ γυναῖκες πρέπει νὰ ἔχωσιν ἐπάγγελμά τι προσιτὸν εἰς αὐτάς, σχετικῶς πρὸς τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν, ἐφάμιλλον λόγῳ τιμῆς καὶ κέρδους πρὸς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶνε ἀνοικτὸν εἰς τοὺς ἄνδρας.

Ἡ συμφωνία ἐπὶ τοῦ πρώτου κεφαλαίου δὲν εἶνε μόνιμος. Ἀφ' ἧς στιγμῆς προβλήθη τὸ ἐρώτημα: « Ποία ἡ σειρά τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως ἢ κάλλιστα ἀρμόζουσα πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἐπίρρυσιν τῶν νοητικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων τῆς γυναικός; », ἡ συμφωνία παύει. Ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ Κανταβριγίᾳ κατηρτίσαμεν σειράς μαθημάτων, τὰ ὁποῖα νομίζομεν καθ' ὅλου κάλλιστα διὰ τοὺς ἄνδρας. Αἱ αἰσῆσαι αὐταὶ ἐφηρμόσθησαν, ὅπως ὁ ἀγγλικὸς λαὸς ἐφαρμόζει τὰ πράγματα ὅταν δὲν γνωρίζῃ πολλὰ περὶ αὐτῶν, ἐξ ἐμπειρίας. Ὅτι ὑπάρχουσιν ἰδεώδη στάδια διὰ τοὺς ἄνδρας, ἐκεῖνοι οἵτινες γνωρίζουσι τὰ πλεῖστα περὶ αὐτῶν εἶνε ἴσως οἱ ἐλάχιστα διατεθειμένοι νὰ διίσχυρισθῶσι. Ἐφθάσα-

μεν εἰς ταῦτα διὰ πολλῶν σφαλμάτων καὶ ὑποχωρήσεων, φωτιζόμενοι ἀπὸ ἀκτίνα ἐπιμόνου ὀρθοφροσύνης, ἐν μόνον ἀντικείμενον ἔχοντες ἐναργῶς πρὸ ὀφθαλμῶν, πολὺ ἐναργέστερον ἀπὸ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς αὐτὸ, τουτέστι, τὸ νὰ κατορθώσωμεν τὸ καλλίτερον διὰ τοὺς ἄνδρας. Τὴν γνώμην ὅτι εἶνε καθ' ὅλου τὸ καλλίτερον διὰ τοὺς ἄνδρας, συμμερίζονται καὶ πολλοὶ οἵτινες δὲν θὰ ἰσχυρίζοντο ὅτι εἶνε τὸ ἰδεώδες καλόν. Ἄλλ' ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ὅσον πόρρω καὶ ἂν ἀναδράμωμεν εἰς τὸ παρελθόν, ὅσον ἐγγύτερον καὶ ἂν κατέλθωμεν εἰς τὸ μέλλον, δὲν ὑπῆρξεν οἰαδήποτε γνώμη περὶ τοῦ τί δύναται νὰ εἶνε τὸ καλλίτερον διὰ τὰς γυναῖκας. Εἰς πᾶσαν λεπτομέρειαν περὶ τῶν διδακτέων καὶ ἐξεταστῶν μαθημάτων οἱ ἄνδρες καὶ μόνον οἱ ἄνδρες ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν. Δυνατὸν νὰ ὑπῆρξεν ἐν τῇ διανοίᾳ ἀνδρός τινος ἔχοντος ὄμμα Λυγκέως σχεδιόν τι περὶ εἰσαγωγῆς κλάδου δυναμένου ἴσως ν' ἀρμόζη εἰς τὴν νοσημοσύνην σπανίας τινός γυναικός· ἀλλὰ τὸ καθολικὸν γεγονός εἶνε ὅτι ἡ ὠφέλεια τῆς γυναικός δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν εἰς τοὺς κανονισμοὺς τοῦ πανεπιστημιακοῦ κύκλου. Ἐν Κανταβριγίᾳ, εἶνε ἀληθές, κατέστη δυνατὸν διὰ τὰς γυναῖκας, ὅσαι ἀκολουθοῦσι σειράν τινα μαθημάτων, νὰ γείνωσι δεκταὶ εἰς ἐξετάσεις διὰ τὰ μαθηματικὰ ἄνευ τῆς γνώσεως τῆς Ἑλληνικῆς. Ἄλλ' εἶνε σημαντικὸν τῆς βαθείας διαφωνίας τῶν κομμάτων ὅτι τὸ ἐν τῶν δύο γυναικείων διδασκαλείων δὲν θὰ ἔχη τίποτε νὰ ὠφελῆθῃ ἐκ τῆς συγκαταβάσεως ταύτης. Περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι τὰ μέγιστα θὰ ἦτο ἐπιβλαβές διὰ τὰ συμφέροντα τοῦ πανεπιστημίου, ἂν οἱ φίλοι τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν γυναικῶν προσεπάθουν ν' ἀλλοιώσωσι τὴν προδιαγεγραμμένην διὰ τοὺς ἄνδρας σειράν μαθημάτων, ὅπως καταστήσωσιν αὐτὴν εὐαρμωστοτέραν διὰ τὰς γυναῖκας.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἄνδρας, ἡμεῖς ἐν Κανταβριγίᾳ διηρέσαμεν καὶ ὑποδιηρέσαμεν τὰ ὑποκείμενα, ἐλάβομεν μέτρα πρὸς εἰδικότητα εἰς τοὺς διαφοροὺς κλάδους, ἐωσότου εὐκολώτερον ἀπέβη νὰ παρωδήσωμεν παρὰ νὰ περιγράψωμεν τὸ πολὺπλοκον σύστημά μας. Αἱ ἀρχαὶ τοῦ πανεπιστημίου ἔχουσι τοῦλάχιστον ἱκανὰ νὰ πράξωσιν εἰς τὰς ἰδίας τῶν ὑποθέσεις, χωρὶς νὰ ὑποχρεοῦνται νὰ ἐπινοήσωσι σειράς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως διὰ τὰς γυναῖκας. Καὶ ἡ ἀρμοδιότης τῶν πρὸς τοιαύτας ἐπινοίας, ἂν καθίστατο καθήκον τῶν, δὲν εἶνε ἴσως εἰς αὐτοὺς πρόδηλος. Ὅ,τι δύναται νὰ πράξῃ, τὸ πράττουσι, καὶ τὸ πράττουσι φρονίμως. Λέγουσι διὰ τῶν πραγμάτων: « Πράττομεν τὸ καθ' ἑαυτοὺς, ὡς ἔπραξαν καὶ οἱ προκάτοχοί μας, ὅπως προμηθεύσωμεν ἀγαθὰς σειράς

μαθημάτων διὰ τοὺς νέους, σύμφωνα μὲ τὰς ἀρίστας ὁδηγίας τῆς ἐποχῆς· αἱ γυναῖκες εἰς ὅσας νομίζουσιν οἱ φίλοι των ὅτι ἀρμόζουσιν αἱ σειραὶ αὐταί, καλῶς νὰ ἔλθωσι διὰ νὰ τὰς ἀκολουθήσωσι, καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς σειρᾶς τῶν μαθημάτων ἐκάστης, θὰ ἐξελέγξωμεν καὶ θὰ πιστοποιήσωμεν τὰς προόδους τῆς».

Ἄλλ' οἱ φίλοι τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως τῶν γυναικῶν δύνανται νὰ εὐχαριστηθῶσι μὲ τοῦτο; Ἔως ἐδῶ πηγαίνει πολὺ καλὰ. Διότι αἱ γυναῖκες εἰς ἅς πράγματι ἀρμόζει, πιθανῶς δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπινοήσωσι τίποτε καλλίτερον. Ἄλλ' ὑπάρχει μεγάλη ἀπόστασις ἀπὸ τούτου μέχρι τῆς ὑποθέσεως ὅτι, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶνε ἡ ἀρίστη σειρά ἐκπαιδεύσεως διὰ τοὺς ἄνδρας εἶνε καὶ ἡ ἀρίστη διὰ τὰς γυναῖκας. Ἐπρεπε νὰ εἶνε δυνατὸν διὰ τοὺς φίλους τῆς ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως τῶν γυναικῶν νὰ εἰσαγάγωσιν εἰς τὸν ἀνώτατον κύκλον τῶν μαθημάτων ὑποκείμενα ἢ κλάδους ὑποκειμένων, ἱκανῶν ν' ἀναπτύξωσι τὰς ἀρίστας νοητικὰς δυνάμεις τῶν γυναικῶν καὶ μὴ δυναμένων νὰ συμπεριληφθῶσιν εἰς τοὺς ἀνωτάτους διὰ τοὺς ἄνδρας κύκλους. Ἐπρεπε τοῦλάχιστον νὰ ὑπάρχῃ εὐκαιρία διὰ τοιαῦτα πρόσωπα ὅπως συνέρχονται ἐπὶ τὸ αὐτὸ καὶ συμβουλευνται περὶ τοῦ ἀρίστου ἰδεώδους διὰ τὰς γυναῖκας, καὶ περὶ τοῦ πρακτικοῦ τρόπου δι' οὗ δύνανται νὰ τεθῶσιν εἰς ἐφαρμογὴν τὰ πορίσματα τῶν διαβουλίων των. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ πράξωσι τοῦτο τώρα· ἀλλὰ ποῖον πανεπιστήμιον τῆς Ἀγγλίας θὰ πείσωσι; Ποῖον πανεπιστήμιον θὰ μεταβάλῃ τὸ πρόγραμμά του κατὰ τὰς εἰσηγήσεις των; Ἐν πανεπιστήμιον τὸ ὅποιον θὰ ἔκλινε νὰ θεωρήσῃ εὐμενῶς τὰς ἀνακοινώσεις των θὰ εἴξευρε πολὺ καλὰ ὅτι ἐὰν ἄλλη ὁμὰς προσώπων ἐνδιαφερομένων εἰς τὸ ὑποκείμενον συνήρχετο ὁμοῦ καθ' ὁμοίον τρόπον, πολὺ διαφόρους γνώμας θὰ ἐξέφερε. Τίς θ' ἀποφανθῆ ποτέρα ἢ ὀρθότερα γνώμη; Ἐκ τῶν δύο γυναικείων διδασκαλείων, τὰ ὅποια προεμνημονεύθησαν, ποῖον ἔχει τὴν ὀρθότεραν γνώμην, ἂν πρέπει νὰ συμπεριλαμβάνωνται ἢ νὰ παραλείπωνται τὰ Ἑλληνικὰ εἰς τὰς προκαταρκτικὰς ἐξετάσεις; Δὲν εἶνε καιρὸς νὰ πραχθῆ τι πρὸς ἔκφρασιν αὐθεντικῆς γνώμης; Δυνατὸν καὶ μετὰ τὴν αὐθεντικὴν δῆλωσιν νὰ ἐξακολουθήσῃ ἢ παροῦσα ἐλευθερία· ἀλλὰ τοῦτο θὰ ἐθεράπευε τὴν ὑπάρχουσαν ἐκκρεμὴν κατάστασιν. Δὲν θὰ ἦτο πλέον εὐλογος ὁ ἰσχυρισμὸς τινος ὅτι, ἐπειδὴ ἡ μία γυνὴ προέκρινε τὴν μίαν μερίδα καὶ ἡ ἄλλη τὴν ἄλλην, ἡ μία ἦτο ἢ καλλίτερον ἀπὸ τὰς δύο ἐκπαιδευθεῖσα.

Ὁ διορισμὸς κεντρικοῦ συμβουλίου, ὅπως ἐπιτηρῆ καὶ ἰθύνῃ τὴν

ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν τῶν γυναικῶν, θὰ ἦτο, ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην, φανερόν πλεονέκτημα. Ἄλλ' ἔπρεπε νὰ εἶνε συμβούλιον ἔχον τὴν ἰσχὺν νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς γνώμας του. Καὶ πρὸς τοῦτο ἔπρεπε νὰ ἐγκριθῆ διὰ βασιλικῆ διατάγματος. Καὶ πρόκειται νὰ θεραπευθῆ ἡ ἰδιαιτέρα καὶ μεγίστη δυσχέρεια τῆς ἀπροθυμίας τῶν δύο πανεπιστημίων, τὰ ὅποια συμβάλλουσι τὸ πλεονεξον εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν γυναικῶν, εἰς τὸ ν' ἀπονέμωσι διπλώματα εἰς γυναῖκας, ἕνεκα τῶν περιπλοκῶν τὰς ὁποίας θὰ εἰσήγε τοῦτο εἰς τὰ μετ' οἰκοτροφίας πανεπιστήμια. Ἡ διέξοδος τῆς δυσχερείας ταύτης θὰ ἦτο νὰ δοθῆ εἰς τὸ κεντρικὸν συμβούλιον ἡ δύναμις τοῦ ἀπονέμειν διπλώματα εἰς τὰς γυναῖκας. Ἐὰν τοῦτο ἐγίνετο, τὸ κεντρικὸν συμβούλιον θὰ καθίστατο ἡ σύγκλητος τοῦ πανεπιστημίου τῶν γυναικῶν, καὶ αἱ γυναῖκες ὅσαι ἔλαβον τὰ διπλώματα τοῦ πανεπιστημίου τούτου θὰ εἶχον μερίδα τινὰ τῆς διευθύνσεώς του ἀνήκουσαν αὐταῖς. Ἐκ τριῶν ἀδελφῶν νεανίδων, ἢ μία ἠδύναντο νὰ εἶνε εἰς Κανταβριγίαν, ἢ ἄλλη εἰς Ὁξφόρδην καὶ ἢ τρίτη εἰς Χολλογοואί. Θὰ ἠκολούθουν σειρὰς μαθημάτων πολὺ διαφόρους ἢ μία ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ἀφοῦ θὰ ὑφίσταντο τὰς τελικὰς ἐξετάσεις τοῦ πανεπιστημίου ἢ τοῦ κολλεγίου ἐν ᾧ ἠκολούθησαν τὰς σπουδὰς των, θὰ ἐλάμβανον ὅλαι ὁμοῦ τὸ δίπλωμα τοῦ προλύτου, μὲ τὸν β. θμὸν Καλῶς, Λίαν καλῶς ἢ Ἄριστα. Τότε ἠδύναντο νὰ ἐξακολουθήσωσι καὶ ὑψηλότερα μαθήματα, κατὰ τοὺς κανονισμοὺς τοὺς ὁποίους θὰ συνέταττεν ἡ σύγκλητός των.

Ὅταν ἀναλογισθῶμεν ὅτι ἡ παροῦσα βασιλεία εἶνε ἡ μακροτάτη ἐνεργὸς βασιλεία εἰς τὴν ἱστορίαν μας, καθόσον ἐκεῖναι αἰτίνας φαίνονται μακρότεραι ὑπῆρξαν ἐπὶ πολὺν χρόνον ὀνόματι μόνον βασιλείαι, καὶ ἀναλογισθῶμεν πόσον κρείττων φαίνεται ἡ παροῦσα βασιλεία συγκρινομένη πρὸς ἄλλην οἰανδήποτε βασιλείαν εἰς τὰ χρονικά μας, λόγῳ πολλῶν κατορθωμάτων τὰ ὅποια διαφερόντως ἐκτ' μὲ τὸ ἔθνος, προσῆκον φαίνεται ἵνα ἢ ἕκτη δεκαετηρὶς τῆς βασιλείας τῆς Βικτωρίας σημειωθῆ διὰ τῆς ἰδρύσεως πανεπιστημίου γυναικῶν. Ὅπου τοῦ βρετανικοῦ βασιλείου ὑπάρξῃ καθίδρυμα δίδον ὅ,τι κατὰ τὴν γνώμην τῆς κεντρικῆς γερουσίας θὰ εἶνε ἀξία σειρά ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως, ἐκεῖ αἱ γυναῖκες θὰ δύνανται νὰ λαμβάνωσι τὸν πανεπιστημιακὸν βαθμὸν. Ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἴσως εἰς τὸ Κολλέγιον τοῦ Χολλογοואί, δυνατὸν νὰ διακανονισθῆ ἡ σειρά ἥτις ὑποτίθεται ὅτι εἶνε ἡ ἐγγυτέρα κατὰ τὸ δυνατὸν εἰς τὴν ἰδεώδη σειρὰν μαθημάτων διὰ τὰς γυναῖκας. Ἀλλαχοῦ θὰ εἶνε πανε-

πιστήμια ἀνδρῶν, ὡς ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ Κανταβριγίᾳ, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ ἐξακολουθῶσι νὰ καταφεύγωσι αἱ γυναῖκες εἰς ἃς προσήκουσι τὰ μαθήματα τῶν πανεπιστημίων τούτων, ὑπὸ τὴν ἰθύνουσαν χεῖρα τῆς συγκλήτου, ἥτις δυνατὸν ν' ἀπαιτῆ ἴσως ἐπανορθωτικὰ τινα εἰς ὅ,τι δυνατὸν νὰ θεωρῆ ὡς δυσανάλογον κάπως διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν γυναικῶν.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καλλίτερον ἴσως παρὰ μὲ κάθε ἄλλον τρόπον, θ' ἀνοιχθῆ ἀληθὲς πανεπιστημιακὸν στάδιον εἰς τὰς νοημονεστέρους τῶν γυναικῶν. Εἶνε βέβαιον ὅτι ἐπιχορηγήσεις καὶ βοηθήματα θὰ ἐλθῶσι. Θὰ ὑπάρξωσι ὑφηγεσίαι καὶ καθηγεσίαι ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῶν γυναικῶν, αἵτινες θὰ καταληφθῶσι ὑπὸ γυναικῶν, διακριθεισῶν εἰς τὰ μαθηματικά καὶ εἰς ἄλλους διαγωνισμούς. Τὰ ὑποκείμενα τῶν καθηγεσιῶν θὰ περιλαμβάνωσι καὶ τινα τὰ ὁποῖα ἡ Ὁξφόρδη καὶ ἡ Κανταβριγία παραλείπουσι, ὑποκείμενα εἰδικῶς ἀρμόζοντα εἰς τὴν γυναικείαν διάνοιαν καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς γυναικείας ἀνάγκας. Αἱ ὑφηγεσίαι καὶ καθηγεσίαι δύνανται νὰ καταληφθῶσι ὑπὸ γυναικῶν καὶ εἰς ἄλλα γυναικεία ἐκπαιδευτήρια καὶ οἰκοτροφεῖα. Οἱ καθηγηταὶ δύνανται νὰ διδάσκωσι καλῶς εἰδικόν τι μάθημα εἰς πολλὰ τῶν τοιούτων ἐκπαιδευτηρίων.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καλλίτερον ἴσως παρὰ μὲ κάθε ἄλλον τρόπον, δυνάμεθα νὰ λύσωμεν, ἄνευ ἐπικινδύνου νίκης τοῦ ἐνός ἢ τοῦ ἄλλου μέρους, καὶ ἄνευ ἀτελῶν μέτρων, τὰς δυσχερείας αἵτινες ἀναβάλλουσι νῦν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος—ἢ τοῦ γενικοῦ ζητήματος, τί τὸ καλλίτερον διὰ τὰς γυναῖκας, ἢ τοῦ ἰδιαιτέρου ζητήματος, ποία μέλλει νὰ εἶνε ἡ συνταγματικὴ θέσις τῶν γυναικῶν ἐν Ὁξφόρδῃ καὶ Κανταβριγίᾳ. Καὶ ἀκόμη τὰ δύο ταῦτα πανεπιστήμια θὰ εἶνε πάντοτε ἐλεύθερα, ὅπως εἶνε καὶ τώρα, νὰ δέχωνται, ἂν εὐαρεστοῦνται, τὰς γυναῖκας εἰς τοὺς ἰδίους βαθμούς καὶ τὰ διπλώματά των.

Τελευτῶν, ὀφείλω νὰ προσθέσω ὅτι ἐγὼ αὐτὸς ἔχω ἐναντίαν γνώμην κατὰ τῆς μετατροπῆς τῆς Ὁξφόρδης καὶ Κανταβριγίας εἰς μικτὰ πανεπιστήμια δι' ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ κατὰ τῆς γνώμης ὅτι ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις τῶν ἀνδρῶν καὶ ἡ ἀνωτέρα ἐκπαίδευσις τῶν γυναικῶν πρέπει νὰ ταυτίζωνται.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΣΤΕΡΕΟΤΗΣ ΚΑΙ ΕΛΑΣΤΙΚΟΤΗΣ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ὁ ἡμέτερος γηραιὸς πλανήτης εἶνε κατ' οὐσίαν τόσον στερεὸς, ὡς ἐὰν ἦτο σφυρηλατημένος ἐκ χάλυθος, καὶ τόσον ἐλαστικὸς, ὡς ἐὰν ἦτο κατεσκευασμένος ἐξ ἐλαστικῆς γόμματος. Τὰ εἰσερχόμενα καὶ ἐξερχόμενα ρεύματα, ὡς καὶ αἱ ποικίλαι βαρομετρικαὶ πιέσεις τῆς ἀτμοσφαιρας, κάμνουσι τὸν φλοιὸν τῆς γῆς νὰ ὑψοῦται καὶ νὰ πίπτῃ ὡς ὁ παλμὸς τοῦ κόλπου μικροῦ στρουθίου. Τοῦτο ἀπέδειξε τὸ μικρὸν ἐκεῖνο θαυμασίον ὄργανον, τὸ μικρόφωνον. Οὐχ ἤττον δὲν πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ἢ οἱ γεωλόγοι ἢ οἱ ἀστρονόμοι ἐξήγαγον ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς πᾶν ὅ,τι ἐντὸς αὐτῆς περικλείεται, ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν σκιώδη μορφήν τῆς ἐπιστημονικῆς εἰκασίας.

ΤΟ ΕΝΣΤΙΚΤΟΝ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΖΩΟΙΣ

Γάτος μεταφερθεὶς ἑκατὸν μίλια μακρὰν ἐντὸς κανίστρου, σκύλος ταξειδεύσας πεντακόσια μίλια διὰ σιδηροδρόμου, μετ' ὀλίγας ἡμέρας δυνατὸν νὰ εὕρωσι τὸν δρόμον καὶ ἐπιστρέψωσι εἰς τὸ μέρος ὁπότεν ἤλθον. Τοιαῦτα ἀκούομεν πολλάκις, καὶ τοιαῦτα πράγματα συμβαίνουσιν, ἐμποιοῦντα ἡμῖν θαυμασμὸν ἐπὶ τῇ νοημοσύνῃ τῶν ζώων τούτων. Ἀλλὰ τὸ παραδοξότερον καὶ σχεδὸν ἀπίστευτον εἶνε τὸ ἐξῆς. Πλοίαρχός τις

ἐταξείδευσεν ἐσχάτως ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ Ἀβερδὴν εἰς Ἀρβρωθ. Ὅπισθὲν τοῦ εἶχεν ἐγκαταλίπει σκύλον τινά, ὅστις, καθ' ἃ διηγοῦνται, οὐδέποτε εἶχε πατήσει πρότερον εἰς τὸ Ἀρβρωθ, ἀλλ' ὅταν ὁ πλοίαρχος ἔφθασεν ἐκεῖ, ὁ σκύλος ἐπερίμενεν ἐπὶ τῆς προκυμαίας. Παρ' ὀλίγον ἤθελε πιστεύσει τις ὅτι ὁ σκύλος εἶχε λάβῃ γνώσιν πρὸς ποῖον τέρμα ἐταξείδευεν ὁ κύριός του, καὶ εἶχε καταστῆ ἱκανὸς νὰ ἐρευνήσῃ καὶ εὕρῃ τὸν δρόμον, τὸν φέροντα διὰ ξηρᾶς εἰς Ἀρβρωθ. Θαυμάσιον ἀληθῶς! Ἀλλὰ πράγματι καιρὸς νὰ ἐξετάσωμεν ἐπιμελέστερον τί ἄρα σημαίνουν αἱ διηγήσεις αὗται; πρέπει νὰ παύσωμεν ἀποδίδοντες τὴν ἡμετέραν νοημοσύνην εἰς τὰ ζῶα, καὶ νὰ μάθωμεν ὅτι ἡμεῖς αὐτοὶ μετέχομεν πολλάκις τοῦ ἐνστικτοῦ αὐτῶν. Γάτος ἐν τινὶ ἐπαύλει θὰ περιπλανηθῆ ἐπὶ πολλὰ μίλια πρὸς ζήτησιν λείας, καὶ τούτου ἕνεκα θὰ γνωρίσῃ καλῶς τὴν χώραν εἰς πολλῶν μιλίων περιφέρειαν. Εἶτα, μετεφέρθη πεντήκοντα μίλια ἀπωτέρω. Πάλιν περιπλανᾶται, καὶ φθάνει εἰς τεμάχιόν τι γῆς, τὸ ὅποιον ἐγνώριζεν ἀπὸ πρὶν. Τί φυσικώτερον παρὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν παλαιὰν κατοικίαν του; Αἱ ταχυδρομικαὶ περιστρεφάδι διδάσκοντα: νὰ ἐπιστρέψωσιν οἴκαδε προπεμπόμενοι βαθμηδὸν εἰς μακροτέρας ἀπὸ τοῦ περιστρεφῶνος πτήσεις, ὥστε νὰ μάθωσι τὴν ὄψιν τῆς χώρας. Δὲν δυνάμεθα πάντοτε ν' ἀνακαλύψωμεν ὅτι σκύλος τις ἦτο πράγματι ἐξωκειωμένος μὲ τὴν ὁδόν, δι' ἧς ἐπανάρχεται οἴκαδε; ἀλλ' εἶνε ἄτοπον νὰ φανταζώμεθα, ὡς πολλοὶ φαντάζονται, ὅτι ἦτο ἐντελῶς ξένος πρὸς τὸ ἔδαφος τῆς χώρας. Τὸ νὰ εὕρωμεν τὸν δρόμον μας δευτέραν φοράν ἐπὶ ἔδαφος τὸ ὅποιον ἀπαξ διετρέξαμεν, δὲν εἶνε τόσον νοημοσύνη, ὅσον ἐνστικτον, καίτοι ἡ λέξις ἥμισυ ἐκφράζει τὸ πρᾶγμα. «Πρὸ δύο ἐτῶν (γράφει ὁ φυσιοδίφης κ. Μάκιντος ἐν τῷ «Θεατῆ» τοῦ Λονδίνου) ἐπέσκεψθην τὸ πρῶτον πόλιν τινά. Εἰς τὸν σταθμὸν ἔφθασα τῆ 11 ὥρᾳ πρὸ μεσημβρίας, ἐκεῖθεν δὲ ὠδηγήθην εἰς οἰκίαν τινά ἱκανῶς ἀπέχουσαν. Σχεδὸν δὲν ἔδωκα προσοχὴν τινὰ εἰς τὸν δρόμον, ἀλλὰ τὴν ἐπαύριον ἐπανεῦρον τὸν δρόμον μου διὰ τῆς αὐτῆς ἀγυῖας μέχρι τοῦ σταθμοῦ, βαδίζων μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω νεύουσαν, βαθέως σκεπτόμενος περὶ ἄλλων πραγμάτων ἢ περὶ τῆς ὁδοῦ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἔχω τὸ ἐνστικτον τῆς τοποθεσίας. Πολλοὶ ἄνθρωποι εἰσερχόμενοι εἰς σκοτεινὸν θάλαμον τὸν ὅποιον γνωρίζουσιν, ὠδηγοῦνται ὑπὸ μυϊκῆς αἰσθήσεως ἀκριβῶς πρὸς τὸ μέρος ὅπου θέλουσιν· οὕτω καὶ οἱ ἄνθρωποι ὅσοι ἔχουσι τὸ ἐνστικτον τῆς τοποθεσίας δύνανται νὰ περιφέρονται ἐπὶ τινος βάλτου, καὶ νὰ φθάνωσιν ἀκριβῶς εἰς τὸ τέρμα τῆς ὁδοιπορίας

των, χωρὶς νὰ σκέπτονται ποῦ ὑπάγουσι. Τὸ τοιοῦτον δὲν ἀπαιτεῖ ἐξ ἅπαντος ἄσκησιν διανοητικὴν. Ἐγνώρισα γυναῖκα νοσημονεστάτην ἣτις ἔχανε τὸν δρόμον τῆς εἰς ἀπόστασιν ἡμίσεως μιλίου ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐν ἣ ἀπὸ τεσσαρακονταετίας κατῴκει. Τὸ αἰσθημα τοῦτο τοῦ τόπου ἀνήκει εἰς τὸ μέρος ἡμῶν, τὸ ὅποιον ἔχομεν κοινὸν μετὰ τῶν ὑποδεεστέρων πλασμάτων. Οὐδεμία ἀνάγκη νὰ πλανώμεθα εἰς εἰκασίας ἂν τὰ ζῶα δεικνύουσι σημεῖα ὅτι μετέχουσι τῆς ἡμετέρας νοημοσύνης· συμμετέχουσι κοινῇ μετ' ἡμῶν οὐχὶ τῆς νοημοσύνης, ἀλλὰ τοῦ ἐνστικτοῦ ἢ τῆς ἐμφύτου ὁρμῆς.

ΗΛΕΚΤΡΙΚΟΝ ΚΛΕΙΔΟΚΥΜΒΑΛΟΝ

Ἡ ἐφεύρεσις ἠλεκτρικοῦ πιάνου αὐτομάτως παίζοντος θὰ γομισθῆ, πιστεύομεν, ὑπὸ πολλῶν τὰ μάλιστα ἀμφίβολον καὶ σχεδὸν ἀπίστευτον κατόρθωμα, καὶ ὁμως αἱ γενόμενα δοκιμαὶ ἀπέδειξαν ὅτι δὲν εἶνε ἀδύνατον πρᾶγμα, τὸ ὅποιον μαρτυρεῖ ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ ὑπὲρ τῆς εὐστροφίας τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Σύνηθες μετρίου μεγέθους κλειδοκύμβαλον ἔχει ἀνοιγμα εἰς τὰ νῶτα, ἐνθα εἰσάγονται οἱ γνωστοὶ κύλινδροι τοῦ διατρήτου χάρτου, οὕτως ὥστε ὅταν ἔλθῃ εἰς συνάφειαν μετὰ τὸ ἠλεκτρικὸν ρεῦμα, τὸ πιάνο ἀρχίζει νὰ ἐκπέμπῃ ἠδυστάτους φθόγγους μουσικῆς. Ὁ ἐφευρέτης Θόμψων, ἀπαγγείλας ἀνάγνωσμά τι ἐν Λονδίῳ, ἐπέδειξεν ἐπιτυχῶς τοιοῦτον κλειδοκύμβαλον. Ὁ ἠλεκτρισμὸς τῶρα φαίνεται ὅτι ἀνέλαβεν ἐπάνω του νὰ ἐκτελῆ ὅλας τὰς ἐργασίας.

ΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΗΣ ΓΗΣ ΑΠΟΡΙΑΙ

Ἀληθὴς μονομαχία, ἀλλὰ μονομαχία μετὰξὺ δύο σοφῶν, διὰ γραφίδος καὶ μελάνης, συνέβη τελευταῖον ἐν Ἀγγλίᾳ. Οἱ δύο μονομάχοι ἦσαν ὁ καθηγητὴς Δάρβιν, υἱὸς τοῦ διασήμευ φυσιολόγου, καὶ ὁ αἰδέσιμος Ο. Φίσερ, ὅστις ἀσχολεῖται περισσότερο εἰς τὴν Γεωλογίαν παρὰ εἰς τὰς Ἀγίας Γραφὰς καὶ εἰς τὸ κήρυγμα. Ὑποκείμενον τῆς ἐριδος ἦτο ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν φυσικὴν κατασκευὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς γῆς, καὶ ἰδίως τὸ μέρος τὸ κείμενον ἀμέσως ὑπὸ τὴν ἐξωτερικὴν δορᾶν, ἣν φλοιὸν

τῆς γῆς ἀποκαλοῦμεν. Ὁ κ. Φίσερ πιστεύει ὅτι ὁ «μαγειρικὸς λέβηθς» τῆς γῆς περιέχει ἀκόμη ἄπειρον ποσὸν ἀρχικῆς θερμότητος, καὶ τολμηρῶς ἀποφαίνεται ὅτι τὸ ποσὸν τὸ ἐξαχθὲν δι' ἀγωγῆς ἐκ τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς, ἔστω καὶ εἰς ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἐτῶν, εἶνε ἀσήμαντον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ ἄπειρον ποσὸν τὸ γεννώμενον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ. Ὁ κ. Φίσερ κλίνει, ὡς φαίνεται, νὰ πιστεύσῃ, ὅτι πρὸ εἰκοσαετίας ὑπὸ ἄλλων γεωλόγων ἐκηρύχθη, ὅτι, ἐὰν ὁ φλοιὸς τῆς γῆς εἶνε τόσον λεπτός, ὅσον τινὲς γεωλόγοι ὑποστηρίζουσι, καὶ ἡ ἡλικία τοῦ ἡμετέρου πλανήτου προσεγγίζει κατὰ τι εἰς ὅ,τι συνήθως ὑπολογίζεται, πρέπει νὰ ὑπάρχωσι καμπύλα ρεύματα ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, τὰ ὁποῖα ἐμποδίζουν τὸν φλοιὸν νὰ γείνη παχύτερος διὰ τήξεως τῶν κατωτέρων μερῶν καθόσον στερεοποιοῦνται. Δυνατὸν τοῦτο νὰ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία, ὡς παρετήρησε πρὸ δωδεκαετίας ὁ Γρήν, τῆς βαθμιαίας τροπῆς τῶν κατωτέρων βράχων, γρανιτῶν καὶ ἄλλων, εἰς ἡφαιστειώδη κατάστασιν.

ΣΥΝΘΕΣΙΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ὙΛΗΣ

Ὅλοι οἱ ἐπιστήμονες συμφωνοῦσιν ὅτι εἴμεθα εἰς τὴν παραμονὴν μεγάλης τινὸς ἀνακαλύψεως ὅσον ἀφορᾷ τὴν σύνθεσιν καὶ κατάστασιν τῆς ὕλης. Ἡ περὶ ἀτόμων θεωρία τοῦ Δαλτώνοσ ἦτο ἡ πρώτη περὶ τοῦ πράγματος εἰκασία. Μετ' αὐτὸν ἦλθεν ὁ καθηγητὴς Κούκ, ἐκ Βοστώνος, ὁ γράψας περὶ Νέας Χημείας· καὶ ὁ Ἄγγλος καθηγητὴς Κρούξ, εἰς τῶν πρωτοτυπωτέρων ἐρευνητῶν, ἠκολούθησε τοὺς δύο πρώτους μετὰ νεωτέρων καὶ ἐκπληκτικωτέρων γνωμῶν. Τοιαύτη ἦτο ἡ περὶ τῶν ἐβδομήκοντα περιττῶν ἢ ἀναγῶγων στοιχείων, περὶ ἃ ἀσχολοῦνται οἱ χημικοὶ εἰς τὰ ἐργαστήριά των, τὰ ὁποῖα παρίσταντο ὡς δημιουργήματα διαφόρων εἰδῶν ὕλης, ὅπως οἱ φυσιοδίφαι τῆς πρὸ τοῦ Δάρβιν ἐποχῆς συνείθιζον νὰ γράφωσι περὶ ἰδιαιτέρας δημιουργίας φυτῶν καὶ ζῶων. Ἡ τάσις τῶν νεωτέρων χημικῶν καὶ φυσικῶν ἐρευνητῶν εἶνε ν' ἀποδειχθῇ ὅτι ὑπάρχει ἐν μόνον εἶδος ὕλης, ποικίλλον κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὰ περιβάλλοντα, καθ' ὃν τρόπον ποικίλλουσι ζῶα καὶ φυτά. Τὸ τοιοῦτον ἀπεδείχθη ἐκπληκτικῶς εἰς τινὰ πρόσφατα πειράματα διὰ τοῦ νιτρογόνου. Τὰ ἐτι μᾶλλον ἀξιοσημεῖωτα πειράματα τοῦ καθηγητοῦ Δεβῆρ διὰ τοῦ ρευστοῦ ὀξυγόνου ἔρριψαν ὠχρὸν σχεδὸν φῶς

ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου, τοῦ πῶς ποικίλλει ἡ ὕλη ὑπὸ ὄρους ποικίλλοντασ. Ἐν ρευστῇ καταστάσει τὸ ὀξυγόνον εἶνε τόσον εὐάγωγον εἰς τὸν μαγνήτην, ὅσον ὁ χάλυψ καὶ ὁ σίδηρος.

ΠΩΣ ΠΑΡΑΤΙΘΕΤΑΙ ΤΟ ΓΕΥΜΑ

Α'. Ἡ Τραπεζαρία πρέπει νὰ εἶνε ἐλευθέρη κόνεως καὶ ἐν καλῇ θερμοκρασίᾳ.

Β'. Τὰ τραπεζομάνδηλα καὶ ἡ πετσέταισ τίθενται χωρὶς ζαρωματιαῖσ καὶ ἐντελῶσ εὐθύγραμμα.

Γ'. Ἡ αἰχμὴ τῶν μαχαιριῶν στρέφεται πρὸς τὸ πιάτον· τὰ κοχλιάρια καὶ περόνια ἄνω ἐστραμμένα.

Δ'. Τὰς πετσέτας πρέπει νὰ τὰς μεταχειρίζεται τις μετ' εὐλαβοῦσ προφυλάξεωσ ὡσ ξυράφια.

Ε'. Ἡ μαγειρίσσα εἶνε ὑπεύθυνος διὰ τὴν πρέπουσαν θερμότητα τῶν φαγητῶν, πρὶν παρατεθῶσιν ἐπὶ τῆσ τραπέζησ.

Σ'. Οὐδὲν φαγητὸν ἀναγγέλλεται πρὶν ἐτοιμασθῶσιν ὅλα τὰ ἀπαιτούμενα δι' αὐτό.

Ζ'. Ὁ ἄρτος κόπτεται πρόσφατος.

Η'. Πᾶν τὸ ὑποκείμενον εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ δαιτυμόνοσ προσφέρεται ἀριστερόθεν. Τὰ μὴ ὑποκείμενα εἰς ἐκλογὴν προσφέρονται δεξιόθεν.

Θ'. Τὰ κενούμενα πιάτα καὶ φαγητὰ ἀφαιροῦνται δεξιόθεν.

Ι'. Ὅταν καθαρίζεται ἡ τράπεζα, ἡ τροφὴ πρῶτον ἀφαιρεῖται, εἶτα τὰ κηλιδωμένα ἀγγεῖα, ποτήρια καὶ σκεύη, εἶτα τὰ καθαρὰ ἀγγεῖα ποτήρια καὶ σκεύη, εἶτα τὰ ψίχουρα, εἶτα ἡ πετσέταισ.

ΙΑ'. Πᾶν τὸ χρησιμεῖον μόνον δι' ἐν φαγητὸν δύναται ν' ἀφαιρηθῆται πρὶν παρατεθῆ ἄλλο φαγητόν.

ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΒΑΡΟΥΣ

Φαίνεται πιθανόν ὅτι πολλὰ ἔχομεν νὰ μάθωμεν ἀκόμη περὶ τῆσ καταστάσεωσ τῆσ παγχοσμίου δυνάμειωσ, περὶ τῆσ φύσειωσ τῆσ ὁποῖασ

τίποτε δὲν εἰξεύρομεν. Ἀξιοσημείωτον ὑπόμνημα ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τῆς ἐν Παρισίοις Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ κ. Μακάρ. δεικνύον ὅτι τὸ κεντροβαρὲς ὑπόκειται εἰς ἡμερινὰς παραλλαγὰς. Ἡ συσκευή ἦν μετεχειρίσθη ὁ ἐπιστήμων ὅπως βασανίσθη τὸ ἰσχυρὸς τοῦτο ἦτο ἀπλῆ καὶ εὐφύης. Βαρομετρικὸς σωλὴν, περικλειῶν τήλην ἐξ ὑδραργύρου 4.5 μέτρων μήκους, ἀντισταθωμένην διὰ τῆς πίεσεως τοῦ ὑδρογόνου τοῦ περιεχομένου ἐν τινι παραπλεύρῳ ἀγγεῖῳ, ἐτηρήθη περικυκλωμένος ὑπὸ χάσματος ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἐν τῷ μετεωροσκοπεῖῳ τῆς ἄλλοις Σαιν-Μώρ, μόνον τοῦ βραχέος ἄνω ἄκρου προκύπτοντος ἀπὸ τῆς γῆς. Ἡ μελέτη τῶν καθημερινῶν κινήσεων τῆς στήλης διὰ φωτογραφικῆς σημειώσεως, ἔδειξε προσφάτως, ἐκτὸς τῶν βραδειῶν καὶ συνεχῶν μεταβολῶν τῶν ὀφειλομένων εἰς ἀφεύκτους διαφορὰς θερμοκρασίας, αἰφνιδίας παραλλαγὰς, διαρκούσας ἰπὸ δεκαπέντε ἕως ἐξήκοντα λεπτῶν, αἰτινες ἀδύνατον σχεδὸν νὰ ἐξηγηθῶσιν ἄλλως ἢ ὡς ὀφειλόμενα εἰς ἀντιστοίχους παραλλαγὰς ἐν τῇ συνολικῇ τῶν μορίων πρὸς τὸ κέντρον. Αἱ διαφοραὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ἀπὸ πλημμύρας μέχρις ἀμπώτιδος θὰ παρῆγον μόνον τὸ πέμπτον τῆς παραλλαγῆς ταύτης. Τὰ φαινόμενα, ἐὰν ὀφείλονται εἰς ὑποχθονίους μετατοπίσεις, θὰ ἦσαν ἰδίως σπουδαῖα διὰ τὰ ἡφαίστεϊώδη μέρη.

ΔΙΑΤΗΡΗΣΙΣ ΤΗΣ ΦΟΡΒΗΣ ΔΙΑ ΤΑ ΖΩΑ

Πρὸ δεκαετίας, ὡς ὀλίγοιτοι ἴσως ἐνθυμοῦνται, μέγας θόρυβος ἔγεινε περὶ τινος ἐκ νέου ἀνακαλυφθείσης ἀνακαλύψεως, ὅτι χλωρὸν χόρτον διὰ τὰ κτήνη ἠδύνατο ν' ἀποταμιεύηται εἰς παρεσκευασμένα ἐπὶ τούτῳ φρέατα ἢ ἀλλαχοῦ, καὶ ὅτι μετὰ τινος πίεσιν τὸ χόρτον θὰ ἐτήρει ὅλην τὴν θρεπτικὴν οὐσίαν του, λεύκωμα καὶ σάκχαρον, καὶ θὰ ἦτο εὐχρηστον πρὸς φορβὴν τῶν ζώων κατὰ τὸν ἐπόμενον χειμῶνα. Τὰ κτήνη ὄχι μόνον ἐπροτίμων αὐτὸ ὑπὲρ πᾶν ἄλλο εἶδος διαίτης, ἀλλ' ἐνετρώφον εἰς αὐτὸ καὶ ἐπαχύνοντο, καὶ αἱ γαλακτοφόροι θήλειαι ὅσαι μετεῖχον αὐτοῦ παρῆγον ἀφθονώτερον γάλα. Οὕτω οἱ κτηνοτρόφοι καὶ οἱ βουκόλοι εὐρον καλλίτερον, ὑγιεινότερον καὶ εὐθηνότερον ν' ἀποταμιεύσασιν τὰ χλωρὰ χόρτα τῶν ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ θέρους, ἐντὸς παραχωμένων φρεάτων καὶ λάκκων, πρὸς χειμερινὴν χρῆσιν, παρὰ νὰ

μεταχειρίζονται τὰς ἀπεξηραμμένας καλάμας, τὰς ὁποίας καλοῦμεν ἄχυρον. Ἄλλ' οἱ εὐρωπαϊοὶ καλλιεργηταὶ δὲν ἀνεκάλυψαν τίποτε οἱ ἴδιοι ὡς πρὸς τὴν σπουδαίαν ταύτην ἀνάγκην, καὶ ἀπέκειτο εἰς ἓνα ἀγρονόμον τῆς ἀπωτάτης καὶ ἐλαχίστης τῶν ἡπείρων, τῆς Αὐστραλίας, ν' ἀνακαλύψῃ ὅτι τὸ χόρτον δύναται ν' ἀποταμιευθῆ ὄχι μόνον διὰ τὸν ἐπόμενον χειμῶνα, ἀλλὰ δύναται νὰ μείνῃ παραχωμένον ἐπὶ πέντε ἢ ἐξ ἔτη, χωρὶς νὰ χάσῃ τι τὸ θρεπτικόν καὶ τὸ οὐσιώδες. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη εἶνε πολυτιμωτάτη διὰ τοὺς γεωργούς καὶ τοὺς κτηνοτρόφους, ὅσῳ μᾶλλον τὸ πλεόνασμα τῶν παχέων ἀσταχυῶν δύναται, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα ὅπερ ἔδωκε τὸ πάλαι ὁ δίκαιος σιτομέτρης τῆς γῆς Αἰγύπτου, νὰ φυλαχθῆ φρονίμως καὶ προνοητικῶς πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἐλλείμματος τῶν ἰσχυῶν. Ἐντεῦθεν, οἱ ἀγρονόμοι δύναται νὰ θεωρῶσι τὴν τοιαύτην ἀποταμίευσιν ὡς πολύτιμον ἐφεδρείαν, ὁπόταν, ὅπως οὐχὶ σπανίως συμβαίνει, ἐπέρχονται ἔτη σχετικῆς ἀνυδρίας, ἐξ ἧς σπανίζει καὶ τὸ χόρτον.

ΠΟΘΕΝ ΗΘΕΝ Η ΠΡΩΤΗ ΖΩΗ ΕΠΙ ΤΗΣ ΓΗΣ;

Ἄγγλος ἀστρονόμος ὁ λόρδος Κέλβεν, ἐξέφερε τὴν εἰκασίαν ὅτι ὁ μετεωρίτης ἦτο τὸ μέσον δι' οὗ ἡ ὀργανικὴ ζωὴ κατῆλθε τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐναντίον τῆς δοξασίας ταύτης κατεξνήστησαν ὁ σὴρ Ροβέρτος Βάλλ καὶ ἄλλοι μετεωρολόγοι. Ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ τελευταία ἀποκάλυψις περὶ τῆς συνθέσεως τῶν μετεωριτῶν καθιστᾷ τὴν ἰδέαν ὅτι ἐν τῶν σωμάτων τούτων πρέπει νὰ ὑπῆρξεν ὁ φορεὺς τῆς ὀργανικῆς ζωῆς ὄχι ὅλως ἀδύνατον. Ὁ κ. Μοϊσσάν ἐξήτασε διὰ μακρῶν μετεωρίτην ἐκ τοῦ Κάνυον Διάβλο. Εὐρε δ' ἐν αὐτῷ στοιχεῖον τὸν ἄνθρακα, ἐν μορφῇ γραφίτου ἕμα καὶ ἀδάμαντος. Ἐπειδὴ τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἰδιαίτατα συνδέεται πρὸς τὴν ὀργανικὴν ζωὴν, φαίνεται ὑποδεικνύον ὅτι τὰ ἀρχῆθεν ὑλικά τῆς ὀργανικῆς ζωῆς πρέπει νὰ εὑρεθῶσιν ἀλλαχοῦ τοῦ σύμπαντος ἢ ἐπὶ τῆς σφαίρας ταύτης. Ἀλλὰ πολλοὶ θὰ συναγάγῃσι διάφορον συμπέρασμα ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ κ. Μοϊσσάν. Εἰς αὐτοὺς φαίνεται ὅτι, καίτοι ἀναμφιβόλως οἱ μετεωρίται πίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης μετὰ τεράστιον πορείαν διὰ τοῦ κενοῦ, οὐχ ἦτον ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν πρέπει νὰ ζητηθῆ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης. Εἰς τοὺς παλαιούς χρόνους τὰ ἡραίστεια ἐπὶ τῆς γῆς μας ἐξεσφενδόνθησαν τεμάχια εἰς ὕψος

μεθ' ικανῆς ταχύτητος ὅπως ἀνέλθωσι ταῦτα ἐλεύθερα ἀπὸ τῆς συνολικῆς καὶ κεντροβαρείας τῆς γῆς. Τοιαῦτα βλήματα δὲν ἔπαυσαν ἔκτοτε νὰ περιελίσσωνται περὶ τὸν ἥλιον ἕως οὗ διὰ συμβεβηκότος ἐπανέλθωσι καὶ πάλιν κάτω. Ἐπειδὴ οἱ ἀδάμαντες δὲν εἶνε γνωστὸν ὅτι σχετίζονται κατὰ τινα τρόπον μὲ τὰ ἡφαιστειώδη ἐπὶ τῆς γῆς παράγωγα, ὁ σὶρ Ροβέρτος Βάλλ φρονεῖ ὅτι ὅσοι πιστεύουσιν εἰς τὴν ἐπίγειον ἀρχὴν τῶν μετεωριτῶν δύνανται κάλλιστα ν' ἀντιποιηθῶσιν ὑπὲρ τῆς ἰδίας δοξασίας τῶν τὸ τεκμήριον τοῦ Κάνυον Διάβλο.

Η ΤΗΛΕΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Ἀξιοσημεῖοι εἶνε οἱ φακοί, οἱ κομισθέντες ἐν Λονδίῳ ὑπὸ τοῦ κ. Δαλλμέυερ κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος, τοὺς ὁποίους οὗτος ὀνομάζει τηλεφωτογραφικούς φακούς. Ἡ μακρὰ αὕτη λέξις σημαίνει ἀπλῶς τὴν ἐφεύρεσιν φακοῦ τινος δυναμένου νὰ φωτογραφῆται πόρρω ἀφραστῶτα ἀντικείμενα. Παραδείγματος χάριν, κατὰ τινα συνάθροισιν ἐν τῇ φωτογραφικῇ λέσχῃ, ἐξετέθησαν εἰκόνες παριστῶσαι ὅλας τὰς λεπτομερείας οἰκοδομῆς τινος, αἵτινες ἐλήφθησαν εἰς ἀπόστασιν 500 πήχεων. Δύο φωτογραφικὰ μηχανὰ φαίνεται ὅτι χρειάζονται, ἡ μία ἐφωδιασμένη μὲ τὸν φακὸν μακρᾶς ἐστίας πρὸς φωτογράφησιν τοποθεσιῶν, καὶ ἡ ἄλλη μὲ τὸν νέον τηλεφωτογραφικὸν φακὸν τοῦ κ. Δαλλμέυερ. Τοιοῦτω τρόπῳ ἡ φλόξ κοινῆς ἐλαιολυχνίας τοποθετημένης εἰκοσι πόδας μακρὰν δύναται ἀκριβῶς νὰ φωτογραφηθῇ. Προβλέπεται ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ὁ νέος οὗτος φακὸς θὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸ λίαν περισπούδαστον τοῦτο τμήμα τῆς νεωτέρας ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, εἰς τὴν φωτογραφίαν τῶν ἀστέρων.

ΤΑ ΜΙΚΡΟΒΙΑ ΠΑΝΤΟΥ

Φύτρα καὶ σπέρματα, δηλητηριώδη ἢ ἀβλαβῆ, φαίνεται νὰ εἶνε πανταχοῦ παρόντα. Ἐπὶ τῆς μικροσκοπικῆς ράχεώς τῶν φορτῶνεται τὸ βάρος μυρίων νόσων. Ἐν πρόσφατον προσετέθη ἄρτι εἰς τὸν κατάλογον. Ὁ τέτανος, ἡ τρομερὰ ἐκείνη συνέπεια τῆς φλεγμονῆς τῶν τρυ-

μάτων, ἀποδεικνύεται νῦν ὅτι ὀφείλεται εἰς τὴν παρουσίαν ἰοδόλου μικροοργανισμοῦ. Μεταξὺ τῆς ἐπιβολῆς τραύματος καὶ τῆς ἀναπτύξεως τετάνου ὑπάρχει ἰκανὸς χρόνος ὥστε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὰ σπέρματα τοῦ μικροφυοῦς τοῦτο ὄργανισμοῦ ν' ἀναπτυχθῶσιν εἰς βακτηρίδια, ὅποταν ταῦτα παράγουσι τὰ διακριτικὰ γνωρίσματα, τὰ χαρακτηρίζοντα τὴν τρομερὰν ἐκείνην νόσον. Τὸ ἰοδόλον τοῦ ὄργανισμοῦ τούτου εἶνε ἴσον μόνον πρὸς τὴν θαυμαστὴν ζωτικότητα του. Οὕτω μικρὸν τεμάχιον ξύλου ἐξήχθη ἐκ τοῦ ταρσοῦ τοῦ ποδὸς παιδίου ἀποθανόντος ἐκ τετάνου. Τὸ τεμάχιον τοῦτο ἐφυλάχθη ἐπὶ ἔνδεκα ἔτη, ὅταν μέρος αὐτοῦ, χάριν πειράματος, εἰσήχθη ὑπὸ τὸ δέρμα κωνίκλου, καὶ ὁ κωνίκλος ἀπέθανεν εὐθὺς ὕστερον ἐκ τετάνου. Ἐν δὲ τῇ πύφῃ τοῦ τραύματος τοῦ γενομένου διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ θραύσματος τοῦ τετανωμένου ξύλου, εὐρέθησαν πλήθη βακτηριδίων τοῦ τετάνου.

ΑΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ ΘΑ ΕΙΝΕ ΤΡΙΧΩΤΟΙ

Πολλὰ καὶ ἀντίθετοι γνώμαι ἐξετέθησαν περὶ τοῦ θέματος τούτου ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ τύπῃ τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. Πλείστοι τῶν μελετητῶν καὶ φυσιολόγων ἀπεφάνθησαν ὅτι οἱ μέλλοντες ἄνθρωποι θὰ εἶνε φαλακροί. Ἄλλ' ἐσχάτως ὁ κ. Μόττ ἐξέφερε γνώμην ὅτι τούναντίον οἱ ἄνθρωποι θὰ γείνωσι πολυτριχώτεροι εἰς τὸ μέλλον. Αἱ τελειότεραι φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων, γράφει, εἶνε αἱ μάλιστα κομῶσαι καὶ τοῦτο εἶνε ἀποτέλεσμα φυσικῆς ἐπιλογῆς· οἱ πολυτριχώτεροι δὲ οὗτοι τύποι θ' αὐξάνονται, ἐνῶ αἱ γυμνότεραι μορφαὶ θὰ τίθενται ἐκποδῶν, «ἐωσότου. μετὰ τινος ἑκατονταετηρίδας, ἄνδρες καὶ γυναῖκες θὰ φέρωσι φυσικὰ ἐνδύματα, ἐκ λεπτῆς μαλακῆς διφθέρας», καὶ θὰ καταργηθῇ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ τε φορτικῆς ἐμπορορράπτου καὶ τῆς θελκτικωτάτης μωδίστρας. Πρακτικώτερα εἶνε αἱ παρατηρήσεις τοῦ ἱατροῦ Βάισσεμπεργ ἐν τῇ τελευταίῳ φυλλαδίῳ τοῦ γερμανικοῦ περιοδικοῦ «Χρονικὰ τῆς Ἐθνολογίας», περὶ τῆς κατισχύσεως τοῦ μύστακος παρὰ τῇ γυναικί. Διατρίβων, λέγει, ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐξέπλάγη ὑπὸ τῆς συχνότητος τοῦ φαινομένου, καὶ πολλάκις ὑπελόγησε τὸν ἀριθμὸν τῶν ἔχουσῶν ὀρατοὺς τοὺς ἰούλους ἄνω τῶν χειλέων γυναικῶν μεταξὺ 18 καὶ 50

ἐτῶν ἡλικίας, τὰς ὁποίας συνήντα καθ' ὁδόν. Εὗρε δὲ ὅτι ἦσαν δέκα τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τοῦ ὄλου ἀριθμοῦ, ὅπερ ὀρθῶς χαρακτηρίζει ὡς μεγάλην ἀναλογίαν. Πλειότεραι μυστακοφόροι γυναῖκες ὑπάρχουσιν ἐν Μαδρίτῃ ἢ ἐν πάσῃ ἄλλῃ πόλει. Ὁ δόκτωρ Βάισσεμπεργ πιστεύει ὅτι αἱ Ἀρμενίδες παρουσιάζουσι συχνότερον τὸ φαινόμενον τοῦτο. Ἀλλὰ καὶ αἱ ἰσπανίδες τῆς Μαδρίτης ἀμιλλῶνται πρὸς αὐτάς. Αἱ αἰθιοπίδες καὶ μιγάδες οὐδέποτε σχεδὸν ἔχουσι μύστακα.

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΚΛΙΜΑ

Πρὸ εἰκοσιπενταετίας περίπου ἐγγράφη βιβλίον ὑπὸ τοῦ κ. Μάρς, προξένου τῶν Ἑνωμ. Πολιτειῶν ἐν Φλωρεντίῃ, τιτλοφορούμενον, «Ἡ φυσικὴ γεωγραφία καὶ ἡ ἀνθρωπίνῃ ἐπίδρασις.» Τὸ βιβλίον παρῆχε μακρὸν κατάλογον παραδειγμάτων καθ' ἃ ἡ ἀτιμωρητὴ ἐξακολουθοῦσιν καταστροφὴ τῶν δασῶν ἐπηρέασε τὸ ποσὸν τοῦ ὑετοῦ τοῦ βρέγοντος τὰς διαφόρους χώρας. Τὸ κλίμα εἶνε πρᾶγμα εὐπαθὲς εἰς ἄκρον, καὶ πᾶν φύλλον παντὸς δένδρου, θάμνου καὶ χόρτου ἐπίδρᾳ ἐπ' αὐτό. Ἡ φυτεία εἶνε θαυμάσιος διακανονιστὴς τῶν κλιματικῶν ὄρων, καὶ μάλιστα τῆς βροχῆς. Ἡ τελευταία ἀνακόπτεται καὶ περιστέλλεται διὰ τῆς ἐπίδρασεως τῆς πρώτης. Κατακόψατε τὰ δάση μιᾶς χώρας, καὶ ἡ βροχὴ καθίσταται ἀνώμαλος· τὸ αὐτὸ πάσχει καὶ ὁ ὄγκος καὶ ἡ ταχύτης τῶν ποταμῶν, τῶν πλημμυρῶν καὶ τῶν χειμάρρων. Τοιαύτη μεταβολὴ συνθηκῶν φέρει ἀκρότητα ἀύχμου καὶ ὑγρασίας. Ἄς ἐκλίπη πᾶσα φυτεία καὶ βλάστη, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θά εἶνε γενικὴ ἀγονία καὶ στείρωσις.

ΤΟ ΑΝΤΙΣΗΠΤΙΚΟΝ ΤΩΝ ΑΡΩΜΑΤΩΝ

Αἱ ἡδύπνοι καὶ ἀρωματικαὶ ὀσμαι ὑπῆρξαν πάντοτε περιζήτητοι μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Τὰ ἀνατολικά ἔθνη διεκρίνοντο μάλιστα πάντοτε διὰ τὴν πρὸς τὰ ἀρώματα ζωηροτάτην κλίσιν των. Πρὸ τινῶν ἐτῶν, ὁ Τάουνδαλλ ἀπέδειξεν ὅτι αἱ ἄβραι καὶ ἀρωματικαὶ οὐσαί εἶνε δροσιστικαὶ διὰ τοὺς θαλάμους· μετ' ἄλλας λέξεις, ἡ πικρουσία των ἀπωθεῖ τὰς καυ-

στικὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου, ἐπιτρέπουσα τὴν εἴσοδον μόνον εἰς τὸ φῶς αὐτῶν. Φιάλη ἀρωμάτων τηρουμένη ἐπ' ὀλίγα λεπτὰ ἐν θερινῷ θαλάμῳ παραπολὺ θαλπομένῳ ἀπὸ τοῦ καύμα τοῦ ἡλίου ἔχει σχεδὸν μαγικὸν ἀποτέλεσμα νὰ δροσίζη τὴν ἀτμοσφαιρὰν του, δι' οὓς λόγους ἀνέφερον ὁ προμνημονευθεὶς σοφός. Τελευταῖον δὲ ἀνεκαλύφθη ὅτι ὀσμαι καὶ ἀρώματα εἶνε προσέτι ἀντισηπτικά, τοῦτέστι προφυλάττουσιν εἰς μέγιστον βαθμὸν ἀπὸ τῶν ἐπιδημικῶν νόσων. Οὐδὲν ἄρα θαῦμα ὅτι αἱ κυραὶ αὐθορμήτως φέρουσι τὰ ἀρωματισμένα μανδήλιά των εἰς τὰς ρίνας εὐθύς ὡς αἰσθανθῶσι δυσάρεστον ὀσμὴν.

Ἡ ΚΟΜΉ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Κατὰ γενικὸν κανόνα, ὅστις ἔχει κάποτε τὰς ἐξαιρέσεις του, πιστεύομεν ὅτι ἡ φύσις ὑπαγορεύει ἡ κόμη τῶν παιδίων νὰ κόπτηται βραχεῖα, καὶ ἡ κόμη τῶν κορασιῶν ν' ἀφίεται μακρά. Συμβουλαὶ πρὸς τοῦτο ἐδόθησαν πρὸ χιλίων ὀκτακοσίων ἐτῶν καὶ πλέον εἰς τοὺς Κορινθίους («Ἡ γυνὴ ἂν κομᾷ κόσμος αὐτῆς ἐστὶ, καὶ ὁ ἀνὴρ ἂν κομᾷ αἴσχος αὐτοῦ ἐστὶ»). Ἴδου ἐν παραδείγμα πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ γενικοῦ κανόνος. Μικρὰ κορασίς, ἣτις ἦτο ἀξιοσημείωτος διὰ τὸν πλοῦτον τῆς κόμης της, ἔλαβεν ἀνόητως ψαλίδιον, καὶ ἔκοψε, χωρὶς νὰ ἔχη συνείδησιν τί κάμνει, βόστρυχον ἐπὶ τοῦ μετώπου της. Ἡ μήτηρ της ἰδοῦσα ἔκλαυσε, καὶ εἶχε δίκαιον, διότι ὁ βόστρυχος ἀνεφύη μὲν πάλιν, ἀλλὰ δὲν εἶχε τὴν πρώτην στιλβηδόνα τῆς τριχὸς οὔτε τὸ πρῶτον χρυσόξανθον. Ἴδου δὲ καὶ μία ἐξαιρέσις. Μικρὰ κορασίς εἶχεν ἰσχνὴν, ἀραιὰν τὴν κόμην. Κατὰ συμβουλήν ἰατροῦ ἡ κόμη ἐκόπη. Μετὰ τινα χρόνον ἡ κόμη ἀνεφύη πολὺ πυκνότερα καὶ πλουσιωτέρα ἢ πρότερον.

ΟΙ ΜΥΚΗΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΒΑΚΤΗΡΙΔΙΑ

Γνωρίζομεν ὅτι οἱ μύκητες καὶ ἀμανῖται φύονται μάλιστα εἰς τὸ σκότος, ἢ τὸ τῆς νυκτός ἢ σκοτεινοῦ ὑπογείου, ἀλλὰ μόνον ἐσχάτως ἀνεκαλύφθη ὅτι τὴν αὐτὴν ἔξιν ἔχουσι καὶ οἱ μικροσκοπικοὶ εἰς τὸ ἄκρον

μύκητες, οί γνωστοί ὑπὸ τὸ ὄνομα βακτηρίδια. Δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὸ φῶς, διότι αἱ πράξεις των εἶνε κακαί. Ἐπομένως, ἐὰν θέλης νὰ καθαρῖσῃς πόσιμον ὕδωρ ἀπὸ βακτηριδίων καὶ ἄλλων σπερμάτων, εἰσάγαγε εἰς αὐτὸ ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον φῶς. Περισπούδαστά τινα καὶ πολλοῦ ἄξια πειράματα ἐπὶ τοῦ ὑποκειμένου τούτου ἐξετελέσθησαν ἀρτίως ἐν Γερμανίᾳ ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Βοῦχνερ. Τὸ φῶς τοῦ ἡλίου εἶνε καταστρεπτικὸν εἰς τὰ μικρόβια· διὰ τοῦτο, ἄς γείνη περισσότερον φῶς. Καὶ αὐτὰ τὰ σφόδρα μεταδοτικὰ βακτηρίδια τοῦ τυφοειδοῦς πυρετοῦ, τῆς χολέρας καὶ ἄλλων τρομερῶν νόσων δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι πλέον τῆς μιᾶς ὥρας ἔκθεσιν εἰς τὸ ἄμεσον φῶς τοῦ ἡλίου. Ὁ Βοῦχνερ ἐκαλλιέργησε τὰ ἀκάθαρτα ταῦτα σπέρματα ἐν ἀγγείοις, μέρη τινὰ τῶν ὁποίων ἦσαν ἐκτεθειμένα εἰς τὸ φῶς καὶ ἄλλα ἐσκέποντο εἰς τὸ σκότος. Ὅσα τῶν σπερμάτων ἐπέζησαν εὐρέθησαν συμμαζευμένα εἰς σκοτεινάς καὶ ἀνηλίους γωνίας, ὅπως ἀγέλη προβάτων θὰ συνεμαζεύετο ἐν ἡμέρᾳ πνιγροῦ καύσωνος τὸ θέρος ὑπὸ τὴν σκιάν μεγάλου δένδρου.

Η ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΓΗΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΚΛΙΝΗΣ

Ἡ γῆ στρέφεται περὶ τὸν ἄξονά της καίτοι τινὲς νομίζουσιν ὅτι αὕτη περιελίσσεται περὶ αὐτόν. Τὸ νὰ στρέφηται εἶνε νὰ γυρίζη περὶ ἑαυτὴν ὡς σπόνδυλος καὶ ἄτρακτος ἡλακᾶτης καὶ ὡς τροχός, ἐνῶ τὸ νὰ περιελίσσηται εἶνε νὰ κινῆται περίξ κατὰ μῆκος τροχιᾶς. Πρὸ δέκα καὶ τριῶν ἐτῶν, διαπρεπῆς Αὐστριακὸς ἰατρός, ὁ Ράιχμπαχ, συνέγραψεν ἀξιολογώτατον βιβλίον περὶ «Ὀδυλισμοῦ», λέξις παραγομένη ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ «ὀδός». Ὁ διάσημος ἰατρός συνηγόρει ἰσχυρῶς ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι ὅλοι οἱ νευρικῶς πάσχοντες, ὡς καὶ οἱ συνήθεις νευρικοί, πρέπει νὰ κατακλίνωνται μὲ τὰς κλῖνας τοποθετημένας βορειομεσημβρινῶς, ὥστε νὰ συμπίπτωσι μὲ τὴν περιστροφὴν τῆς γῆς. Τὰ πειράματα τὰ ὁποῖα ἐξετέλεσεν εἰς τὰ νοσοκομεία τῆς Βιέννης, ὡς ἐκτίθενται ὑπ' αὐτοῦ, ἐφάνησαν θαυμασιώτατα καὶ ἐφείλκυσαν πολὺ τὴν προσοχὴν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον. Ἀπεφάνθη θετικῶς ὅτι οἱ λίαν εὐπαθεῖς νευρικοί οἱ ἐξαπλούμενοι ἀνατολικοδυσμικῶς ἐπὶ τῆς κλίνης των δὲν ἀπολαύουσι τῆς αὐτῆς ἀναπαύσεως, οἷας οἱ βορειομεσημβρινῶς κατακλι-

νόμενοι. Γινῶμαι δὲ περὶ ἄλλων πραγμάτων παραδόξως κάποτε συμπίπτουσιν. Ἐπὶ παραδείγματι, διαπρεπεῖς τινες μηχανικοὶ ἐδημοσίευσαν προσφάτως γνώμην, ὅτι ἡ εὐνοικωτέρα θέσις διὰ τὴν περιστροφικὴν βᾶσιν στασίμου μηχανῆς εἶνε ἀπὸ βορρᾶ εἰς μεσημβρίαν, τουτέστι νὰ συμπίπτῃ μὲ τὸν ἄξονα τῆς γῆς.

ΔΙΑΤΙ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΕΙΝΕ ΔΥΣΤΥΧΕΙΣ

Τὸ μέγιστον δεινὸν τῆς ἀνθρωπότητος, κατὰ τὸν Σύνδνεϋ Σμίθ, εἶνε ἡ δυσπεψία. Ὅσον μακρότερον ζῶ, λέγει ὁ συγγραφεὺς οὗτος, τόσον περισσότερον πείθομαι ὅτι τὸ ἥμισυ τῆς δυστυχίας τοῦ κόσμου προέρχεται ἀπὸ μικρὰς ἐμφράξεις, ἀπὸ βάρους τοῦ στομάχου ἢ ἀπὸ ἐρεθισμὸν τοῦ πυλωροῦ. Ὁ φίλος μου δειπνεῖ ἀργά. Τρώγει δυνατὴν σοῦπαν, εἶτα ἄστακόν, εἶτα πλακοῦντα, καὶ βρέχει ὅλα ταῦτα μὲ οἶνον. Τὴν ἐπαύριον πηγαίνω πρὸς ἐπίσκεψίν του. Εἶνε εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ πωλήσῃ τὴν οἰκίαν του ἐν τῇ πόλει καὶ ν' ἀποσυρθῇ εἰς τὴν ἐξοχὴν. Εἶνε ἀνήσυχος διὰ τὴν υἰείαν τῆς μεγαλειτέρας θυγατρὸς του· τὰ ἐξοδά του αὐξάνουσιν ὦραν μὲ τὴν ὦραν, καὶ τίποτε ἄλλο εἰμὴ προσωρινὴ ἀποχώρησις δύναται νὰ τὸν σώσῃ ἀπὸ τὴν καταστροφὴν. Εἰς ὅλα ταῦτα πταίει ὁ ἄστακός· καὶ ὅταν ἡ ὑπερκεντριθεῖσα φύσις λάβῃ καιρὸν νὰ θεραπεύσῃ τὴν ὑπέρβασιν ταύτην, ἡ κόρη ἀναλαμβάνει, τὰ οἰκονομικὰ τακτοποιοῦνται, καὶ κάθε ἀγροτικὴ ἰδέα ἀπελαύνεται ἀπὸ τοῦ πνεύματός του. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, παλαιαὶ φίλια! διελύθησαν ἔνεκα οἴνου καὶ τυροῦ καὶ σκληρὸν ἀλατισμένον κρέας ἐπέφερον αὐτοκτονίαν. Δυσάρεστοι ἐντυπώσεις τοῦ σώματος προάγουσιν ἀντίστοιχα αἰσθήματα εἰς τὸ πνεῦμα, καὶ σκληρὴ μεγάλῃς συμφορᾶς προκαλεῖται ἀπὸ ἐν τεμάχιον δυσπέπτου καὶ κακῶς παρεσκευασμένης τροφῆς.

Ο ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Ἄρθρογράφος τις ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων» πραγματεύεται περὶ τῶν παθήσεων τοῦ λόγου καὶ τῆς μνήμης. Ἐὰν, λέγει,

πάθη ἢ ὀπτική μνήμη, τουτέστιν ἐὰν πρόσωπόν τι χάσῃ τὴν ὀπτικὴν μνήμην τῶν γραπτῶν σημείων, καὶ μόνην τὴν μνήμην ταύτην, δὲν θὰ δύναται πλέον ν' ἀναγινώσκῃ τὴν γραφὴν, τὴν ὑποβαλλομένην εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του· ἢ γραφὴ δὲν θ' ἀνακαλῆ ἰδέαν τινὰ εἰς αὐτόν. Ἐὰν χάσῃ τὴν ἀκουστικὴν μνήμην, τὸ πρόσωπον θ' ἀκούῃ τὰς λέξεις τὰς ἐκφραζομένης ἐνώπιόν του, ἀλλ' ἐπειδὴ αὐταὶ δὲν θὰ ἐξεγείρωσι τὴν ἀκουστικὴν ἠχὼ παραπλησίων λέξεων ἀκουσθεισῶν ἤδη, θὰ δονῶνται εἰς τὰ ὠτά του ὡς ἤχοι νέας, παραδόξου γλώσσης, καὶ δὲν θὰ τὰς ἐννοῇ. Ἐὰν προσβληθῇ ἡ μνήμη ἢ κινητήριος τῆς ἀρθρώσεως, τὸ πρόσωπον θὰ εὐρίσκεται εἰς ἀμηχανίαν πῶς ν' ἀρθρώσῃ καταληπτοὺς ἤχους. Μὴ δυνάμενον πλέον νὰ προσφέρῃ λέξεις, θὰ περιέλθῃ εἰς ἀφασίαν. Τέλος, ἐὰν ἀπολεσθῇ ἡ μνήμη ἢ κινητήριος τῆς γραφῆς, τὸ πρόσωπον δὲν θὰ ἐνθυμῆται πλέον τὰς σειρὰς τῶν κινήσεων ὅσας πρέπει νὰ ἐκτελέσῃ διὰ τῶν δακτύλων καὶ τῆς χειρὸς ὅπως χαράξῃ γράμματα, καὶ ἐκ τῆς πρὸς τὴν γραφὴν ἀνικανότητός του δὲν θὰ διαφέρῃ ἀγράμμάτου. Συνελόντι εἰπεῖν, ἕκαστος τρόπος γλώσσης ἔχει τὴν ἰδίαν αὐτοῦ μνήμην, ἐγείρων οὕτω τοσαύτας ἀνεξαρτήτους μερικὰς μνήμας ὅσοι ὑπάρχουσι τρόποι ἐκφράσεως καὶ σκέψεως, καὶ ἂν πάθη μίαν τῶν μνημῶν τούτων, εἰς τρόπον ἐκφράσεως θὰ χαθῇ, ἐνῶ αἱ ἄλλαι μνημαὶ θὰ διατηρηθῶσιν, ἢ τοῦλάχιστον δυνατόν νὰ διατηρηθῶσι.
